T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Prof. Dr. Neylan Ziyalar

TÜRKİYE'DEKİ SURİYE UYRUKLU ADÖLESAN GEBELERİN EKOLOJİK SİSTEM TEORİSİ TEMELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ : S.B.Ü. İSTANBUL EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÖRNEKLEMİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

UZM. SOSYAL ÇALIŞMACI ÖZGÜR SAĞLAM

İSTANBUL, 2022

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Prof. Dr. Neylan Ziyalar

TÜRKİYE'DEKİ SURİYE UYRUKLU ADÖLESAN GEBELERİN EKOLOJİK SİSTEM TEORİSİ TEMELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ : S.B.Ü. İSTANBUL EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÖRNEKLEMİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

UZM. SOSYAL ÇALIŞMACI ÖZGÜR SAĞLAM

İSTANBUL, 2022

ÖNSÖZ

Bu tez şüphesiz birçok kişinin emeği sonucu ortaya çıktı fakat bu süreçte beni her zaman destekleyen ve işlerimi kolaylaştırarak bu tezin yazılmasına çokça katkıda bulunan. Eğitimim konusunda desteklerini esirgemeyen ve bana inanıp yüreklendiren en başta aileme, özellikle bu süreçte her işimize koşan, bizlere her zaman iyi insan olmayı tembihleyen ve yaptıklarıyla öğreten annem Leyla SAĞLAM ve hayat felsefesiyle bizlere örnek olan Babam Nevzat SAĞLAM'a bütün kalbimle teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte her zaman yanımızda olan kardeşlerim Binyemin SAĞLAM ve her zaman bize destek olmaya çalışan Günay SAĞLAM'a teşekkür ederim.

Beni gönülden destekleyip motive eden, bana inanan, bu süreçteki bütün agresyonumu absorbe edip kahrımı çeken her zaman yanımda olan ve kendisine hiç teşekkür etme fırsatı bulamadığım değerli eşim Hayat SAĞLAM'a içtenlikle teşekkür ederim.

Bu tezin oluşturulmasında umutsuzluğa düştüğüm her aşamada onları düşünüp güç bulduğum, bu süreçte gülüşleri, tavırları ve yapıp- yapmadıklarıyla bana destek olan canlarım, kızlarım Defne ve Deniz SAĞLAM'a içtenlikle teşekkür ederim

Bu araştırma sürecinde birçok kişinin desteğini gördüm. Öncelikle araştırma süresince yardım ve desteğini esirgemeyen, öğrencilerine olan ilgisi, duyarlılığı, yol göstericiliği ve sevgisiyle öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyduğum tez danışmanım, çok değerli hocam Prof. Dr. Neylan ZİYALAR'a minnettarım.

Bu araştırma sürecinde bana destek olan ve yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. Erdinç ÖZTÜRK, Dr.Öğretim üyesi Yusuf Tunç DEMİRCAN ve Dr.Öğretim üyesi Deniz IŞIKER BEDİR' e desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Beni bu süreçte maddi ve manevi olarak destekleyen bana evlerini açan, dostluklarını benden esirgemeyen, tezin daha iyi hale gelmesinde sürekli destek olan, değerli arkadaşlarım dostlarım Operatör Doktor Muzaffer İNAN, Uzman Doktor Özden ÖZBEK, Operatör Doktor Elif

YILDIZ, Eczacı Ahmet HAMİDİ, Uzman Eczacı Ceren GÜNDOĞDU ve Sadettin KARAKILIÇ'a teşekkür ederim.

Tezde katılımcı olarak ifade edilse de anlattıklarıyla bu tezin kaynağını oluşturan adölesan gebelere. Benimle hayatlarındaki önemli anları, fikirlerini ve sarsıcı deneyimlerini paylaşarak açık yüreklilikle sorularıma cevap veren tüm katılımcıların hepsine minnettarım.

Burada ismini unutup sonradan mahcup olacağım, bende emeği ve hakkı olan herkesten şimdiden af diliyorum.

Defne ve Deniz'e
Özgür SAĞLAM
İstanbul-Hatay, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **i**

ÖZET ..... **x**

ABSTRACT ..... **xii**

İÇİNDEKİLER TABLOSU……..……..**iii**

TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xiv**

KISALTMALAR ..... **xv**

1. GİRİŞ VE AMAÇ **1**

2. GENEL BİLGİLER **7**

2.1. Adölesanlık 7

2.1.1. Adölesan Dönemde Gelişim 7

2.1.1.1. Adölesan dönemde fiziksel gelişim: 8

2.1.1.2. Adölesan dönemde cinsel gelişim: 9

2.1.1.3. Adölesan dönemde bilişsel gelişim: 10

2.1.1.4. Adölesan dönemde psiko-sosyal gelişim: 11

2.1.2. Adölesan Gebelikler 13

2.1.2.1. Dünya'da ve Türkiye'de adölesan gebeliklerde epidemiyolojik durum 15

2.2. Ekolojik Sistem Teorisi 19

2.2.1. Adölesan Dönem Gelişim Teorileri 19

2.2.2. Ekolojik Sistem Teorisi 20

2.2.2.1. Ekolojik sistemde mikro sistem; 28

2.2.2.2. Ekolojik sistemde mezzo sistem; 29

2.2.2.3. Ekolojik sistemde ekzo sistem; 30

2.2.2.4. Ekolojik sistemde makro sistem;..... 30

2.2.2.5. Ekolojik sistemde krono sistem; 31

2.3. Göç Kavramı..... 31

2.3.1. Göç ve Göçmenler 32

2.3.1.1. Yasal göç 33

2.3.1.2. Yasa dışı göç 34

2.3.1.3. Göçmen 34

2.3.1.4. Kaçak göçmen..... 36

2.3.1.5. Mülteci 37

2.3.1.6. Sığınmacı..... 38

2.3.1.7. Vatansızlar..... 39

2.3.2. Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Sığınmacı ve Mülteciler..... 41

2.3.3. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu 52

2.4. Adölesan Evlilik ve Gebeliğin Hukuki, Adli -Tıbbi Yönleri 54

2.4.1. Türkiye Cumhuriyeti Yasalarında Adölesan Gebelik ve Evlilikler..... 59

2.4.1.1. Türk Ceza Kanunu'nda Adölesan Gebelik ve Evlilikler..... 59

2.4.1.2. Türk Medeni Kanununda Adölesan Gebelik ve Evlilikler..... 60

2.4.2. Suriye Yasalarında Adolesan Gebelik ve Evlilikler 63

2.4.2.1. Suriye Kişisel Statü Kanununa göre evlenmenin kurulması..... 63

2.4.2.2. Evlenme ehliyeti ve ayırt etme gücünün Suriye kişisel statü Kanunu'nda evlenmenin geçerliliğine etkisi..... 65

2.4.2.3. Suriye Kişisel Statü Kanunu'nda evlenme yaşı 65

2.4.3. Adölesan Gebeliklerin Adli Tıbbi Değerlendirmesi 67

3. GEREÇ VE YÖNTEM 75

3.1. Araştırmanın Modeli 75

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 78

3.3. Çalışmanın Prosedürü 80

3.4. Verilerin Çözümü Ve Yorumlanması 82

3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik 85

4. BULGULAR 90

4.1. İlk Ayak Örneklemine İlişkin Nicel Bulgular 90

TABLO 5: 2012 ve 2020 yılları arasında İstanbul eğitim ve araştırma hastanesi 90

4.2. İkinci Ayak Örneklemine İlişkin Nicel Bulgular 93

4.3. İkinci Ayak Örneklemine İlişkin Nitel Bulgular 97

4.3.1. Göç 97

4.3.1.1. Göç ve Göç Algıları 99

4.3.1.1.1. olumsuz duygular 99

4.3.1.1.2. yetersizlik, açlık, muhtaçlık 100

4.3.1.2. Göç etme Zamanı 101

4.3.1.2.1. Son üç yılda göç edenler 101

4.3.1.2.2. Son üç yıldan önce göç edenler 102

4.3.1.2.3. Evlenmeden önce göç edenler 102

4.3.1.2.4. Evlendikten sonra göç edenler 103

4.3.1.3. Kiminle göç ettiği 103

4.3.1.3.1.Ailesiyle göç edenler 103

4.3.1.3.2. Kocasının ailesi ile göç edenler 104

4.3.1.4. Nereye göç ettiği 104

4.3.1.4.1. Sınır kentlerde kamplarda kalanlar 105

4.3.1.4.2. Sınır kentlerde kalmayıp direkt İstanbul'a gelenler 105

4.3.1.4.3.Türkiye'deki akrabalarının yanına göçenler 106

4.3.2. Evlilik 106

4.3.2.1. Kendi isteği ile severek evlenme 107

4.3.2.2. Akraba ile evlendirilme 107

4.3.2.3. Görücü usulü ile evlendirilme 108

4.3.2.4. Berdel evliliği yapma 109

4.3.2.5. Beşik kertmesi yoluyla evlendirilme 109

4.3.2.6. Adölesan gebelerin evlenme kararlarına etkileri 110

4.3.2.6.1. Evlendirilirken bireylerin fikrinin alınmaması 110

4.3.2.6.1. Evlendirilirken karar vericinin kim olduğu 110

4.3.3. Gebelik 111

4.3.3.1. Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki görüşleri 112

4.3.3.1.1. Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki olumlu düşünceleri 112

4.3.3.1.2. Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki olumsuz düşünceleri 113

4.3.3.2. Adölesan gebelerin karşılaştığı adli sorunlar 113

4.3.3.4. Adölesan gebelerin karşılaştığı tıbbi sorunlar 114

4.3.4. İstismar 114

4.3.4.1. Cinsel istismara yönelik belirtiler ve bulgular 115

4.3.4.2. Fiziksel istismara yönelik belirtiler ve bulgular 116

4.3.4.3. Duygusal istismara yönelik belirti ve bulgular 117

4.3.4.3.1. Hakaret- aşağılama 117

4.3.4.3.2. Suçlama, korkutma ve tedirgin etme 118

4.3.4.4. Adölesan gebelerin birlikteliklerinde yaşanan istismar sonrası hissedilenler 119

4.3.4.4.1. kabullenme 119

4.3.4.4.2. Ağlama, içe kapanma, intihar düşünceleri 120

4.3.5. Eğitim 120

4.3.5.1. Adölesan gebelerin okul algıları 121

4.3.5.2. Kendi istekleri ile okula gitmek istememeleri 122

4.3.5.3. Aileleri tarafından okula gönderilmemeleri 122

4.3.5.4. Savaş ve ekonomik zorluk sebebiyle okula gitmemeleri 123

4.3.6. Günlük Yaşam 123

4.3.6.1. Eşler arası yaşanan sorunlar 124

4.3.6.2. Aile içi yaşanan sorunlar 124

4.3.7. Kamusal Hizmetlere Erişim 125

4.3.7.1. Adölesan gebelerin adli hizmetlere ulaşımı 126

4.3.7.2. Adölesan gebelerin tıbbi hizmetlere ulaşımı 127

4.3.7.3. Adölesan gebelerin sosyal destek sistemlerine ulaşımı 128

4.3.7.4. Adölesan gebelerin ekonomik destek sistemlerine ulaşımı 129

4.3.8. Geleceğe Dair Beklentiler 130

4.3.8.1. kendi ve gebeliği odaklı beklentiler 131

4.3.8.2. Eşinin ailesi odaklı beklentiler 133

5. TARTIŞMA 135

6. SONUÇ VE ÖNERİLER 164

6.1. Sonuç 164

6.2. Sınırlılıklar ve Öneriler 167

7. KAYNAKLAR 174

8. EKLER 192

EK: 1:BM İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ 193

EK: 2: 1951 TARİHLİ MÜLTECİLERİN HUKUKİ STATÜSÜNE İLİŞKİN SÖZLEŞME 199

EK: 3: AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ 216

EK: 4: ULUSLARARASI MEDENİ VE SİYASAL HAKLAR SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ 220

EK: 5: AMERİKAN İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ 223

EK: 6: AFRİKA İNSAN VE HALKLARININ HAKLARI ŞARTI'NIN İLGİLİ MADDELERİ 227

EK: 7: BM EKONOMİK SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ 230

EK. 8. BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU 232

EK 9: GÖRÜŞME ÖRNEĞİ 233

EK 10: KATEGORİ-TEMA-ALT TEMALAR 244

EK 11. GÖRÜŞME SORULARI 247

EK 12: ETİK KURUL İZNİ 251

9. ÖZGEÇMİŞ 252

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

ÖZET

Adölesan gebelik bir insan hakkı ihlali olarak çocuk yaşta olan gebelerin hayatlarını ve doğacak bebeklerinin hayatını olumsuz yönde etkileyen bir fenomenken, yabancı bir ülkede sığınmacı konumda adölesan gebelik yaşamak hem bireyi, hem doğacak bebeği olumsuz etkilemektedir. Suriyeli sığınmacıların yaşamakta olduğu adölesan gebelik, Suriye uyruklu adölesanların en önemli problemlerinden biri ve birçok probleminin sonucu olarak araştırılması büyük önem arz eden bir konudur. Bu çalışma Suriye uyruklu adölesan gebelerin yalnızca gebeliklerini değil, önceki ve bu süreçteki sorunlarını ekolojik sistem teorisi temelinde ele alıp çözüm üretmeyi konu edinmektedir. Çalışmanın amacı, Suriye uyruklu sığınmacıların özellikle de adölesan gebelerin içerisinde bulundukları koşulları tarif etmek, alt ve üst sistemler ile çapraşık ilişkilerini belirleyerek, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar arasında yaygın olan adölesan evliliklerin ve gebeliklerin çapraşık faktörlerini belirleyerek, bu süreçlere ait bir kavrayış sunmaktır. Ayrıca ekolojik sistem teorisi temelinde açıklama getirip, Suriye uyruklu adölesan gebelerin topluma uyumuna katkı sağlamaktır. Bu doğrultuda çalışma iki ayaktan oluşmaktadır. Birinci ayağında, genel durumu tasvir edebilmek amacı ile Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesine 2012 ile 2020 yılları arasında başvuran Suriye uyruklu adölesan gebelerin sayıları nicel olarak basit istatistiki yöntemler kullanılarak verilmiş, ikinci ayağında, adölesan gebeler ile ekolojik sistemler arasındaki çapraşık ilişkilere açıklık getirebilmek amacıyla nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada olasılıklı olmayan örnekleme yollarından amaçlı örneklem metodu ve amaçlı örneklem metotlarından da maksimum çeşitlilik örneklemesi kullanılmıştır. Suriye uyruklu adölesan gebelerle İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum Ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binasında görüşmeler yapılmıştır. Değerlendirmeye alınan kişi sayısı kod ve anlam doyumu gözetilerek 30 kişi olarak belirlenmiştir. Yapılan derinlemesine görüşmeler adölesan gebelerin kişisel tarihlerini öğrenme, göç öyküsü, ilk evlilik yaşı ve evliliği, günlük yaşam pratiği, psiko-sosyal durumu,

kamusal hizmetlere erişimi ve geleceğe dair beklentiler gibi kılavuz bölümlerinden oluşmuştur. Çalışmada ekolojik sistem teorisi ilke ve öncülleri takip edilmiştir. Veriler tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında katılımcıların yaşam öykülerinde en önemli kırılma noktalarını göç ve adölesan gebelik yaşamaları oluşturduğu, evliliğin kendilerine hem maddi hem de sosyal olarak fayda sağlayacağını umarak evlendikleri öğrenilmiştir. Çoğu katılımcının evlilik kararını kendisi vermediği ailelerin geleneksel ve dini bakış açıları evlenmelerinde önemli rol oynadığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların adölesan gebeliklerine dair düşüncelerinin olumlu olduğu, gebe kalmalarının sebebi olarak ilahi bir güç tarafından seçilmelerine olan inanç ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların eğitim düzeylerinin çok düşük olduğu, Türkçe okuma yazma bilen kimsenin bulunmadığı görülmüştür. Katılımcıların istismarla ve olumsuz yaşam deneyimleriyle başa çıkma stratejileri bireysel, kabullenme ve içe çekilme gibi temalar çerçevesinde açıklanmıştır. Katılımcıların kamusal hizmetlere ulaşımlarının sınırlı olduğu ve kamusal hizmetlere ulaşımda sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sığınmacılar ve mültecilere yönelik oluşturulması elzem olan uyum politikalarında adölesan gebelerin önemli bir yere sahip olduğu ve bu uyum politikalarının çözüm üretmesi gerektiği odak noktalarından birinin adölesan gebeler olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstismar; Adölesan gebe; Ekolojik sistem teorisi; Sığınmacı; Mülteci; Entegrasyon

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

EVALUATION OF SYRIAN ADOLESCENT PREGNANCY IN TURKEY ON THE BASIS OF ECOLOGICAL SYSTEM THEORY: S.B.Ü. SAMPLE OF ISTANBUL TRAINING AND RESEARCH HOSPITAL

ABSTRACT

While adolescent pregnancy is a phenomenon that negatively affects the lives of pregnant women and their babies as a violation of human rights, experiencing an adolescent pregnancy while being an asylum seeker in a foreign country negatively affects both the individual and the baby to be born. Adolescent pregnancy, which Syrian refugees are experiencing, is one of the most important problems of Syrian adolescents and as a result of many problems, it is an issue of great importance to investigate. This study deals with not only the pregnancies of Syrian adolescent pregnant women, but also their previous and current problems on the basis of ecological system theory and producing solutions. The aim of the study is to describe the conditions of Syrian refugees, especially adolescent pregnant women, to determine their complicated relations with the lower and upper systems, to determine the intricate factors of adolescent marriages and pregnancies, which are common among Syrian refugees in Turkey, and to present an understanding of these processes. In addition, it is to provide an explanation on the basis of ecological system theory and to contribute to the social integration of pregnant adolescents of Syrian nationality. In this direction, the study consists of two legs. In the first part, the numbers of Syrian adolescent pregnant women who applied to Hatay Training and Research Hospital between 2012 and 2020 in order to describe the general situation were quantitatively given using simple statistical methods. used. In the study, purposive sampling method from non-probabilistic sampling methods and maximum variation sampling from purposive sampling methods were used. Interviews were held with Syrian adolescent pregnant women at the Suleymaniye Obstetrics and Pediatrics Additional Service Building of the Istanbul Training and Research Hospital. The number of people evaluated was determined as 30 people by considering the code and meaning satisfaction. In-depth interviews

consisted of guide sections such as learning the personal history of adolescent pregnant women, immigration history, age and marriage at first marriage, daily life practice, psycho-social status, access to public services and expectations for the future. Ecological system theory principles and antecedents were followed in the study. The data were analyzed by thematic analysis method. Considering the results of this research, it was learned that the most important breaking points in the life stories of the participants were immigration and adolescent pregnancy, and they got married hoping that marriage would benefit them both financially and socially. It has been observed that the traditional and religious perspectives of families, where most of the participants did not make the marriage decision themselves, played an important role in their marriage. The belief that the participants had positive thoughts about their adolescent pregnancy and that they were chosen by a divine power as the reason for their conception comes to the fore. It was observed that the education level of the participants was very low and there was no one who could read and write in Turkish. The coping strategies of the participants with abuse and negative life experiences were explained within the framework of themes such as individual, acceptance and withdrawal. It was concluded that the participants had limited access to public services and had problems in accessing public services. It has been concluded that adolescent pregnant women have an important place in the adaptation policies that are essential for asylum seekers and refugees and that one of the focal points that these adaptation policies should produce solutions should be adolescent pregnant women.

Keywords: Exploitation; Pregnant Adolescent; Ecological systems theory; asylum seeker; Refugee; Integration

TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ

TABLO 1: Aralık 2020 itibari ile Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların yaş aralığı ve cinsiyete göre dağılım tablosu……...…….16

TABLO 2: 2018 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması verilerine göre 2018 yılı Türkiye'de Yaşa Özel ve Toplam Doğurganlık Hızında Zaman İçinde Değişim Tablosu……...…….17

TABLO 3: Adölesan Dönem Gelişim Teorileri Tablosu……..……19

TABLO 4: Nitel Araştırmalarda Kalite Ölçütleri Tablosu……86

TABLO 5: 2012 – 2020 yılları arasında İstanbul Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum Ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binasına başvuran Suriye uyruklu ve Türk adölesan gebelerin sayıları…….…….91

TABLO 6: Görüşme Yapılan Adölesan Gebelere Ait Nicel Bulgular Tablosu…….……93

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ABÖ	: Afrika Birliği Örgütü
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Afrika İHHŞ	: Afrika İnsan ve Halklarının Hakları Şartı
Amerikan İHS	: Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi
AKT.	: Aktaran
ARK.	: Arkadaşları
BKZ.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CEDAW	:Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CRC	: Committee on the Rights the Child
CYBE	: Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
KSHS	: Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi
KSK	: Suriye Kişisel Statü Kanunu

M. : Madde

MÖHUK : Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

MSHS : Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TCK : Türk Ceza Kanunu

TMK : Türk Medeni Kanunu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TNSA : Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları

UN : United Nations

UNCHR : United Nations High Commissioner for Refugees

UNFPA : United Nations Fund for Population Activities

UZM. : Uzman

SHU : Sosyal Hizmet Uzmanı

VB. : Ve benzeri

WHO : World Health Organization

1. GİRİŞ VE AMAÇ

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç, insanın, tabiat ve kendisiyle devam ettirdiği savaşın mühim bir kesitini meydana getirir. İnsanlar tarih süresince elverişsiz tabiat şartlarından kaçmak, daha güvenilir çevrede yaşamını sürdürmek, daha samimi insansal bağlar oluşturmak, sosyal çevre kurmak, hayatlarını daha yaşanabilir ekonomik şartlarda devam ettirmek adına göç etmeye başlamışlardır. Daha iyi duruma erişmek yolundaki arayışın yükselerek devam etmesine paralel olarak göç olgusu da insanlık tarihinin her kesitinde ehemmiyetini muhafaza etmiştir. Göç herkesi ilgilendiren bir insanlık durumudur. İnsanın ve ekolojik çevresinin müşterek problemidir; fakat bununla beraber de müşterek beklentisidir. Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Af Örgütü ile bölgesel iş birliği konseyleri olan Amerikan Devletleri Örgütü, Afrika Birliği Örgütü ve Avrupa Konseyi'ne göre göç bir "hak"tır. Göç Urk. (2010)'a göre yalnızca kolay bir yer, mekan değiştirme durumu olarak görülmemelidir (Urk, 2010).

Göç; göçmenin bulunduğu yerden başka bir yere yerleştiğinde toplumla uyumu, toplumun onu ne şekilde gördüğü ile arkasında kalanlar ve yeni kazanımları arasında denge oluşturması açısından da insani bir olgudur. Göç, kişileri keza kişilerin yer aldığı toplumları da etkisi altına alır. Göç gerçekleştiğinde sayısız uygarlıklar değişime maruz kalmış veya yeni uygarlıklar ortaya çıkmıştır. Ayrıca dünya çapında baktığımızda göçün nüfuz etmediği herhangi bir kesim bulunmamaktadır (Urk, 2009). Şeklindeki iddiası öne çıkabilir. Göç olgusunun en sert taraflarından birisi de şüphesiz mültecilik, sığınmacılık ve zorunlu göçlerdir. Buna ek olarak mülteciler, sığınmacılar, vatansızlar ve zorunlu göçmenler; yaşama, güvenlik ve özgürlük haklarının riske dönüşmesi neticesinde ikamet ettiği ülkeyi bırakarak diğer bir ülke hududu dahlinde yaşam elde etme mücadelesine maruz bırakılmışlardır.

İnsan haklarına ters düşen bir durum olsa bile dünya yaşananlara genellikle tepki göstermemekte, devletler gereken hukuki düzenlemeleri sağlamada gönülsüz olmakta, sivil

toplum örgütleri kısıtlı sayıda insana yardım edebilmektedir (Mülteci Der., 2014). Kamuoyu genellikle mültecilerin, sığınmacıların, vatansızların, zorunlu göçmenlerin umuda yolculuklarını kötü koşullar sebebiyle olumsuz sonuçlandığında öğrenebilmektedir. Son zamanlarda buna benzer haberler artış göstermesine rağmen maalesef kamuoyunun bu facialara alışık olması sebebiyle, gerekli hassasiyet hiçbir şekilde oluşmamıştır (Anadolu Ajansı, 2018). Mülteciler ve sığınmacılara ilişkin insan hakları problemleri, günümüzde başlıca ele alınması gereken bir unsurdur. Mülteciler ve sığınmacılar, hayatları ve özgürlükleri riskli olduğundan dolayı ülkelerinden ayrılmak mecburiyetinde bırakılan kişilerdir. Sığınılan ülkenin sığınmacılara karşı nasıl bir prosedür yürüttüğü mühim olmakla beraber, bu prosedürün insan haklarına bütünüyle yaraşır olması da başlıca dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Ancak ne yazık ki günümüzde mülteci ve sığınmacılar, başvurduğu sayısız ülkede uygun şartların bir hayli uzağında bulunan bir prosedürle karşılaşmaktadırlar (Mülteci Der., 2015).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin açıklamalarına göre, Suriye'de yaşanmakta olan savaş, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri görülen en yüksek sayıda kişiyi etkileyen bir zorunlu göç hareketi meydana getirmiştir (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNCHR) Küresel Eğitimler, 2014). Bu sebeple milyonlarca kişi göç etmek, kendilerine kucak açan Türkiye gibi sınır komşusu olan ülkelere gitmek veya Suriye sınırları içerisinde daha güvenli olan bölgelere göç etmek zorunda kaldı. Son yıllarda Türkiye'nin de içinde bulunduğu Mezopotamya ve ön Asya coğrafyasında çok sayıda çatışma ve savaş yaşanmasından dolayı çok sayıda kişi Türkiye'ye göç etmek durumunda kaldı. Böylece, Türkiye, dünyada mültecilere ev sahipliği yapan belli başlı ülkelerden biri hatta dünya genelinde en çok sığınmacı barındıran oldu (UNCHR, 2020). Ülkemizde sığınmacı, göçmen ve mültecilerin oldukça fazla problemlerinin bulunduğunu, bu problemlere özgün çözümler geliştirilmesine dair müracaat edebilecekleri bir tesisin bulunmadığını da ifade etmek gerekir. Ülkemizdeki ikincil koruma veya geçici korunma sahibi yabancı uyruklu kişilerin misafir

olarak görüldükleri ülkemizde geçici süreliğine ikamet ettikleri yakın zamanda ülkemizi terk edecekleri gibi algıların oluşmasından dolayı (Erdoğan, 2019) bu ikincil veya geçici koruma sahibi sığınmacıların topluma uyumuna dair herhangi bir uygulama veya politika geliştirilmemektedir.

Ülkesinden çeşitli sebeple ayrılan veya ayrılmak zorunda kalan kişiler çeşitli şekilde adlandırılmaktadır. Çalışmamızda Suriye'de yaşamakta iken ülkesini terk etmek zorunda kalmış ve uluslararası literatürde sığınmacı olarak nitelenen kişiler ele alınacaktır. Sığınmacı, ülkesinde insan eliyle gerçekleşen veya doğal yollarla oluşan nedenlerle hayatından korku duyan veya çeşitli sebeplerle ayrımcılığa maruz kaldığını varsayarak kendi ülkesine duyduğu güveni kaybeden, bu nedenlerle ülkesini bırakıp diğer bir ülkeye sığınarak uluslararası koruma isteğinde bulunan kişilerdir (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNCHR) Küresel Eğitimler, 2014). Kişileri sığınmacı konumuna düşüren faktörlerden biri olan insan eliyle oluşmuş sebeplerden ötürü hayatlarından korku duymaları gerekçesiyle komşu ülkemiz Suriye'den ülkemize sığınan kişi sayısına baktığımızda 2011 yılından 2019 yılı ortalarına kadar Suriye'deki iç savaştan dolayı ülkemize sığınan kişi sayısı 2019 tarihi itibari ile 3.684.835 dir. Bu sayı ülkemiz nüfusunun %4,49' unu oluşturmaktadır. Suriyeli göçmenlerin %45,8 (1.687.864)'ini kadınlar, kadınların da %18,29 (308.803)'unu adölesan yaş grubu oluşturmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) Raporu, 2020).

Adölesan (Ergenlik) dönemi; hızlı bir biyolojik, fiziksel gelişimle beraber cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile devam eden ve kişinin bağımsızlık ve sosyal üretkenlik edindiği bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Santrock, 2014). Dünya Sağlık Örgütü (WHO); 10-19 yaş arasını (teenager) adölesan dönem olarak tanımlamakta olup bu dönemi üçe ayırmaktadır. Erken ergenlik (adölesan) dönemi (10-13yaş), Orta ergenlik (adölesan) dönemi (14-16 yaş), Geç ergenlik (adölesan) dönemi (17-19 yaş) (WHO, 2011; Akalın, Göktaş ve Ark., 2008). Adölesan dönem, kızlarda menarş ile sonuçlanacak endokrin değişikliklerin başladığı ve

doğurganlığın kazanıldığı zaman dilimidir. Kız çocukları genellikle 13 yaş civarında ilk mensturasyon döngüsü ile, erkek çocuklar ise 14 yaş civarında ilk gece ıslanması (Tıbbi dilde noktürnal emisyon denilmektedir.) ile adölesan döneme girmektedir (UNİCEF, 2018). Üretkenliğin başladığı ancak üreme fizyolojisi, korunma yöntem ve yolları, gebelik oluşumu ve sonuçları hakkında yeterli bilgisi olmayan adölesan bireyin yaşadığı gebelik adölesan gebelik olarak adlandırılmaktadır. Erken yaşta cinsel ilişki, erken gebelik, istenmeyen gebelik ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar adölesan gebeliklerdeki önemli problemlerdir (Akalın ve Ark., 2008).

Adölesan gebelerin özellikle de göç etmek zorunda kalmış Suriye uyruklu adölesan gebelerin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yapılan tanım gereği çocuk olmaları ve çocuk yaşta evlenmelerini, gebe kalmalarını, çocuk yaşta anne olmalarını etkileyen bireysel ve çevresel faktörleri açıklamaya çalışacağımız çalışmamızda bireyi çevresi içinde değerlendiren ekolojik sistem teorisinden yararlanacağız. Ekolojik Sistem Teorisi çevresi içerisinde bireyi ele alan, sosyal hizmet uygulamalarında en etkili yöntemlerden bir tanesi olup; Bronfenbrenner'in 1940'lı yıllardan beri geliştirdiği çalışmalar neticesinde ortaya konmuştur. Ekolojik sistem teorisine göre birey mikro, mezzo, ekzo, makro ve krono sistem gibi alt sistemler içerisinde ele alınır (Yıldız ve Dönmez, 2017). Birey ile gerçekleştirilecek sosyal hizmet uygulamaları ekolojik sistemin tüm boyutları birlikte değerlendirilerek düzenlenir.

Bu Çalışmanın Önemi: Bu çalışma, bireyi çevresiyle birlikte ele alan ekolojik sistem teorisi çerçevesinde Suriyeli adölesan gebelerin yaşam öykülerinin irdelenerek bireysel, ekonomik, sosyal, psikolojik, müdahale, destek ve uyum politikalarının geliştirilmesinde katkı sağlayacak bir çalışmadır. Bu çalışma Suriyeli sığınmacılar arasında yaygın olan ve ülkemizin önemli sorunlarından biri olduğu bilinen adölesan gebeliğin ve dolayısı ile çocuk yaşta evlilik olgusunun (WHO, 2021) çocuk haklarının kullanılması üzerinde yarattığı birçok (çocuğun görüşlerini özgürce ifade etme hakkını, her türlü suiistimalden korunma hakkını, zararlı

geleneksel uygulamalardan (kadın sünneti, adölesan evlilik vb.) korunma hakkını, eğitim alma, çocukluğunu yaşayabilme hakkı gibi) hakların engellendiği ayrıca adölesan evliliklerin geleneksel, dini ve yasal kabullerinin olduğu gerçeğine dair durum analizi yaparak, çevresel faktörlerle birlikte bireyi ele alarak bu fenomene çözüm üretebilmeyi kolaylaştıracaktır. Bu sorunun üstesinden gelinmesine katkı sağlayacak akademik çalışmaların tüm toplumun huzur ve güvenliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı:

Creswell'e (2013) göre, nitel araştırmaların temel hedefi neden-sonuç ilişkilerini tespit etmekten daha çok faktörlerin çapraşık ilişkilerini belirlemek ve açıklamaktır. Bu çalışma bu bakış açısı ile her ne kadar fenomenolojik kökenleri olsa da bir anlatı (yaşam öyküsü) araştırması şeklinde tasarlanmıştır. Bu çalışmanın ele aldığı temel konu, Suriye uyruklu sığınmacıların özellikle de adölesan gebelerin içerisinde bulundukları koşulları tarif etmek, alt ve üst sistemler ile çapraşık ilişkilerini belirleyerek, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar arasında yaygın olan adölesan evliliklerin ve gebeliklerin çapraşık faktörlerini belirlemek, bu süreçlere ait bir kavrayış sunmak ve ekolojik sistem teorisi temelinde değerlendirip açıklama getirebilmektir. Adölesan gebelik yaşayan Suriye uyruklu geçici koruma statüsünde olan sığınmacıların Türkiye'de yaşamları, gündelik yaşamlarını idame ettirirken yaşadıkları deneyimler, karşılaştıkları ihmal ve istismar durumları, Suriyeli adölesanlar arasındaki gebelik durumlarının yüksekliğine sebep olan durumların araştırılması, Suriyeli adölesan gebelerin yaşam öykülerindeki kırılma anları (savaş sebebiyle aile kaybı, savaş sebebiyle göç etmeye zorlanma vb.), hayatlarına yön veren önemli olayların ne olduğunun araştırılması ve ekolojik sistem teorisi temelinde değerlendirilmesi ayrıca Suriye uyruklu adölesan gebelerin topluma uyumuna katkı sağlamak çalışmanın odak noktasıdır.

Bu araştırmanın yukarıda saydığımız temel amaçlarının yanı sıra iki alt amacı vardır.

Birincisi T.C. SBÜ. İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesine 2012-2020 yılları arasında başvuran Türk ve geçici koruma statüsünde olan sığınmacı Suriyeli adölesan gebelerin sayıları, yıllara ve aylara göre dağılımı, her bir adölesan gebenin sosyo-demografik, tıbbi ve dosyasında mevcut diğer bilgilerinin değerlendirilmesi yoluyla durum tespiti yapılmasıdır.

İkinci alt amaç ise T.C. SBÜ İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesine 2020-2021 yılları arasında başvurmuş olan geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli adölesan gebelerin (30 vaka örneği) kişisel tarihleri, aile yapıları, eğitim durumları, ailelerindeki evlenme ve doğum yaşları, yaşam koşulları, sağlık, eğitim, barınma, güvenlik gibi sosyal sistemlerden yararlanma düzeyleri ve geleceğe dair beklentileri derinlemesine mülakatlar yoluyla ortaya çıkarılarak, yukarıda tanımlanan ilk alt amacımızdaki bilgilerle birleştirilmek suretiyle bireysel, ekonomik, sosyal, psikolojik müdahale ve destek politikalarının geliştirilmesini sağlayacak bilgilerin toplanmasıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Adölesanlık

Adölesan dönem, kızlarda menarş, erkeklerde kıllanma, testislerin büyümesi gibi fiziksel işaretleri olan bu belirtilerle başlayan fakat herhangi bir fiziksel işaret ile sonlanmayan bir dönemdir. Dolayısı ile ergenliğe girişin fiziksel belirtiler ile anlaşılması daha kolay olurken ergenliğin sonlanmasının fiziksel belirtilerden çok psikolojik belirtilerin dikkate alınması gerektiği bu belirtilerden psikolojik ve duygusal olgunluk kavramının önem kazandığı bilinmektedir. Ergenlik bireyin kendini tanımlamaya başladığı kimlik duygusunu ve sosyal üretkenliğini kazandığı zaman sona erdiği bir dönem olarak tanımlanabilir (Derman, 2008). Ergenlik teriminin İngilizce 'si olan "adolescence", Latince "-ye doğru büyümek" anlamına gelen "adolescere" fiilinden gelmektedir (Cloutier, 1994).

Ergenlik kavramı ilk kez 1904'de Stanley Hall ile literatüre girmiş ve insan gelişiminde ayrı bir evre olarak yerini almıştır. Amerikan Psikiyatri Birliği'nin yayınladığı Psikiyatri Sözlüğü'nde (Psychiatric Glossary, 1995) ergenlik şöyle tanımlanmaktadır: 'Fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı, çok da belirli olmayan bir zamanda sona eren kronolojik bir dönemdir. Ayrıca hızlı biyolojik, psikolojik ve sosyal değişmelerle karakterizedir' (Çuhadaroğlu, 2006, s. 40).

2.1.1. Adölesan Dönemde Gelişim

Adölesan dönem, bedensel ve duygusal süreçlerin sebep olduğu psikolojik, sosyal, cinsel gelişim ile başlayan, ergenin ben kimim soruna cevap aradığı, kimlik oluşturma sürecine girdiği ve sosyal üretkenliğini edinmesi ile son bulan bir periyottur. Bu süreçte bedensel yönden değişime uğrayan adölesan zihinsel ve psikolojik yönden de değişime uğramaktadır (Çoban-İçağasıoğlu ve Bulut, 2016). Adölesan dönem çocukluk çağının bitişinden erişkinliğe dek

ulaşan bütün bedensel, cinsel, zihinsel ve psiko-sosyal gelişim aşamalarını kapsar. Çoğunlukla bu periyotta adölesan kişi bir günde birden değişime uğramış gibi idrak edilse de esasında bu değişim epeydir devam eden bir süreç şeklinde gerçekleşir. Bu dönemde oluşan ve oluşacak olan bedensel değişimler bilinen, beklenen, muhtemel değişmelerdir (Kulaksızoğlu, 2015). Bu dönemde gelişim süreci, hormon düzeyindeki değişimler ve biyolojik değişimlerle beraber bedensel, nörolojik, duygusal ve zihinsel alanlarda da gözlenir (Poyraz, 2016).

2.1.1.1. Adölesan dönemde fiziksel gelişim:

Çocukluk çağında yaşıtı erkek çocuklarından daha ince ve kısa olan kız çocukları adölesan çağı atılımına erkeklerden daha önce girerler. Bu atılım 10-12 yaşları arasında kendisini ortaya çıkarır ve bu periyotta yaklaşık 5-10 cm boy atarlar. En seri atılımın olduğu bu periyodun ardından gelişim sürdürülür ve adölesan 16-17 yaşına dek boy atmayı sürdürür (Gander ve Gardiner, 2004). Bu periyotta çocukluk çağına göre 8 kat daha çok salgılanan östrojen temel kadın hormonlarından birisidir ve yükselişe geçen bu hormon pubik kıllarının oluşmasına, göğüslerin oluşmasına ve kalçanın büyümesine sebep olur (Plotnik, 2009). Kız çocuklarında oluşan ikincil adölesan belirtisi de göğüslerdeki değişme ve gelişmedir. Meme uçları ve çevresini içine alan koyu halkalar yükselerek büyür. Göğüsler ilk olarak koni şeklinde iken büyümenin sonraki aşamalarında yuvarlak bir şekle dönüşürler. Kız çocuklarındaki bu meme büyümesi 10 yaş etrafında kendisini gösterir (Zastrow ve Kirst-Ashman, 1990).

Bu periyotta gelişim aşamalarında kız çocuklarının iki sene gerisinden gelen erkek çocukları çoğunlukla 10-16 yaşları arasında atılım göstererek 10 cm civarında boy atarlar. Bu aşamada ayaklar ve eller genellikle vücudun başka parçalarından daha fazla gelişim göstererek sürekliliği olmayan sakarlıklara sebep olurlar (Gander ve Gardiner, 2004). Erkek çocuklarının cinsel gelişimi yaklaşık 12 yaşında ortaya çıkar ve bu süreçte adölesan majör bir değişime uğrar. Adölesan çağında ergende genital organlarda gelişme, kasıklarda tüylenme oluşur. Kasıkların tüylenmesinden ortalama iki sene sonra koltuk altı bölgesinde tüylenmeler görünür ve bu

tüylenme yüz bölgesindeki bıyık, sakal tüylenmesiyle ilerler. Çoğunlukla adölesanlığın son periyodunda erkek çocuklarının ses tonunda göze çarpan seviyede kalınlaşma gözlenir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2007). Islak rüya olarak da bilinen uyku esnasında gerçekleşen gece boşalmaları adölesan periyotta görünür ve 30'lu yaşlara dek sürdürülür. Uyku esnasında boşalma adölesandaki seksüel stresin yok edilmesi fonksiyonunu karşılasa da adölesan bu olay yüzünden duygusal ve zihinsel karışıklık yaşayabilir (Zastrow ve Kirst-Ashman, 1990).

Adölesanlar önce bedensel yönden olgunlaştığından dolayı henüz ergenlik süreçleri devam etmesine rağmen toplumsal çevreleri onları ergin olarak kabul edebilmektedir. Bu yanlış kabul adölesanın davranışlarının sorgulanmasına, gerilmesine, kendisini toplumsal çevreden ayırmasına, sebep olabilmektedir. Ruhsal yönden hassas olan adölesan bu dönemde zararlı alışkanlıklar ve riskli seksüel davranışlar sergileyebilmektedir. Bu durum adölesanın tehlikelere daha açık olduğu dönemde olduğunu ve tehlikelerle karşılaşmasına sebep olabilir. (İnanç ve ark. 2007).

2.1.1.2. Adölesan dönemde cinsel gelişim:

Cinsellik, bir kültürün dini görüşleriyle, hukuki yapısıyla, çocuk yetiştirme stilleriyle, bununla beraber kişilerin diğerleri ve kendisi hakkında edindikleri tutumla ilgilidir. Bu tarafıyla cinsellik bireyin farklı iki cinsiyetten yaşıtlarıyla sağlıklı bağlar oluşturulması, ebeveynlerden ve başka erişkinlerden ruhsal yönden bağımsızlaştırılması ve ilişkiye hazırlanılması gibi başlıca üç gelişim işlevine sahiptir (Gander ve Gardiner, 2004). Adölesan periyodunda çocuğun bedensel yönden olgun bir duruma erişmesi ve hormonların da dominant bir duruma erişmesinden dolayı cinsellik önde olmak üzere, birçok dürtünün kişi üstündeki kuvveti yükselir. Seksüel hüviyetin daha çok kavranması bireyin sosyal açıdan da birtakım cinsiyet rollerini kazanmasını gerekli kılar (Orhan ve Dağcı, 2015). Kız çocuklarında ergenlik periyoduna başlandığının en basit işareti adet olmaktır. Regl, menarş ve aybaşı olarak da nitelendirilen adet olma her ay yenilenen yapıda kan akması olarak tasvir edilir. Kadın vücudu

her ay 28 günde bir yumurta üretir ve bu üretim zarfında döllenme meydana gelmezse, kan ve cansız nesiç bedenden çıkarılır (Kulaksızoğlu,2015). Adet, birinci menstruasyon periyodudur, ovülasyonun oluştuğu ve kız çocuklarının gebe olarak çocuk meydana getirme olgusunu sağlayabileceğinin bir göstergedir. Adet başlangıcı hipofiz bezlerinin hormon salgılamasını karşılayan hipotalamus ismindeki bölüm aracılığıyla harekete geçirilir (Plotnik ve Kouyoumdjian, 2007). Kız çocuklarında adet olmanın 12-14 yaşları arasında meydana geldiği göz önünde bulunduğunda, 11 yaşında olan bir adölesanın ailesi aracılığıyla adet olma sürecine dair bilgilendirilmesi onun bu sürece hazır bulunması ve ilk adet olduğunda sarsıntıya uğramamasından dolayı mühimdir (Altınköprü, 2015). Dölyolu ve rahmin gelişimini harekete geçiren östrojen hormonu kız çocuklarında dölyatağının harici yapısının gelişimini, androjen hormonu ise klitorisin gelişimini karşılar. Östrojen hormonu ergenlik periyodunda salgılanır ve siklusu düzenli hale getirir (Rathus ve ark., 2010).

Sigmund Freud, erken gelişim periyodunu dikkate aldığından dolayı ergenliği ikincil düzeyde incelemiş olup çocuk periyodunu kavramadan ergenliği kavramanın olanaksız olduğunu iddia etmiştir. Ona göre ergenlik çeşitli problemlerle yüklüdür ve adölesan, uzun zamandır uyuyan biridir ancak bundan sonra uykusundan kalkmaya çalışan cinsel dürtülerinden dolayı zor durumda olduğunu sanır. Hall'ın ergenlik teorileri ile Freud'un psikanalitik teorisi arasında çeşitli benzeşimler olduğu anlaşılır, her iki teoride ergenlik periyodundaki karmaşaları ifade etmek amacıyla özümseme veya başka ismiyle özünü yenileme kavramlarından yararlanır (Kulaksızoğlu, 2015).

2.1.1.3. Adölesan dönemde bilişsel gelişim:

Henüz doğada tek başına yaşayabilecek ve annesi tarafından bakımı yapılmadan yaşayamayacak şekilde eksik ve yetersiz doğan insan yavrusu doğumla birlikte bu yetersizlik ve eksikliğini gidermek için bilişsel ve fiziksel olarak gelişmeye devam eder. Hayvandan farklı olarak gelişimini sürdüren insan yavrusu çevreye uyum sağlayabilmek ve hayatta kalabilmek

adına bilişsel olarak gelişimini sürdürmek zorunda olduğundan doğumla birlikte bilişsel gelişimi gelişmeye başlar (Ahioğlu-Lindberg, 2011). Piaget'e göre; bu gelişim, davranışçıların söylediği gibi çevrenin bireyin üzerinde etki bırakması üzerine değil bireyin aktif katılımı ile gerçekleşir. Piaget bilişsel gelişimin sağlanabilmesi için bir takım gerekliliklerin bir arada olması gerektiğini ifade etmiştir bu gereklilikleri; fiziksel olgunlaşma, kimlik oluşturma, bağımsızlaşma ve üretebilme kapasitesine sahip olabilme olarak tanımlamaktadır (Santrock, 1997). Bu dönemde ergen toplumsal rolleri öğrenmeye çalıştığı ve sık sık hata yaptığı dikkate alındığında toplumsal rolleri öğrenme sürecinde sık sık stres yaşadığı dönem olabileceği bilinmektedir.

Piaget, ergenlerin, zihinsel sisteminin kendisine özel nitelikleri olduğunu öne sürer. Birincisi, ergen bir problem gördüğünde senkronik bir biçimde birden fazla etkeni içine alan bir yapıdan yararlanmaktadır. İkincisi, ergen; çocuğa nispeten daha kompleks bir görüş sistemine sahiptir. Bu niteliği gereğince ergen, bir problemi çözümlerken, probleme dair yeni sembolleri belirleyip çözüm odaklı yaklaşarak düşünme işlemini gerçekleştirebilmektedir (Yöndem ve Taylı, 2017).

2.1.1.4. Adölesan dönemde psiko-sosyal gelişim:

Adölesan dönem, çevrenin bireyi en çok etkilediği dönemdir. Adölesan dönem ergenlerde bir takım dışarıdan gözlemlenebilen fiziksel değişiklikler yaratarak başladığı halde ergenliğin sonlanması konusunda başlangıcındaki kadar açık belirtiler yoktur ve psikososyal faktörler adölesan dönemin sonlanmasında önemli rol oynamaktadır. Örneğin ülkemizde adölesanların önemli bir çoğunluğu üniversitelerde okuyor olması bu dönemin tamamlanmasını 22-23-24 lü yaşlara kadar sürdürebilmektedir (Çuhadaroğlu, 2006). Ergenlik genel olarak üç evrede incelenmektedir: başlangıç evresi (erken ergenlik), orta evre (orta ergenlik) ve sonlanma evresi (geç ergenlik).

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

Erken ergenlik döneminde ergenlerin temel sorularından biri ben kimim sorusudur ve bu soruya cevap aramak temel meşguliyetleri olur. Bedensel büyümeler ve hızlı gelişimler karşısında ergen bu durumlarla baş etmeye çabalar. Ayrıca ikincil büyüme olarak cinsel büyüme bu dönemde gözlemlenir ergenin cinsiyet rollerini içselleştirmesi de bu dönemde başlar (Santrock, 1997). Orta ergenlik dönemi 15-18 yaş arasını kapsadığı söylenebilir. Bu dönemde ergen soyut düşünme becerileri kazanabilir, genelleme yapmaya eğilimlidirler iyiler mutlak iyi kötüler mutlak kötü olarak tarif edilebilir. İç görü oluşturma ve bu becerilerini geliştirmeleri beklenir. Anne- babalara farklı bir birey oldukları kabul ettirilmeye çalışılır (Santrock, 1997). Ergenliğin son aşaması olarak kabul edilen geç dönem 18 yaşlarında başlar ve kimlik duygusunun bütünleşmesiyle sona erer. Geç ergenlik döneminde bireyin beden imgesinin oluşmuş olması bir kimlik kazanmış olması beklenir. Ergenliğin başlangıcından beri geçirilen metamorfoz sonrası ergen ben kimim sorusuna cevap oluşturur ve bir kimlik oluşturarak içini doldurur böylelikle olgunlaşmanın ilk basamağına erişmiş olur.

Adölesan periyodunda kişi sadece biyolojik ve bedensel yönden gelişmekte kalmayıp; ayrıca psiko-sosyal yönden de gelişim sergiler. Bu gelişim prosesinde adölesan sosyal çevresinde bir saygınlık edinme ile konum edinme ihtiyacı hisseder. Toplumsal yönden entegrasyon bu ihtiyaçların yerine getirilmesi durumunda gerçekleşir (Yavuzer, 2012). Ergenlik periyodu var olan anlaşmazlıkların ve karışıklıkların fazlaca olduğu bir periyottur. Kişinin bu dönemdeki amaçlarına ulaşması adına bu anlaşmazlıkların ve karışıklıkların mutlaka çözümlenmesi gereklidir. Yani birey bu anlaşmazlıklarla başa çıkabildiği derecede sağlıklı bir bireydir. Böylelikle kişi hayatın bir sonraki gelişim evrelerinde de rastlaşacağı problemlere karşı çözümleme yeteneği geliştirecektir (Erikson, 2014).

Bazı gelişim kuramcılarının yaklaşık yüzyıl önce ergenliğe ilişkin savundukları hipotezler ile ergenliğe ilişkin kullanmış oldukları ergenlik periyodundaki depresif ruh, karamsar aşk, çevresi tarafından sevilmeme kanısı gibi iddia ve kavramlar halen günümüz

psikoloji bilimcileri tarafından da savunulmaktadır (Arnett, 2006). Eğiticiler, aileler, okullar, akrabalar ve toplumun geniş bir bölümü ergenlerden toplumsal yetenekler edinerek bağımsızlaşmalarını ve yükümlülük sahibi olarak sonlandıracakları ergenlik sürecini takiben yetişkinliğe geçişlerini umarlar (Thomson ve ark., 2017). Bu periyot olumsuz hislerdeki yükseliş, toplumsal akran bağlarına karşı duyarlılıkta yükseliş, yükselen beğenilme beklentisi ve kompleks toplumsal hedeflerin kazandırılmasına yoğunlaşma gibi hususlarla tanımlanan bir periyottur (İnanç ve ark., 2007). İkili bağların gitgide daha da samimi ve emniyetli durumda olduğu adölesan periyodunda bağlar yeni güdülenme örüntüleri ve seksüel gelişim gibi faktörlerle yükseltilir. Mini topluluğun bir bolümü olabilmek onaylanabilmek yönünden mühimdir (Steinberg, Dahl ve Keating, 2006). Ergenlik periyodunda bilhassa hissi ilişkiler önde olmak üzere genelde ilişkiler değişkenlik göstermektedir. Duygusal ilişkiler genelde uzun süreli değildir. Yaşıtları tarafından onaylanma veya onaylanmamaya karşı oluşan şiddetli duyarlılığın tesirinde olan adölesan ilişkileri fazlasıyla hassastır. Ergen beyninin yavaş yavaş olgunlaşmaya başlaması ile dimağdaki sosyal yetenekler, gözlemleme, tepki oluşturma ve duygu düzenleme bölümlerindeki tekrardan modellemelerin yanı sıra yansıtma ve varsayımsal düşünme yeteneğindeki gelişmeler meydana gelmektedir (Nelson ve ark., 2005).

2.1.2. Adölesan Gebelikler

Adölesan dönemde yaşanan gebelikler yirminci ve yirmi birinci yüzyılın toplum sağlığı açısından üzerinde düşünülmesi gereken önemli toplumsal ve sosyal sorunlarından biridir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), adölesan gebelikleri '10-19 yaşlar arasındaki kızlarda meydana gelen gebelik' olarak tanımlamaktadır (World Health Organization, 2020).

Adölesan gebeliklerin dünya genelinde bir takım kültürel, sosyal, kamusal etkilerle ilişkili olarak görülme sıklığı %5.3'tür (Molina ve ark., 2010). Okullarda sağlıklı bir cinsel eğitimin ve cinsel gelişimin anlatıldığı ayrıca gebelikten korunma yollarının sağlıklı anlatıldığı toplumlarda bu oranın daha düşük olduğu bilinmektedir (Bulut, Gürkan ve Sevil, 2008).

Genellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki kadınların dezavantajlı durumu, adölesan evlilik ve gebeliklerin görülme sıklığının fazla olması, okul yaşamlarının kısa sürmesi veya başlamaması, içerisinde oldukları toplumun evliliğe bakış açıları sebebiyle fazladır (Başer, 2000). Erken yaşta evlendirilen adölesanlar meslek sahibi veya bir meziyet sahibi olmadıklarından genellikle kendileri gibi bir sosyal ve ekonomik statüden olan birileri ile evlendirilmektedirler. Adölesan kız çocuğunun evlendirildiği adölesan veya henüz olgunlaşmış genç erkek çocuğu ile yapılan evliliklerde aile ve sosyal çevre baskısı çok olduğundan evliliklerinden kısa bir süre sonra bir çocuk sahibi olma gibi bir yönelim başlar. Bu durumda doğan çocuk tıpkı anne-babası gibi düşük eğitim alır, bir meslek öğrenemez, kalifiye eleman olmamasından dolayı küçük yaşlardan itibaren ya beden gücüne dayalı işlerde çalışıp günlük para kazanır ya da annesi gibi erken yaşlarda evlendirilir. Bu süreç ailelerin yoksulluk döngüsü içerisine sürüklenmesine ve gelecek nesillerinde bu döngüden kurtulamamalarına yoksul olarak yaşamalarına sebep olmaktadır. (Bulut ve ark., 2008). Molina ve arkadaşları (2010) yaptıkları çalışmada, görüşme yaptıkları ve rastgele seçtikleri adölesan annelerin %42'sinin annelerinin de adölesan çağda anne olduklarını çocukların neredeyse annelerinin yaşamını tekrar ettiklerini ifade etmişlerdir (Molina ve ark., 2010).

Gebeliğin her ne kadar biyolojik ve fizyolojik temelleri olsa da adölesan dönemdeki ergenler için gebelik ve ardından yaşanan doğum ruhsal travma olabilmektedir. Fiziksel olarak gelişimini tamamlamış veya fiziksel olgunluğa ulaşmış Adölesanlar henüz psikolojik olgunluğa ulaşmadığından gebelik yaşamaları onlarda stres, korku ve bazı fiziksel ve psikolojik sağlık sorunları yaşamalarına sebep olmaktadır. Adölesanın takvim yaşı ne kadar küçükse yaşayacağı gebeliğin iç dünyasında, ruhsal yapısında yaratacağı olumsuz etkilerin, travmaların o ölçüde devasa tahribat yaratacağı bilinmektedir. Yapılan tanımlar ve adölesanın biyo-psiko-sosyal sağlık durumu dikkate alındığında ayrıca adölesan gebelikleri ve ruh sağlığı üzerine yazılan literatür incelendiğinde gebe kalma yaşının ilk adet tarihinden itibaren en az 5-7 yıl sonra olması

gerektiği (Özcebe, 2010) ifade edilse de günümüz post modern dünyasında yetişen ergenlerin olgunlaşma yaşları daha ileriki yaşlara sarktığından ayrıca ruhsal travmalara maruz kalmamaları ve anne baba olma rollerini içselleştirebilmeleri için bu ilk gebelik yaşlarının ilk adet görme tarihlerinden en az 10-12 yıl sonra olması gerektiği düşünülmektedir.

2.1.2.1. Dünya'da ve Türkiye'de adölesan gebeliklerde epidemiyolojik durum

Dünya genelinde her yıl 15-19 yaş grubunda olan 16 milyon adölesan gebe doğum yapmakta, 3 milyonu güvenli olmayan düşükle sonlanmakta ve doğan bebeklerin ortalama %60'ı ölmektedir (WHO, 2015). Adölesan gebelikler 21. yüzyılın en önemli sağlık ve sosyal sorunlarından biridir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), adölesan gebelikleri 10-19 yaşlar arasındaki kızlarda meydana gelen gebelik olarak tanımlamaktadır (World Health Organization (WHO) 2009). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na (2018 TNSA) göre, adölesan evlilik ve annelik ilişkisine baktığımızda; 15-19 yaş grubunda doğurganlığa başlama hızının yaklaşık son 30 yılda düştüğü görülmüştür. 1993'te %10, 1998'de %9, 2003'te %8, 2008'de %6, 2013'te %5 ve 2018'de %4 olduğu2020 yılında %1.5 olduğu görülmüştür (Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2021). Ayrıca 20-24 yaş grubunda 18 yaş öncesi evlenme durumuna baktığımızda; 1993 ve 1998'de %23, 2003'te %18, 2008'de %14, 2013 ve 2018'de %15 olduğu görülmüştür. Suriye örneklemine baktığımızda; adölesan evliliklerin %49 olduğu ve adölesan anneliğin ise %39 olduğu görülmüştür (Çavlin, 2019).

Türkiye'de, adölesan dönemde olan (15-19 yaş grubu) kadınların neredeyse %4'ü hâlihazırda çocuk sahibidir ya da ilk çocuklarına gebedir. İlkokulu bitirmiş kadınların %20'si adölesan dönemde çocuk sahibi olmaya başlarken, bu oran lise veya üzeri eğitim alan kadınlar arasında %1 düzeyindedir. En düşük refah düzeyine sahip hanelerde yaşayan kadınlar arasında adölesan annelik daha yaygın iken (%9) refah düzeyi en yüksek olan hanelerde yaşayan kadınlar arasında yaygın değildir (%1). (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA), 2020).

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

Türkiye'deki geçici koruma altındaki kayıtlı Suriyeli sayısına baktığımızda 16 Aralık 2020 tarihi itibariyle bir önceki aya göre 4 bin 162 kişi artarak toplam 3 milyon 639 bin 572 kişi olduğu, bu kişilerin 1 milyon 728 bin 540'ını (%47,4) 0-18 yaş arası çocukların oluşturduğu bilinmektedir. 0-18 yaş arası çocukların ve kadınların toplam sayısı ise 2 milyon 579 bin 941 kişi (%70,8) olduğu açıklanmıştır (Mülteciler Ve Sığınmacılar Yardımlaşma Derneği raporu, 2020).

TABLO 1: Aralık 2020 itibari ile Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların yaş aralığı ve cinsiyete göre dağılım tablosu (Mülteciler Ve Sığınmacılar Yardımlaşma Derneği raporu, mülteciler.org., 2020).

YAŞ ARALIĞI	ERKEK	KADIN	TOPLAM
0-4	261 bin 900	256 bin 830	518 bin 730
5-9	275 bin 364	256 bin 529	531 bin 893
10-14	214 bin 144	187 bin 380	401 bin 524
15-18	152 bin 402	123 bin 991	276 bin 393
19-24	293 bin 110	218 bin 416	511 bin 526
25-29	206 bin 911	146 bin 679	353 bin 590
30-34	160 bin 214	117 bin 103	277 bin 317
35-39	119 bin 410	97 bin 301	216 bin 711
40-44	84 bin 751	75 bin 743	160 bin 474
45-49	59 bin 457	56 bin 978	116 bin 435
50-54	47 bin 181	45 bin 367	92 bin 548
55-59	32 bin 837	33 bin 239	66 bin 76
60-64	22 bin 920	23 bin 739	46 bin 659
65-69	14 bin 991	15 bin 756	30 bin 747
70-74	8 bin 436	9 bin 143	17 bin 579
75+	9 bin 413	11 bin 937	21 bin 350
TOPLAM	**1.963.441**	**1.676.131**	**3.639.572**

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2020 Türkiye'de ikamet eden Suriyeli adölesanların örneklemini incelediğimizde; 15-19 yaşlarında çocuk doğuran adölesanların %39,3 olduğu ve 15-19 yaş arası kadınlarda 1.000 kadın başına adölesan doğurganlık hızının da binde 209,0 olduğu görülmüştür (TNSA, 2020). Yine aynı çalışmada toplamda 467 kadından, 15 yaşından önce evlenenlerin %13,4 olduğu ve 15 yaşından önce doğum yapanların %2,3 olduğu görülmüştür (TNSA, 2020, s. 48). Eğitimi olmayan veya ilkokulu bitirmemiş kadınların %35'i adölesan dönemde çocuk sahibi olmaya başlarken, bu oran lise ve üzeri eğitim alan kadınlar arasında %11 düzeyindedir (TNSA, 2020). Adölesan dönemde olan Suriyeli göçmen kadınların yaklaşık %39'u çocuk doğurmaya başlamıştır: %31'inin 1 canlı doğumu vardır, %9'u ise araştırma tarihinde ilk çocuğuna gebedir. 15-19 yaş grubundaki kadınların %13'ü 15 yaşından önce evlenmiş ve %2'si 15 yaşından önce 1 çocuk doğurmuştur (TNSA, 2020, s. 41).

TABLO 2: 2018 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması verilerine göre 2018 yılı Türkiye'de Yaşa Özel ve Toplam Doğurganlık Hızında Zaman İçinde Değişim Tablosu (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA), 2019)

Doğumda Yaş	**1978 TDA**	**1988 TDSA**	**1993 TNSA**	**1998 TNSA**	**2003 TNSA**	**2008 TNSA**	**2013 TNSA**	**2018 TNSA**
15 – 19	93	45	56	60	46	35	31	30
20 - 24	259	193	179	163	136	126	124	124
25 - 29	218	183	151	150	134	133	136	148
30 - 34	154	102	94	93	78	91	104	100
35 - 39	101	55	38	42	38	36	48	55
40 - 44	38	19	12	13	12	10	7	10
45 - 49	2	7	0	1	2	1	2	1
TDH (15-49)	4,3	3,0	2,7	2,6	2,2	2,2	2,3	2,3

Yaşa Özel ve Toplam Doğurganlık Hızında Zaman İçinde Değişim

Doğumda anne yaşına göre yaşa özel doğurganlık hızları (1000 kadın için) ve toplam doğurganlık hızı 1978 Türkiye Doğurganlık Araştırması (TDA), 1988 Türkiye Doğurganlık ve

Sağlık Araştırması (TDSA), 1993, 1998, 2003, 2008, 2013 ve 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA) verileri kullanılarak tablo oluşturulmuştur. Adölesan doğurganlık ve annelik adölesan dönemdeki kadınların %3,5 i çocuk sahibi olmaya başlamıştır. Bu yaştaki kadınların %2,8 i canlı bir doğum yapmış, %1 inden azı ise 2018 yılında yapılan 2018 Tnsa araştırması tarihinde ilk çocuğuna gebedir. Çocuk yaşta evlilikler, büyük ölçüde bütün dünyada yasaklanmış olmasına rağmen hala her gün 33.000 yılda 15 milyon kız çocuğu evlendirilmektedir. Günümüzde yaklaşık 650 milyon kadın ve kız çocuğu, çocuk yaşta evlendirilmiştir (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), 2020, s.5).

BM Nüfus Fonu (UNFPA), 2020 raporuna göre, 2020 yılında 15-19 yaş arası 1000 kız başına ergen doğum oranını incelediğimizde; dünyada %41 olduğu görülmüştür. Bölgesel bazda baktığımızda; daha gelişmiş bölgelerde %12, az gelişmiş bölgelerde %45 ve az gelişmiş ülkelerde ise %91 olduğu görülmüştür. Buna ek olarak (UNFPA) bölgelerini incelediğimizde; Arap Devletleri'nde %48, Asya ve Pasifik'te %23, Doğu Avrupa ve Orta Asya'da %27, Latin Amerika ve Karayipler'de %61, Doğu ve Güney Afrika'da %95 ve Batı ve Orta Afrika'da ise %108 olduğu belirtilmiştir (UNFPA, Raporu 2020, s.136).

Yine aynı tarihli raporun 2019 yılında yapılan çocuk evliliklerini incelediğimizde; dünyada %20 olduğu görülmüştür. Bölgesel bazda baktığımızda; daha gelişmiş bölgelerde çocuk evliliklerinin hiç yapılmamış olduğu, az gelişmiş bölgelerde %27 ve az gelişmiş ülkelerde ise %38 olduğu görülmüştür. Buna ek olarak (UNFPA) bölgelerini incelediğimizde; Arap Devletleri'nde %20, Asya ve Pasifik'te %26, Doğu Avrupa ve Orta Asya'da %12, Latin Amerika ve Karayipler'de %25, Doğu ve Güney Afrika'da %32 ve Batı ve Orta Afrika'da ise %39 olduğu belirtilmiştir (UNFPA, 2020, s.136)

Türkiye'de 2011 yılında 15-19 yaş grubunda doğum yapan adölesan sayısı 154.322, 2012 yılında ise bu sayının 91.114 olduğu saptanmıştır. Adölesan doğurganlık hızı, 15-19 yaş grubunda bin kadın başına düşen ortalama canlı doğan çocuk sayısını ifade etmektedir.

Türkiye'de adölesan doğurganlık hızı, 2001 yılında binde 49 iken 2020 yılında binde 15'e düşmüştür. Diğer bir ifadeyle, 2020 yılında 15-19 yaş grubundaki her bin kadın başına 15 doğum düşmüştür. Avrupa Birliği üyesi 27 ülkenin adölesan doğurganlık hızları incelendiğinde, 2019 yılında en yüksek adölesan doğurganlık hızının olduğu ülke binde 39 ile Bulgaristan, en düşük adölesan doğurganlık hızının olduğu ülke ise binde 2 ile Hollanda ve Danimarka olmuştur. Adölesan doğurganlık hızı 2019 yılında binde 17 olan Türkiye, Avrupa Birliği üyesi sekiz ülke ile beraber Avrupa Birliği ortalamasının üzerinde yer almıştır (TUİK, 2020)

2.2. Ekolojik Sistem Teorisi

2.2.1. Adölesan Dönem Gelişim Teorileri

TABLO 3: Adölesan Dönem Gelişim Teorileri Tablosu (Muuss ve ark. 1996).

Gelişim Alanı	Birincil Teorisyen	Ana Düşüncesi
Biyolojik	G. Stanley Hall, Arnold Gesell, James Tanner	Dönemin odak noktası, genler ve biyoloji tarafından belirlenen fiziksel ve cinsel gelişimdir.
Psikolojik	Sigmund Freud, Anna Freud	Cinsel heyecan ve kaygı dönemi olarak ergenliğe odaklanır.
Psikososyal	Erik Erikson	Kimlik oluşumuna odaklanılır; ergenler kimliğe ulaşma ve kimlik dağılması arasında mücadele eder.
Bilişsel	Jean Piaget	Odak resmi operasyonel düşünce üzerindedir; somut, gerçek deneyimlerin ötesine geçmek ve

		mantıksal ve soyut terimlerle düşünmeye başlamak.
Ekolojik (birey ve çevre arasındaki etkileşim)	Urie Bronfenbrenner	Odak noktası, bireysel ergenler arasında gelişen bağlamdır; ergenler ve çevre; aile, akranlar, din, okullar, medya, toplum ve dünyadaki olaylardan etkilenir
Sosyal Bilişsel Öğrenme	Albert Bandura	Odak noktası, Öğrenme; sosyal ve çevresel faktörleri ile bunların davranış üzerindeki etkileri arasındaki ilişkidir. Çocuklar model alarak öğrenirler.
Kültürel	Margaret Mead, Carol Gilligan	Odak noktası, çocuğun içinde büyüdüğü kültürdür.

Adölesan gelişim teorilerine baktığımızda yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere insan yavrusunun gelişim aşamalarını biyolojik, psikolojik, psikososyal, bilişsel, ekolojik ve kültürel temel bakış açıları ile açıklamaya çalışan teoriler ve bu teorilerin başlıca teorisyenleri ile odaklandıkları temel temalar mevcuttur. Çalışmamızda bu teorilerden biri olan ekolojik sistem teorisinin temel kabulleri çerçevesinde ergenler ve gelişim evreleri ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.2. Ekolojik Sistem Teorisi

Bu teori, sistem kuramının bir şekli olup var olan canlılar arasındaki temas ve canlılarla sosyal çevrelerinin farklı görünüşleri arasındaki temaslara fokuslanır ve çevrebilim; canlı varlık ile sosyal çevre temaslarının araştırılmasını ifade eder. Bu yaklaşım, farklı bilim dallarında ve sosyal hizmette bireyler ve sosyal çevreleri üzerine transaksiyonların oluşumu noktasındaki önemini belirtir. Mesleki uygulamalarda merkez; kişi ve sosyal çevresi arasındaki kesişimlerle ilgilidir (Barker, 1999).

Bu teori, kişiler ve kişilerin sosyal çevresinin meydana getirdiği bir bütün şeklinde açıklanabilir. Kısaca bu teori, ekosistem olarak da adlandırılır (Berkes ve Kışlalıoglu, 1990). Kirst-Ashman ve Hull (1999)'a göre bu teori, kişi ve çeşitli yapılar arasındaki iki taraflı transaksiyonun adlandırılmasında ciddi bir fonksiyona sahiptir. Bu kanının başlıca niteliği; sosyal çevre üzerine yoğunlaşması ve danışanla sosyal çevre arasındaki iki taraflı transaksiyona dikkat çekmesidir (Kirst-Ashman ve Hull, 1999).

Bu teori, birtakım temalarda eksik olan sistem yaklaşımına, sistem yaklaşımının sosyal çevreyi odak noktası haline getirmesi yönünden opsiyon olarak gösterilmiştir. Bu kuram organizmaların karşılıklı bağları ve organizmalarla birlikte çevreleri arasındaki bağlara dikkat çekmekte olup sistem kuramıyla benzerlik gösterir (Gıtterman ve Germain, 2008). Sistem kuramı tanımlamalarında Bireyler; biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel ve fiziki parçalardan meydana gelirler. Aileler, başka fertlerin parçalarından ve etkileşimlerinin başka çeşitlerinden şekillenirler. Bu parçalardan herhangi biri yok olduğunda sistem fonksiyonelliğini yitirir. Sisteme ulaşmak için her bir parça kolektif bir şekilde yürütülmelidir ve bütün parçaların toplamından daha büyük ve efektif bir yapıyı ifade eder (Teater, 2015). Bu yaklaşımın başlıca hususunu çevre üzerine yoğunlaşılması ve kişiyle çevre arasında gerçekleşen etkileşimin üzerinde durulması oluşturmaktadır (Duyan, 2010).

Ekolojik yaklaşım, kişiler ve onların fiziki ve toplumsal çevreleri ile fonksiyonel olmayan etkileşimlerinin öneminin belirtilmesi koşuluyla tedavi ve sosyal reform yaklaşımının entegre edilmesidir. Yaklaşım, kişilerin ve çevrelerinin baş etme mekanizmalarının şekillendirilmesi; aynı zamanda çevresi içinde bireyi esas olarak ele almasıdır. Teorinin temel müdahale biçimi üç ayrı noktaya değinmektedir. Bunlardan birincisi, müracaatçıyı merkezine almak ve onun problem çözme yeteneklerini geliştirmektir. İkincisi, müracaatçı ve müracaatçının etkileşim içinde bulunduğu sistemleri merkezine almak ve müracaatçıya ihtiyaçları doğrultusunda imkânlar yaratmaktır. Üçüncüsü, sistemleri merkezine almak ve

müracaatçıların ihtiyaçlarını göz önüne alarak sistemlerde sosyal reform uygulamaktır (Zastrow ve Kirt-Ashman, 1990). Uygulayıcılar, bu yaklaşımda savunucu, uzlaştırıcı ve organizatör rollerini kullanarak müracaatçının tam bir iyilik halini kapsayacak şekilde çevreyle olan etkileşiminin (transaksiyon) pozitif yönde dönüştürülmesini sağlar (Payne, 1997). Ekolojik yaklaşım iki temayı vurgulamaktır. İlki, toplumsal çevredeki yerleşim yeridir. Kimi toplumlar iç içe geçmiş bir yaşam sürdürürken kimileri de toplumdan izole bir yaşam sürdürebilir. Burada kişinin statüsü de önem taşımakta ve bununla beraber makro boyutta uygulanacak olan çalışmaların hiçbir ayrım gözetmeksizin özenle yapılması gerekmektedir. Diğer tema ise çevrenin toplumsal kirlenmesidir (AlleCorliss, 2006).

Bu yaklaşım, kişilerin çevreyle olan transaksiyonları üzerinde durması, kişilerin değişken olaylar karşısında adaptasyon süreçlerinin sağlanması, kişilerin fiziki ve toplumsal çevreleri ile sürdürdüğü ilişkilerin etkilerinin belirlenmesi, veri temelinin oluşturulması ve organizma sistemini göstermesinden dolayı kullanılmaktadır (Kut, 1988). Ekolojik yaklaşım, beş çatı altında toplanmıştır. Bunlar sırasıyla; mikro-mezo-ekzo-makro ve kronosistem'dir (Bronfenbrenner, 1979).

Mikro sistem; aile, okul, yaşıt grubu ve komşular gibi bireyin yakın çevresini kapsamaktadır. Mezo sistem; birey ve bireyin yakın çevresinden meydana gelen ilişkileri içermektedir. Ekzo sistem; bireyi endirekt bir biçimde etkileyen yapılardır. Makro sistem; kültürel bağlamda etkileyen yapılardır. Krono sistem; hayat süresince oluşan çevresel durumları ele almaktadır (Bronfenbrenner, 1979). Ekolojik yaklaşım, sadece bireyi değil bireyin çevresini de ele alarak vakaları incelemektedir. Yaklaşım, beş sistemin arasındaki süregelen etkileşime odaklanmaktadır. Bu odak; danışanın gelişmesi ve gizil güçlerini kapsar, çevrelerinin nitelikleriyle beraber danışanın gizil güçlerini göstermesine yardımcı olmak üzerinedir (Gitterman ve Germain, 2008).

Gitterman ve Germain danışanların uygun bir danışan-çevre uyumu oluşturma veya bu uyumu devam ettirme süreçlerinde üç ayrı yöntemden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Birincisi çevrenin isteklerini yerine getirmek ve çevrenin kaynaklarını kullanmak adına kendisini dönüştürmek, ikincisi çevreyi dönüştürmek böylelikle toplumsal ve fiziki çevrenin danışanın gereksinimlerine ve hedeflerine daha fazla dönüt verebilen bir duruma ulaşması, üçüncü yöntem de danışan-çevre transaksiyonlarını dönüştürmektir (Gitterman ve Germain, 2008).

Ekolojik yaklaşımda kullanılmaya başlanan bir diğer model olan yaşam modeli Gitterman ve Germain (2008) aracılığıyla şekillendirilmiştir. Bu modele göre; danışanları destekleyerek bireysel ve çevresel potansiyellerinin açığa çıkartılması ve onları olumsuz etkileyen uyaranların azaltılması beklenmiştir (Gitterman ve Germain, 2008).

Yaşam modeli, dört evreyi kapsamaktadır. Bu evreler sırasıyla; hazırlık, başlangıç, süreç ve sonlandırmadır (Gitterman, 2009).

İlk evre; veri edinmeyi ve danışan hakkında bilgi edinmeyi kapsamaktadır. Bu evrede beş duyu kilit noktada yer almaktadır. İkinci evre; danışanın bio-psiko-sosyal niteliği ve çevresel niteliğini içeren şimdiki zamanı ele alan danışan-çevre uyumunu saptamaktadır. Bu saptama, danışan aracılığıyla tecrübe edilen gerginlik seviyesini ve danışanın baş etme mekanizmalarının ölçülmesini içermektedir. Üçüncü evre; hedeflerin ve problemlerin danışan aracılığıyla belirlenmesi ve sorun çözme etkinliklerine uygulayıcı ile katılım gösterilmesidir. Dördüncü evre; uygulayıcı ve danışan bu evreye dair hislerinden bahsederler ve danışanın ilerideki yaşamı için müdahale planı oluşturulmasıdır (Gitterman ve Germain, 2008).

Sistem ve Ekolojik sistem kuramının güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır (Teater, 2015). Danışanın potansiyellerini geliştirmek adına dengenin korunması veya pozitif bir danışan-çevre uyumunu devam ettirmek adına çeşitli kaynaklardan faydalanılmasının üzerinde durması, baskı karşıtı uygulama içermesi ve esnek olması her iki kuramın güçlü yönlerini oluşturmaktadır. Ancak nasıl sorusuna cevap verebilirken neden sorusuna cevap verememesi,

gönülsüz danışanlarla kurulan ilişki, uygulayıcının çalıştığı mekânın imkanları veya süreyle ilgili yetersizlikler, uygulayıcının risklerle karşılaşabilme durumu da her iki kuramın zayıf yönlerini oluşturmaktadır.

Ekolojik sistem kuramının temel ilkeleri aşağıdaki gibidir:

Danışan sistemin odak noktasında bulunmaktadır. Danışanın yaşamında kendisini ve karşılıklı etkileşim halinde olduğu diğer sistemler bulunmaktadır. Danışanın davranışları çevresindeki kişilerden ve bağlantılardan etki altında kaldığı gibi benzer biçimde danışan da çevresini etki altında bırakmaktadır. Sistemler arasında bulunan bağların özelliği ve yoğunluğu da danışan üzerine etkili olmaktadır. Danışanın gelişimi sadece doğrudan değil, dolaylı sistemler aracılığıyla da etkilenmektedir. Danışanın gelişimi adına sistemler arasında bulunan transaksiyonların uyumu mühimdir.

Ekolojik Kavramlar

Ekolojik sistem teorisinin bir takım kavamları bulunmaktadır ve ekolojik sistem teorisinin daha iyi anlaşılabilmesi için bu ekolojik kavramların anlaşılması gerekmektedir bu kavramlar çalışmanın temel kabulü olan ekolojik sistem teorisi kabullerini anlayabilmek adına aşağıda açıklanmıştır.

Sistem

Sistem; müşterek bir hedefi bulunan ve bu hedef için birleşmiş ve her biri birbirine bağlı olan parçaların bütünüdür. Sistemler, kendi aralarında devingendir ve diğer yapılarla da transaksiyon içerisindedir. Bireyde bir sistemdir ve yaşamını sürdürebilmesi amacıyla çevresindeki yapılarla transaksiyon ve komünikasyon içerisinde bulunmalıdır (Payne, 1997). Sistemler; mekanik ve fiziki, var olan ve toplumsal veya bunların birleşimi şeklindedir. Aileler, kümeler, sosyal hizmet tesisleri, bir milletin eğitim yapısı toplumsal sistemlere örnektir (Barker, 1999).

Sosyal Çevre

Sosyal çevre; bireyi saran şartları, olayları ve beşerî transaksiyonları içermektedir. Kişiler, yaşayabilmek ve gelişebilmek amacıyla çevreleriyle transaksiyon halinde olmak mecburiyetindedir. Bireyin oturduğu konut tipi, yaptığı meslek, erişilebilir maddi tutar, kanunlar ve içerisinde bulunan topluluğun toplumsal normları sosyal çevre kapsamındadır. Bununla birlikte sosyal çevre; kişiler, topluluklar, organizasyonlar ve bağlantı halinde olunan yapıların tamamıdır (Zastrow ve Kirst-Ashman, 1990).

Çevresi İçinde Birey

Kişileri, sosyal çevrelerindeki bütün yapılarla daimî bir biçimde transaksiyon halinde değerlendirmesi çevresi içinde bireyin merkezini oluşturmaktadır. Bu yapılar aile, arkadaş, eğitim, iş, politika, sosyal hizmet, din, mal ve hizmetlere dair yapıları içermektedir. Dolayısıyla sosyal hizmet yönetimi, kişiler ve çeşitli yapıların transaksiyonlarını geliştirmeye çalışmaktadır. Bu merkez, kişi ve dahil olduğu sosyal çevrenin entegrasyonunu sağlama şeklinde nitelendirilebilinir (Kırst-Ashman ve Hull, 1999). Bu husus, Sosyal Hizmet Uzmanı ve çeşitli ruh sağlığı uzmanlarına göre danışanı, çevresel yapının bir öğesi biçiminde adlandırdığı bir yaklaşımdır. Bu perspektif, kişiyle fiziki ve sosyal çevrenin iki taraflı temasını ve birtakım etkileri içermektedir (Barker, 1999).

Etkileşim (Transaksiyon)

Bireylerin, sosyal çevrelerindeki kimselerle komünikasyon ve transaksiyon sağlaması; etkileşimdir. Bu transaksiyonların her birisi etkin ve devingendir. Ayrıca, transaksiyonlar pozitif veya negatif olabilmektedir. Çok sevdiğiniz birinin sizi de sevmesi pozitif bir transaksiyon örneğidir. Uzun süredir çalıştığınız işten atılmanız ise negatif bir transaksiyon örneğidir (Zastrow ve Kirst-Ashman, 1990).

Enerji

Kişiler ve sosyal çevrelerinin etkin katılımlarından dolayı ortaya çıkan kuvvet; enerjidir. Bu husus, girdi veya çıktı şeklindedir. Kişinin hayatına dahil olan ve bu hayatı tamamlayan enerji türü; girdidir. Örneğin; sağlıksız bir yaşlı gündelik hayatında zaruri işlevleri karşılaması amacıyla bedensel ve psikolojik desteğe ihtiyaç hissedebilir. Bir kimsenin hayatında yok olan ve ondan ayrışan enerji türü ise; çıktıdır. Örneğin; bir kimse, politik bir etkinlikte görev almak amacıyla istekli olabilir ve efor sarf edebilir (Kirst-Ashman ve Hull, 1999).

Kesişme

Kişi ve sosyal çevresinin transaksiyonunun bulunduğu birincil yer; kesişmedir. Çevresi içinde bireyin yorumlanması esnasında, bu husus, değişime özgü geçerli transaksiyonları saptayabilmek amacıyla belirgin biçimde merkezde bulunmalıdır. Örneğin evlilik problemleri sebebiyle Sosyal Hizmet Uzmanına müracaat eden bir çift, çocuk yetiştirmeye dair çatışma yaşadıklarını dile getirir. Daha ayrıntılı analiz yapıldığında, eşlerin asıl hislerini karşılıklı göstermeyle ilgili yetersizliklerinin olduğu ortaya çıkar. Asıl problem; komünikasyon yeteneklerindeki noksanlık, bir kimsenin, başka kimseyi etkilediği kesişim yeridir. Her bir kimse, başkalarının sosyal çevresinin bir öğesidir. Şayet kesişim yeri yanlış bir biçimde saptanırsa, asıl probleme gelinceye dek fazlaca vakit ve güç sarf edilecektir (Zastrow ve Kirst-Ashman 1990). Bu husus, diğer yapılar ya da organizasyonlarla bağlantı veya iletişim noktasıdır (Barker, 1999).

Adaptasyon

Çevresel şartlara uyum sağlama yeteneği; adaptasyondur. Kişinin, etkin bir biçimde fonksiyonlarını sürdürebilmesi amacıyla değişmesi veya yeni şartlara entegre olması gereklidir. Kişinin daima farklılıklarla ve stresörlerle karşılaşması sebebiyle, değişken olması ve bu olaylara kendini adapte edebilmesi gereklidir. Sosyal çalışmacılar, sıkça, adaptasyon zarfında kişilere destek olur. Kişinin mühim bir kimseye, yeni bir kimseye ve yeni bir sosyal çevreye

adapte olması gerekebilir. Bu husus, çoğunlukla güç gerektirir. Sosyal hizmet uzmanları veya danışmanlar kişilerin güçlerini kullanmalarına, yani daha üretken olmalarına destek sağlar. Kişiler, sosyal çevreleri aracılığıyla etkilenir ve aynı biçimde de sosyal çevrelerini etkiler. Kişiler, sosyal çevrelerine adapte olabilmek amacıyla değişime uğrayabilir veya sosyal çevrelerinde değişiklikler yapabilir. Kişiler, sosyal çevrelerinde değişiklikler yapabilirlerse, kendilerini daha iyi şekilde ona uyarlayabilir. Dolayısıyla bu husus, sıkça, kişiyi ve sosyal çevreyle ilişkili olan iki taraflı bir prosesi belirtir (Kirst-Ashman ve Hull, 1999). Turan (2009)'a göre uyum (adaptasyon); kişi ve sosyal çevresinin ortak transaksiyonunun sonucudur. Kişi, ikamet ettiği sosyal çevreden faydalanır ve kişinin hareketleri sosyal çevresi aracılılığıyla anlamlandırılır. Kişi, sosyal çevredeki değişimlerden etkilenir. Sosyal çevresindeki bu değişmeler karşısında kişinin adapte olması beklenir. Genel olarak, problemler kişi ve sosyal çevrenin entegrasyon dengeleşiminin yitirilmesi neticesinde meydana gelir (Turan, 2009). Barker (1999)'a göre adaptasyon; kişi ve sosyal çevresinin ortak bir prosesidir ve sıkça sosyal çevreyi değişime uğratmayı veya sosyal çevre aracılığıyla değişiklikleri içermektedir (Barker, 1999).

Baş Etme

Kişilerin, adapte edilmesinin bir şeklidir ve problemlerin çözümlenmesi amacıyla uğraş vermesi; baş etmedir. Adaptasyon, olumlu ya da olumsuz yeni koşullara reaksiyon göstermeyle ilişkili olmasına karşın, bu husus, karşı karşıya kaldığımız problemleri değerlendirme şeklimizle ilişkilidir, örneğin; bir kimse, anne-babasının ansızın vefatı veya yeni bir bebeğin dünyaya gelmesiyle başa çıkmak mecburiyetinde olabilir (Kirst-Ashman ve Hull, 1999). Baş etme, kişinin stresörlere reaksiyonu veya bu stresörlerden kaçınmada yararlandığı etkin bir harekettir (Barker, 1999).

Karşılıklı Bağımlılık

Yaşamda var olabilmek veya iyilik hali amacıyla gereken yükümlülükleri ve olanakları bölüşmek; karşılıklı bağımlılıktır (Barker, 1999). Bir kişinin, diğer bir kişiyle ortak temas halinde olmasıdır. Kişiler, sosyal çevredeki başka kişilere ve kişilerin meydana getirdiği topluluklara tabidir veya onlarla ortak bir şekilde tabiiyet halindedir. Aynı biçimde başka kişiler de girdi, güç, hizmet ve devamlılık amacıyla bir başkasına müşterek biçimde tabidir. Kişiler, diğeri olmaksızın yaşayamazlar. Kişiler, ortak bir biçimde birbirine tabidir ve yaşamda var olabilmek amacıyla bir başkasına ihtiyaç hisseder (Zastrow ve Kirst-Ashman, 1990).

2.2.2.1. Ekolojik sistemde mikro sistem;

Çocuğun, birincil temas halinde olduğu yer; yakın çevresidir. Gelişiminin ilk dönemlerinde çocuk, ailesiyle kurmuş olduğu bağdan beslenmektedir. Bu çocuk için, unutulmaz ve güçlü bir bağdır. Çocuklar gelişirken sayısız yeni çevreyle bağlantı halindedir. Örneğin; öğretmen, okul, hısım, komşu, yaşıtı gibi çocuğun gelişimine dair bütün bu yakın temaslar kayda değer anlamlara sahiptir. Çocuğun gelişimini en çabuk ve doğrudan etkileyen sosyal çevredeki sistemleri tanımlamaktadır (Demir-Yıldız ve Dönmez, 2017,s.230).

Aile sisteminde bulunan anne-babalar, kardeşler, yakın çevre ile okul sisteminde bulunan arkadaşlar ve öğretmenler bireyin gündelik yaşamında şahsi ve toplumsal irtibat halinde olduğu kimseler bu sistemin bileşenleridir (Doğan, 2010,s.154).

Bronfenbrenner (1979) mikro sistemi, spesifik fiziki niteliklerin bulunduğu bir çevrede aktivitelerin, rollerin ve kişilerarası bağların danışan aracılığıyla tecrübe edilen örüntülerden oluştuğunu ifade etmiştir (Bronfenbrenner, 1979).

Bu temel sistem, çevreyi tanıma ve kavrama adına çocuğun birincil alanıdır. Çocuğun öğrenme noktası olduğundan dolayı çevreyi kavrama hususunda bir kaynak göstericisidir (Ünlü-Kaynakçı ve Mesutoğlu, 2018,s.123). Kişilerin gelişimine pozitif doğrultuda destek olan

bu sistemler, kişilerarası sağlıklı bağların bulunduğu yapılardır. Bu sistemdeki eksiklik çocuğun gelişimini negatif yönde etkileyebilir (Eslek ve Yılmaz-Irmak, 2018, s.349).

Beş grup arasından (Mikro, Mezzo, Ekzo, Makro, Krono) en komplike olmayan sistemdir. Bireylerin iki taraflı ilişki halinde olduğu diğer kişileri ve bu kişilerle olan etkileşimlerini içermektedir. Bireyin ailesi, arkadaşları ve okul çevresi bu sisteme örnektir (Acar, Akman ve Negiz, 2013,s.104).

2.2.2.2. Ekolojik sistemde mezzo sistem;

Bronfenbrenner (1979) bu sistemin, danışanın efektif bir şekilde yer aldığı iki ya da daha çok çevre ile kişiler arası ilişkilerden oluştuğunu belirtmiştir (Bronfenbrenner, 1979). Danışanın etkileşim halinde olduğu diğer mikro sistemler arasındaki komünikasyonu ve transaksiyonu kapsamaktadır. Aile-yaşıt grubu, aile-okul idaresi ve aile-öğretmenler gibi çeşitli yapılar bu sisteme örnek olarak verilebilir. Kimi mikro sistemler başkalarıyla daha fazla iç içe geçerken kimileri de daha az boyutta etki yaratabilir. Bu yüzden bireyin gelişimine tek bir yönden bakılamaz, çokça komplike bir yapıdadır. Bir ergen ailede çocuk, okulda öğrenci ve arkadaş vs. kısaca farklı mekanlarda farklı rollere girmektedir (Doğan, 2010).

Sistemler arasındaki entegrasyon danışanın gerginlik düzeyinin yükselmesini engelleyecektir. Sistemlerin paralel tutum ve önem içermesi, istikrarlı olması danışanlar adına daha sağlıklı bir çevre yaratır. Ergenin yakın çevresini oluşturan mikro sistemler arasındaki bağlar en mühim mezzo sistemlerdir (Doğan, 2010).

Anne-babası tarafından çeşitli istismarlara maruz kalan bir adölesan okulda entegrasyon ve okul performansı ile ilgili sorunlar yaşayabilir veya okulda akranları ile sorun yaşayan bir adölesanın ebeveynleri ile olan bağları negatif yönde sonuçlanabilir. Ebeveynler, çocuklarına yeterince bakım göstermiyorsa bu sistemde sorunlar olduğunu göstermektedir (Muuss, 2006).

2.2.2.3. Ekolojik sistemde ekzo sistem;

İkinci sistemin uzantısını oluşturmaktadır. Gelişmekte olan kişiyi kapsamayan ancak kişinin olduğu çevreye etkisini gösteren aynı zamanda mevcut durumu etkileyen, sınırlamada bulunan ve durumları saptayan formel ve informel toplumsal inşalardan meydana gelmektedir. Bu sistem diğer sistemlerin niteliğini belirlemektedir (Bronfenbrenner, 1979).

Kişinin etkin bir rolünün bulunmadığı çevre ile kişinin direkt transaksiyon kurduğu çevre arasındaki ilişkiyi niteler. Danışanın dahil olmadığı ancak mikro ve mezzo sistemlerde onun gelişimini endirekt bir şekilde etkileyen transaksiyonların tamamıdır. Anne ve babadan birisinin işten çıkarılması ve bu olayın aile içi bağlara aksetmesi gibi durumlar bu sisteme örnek olarak verilebilir (Ünlü-Kaynakçı ve Mesutoğlu, 2018,s.122). Anne-babanın çalışma yaşamının yoğun olması ve stres durumu ya da işyerindeki görev ve yükümlülükleri adölesanların gelişimlerini doğrudan olmayan bir şekilde etkilediği görülmüştür. Keza, yerel yönetimler, okulların bağlı olduğu kurum ve kuruluşlar adölesanları aynı şekilde etkilemektedir. Yine diğer bir örnek de ebeveynlik stilleridir (Doğan, 2010,s.156-157).

2.2.2.4. Ekolojik sistemde makro sistem;

Kişinin dahil olduğu kültürü belirler. Bir adölesanın, anne-babası, okulu ve anne-babasının çalışma yerleri kültürel bağlamın bileşenlerini oluşturur veya yoksulluk, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve etnisite benzer biçimde aynıdır. Bu sistem, etnisite üzerine etkileri veya kişiyi etkileyen küresel ve toplumsal etkileri kapsamaktadır (Demir-Yıldız ve Dönmez, 2017, s.231).

Sosyo-ekonomik, hukuki, siyasi, dini ve eğitime dair sistemler benzer biçimde kültürel bağlamda ele almaktadır. Bu sistem zaman akışı içinde değişen bir yapıdadır dolayısıyla her bir nesil, kendi ilerlemelerini, kendilerine özel bir sistem üreterek, bu sistemi dönüştürebilir. Bir toplumun görüş yapısı ve kanunları, kişilerin tutumları, hayat stilleri ve sosyo-ekonomik statüleri bu sisteme örnek olarak verilebilir (Bronfenbrenner, 1979).

Bu sistemin temelleri adölesanların gelişimini ekzo sistemdeki gibi etkilemektedir. Adölesanların içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ortamı saptamakta ve adölesanı bu sebepten dolayı etki altında bırakmaktadır. Diğer bir adölesanı negatif etkileyen de kitle iletişim araçlarıdır (Doğan, 2010,s.157).

2.2.2.5. Ekolojik sistemde krono sistem;

Ailedeki bütün değişim ve gelişimleri içeren tarihsel bağlam olarak ifade edilir (Bronfenbrenner, 1979). İçinde bulunduğu süre ve dönem göz önünde bulundurulur; süre etkeni bireyin gelişimiyle ilgilidir. Buradaki bileşenler tarihi bir durum gibi dışsal bulunabilir ya da bireyin yaşıyla ilgili meydana gelen gelişimsel nitelikler gibi içsel de bulunabilir (Ünlü-Kaynakçı ve Mesutoğlu, 2018,s.121). Tüm bu sistemleri içine alan en geniş kapsamlı sistemdir. Kişinin içinde bulunduğu çevrede zamanla yaşanan değişikliklerin onun gelişimini ne şekilde etkilediği ile ilgilidir. Zamanla yaşanan bu değişiklikler (örneğin; okula başlama, buluğ) normatif iken, (ayrılma, vefat, yer değiştirme) gibi normatif olmayan değişikliklerin yerini alabilir. Değişikliklerin peş peşe yaşanması ve bununla beraber gelişimsel bir bunalım ya da ekolojik geçiş oluşması halinde çarpıcı sonuçlar yaratmaktadır (Bronfenbrenner, 1979).

2.3. Göç Kavramı

İnsan ile doğduğu ve büyüdüğü çevre arasında yakın bir bağ oluşmaktadır. İnsanın ve insana dair olanın oluşumunda ve gelişiminde sosyal çevre ile fiziki çevrenin önemli bir yeri bulunmaktadır. Sosyolojinin kurucularından kabul edilen İbn-i Haldun'un 'asabiyet teorisini' çevresel koşullar üzerine bina etmesi de mekânın toplumsal yapı ve ilişkiler üzerindeki etkisini belirtmesi açısından oldukça manidardır (Güvenç, 1996,s.21). Mekânsal değişikliğe karşılık gelen göç, bireyin psikolojik durumu başta olmak üzere topluma dair olan hemen her şeyi etkileyen bir olgudur. Genelleyici bir anlatımla göç; kişi, aile ve çocukların bulundukları

mekânları, herhangi bir sebeple bırakarak diğer bir iskâna yönelmeleri ve hayatlarını orada idame ettirmeleri durumudur (Urk, 2009,s.32).

İnsanların farklı sebeplerle göç etmeleri, ikamet ettikleri mekanları değiştirmek mecburiyetinde olmaları; daha elverişli toplumsal, kültürel, iktisadi vb. olanakların bulunduğu mekanlarda olma arzusundan çıkmaktadır. Daha elverişli ve güvenilir bir yaşam sağlama gibi sebeplerle günümüzde sayısız insan dünyaya geldiği yerden uzakta hayatını sürdürmektedir. Globalleşmeyle beraber artış gösteren insan davranışları mülteci ve sığınma temalarını daha da mühim hale getirmektedir. Göç, milletlerarası sözleşmelerde de gösterildiği gibi bir haktır. Fakat göç, bir tarafıyla devinim, nakil, yaşama bağlanma, kuvvet elde etme ve hırstır; bir tarafıyla da kopma, kaçma, ayrılma, yabancılık, yalnızlık hatta ıstıraptır. Zaman zaman da göç etmek mecburiyetinde kalan bireyler ya suçlu görülmekte ya da suça sürüklenmektedir. Göç eden birey, değişik, yabancı, yeni, öteki ve tuhaftır. Göçler değişme, dönüşme, karmaşa ve bilinmeyen bir değişikliğin de kaynağını oluşturur. Göç insanın fiziki ortamındaki gönüllü ya da mecburi, kısa süreli ya da sürekli bir değişmedir. Toplumsal, kültürel, siyasi ve iktisadi bazı değişmelere neden olabileceği gibi bununla beraber bu tip değişmelerden de etkilenen bir durumdur. Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nde de göç ve sığınma, mühim bir konumdadır. Bu sebeple, Türk hukukunda mültecilik, sığınmacılık ve göç süjelerine dair mevzuatta çeşitli yasalar ve yasal düzenlemeler yer almaktadır. Türkiye, mevzuattaki bu çeşitlilikle beraber sayısız milletlerarası anlaşmaları da desteklemiştir (Ekşi, 2006,s.53).

2.3.1. Göç ve Göçmenler

Genellikle göç çalışmalarında bir yer değiştirme davranışının göç olarak belirtilebilmesi için ekseriyetle 6 ay veya 1 yıl kriterinden yararlanılmaktadır (İçduygu, Sirkeci ve Aydıngün 1998). Göç, genellikle dış göç ve iç göç biçiminde görülür. Ulusal hudutlar içinde meydana gelen göçlere iç göç denilmektedir. İç göçlerde yerleşilen bölgede hedeflenen oturma zamanı göz önünde bulundurularak oluşturulan tasnifte göç, mevsimlik göçler ve yerleşim amaçlı

göçler olarak adlandırılmaktadır. Bu gibi ülke içi yer değiştirme davranışında ülke popülasyonunda herhangi bir değişim olanaksızdır. Ulusal hudutların ilerisine geçen göçler de dış göçler olarak tanımlanır. Ayrıca göç süjesi, Türk hukukunda, yabancılar ve vatandaşlık hukuku dahilinde incelenmektedir (Ekşi, 2006).

Göçler, zorunlu ve gönüllü olarak iki şekilde yorumlanmaktadır. Gönüllü göç, göç eden birey yönünden göçün zararları ve yararları kıyaslandığında; göç edenin tercihi olması sebebiyle yararlarına daha yakın kapsamında yapılan göçlerdir (Karabulut, 2008).

Gönüllü göçler, çoğunlukla iktisadi nedenlere bağlı olarak meydana gelmektedir. Bu biçimde meydana gelen göçlerde, ilk olarak aile fertlerinden birileri kılavuz sıfatıyla göç hareketini başlatır. Yeni yerleşim yeri saptanıp, elverişli çevre edinilmesinin ardından ailenin diğer fertleri de göç hareketini sürdürür. Zorunlu göçte ise bireyler çoğunlukla devletlerin toplumsal, iktisadi ya da siyasi birtakım müeyyideleri sebebiyle ortamlarını bırakmak mecburiyetinde olurlar. Fakat göç eden ve göç edilen topluluklar yönünden zorunlu göçler çoğunlukla yıkımla sonlanan bir fiildir. Zorunlu göçe maruz bırakılanlar, bütün mal varlıklarından vazgeçerek kendisini bilinmeyen bir çevrede kimsesiz ve korunaksız bir biçimde bulmaktadırlar. Her şeyinden yoksun durumdaki bu göçmenler olası bir risk yaratmaktadırlar. Bu nedenle göç hareketini sevk eden ve onaylayan devletler açısından bakıldığı gibi göçe süje olan birey yönünden de bakılmalıdır (Asar, 2004).

Göç çeşitlerini oluşturan öğeleri; yasal göçe konu olmuş göçmenlerin yanında, yasadışı göç eden kişiler, kaçak göçmenler, vatansız kişiler, sığınmacı ve mülteciler olarak sıralayabiliriz.

2.3.1.1. Yasal göç

Göç, kanunda yasal ve yasadışı olarak iki grupta sınıflandırılmaktadır. Yasal göç, bireylerin herhangi bir maksatla kendi ülkelerinin dışında başka ülkelerde hayatlarını devam ettirmek adına uyguladıkları yasal hareketlerdir. Kanuna uygun bulunma ölçütü, yasal göçün

en mühim hususudur. Bireyler ulaştıkları ülkenin kanunlarına özgü hareket ederek ülkeye girişini tamamlamış ve bulunma maksatlarına uygun şekilde gereken izinleri edinmesinin ardından ikamet etmiş bireylerdir; bu bireylerin edindikleri izinler, çalışma, ikamet ve öğrenim gibi izinler olabilir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020).

2.3.1.2. Yasa dışı göç

Girişi gerçekleşen ülkenin yasal giriş ve çıkışının gereken koşullarına bağlı kalınmayarak hududun aşılması ya da ülkeye legal yöntemlerle ulaşılmasının ardından izin alınmadan yerleşilmesi, yasa dışı göç olarak açıklanmaktadır (Asar, 2004).

Tanımlamadan da görüldüğü üzere yasa dışı göç; bir bireyin, legal olarak kayıtlı olduğu ülkeyi bırakarak diğer bir ülkeye illegal yöntemlerle giriş yapmasıdır. Veya legal yöntemlerle ülkeye giriş yapmasının ardından o ülkede yasal bulunma süresini ihlal ederek, o ülkede, legal izin sahibi olmadan uzun müddetli ikamet etmesi veya ikamet etmeye çalışmasıdır. Avrupa devletleri, göçmen gereksinimi duymalarına rağmen, yasa dışı geçişlere mâni olmaktadırlar. Bunu yapmalarının ana nedeni ise, kalifiye iş gücünü karşılayamayacak olan yabancıların ülkeye girişlerine mâni olma istekleridir (Şen, 2006).

2.3.1.3. Göçmen

Göçmen; tamamıyla iktisadi sebeplerle ya da yaşamlarını parasal açıdan iyileştirme maksadıyla kendi ülkelerini bırakan insanlardır. Başka bir tanımlamaya göre ise farklı sebeplerle (siyasal, iktisadi, dinsel vs.) tabi olduğu ülkeyi bırakarak ikamet etmek maksadıyla diğer bir ülkeye giden insanlardır (Asar, 2004).

Göçmenlerin girişi için her ülkenin ayrı kabul kriterleri olmakla birlikte, mülteciler, göçmenler gibi enternasyonal bir himaye kapsamına da girmemektedirler. Göçmenler, vatandaşı bulunduğu ülkenin himayesinden faydalanmayı sürdürür, göçmen düzenlemelerine tabi tutularak müracaatları onaylanır ya da onaylanmaz. Ülkelerin bu konuda insan haklarına

dayalı yükümlülükleri bulunmaktadır. Genellikle iktisadi sebeplerle, ülkesini istemli bir şekilde bıkarak diğer bir ülkeye giderek, o ülke yetkililerinin bilgileri ve izni dahilinde ikamet eden insanlara göçmen denilmektedir. Hem eski 2510 Sayılı, hem de yeni 5543 Sayılı İskân Kanunu'nda kimlerin göçmen sayılıp sayılmayacağı ifade edilmiştir. Bu bakımdan göçmen sayılabilmesi için; ülkemize ikamet etmek maksadıyla ulaşması, Türk kökeninden gelmesi ve Türk kültürüne ait olması gibi koşullar istenmektedir (Kıral, 2006).

Göçmen olarak ülkeye giriş yapmak isteyen bireylerin girişleri üç farklı biçimde gerçekleşebilir. İlki, bu bireyler, ülkemize göçmen vizesiyle ulaşabilir. İkincisi, yürürlükte olan bir pasaportla yabancı olarak ulaşıp ilgili hususta istekte bulunabilir. Üçüncüsü de ülkemize sığınarak, göçmen sıfatıyla istekte bulunabilir. Göçmen vizesiyle ulaşanlar huduttan ilk giriş yaptıkları ya da nakil aracılığıyla ilk çıkış yaptıkları bölgenin en yetkili mülki amirine bir hafta içerisinde başvuruda bulunarak vatandaşlık bildirisi imzalayıp, göçmen evrakı edinmek zorundadırlar. Göçmen sıfatıyla kabul edilenler, Bakanlar Kurulu Kararıyla derhal vatandaşlığa kabul edilirler ve bu tarihin ardından kabul edildiği ülkenin vatandaşları ile aynı haklara sahip olurlar (Doğan, 2008).

Taşınmaz talepleri yönünden göçmenler; serbest göçmen veya iskânlı göçmen olarak, insan sayısı yönünden göçmenler ise, bireysel göçmen veya toplu göçmen olarak tasniflendirebiliriz. Serbest göçmenler, ülkemize ikamet etmek maksadıyla ulaşan ve Türk köken ve kültüründe bulunan kimselerdir. İskânlı göçmenler, taşınmaz desteği edinen kimselerdir. Toplu göçmenler, ülkemize ikamet etmek maksadıyla toplu bir şekilde ulaşan ailelerdir. Bireysel göçmenler ise, bir aileyi belirtmektedir. Zira göçmenler, çoğunlukla aile boyutunda ulaşmaktadırlar. Türkiye; jeopolitik konumu göz önüne alındığında Pakistan, Afganistan, İran, Irak, Bangladeş, Hindistan gibi Orta ve Batı Asya ülkeleriyle Suriye, Filistin, Tunus, Sudan, Cezayir gibi Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden gelen göçmenlerin Avrupa ülkeleri, Avustralya, Kanada, ABD gibi ülkelere ulaşmak için kullandıkları transit güzergâhtır.

Bu açıdan ülkemiz bir geçiş ülkesidir. Ayrıca Türkiye; Romanya, Gürcistan, Moldova, Belarus, Rusya Federasyonu gibi eski Doğu Bloku ülkeleri vatandaşları tarafından kaçak sıfatıyla çalışmayı amaçladıkları bir ülkedir. İlaveten Türkiye'nin vatandaşlarının Avrupa ülkelerine illegal geçişleri ya da sığınma müracaatları açısından da bir kaynak ülke olduğu söylenebilir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Raporu, 2020).

2.3.1.4. Kaçak göçmen

Kaçak göçmen, ulaştığı ülkenin yetkililerine ülke sınırları içerisinde olduğunu haber etmeden ya da iznini almaksızın o ülkede yerleşendir. Genellikle, ülkelerin iktisadi koşullarına, yasal düzenlemelerine, coğrafi konumlarına ve yönetimsel çalışmalarına göre ayrı nitelikleri olan yasadışı göçe ve insan kaçakçılığına saydam bir tanımlama yapmak güçtür. 2000 yılında imzalanan 'Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolü'nün' göçmen kaçakçılığına getirdiği tanım, bu konuda tüm dünyada kabul gören ortak bir tanım olarak kabul edilmiştir. 'Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol'ün tanımlar başlıklı 3. Maddesinde Göçmen kaçakçılığının tanımı şöyle yapılmaktadır. Göçmen kaçakçılığı, doğrudan ve dolaylı bir şekilde, finansal ya da başka bir parasal menfaat sağlamak adına, bir insanın vatandaşlığının bulunmadığı ya da sürekli yerleşim yeri sahibi olmadığı bir taraf ülkeye illegal girişinin gerçekleştirilmesidir (Şen, 2006).

Avrupa Birliği Konseyi'nin tanımına göre göçmen kaçakçılığının iki çeşidi vardır. İlki, 'bir kişinin vatandaşı bulunmadığı bir üye devlete, o devletin yabancılar adına uyguladığı giriş ve transit geçiş hukukunun ihlali biçimiyle, ulaşmasını ya da transit geçişini kasıtlı olarak desteklemektir'. İkincisinde ise; 'bir kişinin vatandaşı bulunmadığı bir üye devlete, o devletin yabancıların ikamet hakkını düzenleyen hukukunun ihlali biçimiyle, ikamet etmesini desteklemektir' (Doğan, 2008,s.25) denilmiştir. Eski Türk Ceza Kanunu'nda ise bu tanım şöyle

yapılmıştır: ‘‘765 Sayılı Türk Ceza Kanunun m.201/a’ da ‘doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yabancı bir devlet tabiiyetinde bulunan veya vatansız olan veya Türkiye'de sürekli olarak oturmasına yetkili mercilerce izin verilmemiş kimselerin Türkiye'ye yasal olmayan yollardan girmeleri veya ülkede kalmalarını, bu kişilerin veya Türk vatandaşlarının yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmalarını sağlamaya göçmen kaçakçılığı denir.’’ (Artuk, Gökçen ve Yenidünya, 2005, s. 585). 5237 sayılı yeni Türk ceza kanununda ise göçmen kaçakçılığı 79. Maddede tanımlanmıştır (Yenidünya ve Alşahin, 2009).

2.3.1.5. Mülteci

Ülkelerin vatandaşlarını koruyamadıkları ve o ülke vatandaşlarının ülkelerini terk etmek zorunda kaldıkları durumlar göz önüne alındığında mülteci, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesine göre şu şekilde tanımlanır; ‘Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıslardır.’ (Özcan, 2005,s.13).

Afrika Birliği Örgütü, 1969 yılında kabul ettiği Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Sözleşmesinde 1951 Sözleşmesine ekler yapılmıştır. Bu sözleşmede mülteci; “Kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini terk etmeye zorlanan herkestir.” Şeklinde tanımlanmıştır (Jastram ve Ark, 2001,s.10). Birleşmiş Milletler'e göre dünyada 50 milyon mülteci yaşamaktadır. BM, bu kişilerden yalnızca 17 milyon kişiye destek sağlamaktadır. Ülkemizde mülteciler; ya kaçak sıfatıyla bir işyerinde çalıştırılma, ya da ülkeyi kaçak yöntemlerle bırakma mecburiyetinde kalmaktadırlar.

Doksanların sonu ve iki binlerin başında ülkemize tahmini 500.000 insan kaçak sıfatıyla giriş yapmış ve yakalanıp ülkesine sevk edilmiş ya da Batı ülkelerine gemiyle ayrılırken denizde boğulmuştur (UNCHR, 2020).

2.3.1.6. Sığınmacı

Sığınmacı tanımına bakıldığında: ''Vatandaşı bulunduğu ülkede oluşan durumlar nedeniyle soyu, dini görüşü, ulusallığı, belirlenmiş bir sosyal topluluğa kaydı ya da siyasal görüşleri sebebiyle kovuşturmaya maruz kalacağından korkması sebebiyle, vatandaşı bulunduğu ülke haricinde olan ve vatandaşı bulunduğu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da ürkmesinden dolayı yararlanmayı talep etmeyen, bir ülkeye iltica eden ve o ülkeden mülteci statüsü isteğinde bulunan yabancıdır.'' (Doğan, 2008, s.108).

Tanımdan da anlaşılacağı üzere sığınmacı, mülteci statüsü almak üzere herhangi bir ülkeye başvuruda bulunan ancak başvurusu henüz karara bağlanmamış kişileri gösterir. Bu kapsamda henüz başvuruda bulunmamış kimseler de sığınmacı olarak kabul edilirler. Sığınma talebi geri çevrilen kimseler sığınmacı olarak nitelenemeyeceğinden, sığınmacı sıfatını kullanabilmek için kişi endişelerinde ve korkularında haklı olmalıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin, 14. maddesinde, "Herkesin, sürekli baskı altında tutulduğunda, başka ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkı vardır." (Gemalmaz, 2005, s.351) denilmektedir.

Buna rağmen Türkiye, bu koşulları taşıyıp Avrupa ülkelerinden gelenlere mülteci, diğer coğrafyalardan gelenlere ise sığınmacı statüsü vermektedir. T.C. Anayasası'nda sığınma bir hak olarak sayılmazken, kimi ülkelerin anayasalarında, zulüm ve baskıya maruz bırakılmış yabancıların faydalanabilecekleri bir hak olarak uygun görülmüştür (Aybay, 2005).

2.3.1.7. Vatansızlar

Vatandaşlık tanımı, T.C. Anayasası Madde 66'da "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür. Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk'tür." Biçiminde tanımlanırken, 403 sayılı Türk vatandaşlığı Kanunu'nda ise "Türkiye içinde veya dışında Türk babadan olan ya da Türk anadan doğan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşlarıdırlar." Biçiminde tanımlama yapılmıştır (Asar, 2008, s.17).

Vatandaşlık, kişilerin doğumla beraber kazandıkları doğal bir haktır ve aynı zamanda bir devlete hukuki açıdan tabi olma durumudur. Vatandaşlık, bireye siyasi ve medeni çeşitli haklar tanırken, vatansız kimseler bütün bu hukuki haklardan yoksun bırakılırlar.

Genelleyici bir anlatımla vatansız, hiçbir ülkenin hukuku dahlinde vatandaş sıfatıyla yer almayan kimsedir. Bir kişi aşağıdaki sebeplerle vatansız hale gelebilir: Yurtdışında uzun vadeli yaşamanın neticesinde, ayrı bir uyruğa sahip bireyle evlenme ve takiben ayrılma neticesiyle, vatansız anne-babalardan dünyaya gelmesi, devletin doğumda kayda geçirmeyi yerine getirmemesi. İlaveten, vatansızlık ve yerinden edilme arasında güçlü bir ilişki vardır (Sydhoff ve Ark. 2003). 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 15. maddesine göre;

''Herkesin bir uyrukluğa/(vatandaşlığa) hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak uyrukluğundan yoksun bırakılamaz ve hiç kimsenin uyrukluğunu değiştirme hakkı inkâr/(ret) edilemez.'' (Gemalmaz, 2005, s.350). Maddeleri yer almaktadır.

Milletlerarası hukuk kapsamında, her bir devlet vatandaşlığı kendi hukuk sistemine uygun olarak ele alacaktır. Başka bir ifadeyle her bir kimsenin vatandaşlık hakkı göz önünde bulundurulursa, kimlerin vatandaş statüsü edineceğine ilişkin her bir devlet kendi hukuk sistemine uygun olarak ele alacaktır. Buna karşın edinilecek hüküm esnasında milletlerarası hukukun ilkelerine yönelik gereken önemin verilmesi beklenmektedir. Vatansızlık problemi dünyanın bazı bölgelerinde daha sık görülebilmektedir. Bilhassa köken bakımından ayrı ailelerin çocukları veya doğdukları ülkenin vatandaşlığını edinemedikleri için ailesinin köken

ülkesinin haricinde doğan çocuklar arasında mühim bir problem oluşturabilmektedir. Mültecilerin statüsünden farksız, vatansız kimseler de yeterince himaye altına alınmadıklarından dolayı göçe mecbur edilebilmektedirler. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Yürütme Komitesi, 1994'te vatansızlığa dair 1954 ve 1961 sözleşmelerine iştirak edilmesi maksadıyla; çeşitli eğitimler koordine etme ve problemler hakkında düzenli enformasyon sağlama yöntemleriyle, bu insanlara ilişkin araştırmalarının çoğaltılması istemini BMMYK'ya sunmuştur. Ayrıca bugün sürmekte olan araştırma neticesinde, dünyanın her bir köşesinde sayısız vatansız insan var olabileceğini göstermektedir (Kalabalık, 2009).

Vatansızlık, uyruksuzluğun eksiltilmesi ve mültecilerin himayesine dair çeşitli milletlerarası sözleşmeler onaylanmıştır. Vatansız kişilerin hukuki durumu hakkında BM sözleşmesi, vatansızlığın azaltılması sözleşmesi, mültecilerin statüsü ile ilgili sözleşme, mültecilerin statüsüne ilişkin protokol ve yaşadıkları ülkenin uyruğunda olmayan kişilerin insan hakları bildirisi yer alabilir. Vatansızlara dair, Türkiye 1954 tarihli vatansız kişilerin hukuki durumu hakkında BM sözleşmesini hâlâ kabul etmemiştir (Doğan, 2008). Bu sözleşme ise kendi kanunlarının mekanizması içerisinde hiçbir devlete göre vatandaş sıfatıyla yer almayan birey biçiminde vatansız tanımını yapmaktadır. Bu sözleşmeye göre uyruksuzlarda yabancılarla eşit adli konumda bulunurlar (Doğan, 2008). Vatansızlar ve yabancıların kanun karşısında eşit konumda bulunmalarına rağmen, hakların eşitlik dahlinde yerine getirildiğinden bahsetmek olanaksızdır. Yabancıların yöneldikleri ülkelerde kendi ülkelerinin bağlı olduğu milletlerarası sözleşmeler gereğince bazı haklarının olmasına rağmen, vatansız bireyler, hiçbir devletin vatandaşı bulunmadıklarından dolayı bu haklardan da faydalanmamaktadırlar. İlaveten, vatansız bireylerin hudut dışı bırakılmasında, kendilerini kabul eden bir devlet bulunmadığından çeşitli sorunlar meydana gelmektedir (Doğan, 2008).

2.3.2. Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Sığınmacı ve Mülteciler

Çeşitli milletlerarası sözleşmelerde mültecilerin himayesi konusunda haklar mevcuttur. Bu sözleşmeler temel olarak, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB), 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi (Amerikan İHS), Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (MSHS) ve Afrika İnsan ve Halklarının Hakları Şartı (Afrika İHHŞ) örnek verilebilir.

İnsan hakları kavramı farklı biçimlerde açıklanmaktadır. "İnsan" bu tanımlamaların müşterek öznesidir. İnsan hakları, bir kimsenin sosyal durum, ırk, dil, din vs. niteliklerinden bağımsız olarak salt insan olması nedeniyle yararlandığı haklardır. İnsan hakları kavramı içerisinde İnsan haklarının müşterek değerleri yer almaktadır. Bunlardan eşit muamele görme ve evrensellik ilkeleri ön safta olmakla birlikte bu değerlere ek olarak insanlığın müşterek problemleri de yer almaktadır. Zira insan hakları problemleri, insanların müşterek problemleridir (Kuçuradi, 2004).

Sığınmacıların ve mültecilerin de insan olmalarından kaynaklı bazı hakları mevcuttur ve bu haklar çeşitli sözleşmelerle korunmuştur. Başlıca bu haklar: "Ayrımcılık yapılmaması, yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı, sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkı, işkence ya da zalimane, insani olmayan, onur kırıcı ceza ya da muameleye maruz bırakılmama hakkı, kölelik ya da kulluk altında bulundurulmama hakkı, yasa önünde bir kişi olarak tanınma hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, özel yaşam, aile, ev konusunda keyfi müdahaleye maruz bırakılmama hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı, sosyal güvenlik hakkı, ülke sınırları içinde hareket hürriyeti, kültürel yaşama katılma hakkı, zulüm riski olan yere geri göndermeme ilkesi. " (Kalabalık, 2009, s.81).

Ayrımcılık yapılmaması

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB) 2. maddesinde; kişi kavramı her bir kimse şeklinde kullanılmıştır ve mülteciler de bu kapsamda görülmelidir. Zira mültecileri başka kimselerden ayıran en belirgin nitelik yerleşim yerlerindeki değişmelerdir ve bu onların başka kimselerin yararlandığı haklardan ayrı değerlendirilecekleri anlamında olmamalıdır. Bu ilke İHEB'in ve insan haklarının kendine özgü niteliklerinin kaynağını yaratmaktadır. Her kimse hayatını sürdüğü ve göç ettiği ülkede kendisine eşit tutum gösterilmesini ister. Herkese eşit tutum yapılması ise ayrımcılığın her birinin yok edilmesine tabidir. Bunlar ırk ayrımcılığı, cinsiyet ayrımcılığı, din ayrımcılığı, fikir ayrımcılığı ve dil ayrımcılığıdır. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi(İHS) md.–1, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşme (MSHS) md.–2/1, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) md.–14 ve Afrika İnsan ve Halklarının Hakları Şartı(İHHŞ) md.–2'de ayrımcılık yasağından bahsedilmiştir. Bu nedenle 1951 Cenevre Sözleşmesine göre taraf devletler mültecilere sosyal destek, eğitim ve iaşe (bakıp, besleme, yedirme, içirme) hususunda vatandaşlarına gerçekleştirdikleri tutumun aynısını gerçekleştireceklerdir (Gemalmaz, 2005).

Yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı

Yaşama hakkı, bireyin bedensel ve psikolojik tamlığını muhafaza etmesidir. Yaşam hakkı, insan hakları içerisinde bulunan bir haktır ve milletlerarası insan hakları hukukunda ilk sırada bulunur. Ayrıca bu haklar kanunla koruma altına alınmıştır. Herhangi biri bu haklardan isteğe bağlı veya hukuka karşıt olarak mahrum bırakılamaz. İHEB 3. maddesinde; bu hakların korunmasına dair devletlerin en önemli vazifeleri arasında olduğunu ifade eder. Mülteciler yer aldıkları devletin iç hukuk düzenlerine uymak şartıyla ikamet ettikleri yerlerde bağımsız olarak bu haklara sahiptirler ve bu haklar, ilişkili devletler tarafından bütün gerekliliklerıyle karşılanmalıdır (Gemalmaz, 2005).

İHEB 9. maddesi; sürgün ve hudut dışı olmalarla vatansızlığa sebep olan çeşitli problemlere çözüm getirilmesine destek sağlamaktır. İlaveten birçok milletlerarası mevzuat yönünden örnek alınmaktadır. Vatansız Kişilerin Hukuki Statülerine İlişkin 1954 Sözleşmesi bu duruma örnektir. Herhangi bir kimsenin, vatanında veya sığınmış olduğu vatanda isteğe bağlı bir biçimde uygun olmayan müdahalelere mecbur edilemeyeceği açıklanmaktadır. MSHS md.–9/1, 10/1, 12 ve 13, AİHS md.–2, 3, 4, 5/1, Amerikan İHS md.–7, 22, Afrika İHHŞ md.–6 ve 12 maddeleri bu durumla ilişkili milletlerarası sözleşmelere örnektir (Gemalmaz, 2005).

Mülteci ve sığınmacılar, deneyimledikleri negatif hayat şartları sebebiyle birçok kez illegal yöntemlerle diğer ülkelere göç etmek mecburiyetinde olmaktadırlar. Bu nedenle ülkeye yasadışı yöntemlerle giriş yapan veya kendi isteğiyle sorumlu kişilere teslim olan sığınmacılara, öncelikle Pasaport Kanunu'na muhalefetten İskân Kanunu'na muhalefet etmeye kadar çeşitli cezai işlemler yapılmak istenmektedir. Fakat hâlihazırdaki sözleşmelerle ne taraf devletler söz verdiklerini uygulamakta ne de bu maddenin ilgili kimseleri sahip olduğu haklarını kullanabilmektedirler. Mülteci ve sığınmacıların bu haklarını kullanmalarının önündeki en büyük engel de 2510 sayılı iskân yasadır. Yasada sığınmacı ve mültecilerin ülkeye kabulleri 2510 sayılı yasa gereğince İçişleri Bakanlığı'nın iznine bağlandığından sığınmacı ve mültecilerin hakları engellenmiştir. Üstelik 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 31. maddesi uyarınca taraf ülkeleri ihlal eden ya da ülkelerinde var olan mültecilere uygunsuz girişleri sebebiyle yaptırım uygulanmaması maddesi yer alırken (Tekinalp, 2003). Ülkemizde, 5683 Sayılı Kanun uyarınca ülkemize ulaşan mültecilere ikamet ve seyahat etme hakkı sınırlama olmaksızın verilmektedir. Fakat ikamet müddeti 6 ayda bir tekrarlanmaktadır. Bu müddet en fazla 2 yıla dek uzatılabilmektedir. Mültecilerin ülke içerisinde seyahat ve ikametleri amacıyla ödenen harçlar finansal hususların düzensizliğinde ikamet izni sağlamaya sorumlu mevkilerce mültecilere bir yıllık izinlerini harç olmadan sağlamaktadırlar. STK'ların gayretleri sonucunda İçişleri Bakanlığı 2010'da yayınladığı genelgeyle parasal sorunları olan ve harcı ödeyemeyecek

olan mültecilerden harç ücreti alınmaması yönündeki yönergesi yürürlüğe girmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020).

Sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkı

İHEB 14. maddesi ile herkesin baskı ve şiddet altında olduğunda başka ülkeye sığınma ve kabul edilme hakları olduğu belirtilmiştir (Gemalmaz, 2005). İHEB, milletlerarası hukuk kapsamında, bir sözleşme kararı bulundurmamasına karşın belirttiği haklar yönünden herhangi bir izleme, denetim veya kontrol sistemine sahip değildir. Fakat resmi sözleşmelere esin kaynağı olmuştur. Aynı zamanda iltica hakkı, 1951 Cenevre Sözleşmesi 33/1. maddesinde de bulunmaktadır. Herhangi bir devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, uyruğu, belli bir sosyal gruba mensubiyeti ya da siyasal düşünceleri sebebiyle yaşamı veya bağımsızlığı tehlikede olacak ülkelerin hudutlarına, her ne şekilde olursa olsun geri gönderilmeyecek ya da iade olmayacaktır (Ekşi, 2006). Bu sözleşmenin geri göndermeme ilkesi en efektif ve mühim maddesidir. Ayrıca bu madde bireylerin ilk olarak can güvenliği açısından güvence içeren maddesidir. Ancak ülkemizde olduğu kadar çeşitli ülkelerde de bu ilkenin uygulanmaması sebebiyle sayısız facialara maruz kalınmıştır ve maruz kalınmaya devam edilmektedir.

İşkence ya da zalimane, insani olmayan, onur kırıcı ceza ya da muameleye maruz bırakılmama hakkı

İHEB 5. maddesinde; kötü muamele türleri ayrı bir biçimde belirtilmiştir. Zalimane muamele ile bedensel veya psikolojik bir biçimde acı verici insani olmayan muameleyi; acımasızca ceza ile insan haysiyetine yakışmayan cezayı, aşağılayıcı ceza ise onur kırıcı veya son derece orantısız cezayı belirtmektedir. Ayrıca insani olmayan kavramıyla; kişinin imkânlarıyla uyuşmayan, küçük düşürücü, küçültücü bedensel ya da sözel hareketler olarak maruz kaldığı muameleyi açıklamaktadır. Dolayısıyla insanın insan olma çabası ya da diğer bir ifadeyle insan oluşunu kavraması ifadesi insan haklarıdır (Gemalmaz, 2005). İnsani olmayan tüm tutum ve hareketler insan değerine zarar veren davranışların tamamıdır.

Kimse doğumuyla beraber sahip olduğu haklardan yaşam süresince yararlanır ve herhangi bir isteğe bağlılık sebebiyle bu haklarından yoksun tutulamaz. Keza kimse, haysiyetini yaralayıcı herhangi bir muameleye bağlı kılınamaz. Liberal demokratik düzende, insan onurundan daha yüksek veya muhafazada daha ayrıcalıklı bir değer bulunmaz (Doğan, 2008). Ancak günümüzde sayısız mülteci ve sığınmacının negatif çeşitli muamele ile karşı karşıya olmasına rağmen, haklarını aramaya dair karamsar olduğu bilinmektedir. Bu karamsarlıkta da şikâyet hakkından yararlanmaları durumunda hudut dışı bırakılma endişesi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla yaşananları herhangi bir kişiye ifade etmek istememektedirler. Zaman zaman insanlık dışı muamele ile karşı karşıya olmaya dair deneyimlenenlerin birincil yükümlüleri resmi çalışanlar ya da kolluk güçleri de olabilmektedir. İnsan hakları ihlallerini önlemekle sorumlu çalışanların, bu çeşit durumların yükümlülerinin var olması insanlık namına düşündürücü niteliktedir. İşkence veya zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezanın yerine getirilmesine ilişkin İHEB 5. maddesine ek olarak MSHS md.–6/1, 7 ve 10/1, AİHS md.–2 ve 3, Amerikan İHS md.–5 ve 24, Afrika İHHŞ md.–4 ve 5 milletlerarası sözleşmelere örnektir.

Kölelik ya da kulluk altında bulundurulmama hakkı

İHEB 4. maddesi; kimselerin cebren veya talebi haricinde çalıştırılamayacağını ve bununla beraber kimselerin insan ticaretine süje olamayacağını net bir lisanla açıklanmıştır. Ancak olası sorunlar sebebiyle sayısız mülteci ve sığınmacı söz konusu olumsuzluklarla iç içe hayatını devam ettirmek mecburiyetinde kalmaktadır (Gemalmaz, 2005).

Mültecilerin uygulamalarda en çok mağdur bırakıldığı durumlara baktığımızda; cebren ve herhangi bir yasal durumu bulunmadan çalıştırılmaları olduğu görünmektedir. Sığındığı ülke tarafından istismar edilen kimseler, minimal şartlarda da olsa yaşama tutunmak amacıyla maruz bırakıldıkları her çeşit muameleye katlanmak mecburiyetinde bırakılmaktadırlar. MSHS md.–8, AİHS md.–4, Amerikan İHS md.–6 ve Afrika İHHŞ md.–5 gibi birtakım milletlerarası

sözleşmeler de sığınmacı ve mültecilerin söz konusu bu mağduriyetlerini dünya çapında önlenemediği görülmüştür.

Yasa önünde bir kişi olarak tanınma hakkı

İHEB 6. maddesi; herkesin hukuk önünde ne olursa olsun tanınma ve bir kişi olarak değerlendirilme hakkına sahiptir der. Keza sığınmacı ve mültecilerin geride bıraktıkları ülkelerinde deneyimlediği problemlerden biri de kanunlar karşısında kişi olarak görülmemeleri, şahitliklerinin reddedilmesi vs. benzer hukuki sebeplerle yargıç veya sorumlu mevkilerin karşısına çıkamamalarıdır. Kanun karşısında suçsuz olduklarını ispatlayabilecekleri bir mahkemeye dahi gönderilememektedirler (Gemalmaz, 2005).

İHEB 8. maddesi; söz konusu problemin çözümüne yol göstermektedir. Bununla beraber sığınmacı ve mültecilerin hem ikamet ettikleri ülkelerde hem de iltica ettikleri ülkelerde efektif yargı tarafından, o ülkenin yurttaşlarının sahip olduğu hukuki haklar kapsamında objektifçe yararlanma hakkını açıklamaktadır. İHEB 10. maddesi; adaletli bir yargılanma amacıyla, yargılayacak organın bütünüyle objektif ve bağımsız olması gereklidir. Diğer organ ya da kimselerden buyruk ya da yönergeler edinen bir yargı organının adaletli bir yargılama gerçekleştirebilmesi imkânsızdır (Aybay, 2005).

İHEB 11. maddesi; kendisine yöneltilen suça ait bilgi edinme hakkı her sanığa tanınmalı ve suçsuz olduğu kanıtlanana dek herkesin suçsuzluğu kabullenilmelidir. Eziyet veya başka yöntemlerle edinilen kanıtlar dosyalardan yok edilmemeli, şahsen veya avukat tarafından kendisini müdafaa hakkı verilmelidir. Bununla birlikte kanunda gösterilmiş cezadan farklı bir ceza tanınamaz. Böylelikle adaletli yargılanma hakkının gerçekleştirileceği yargı organlarının özellikleri de görünmekte; herkes gibi sığınmacı ve mülteciler de belirlenen bu haklardan yararlanma hakkına sahiptirler (Gemalmaz, 2005).

İnsan haklarının bir gerekliliği olarak taraf devletlerin yurttaşlarına tanıdığı bu hukuki hakları, mülteciler ve sığınmacılara da tanınmış olmasıdır. Çünkü mülteci ve sığınmacılar

hukuki kapsamda çeşitli mağdurluklara maruz kalmaktadırlar. Neticede kimsenin kanun karşısında tanınma hakkı, ayrı ifadelerle gösterilse de milletlerarası çeşitli kayıtlı dokümanlarda kendisine yer edinmiş temel haklardan olmuştur.

MSHS md.–2/1, md.–14/1 ve md.–15/1, AİHS md.–6, md.–7 ve md.–13, Amerikan İHS md.–8/1, md.–9 ve md.–25/1 ve Afrika İHHŞ md.-7 bu maddelerle ilişkili emsal teşkil etmektedir.

Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

İHEB 18. maddesi; mülteciler, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü kapsamında milletlerarası alanda bütün taraf devletlerce onaylanmış bir hakkı kazanmışlardır diye belirtir. Hem düşünce özgürlüğü, insan haysiyeti, insanın maddi-manevi mevcudiyet gelişimini esas kılmakta hem de bağımsız kişiler eğiterek, bağımsız bir topluluğa kazanılmasının ehemmiyetine dikkat çekmektedir. Düşüncelerini bağımsızca dile getirmekten mahrum bırakılan kişilerin meydana getirdiği topluluk, sosyokültürel, siyasi ve iktisadi yönden kısır ve üretkenlikten uzak bir döngü içerisindedirler (Gemalmaz, 2005).

Din özgürlüğü de düşünce özgürlüğüne benzer esas bir insan hakkıdır; inancını belirleme, herhangi bir endişe ya da güçlükle karşı karşıya gelmeksizin inançlarını ifade edebilme, inançlarının gerekliliğini gerçekleştirebilme ve öğrenebilme haklarını kapsar. Sığınmacı ve mültecilerin ikamet ettikleri ülkeleri geride bırakmalarındaki sebeplerden biri de, din ayrımcılığı ve toleranssızlıktan meydana gelen fikir ayrılıklarıyla oluşan çatışmalardır. Ayrıca 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 4. maddesi; sığınmacıların ve mültecilerin iltica ettikleri ülkelerde özgürce dini inançlarını gerçekleştirebilmeleri, topluluk açısından farklı dini kümelere saygı duyulması, düşüncelerinden ötürü azınlıkta bulunanların muhafazası, düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi ve inanca dair ayrımcılığın gösterilmemesi bu madde kapsamındadır (Ekşi, 2006).

Ek olarak, MSHS md.–18, AİHS md.–9, Amerikan İHS md.–12'de bu süjeler ifade edilmiştir.

Özel yaşam, aile, ev konusunda keyfi müdahaleye maruz bırakılmama hakkı

Sığınmacı ve mültecilere göç konusunda baskı yapılmasındaki bir diğer sebep de, kişisel hayatlarındaki gizlilik ve konut dokunulmazlığı haklarında ortaya çıkan aşırı ihlaller ve aileye karşı gösterilen keyfince uygulamalardır. Sığınmacı ve mülteciler ulaştıkları ülkelerde engellenmeden kişisel hayatlarını gözetebilmeleri, aile ve konut dokunulmazlığı edinilerek, kimselerin haysiyeti, onuru, itibarı ve topluluk önündeki tinsel değerlerinin muhafazası güvence altına alınmalıdır. İHEB 16. ve 25. maddeleri; herkesin bir aile inşa etme hakkına sahip olduğunu net bir biçimde ifade etmektedir. Aile, topluluğun en küçük ancak en mühim öğesi olmasından ötürü, bu yapı majör ehemmiyet sunmaktadır. Bu süjede genellikle haksızlığa uğrayan mülteciler, bu haklar kapsayıcı bir biçimde yerine getirilirse daha güvenilir ve sağlıklı bir çevre ile karşılaşacaklardır. Sığınmacı ve mülteciler, aile tamamiyetlerinin olmadığı hallerde kendilerini daha emniyetsiz algılamakta, bazen de süjenin duyarlılığı sebebiyle topluluğa karşı agresif bir tavır göstermektedirler. Çünkü bir kişinin aile yaşamından yoksun kalması ve bu yoksunlukla gelişmesi, gelecek bakımından hem kendisi hem de topluluk aleyhine negatif bir durum söz konusudur. Sağlıklı bir aile inşasından mahrum bir biçimde gelişen fertler, içinde yer aldıkları toplulukta sıkıntılı bir geleceğin ulağıdır (Gemalmaz, 2005).

MSHS md.–26 ve md.–24, AİHS md.–12, Amerikan İHS md.–17 ve Afrika İHHŞ md.–18 İHEB maddelerine ek olarak sayılabilir.

Düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı

Filozof Descartes ve Aristoteles görüşlerinde düşünme ve dilin önemi üzerine vurgu yapmışlardır. Descartes, düşünmenin insana ait bir eylem olduğunu; insan ile düşünme arasında var olan muhtemel bağı ifade etmiştir. Keza Aristoteles'e göre, insanı başka varlıklardan farklılaştıran, düşünme ve düşünmenin dışa vurumu olan lisanının kullanım kuvvetidir.

Dolayısıyla düşünce özgürlüğü topluluk bakımından fazlasıyla mühimdir. Kavramsal olarak düşünce özgürlüğü üç bileşenden meydana gelir. Bunlardan birincisi, düşüncelere ve veriye erişme, ikincisi düşüncelerinden dolayı suçlanmama ve üçüncü ise düşüncelerini bağımsızca belirterek anlatabilme özgürlüğüdür. Günümüz şartlarında mültecilerin bu hak ve bu hakkın kazançlarına değinmesi ve bu hakkı gözetmeleri olası görülmemektedir. Zira başlıca sığınılacak mekân, beslenme veya kısacası hayat çabası süresince mülteciler, ileriki senelerde daha pozitif hayat şartlarına erişmelerinin neticesinde bu süjelere de konsantre olabilirler. İHEB 19. maddesi bu konuyu açıkça ifade etmektedir (Gemalmaz, 2005). Aynı zamanda bu maddeye ek MSHS md.–19, AİHS md.–10, Amerikan İHS md.–13/1 ve Afrika İHHŞ md.–9/2'de emsal görüşler mevcuttur.

Sosyal güvenlik hakkı

Sosyal haklar, sosyal alanda yaşanan dengesizlikleri en aza indirgemeyi amaçlayan haklardır. Bu hakların kazanımında devletlerin görevi çok önemlidir. Mülteci ve sığınmacıların, ulaştıkları ülkelerde maruz kaldıkları en majör güçlük ve problemler sosyal haklar bağlamında ortaya çıkmaktadır (Mülteci Der. Türkiye'de mültecilerin kabul koşulları hak ve hizmetlere erişimleri, 2015). Tüm insanların olası en üst seviyede eğitim, sosyal güvenlik, beslenme, barınma ve sağlıklı ortamda hayatını sürdürme hakları mevcuttur. Mülteci ve sığınmacılar da bu haklardan diğer tüm insanlarda olduğu gibi ayrım gözetmeksizin aynı derecede faydalanması gereklidir. 1951 Cenevre Sözleşmesi 22. maddesi ve İHEB 26. maddesi ile mültecilerin eğitim kapsamındaki haklarını belirtmektedir. Ayrıca İHEB 25. maddesi ile mültecilerin lehine, var olan durumda ivedi çevrenin karşılanması gerektiğini belirtmektedir. Fakat bu çevre belge üstünde hemen hemen kapsayıcı bir biçimde karşılanmış olsa da tatbik evresinde sorunlar meydana gelmektedir. Ayrıca taraf devletlerce tatbikte öncelikle üstüne yoğunlaşması gereken ve bütün detaylarıyla yerine getirilmesi ehemmiyet bildiren madde, mevzubahis madde olmalıdır. Mülteci ve sığınmacıların, temel insani hakları (beslenme, eğitim, giyim, sağlık,

barınma vb.) güvence altına alınmadan insancıl davranış görmesi ve hayatta kalmaları olası gözükmemektedir. Bahsedilen bu maddede 'yaşama standartlarını' açıklaması ve herkesin bu haklardan 'aynı düzeyde' faydalanmasını talepte bulunmasıyla, sosyal hizmetlerin gerçekleştirilmesinde uyulması gerekli ilkeleri açıklamaktadır. Açıklanan bu sosyal hakların yararlanılmasındaki ana etken, ülkelerin kendi yurttaşlarına tatbik ettikleri hakları ayrım gözetmeksizin mülteci ve sığınmacılara da sağlamasıdır.

ESKHS md.–11/1, md.–12, md.–13/1 ve md.–14, AİHS madde–2 ve Afrika İHHŞ md.–16/1 ve madde–17 benzer süjeyi kapsayan birtakım sözleşmelere örnektir.

Ülke sınırları içinde hareket hürriyeti

Yerleşme ve seyahat hürriyeti sınırsız değildir ve bu hak, hukuki yapıyla sınırlandırılabilir. Devletlere, kamu düzeni, kamu ahlakı, kamu sağlığı, milli güvenlik ve bir başka bireyin hak ve özgürlüklerinin muhafaza edilmesinin kanunla sınırlandırılabilmesine ilişkin 1966 tarihli BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (KSHS) md.-12'de gereken haklar sunulmuştur. Mevzubahis bu sınırlamalar insan hakları ihlallerini yok etmeyi amaçlamaktadır. Anayasa'nın 23. maddesinde; yerleşme ve seyahat hürriyeti başlığı altında düzenlemeler mevcuttur ülke dahlinde ayrı bir sınırlama olmaksızın yerleşme ve seyahat hürriyeti mevcuttur. İkamet izni bulunan ve harcını ödeyen sığınmacı ve mülteciler, bu haktan faydalanabilmektedir (Kalabalık, 2009).

Söz konusu durumu düzenleyen bir başka sözleşme1951 Cenevre Sözleşmesi 26. Maddesidir bu maddede, taraf devletler, ülkesine legal bir biçimde yerleşen mültecilere ve ayrıca yabancılara yönelik mevzuatlarca tanınan, yerleşim yeri tercih etme ve serbestçe seyahat etme hakkı sağlayacaktır (Ekşi, 2006). İfadesi yer alır.

İHEB 13. Maddesinde ise; Herkes, kendi ülkesi de dâhil, herhangi bir ülkeden ayrılma ve o ülkeye dönme hakkına sahiptir" şeklinde bir tanımlama yaparak mülteciler ve göçmenler yerine kapsayıcı bir biçimde garantör bir statü sağlamaktadır. İnsanların özgürce yer

değiştirebilmeleri, istedikleri yerde ikamet etme, meskenini tercih edip yerleşim ve yaşama seçimlerinde özgür olmaları yerleşme hürriyeti kapsamındadır (Kalabalık, 2009: 216). Mültecilerin majör bir çoğunluğu eziyet gördükleri ülke dahlinde özgür seyahat haklarından genellikle yoksun tutulmaktadırlar; söz konusu madde bu sebeple fazlasıyla ehemmiyet taşımaktadır. Devletler, sınırlayıcı herhangi bir davranışta bulunmayarak, bireylerin ve toplumun bağımsızlığını güvence altına almakla sorumludurlar.

AİHS md.–2, Amerikan İHS md.–22 ve Afrika İHHŞ md.–12 bu süjeyle ilgili olarak milletlerarası belgelere örnektir.

Kültürel yaşama katılma hakkı

Felsefe tarihinde insana dair sayısız tanım bulunmaktadır. Bu tanımlardan biri insanın bir akıl varlığı, bir duygu varlığı ve sosyal bir varlık olduğu üzerinedir. Diğeri ise, insanın kültür varlığı olduğu üzerinedir. İnsan, Cassirer'e (1944) göre sembolleştiren bir varoluştur. İnsanın yarattığı kültür dünyası bileşenleri; mitoloji, hukuk, sanat, felsefe, din ve dildir. Kültürü ve dolayısıyla tarihi oluşturan tek varlık insandır (Anğ, 2006). Fakat mülteci ve sığınmacıların maruz kaldıkları sağlıksız hayat şartları düşünüldüğünde kültürel yaşama katılmaları konusunda şüpheler oluşmaktadır. Mülteciler tarafından günümüzde kültürel haklara ilişkin bir arz-talep durumu mevzubahis değildir. Bunun sebebi ise temel ihtiyaçlara öncelik verilmesidir. Göçmen, mülteci ve sığınmacıların, kültürel yaşama katılmaları saygı ve tolerans içerisinde toplum/toplulukla bir arada olması bu madde kapsamındadır.

Başta, İHEB 27. maddesi olmak üzere mülteci ve sığınmacıların, alışkanlıkları, öz kültürleri, vs. Alanlarında meydana getirdikleri yazınsal, sanatsal ve bilimsel yapıtlara ilişkin menfaatlerinin muhafaza edilmesi bu madde ile desteklenmektedir. Dünya üstünde kültürel anlaşmazlıkların yerine üniversal bir sulh kültürünün var olması amacıyla, insan hakları dâhilinde, katılımcı ve yapıcı kültürün meydana getirilmesi gereklidir. İnsan hakları, diğer

kültürlerde baskı olmaksızın uygulanacaksa, bu diğerlerine tek yönlü bir şekilde nasihat yerine kültürler arası karşılıklı konuşma ile gerçekleştirilmelidir (Kuçuradi ve Peker, 2004).

ESKHS md.–15 ve Afrika İHHŞ Md.–22 bu süjeye örnek sözleşmelerdir. Bu maddelerin tatbik evresindeki değişkenliği taraf devletlerin ne ölçüde ulus-devlet veya hukuk-devleti olmasına dairdir.

Zulüm riski olan yere geri göndermeme ilkesi

1951 Cenevre Sözleşmesi, 33. maddesi; taraf devletler, bir mülteciyi, dini, ırkı, uyruğu, belirli bir toplumsal kümeye üyeliği ya da siyasal düşünceleri nedeniyle veya bağımsızlığı tehlikede olabilecek ülkelerin hudutlarına, her halükârda geri göndermeyecek ya da iade etmeyecektir şeklindedir. Ek olarak, bulunduğu ülkenin emniyetine göre riskli addedilen, önemli bir suç nedeniyle kesinleşmiş bir kararı olan ve bu karar sebebiyle hükümlü bulunduğundan dolayı mevzubahis ülkenin halkı yönünden bir risk yaratmayı sürdüren bir mülteci, bahsedilen karardan faydalanma isteğinde bulunamaz (Ekşi, 2006).

Milletlerarası hukuk kapsamında bu hak son derece önemlidir ve devletlerin, bu hakka riayet gereklilikleri bulunmaktadır. Ayrıca ilticaya süje devlet, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin tarafı olmaksızın bu madde paralelinde davranmakla sorumludur. Karşıt bir davranışta bulunulması halinde veya karşıt bir harekete dair herhangi bir işaret göründüğünde UNHCR süjeye tatbikle sorumludur. Zira bu durum bir mültecinin yaşamında görebileceği ciddi ve önem verilmesi gereken konulardan birisidir ve burada bireyin yaşamı mevzubahistir.

2.3.3. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu

Türkiye, mülteciler için hem ferdi hem de toplu olarak iltica ettikleri mühim bir göç ve sığınma ülkesidir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020).Türkiye'de mülteci ve sığınmacılarla ilgili ilk genel düzenleyici belge, 1934 yılında çıkan İskân Kanunu'dur. Kanun, Türkiye'ye yapılacak sığınma ve göç hareketleri ülke içi iskân ile ilgilidir ve ulus devlet yaratma sürecinde milliyetçi zihniyetle yapılan bir kanundur. İç hukukumuzda, 1950 tarihli, 5863 sayılı

Yabancıların Türkiye'de Seyahat ve İkametleri Hakkında Kanun bulunmaktadır. Md. 17'e göre; siyasi sebeplerle ülkemize iltica eden yabancılar yalnızca İçişleri Bakanlığı'nca müsaade edilen yerlerde oturabilirler. 1982 Anayasası, temel hak ve özgürlüklerin yabancılar adına, milletlerarası hukuka yerinde bir yasayla kısıtlanabileceği kararını belirlemiştir fakat iltica hakkına dair herhangi bir karar öngörmemektedir. Bu sebeple ülkemizde, sığınmacıların hukuki statüsü 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu kararlarına bağlıdır (T.C. İç İşleri Bakanlığı İl Göç İdaresi Raporu, 2020). Konuyla ilişkili olarak bu kişilerin iş ve işlemlerini düzenleyen başka bir belge ise; 1994 yılında yürürlüğe giren Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılar ile topluca sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esaslar hakkındaki yönetmeliktir (1994 sığınma durumuna ilişkin yönetmelik). 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü temel alınarak bu yönetmelik düzenlenmiştir, yönetmeliğin tatbik kapsamı büyütülerek, yalnızca mültecilere yönelik olmamakla birlikte sığınmacılara ve nüfus değişimlerine ait kararları da içermektedir. Ayrıca bu yönetmelik, 30 Kasım 1994 tarihinde uygulanmaya başlamıştır. Söz konusu yönetmeliğin amacı ise, Türkiye'ye tek başına sığınan ya da diğer ülkelere sığınmak amacıyla oturma izninde bulunan yabancılar ile toplu halde sığınan ya da iltica maksadıyla hudutlarımıza ulaşan yabancılara ve nüfus değişimlerine yapılacak yöntem, ilke ve yapıların saptanmasıdır. 2006 yılında yönetmeliğin bazı maddeleri Avrupa uyum yasaları çerçevesinde değiştirilmiştir (Ekşi, 2006).

Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği de mevzuatta bulunan diğer bir belgedir. Yabancı ülkelerden legal ya da illegal yöntemlerle ülkemize ulaşan ve üçüncü bir ülkeye ulaşmak ya da ülkemizde oturmak isteğiyle iltica talebi başvurusunda bulunan sayısız yabancı vardır. Bu bireylerin, haklarında uygulanan muamele neticelendirilinceye dek geçecek zaman zarfında geçici bir biçimde ihtiyaç ve gereksinimlerin yerine getirilmesine dair durum yönetmelikte

açıklanmaktadır. 2011 yılında Suriye'de yaşanan savaş sebebiyle ülkemize toplu halde ve yoğun olarak yaşanan göç hareketine baktığımız zaman İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye'de kayıtlı Suriyeli insanlar için "Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler" ifadesini kullandığı görülmektedir. Dönemin başbakanı ise bu kişileri misafir olarak adlandırdığı görülmektedir. Göç İdaresine göre, Suriyelilere sağlanan koruma uluslararası literatüre göre "geçici koruma" olarak tanınmaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği çerçevesinde sağlanan geçici koruma kapsamında ise "sınırları açma, geri göndermeme ve gelenlerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması" unsurlarının yerine getirilmesi gerekmektedir. Geçici koruma, "ülkesinden zorla ayrılan ve geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırları geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma" olarak tanımlanmaktadır (T.C. İç İşleri Bakanlığı İl Göç İdaresi Raporu, 2020). Yukarıdaki tanımlamalara baktığımız zaman Suriye'de yaşanan savaş sebebiyle göç eden Suriyelilerin 2011 yılından yabancılar ve uluslararası koruma kanununun yürürlüğe girdiği 2014 yılına kadar bir statülerinin olmadığı hükümet yetkilileri tarafından misafir, geçici korumamız altında olan kişiler gibi adlarla adlandırıldıkları görülmektedir. Fakat 2014 yılında ülkemize Suriye sınırından çok fazla sayıda ve kitleler halinde Suriyeli sığınmacı giriş yaptıktan sonra bu konunun geçici çözümlerle ve misafir kavramlarla adlandırılamayacağı anlaşılmıştır. Bu sebeple Suriye uyruklu sığınmacılara geçici koruma statüsündeki sığınmacılar denmiştir. Geçici koruma uluslararası korumaya başvuran fakat henüz başvurusu sonuçlanmayan veya değerlendirmeye alınmayan sığınmacıları tarif ettiği için ülkemizdeki Suriye uyruklu sığınmacılara geçici koruma altındaki sığınmacılar demek yanlış olmayacaktır.

2.4. Adölesan Evlilik ve Gebeliğin Hukuki, Adli -Tıbbi Yönleri

2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu evlenme işleminin geçerliliğini sıkı şekil kurallarına bağlamış, evlenmek isteyen taraflar yönünden özel ehliyet kuralları

koymuştur. Aynı zamanda, çeşitli kamusal ve ahlaki gerekçelerle belirli evlenme engelleri öngörülmüştür. Evlenme ehliyeti ve evlenme engelleri, Türk Medeni Kanunu'nun 124. ve 133. maddeleri arasında düzenlenmektedir. Ayırt etme gücüne sahip (MK. m.125) ve Kanun'un aradığı asgari yaşı doldurmuş kişiler (MK. m.124) evlenme ehliyetine sahiptir. Küçük ve kısıtlılar yasal temsilcilerinin izni olmadan evlenemezler. Hısımlık (MK. m.129), önceki evlilik (MK. m.130) ve akıl hastalığı (MK. m.133) evlenme engeli oluşturmaktadır.

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde (Suriye) aile hukuku ilişkilerini düzenleyen genel kanun 1953 tarihli ve 59 sayılı Kişisel Statü Kanunu (KSK)'dır. Suriye KSK'sı üç yüz sekiz maddeden oluşmaktadır. "Evlenme" konusu Kanun'un birinci kitabında dört alt başlıkta düzenlenmektedir bunlar: "Evlenme ve Nişanlanma", "Evlenmenin Kurucu Unsurları ve Geçerlilik Şartları", "Evliliğin Türleri ve Hukuki Durumları", "Evliliğin Hükümleri" (Anderson, 1955). 1975 tarihli ve 34 sayılı Kanun ile kısmen değişikliğe uğramış bu Kanun ağırlıklı olarak İslam hukukuna dayanır ve Müslüman ve Müslüman olmayan tüm Suriye vatandaşlarına prensip olarak eşit şekilde uygulanmaktadır (KSK. m.306). Hristiyan, Musevi ve Dürzî halkları 59 sayılı KSK'nın 306, 307 ve 308. maddeleri çerçevesinde belirli konularda Kanun'un uygulamasından muaf tutulmuştur (Van Eijk, 2013, CEDAW/C/SYR/1,s.15). Belirtilen azınlık halkları aile hukuku alanında sınırlı bir yasama ve yargı özerkliğine sahiptir (Berger, 1997). Bu bakımdan Suriye'de kişisel statüye ilişkin hukuki düzenlemelerin mozaik bir yapıda ortaya çıktığı söylenebilir (Van Eijk, 2013).

İnsan hakları evrensel beyannamesi evlenme sözleşmesinin ancak evleneceklerin özgür ve tam iradesi ile yapılacağını, yeterince kişilerin olgunlaşmaması halinde iradenin özgür ve tam olmayacağını kabul etmiştir. Küçük yaşta evliliklerde küçüğün iradesinin özgür ve tam olacağı yönü de kuşkuludur. Kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi (CEDAW) (madde 16/l)Taraf devletlerin kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli bütün önlemleri almalıdır. Özellikle kadın erkek eşitliği ilkesine

dayanarak evlenmede eşit hak, özgür eş seçme, serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı ile çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve buna dair tüm önlemlerin alınacağı belirtilmiş ve bireyin en erken evlenme yaşının 18 olarak kabul edildiği görülmüştür. Bu bağlamda erken evlilikler çocukların temel haklarından yoksun kalmasına neden olmaktadır. Türkiye Devleti Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraf bir devlettir. Bu kapsamda taraf devletlere istismarı etkin bir şekilde cezalandırılacak yasal düzenlemeleri yapma ve bu mevzuatın soruşturma ve kovuşturma aşamasında uygulanması konularının her ikisinde de devletlere pozitif yükümlülük getirmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 20/11/1989 tarihinde kabul edilen ve Türkiye'nin 1995 yılında onayladığı, Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. Maddesi de 18 yaş altında herkesin çocuk olduğunu kabul etmiştir. Sözleşmenin 36.'cı maddesi taraf devletler herhangi bir biçimde zarar verebilecek durumlarda çocuğu koruyacağını belirtmiştir. Çocukların cinsel istismar ve sömürüye karşı korunmasına ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi de taraflardan, taraf devletlerden her biri çocukların cinsel sömürü ve istismarın her türünü engellemek ve çocukları korumak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda çocuk yaşta evlilik yapan ve Türk Ceza veya Türk Medeni kanununu bilmeyen yabancı uyruklu sığınmacı, mülteci, göçmen gibi kişilerin yaptığı evlilikler Türk yasalarını bilmemeleri gerekçesiyle suç kapsamında sayılıp sayılmayacağına baktığımızda. Ceza hukukuna ilişkin genel esaslarda bahsedildiği üzere, kişi hakkında ceza yaptırımının uygulanabilmesi için işlediği fiilin ceza kanununda tarif edilen suç tipine uygun olması gerekmektedir. Yani, kişi işlemeyi kast ettiği suça ilişkin icra hareketlerini tamamlar ve sonuçta yasaklanan netice gerçekleşirse o suç hakkında kanunda öngörülen yaptırım ile cezalandırılır. TCK m. 8/1'de de fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suçun Türkiye'de işlenmiş sayılacağı kabul edilmiştir. Suçun Türkiye'de işlenmediği hallerde, CMK

m. 12'de yer alan ana kuralı uygulamak mümkün değildir. Bu nedenle, CMK m. 14 kapsamında yabancı ülkelerde işlenen suçlarda yetki kuralları öngörülmüştür.

5237 sayılı TCK'nın 4 Md./2 fıkrasında; yasadan haberdar olmadığı için yasal zannederek bir suç işleyen kişinin yanılgı hükmünden faydalanabileceği öngörmüştür. Bu maddeye karşılık olarak 5377 sayılı yasa ile TCK'nın 30/4 maddesi bu durumun aksini belirterek bu tür bir şarta bakmamış olup failin uyguladığı eylemin haksızlık yarattığı konusunda kaçınılmaz bir hataya düşmesini uygun bulmuştur (Erman, 2006).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kaçınılabilirlik kıstasındaki 30/3 ve 30/4 maddeleri yasak yanılgısını düzenlemektedir. 30/3madde ise; ceza yükümlülüğünü indiren ya da bertaraf eden sebeplerin maddi şartlarında yanılgının ceza yükümlülüğüne etkisini açıklamaktadır (Erman, 2006,s.232). 5237 sayılı TCK'nın 30/4'üncü maddesi; kaçınılmaz bir yasak yanılgısı gerçekleştiğinde, failin ceza yükümlülüğünden bertaraf edeceğinin kararını kılmıştır (Erman, 2006).

TCK Md.30'da hata kavramı iki şekle ayrılmıştır. Bunlar; "kastı kaldıran hata" ve "kusurluluğu etkileyen hata" kavramlarıdır. (TCK Md.30/1)'de suçun maddi unsurlarında hata, (Md.30/2)'de nitelikli unsurlarında hata ve (Md.30/3)'de de hukuka uygunluk sebeplerinin maddi şartlarında hata olarak kastı kaldıran hata sınıflandırmasına girmektedir. (Md.30/3)'de kusurluluğu etkileyen nedenlerin maddi şartlarında hata ve (Md.30/4)'de de işlenen fiilin haksızlık oluşturduğu konusunda kaçınılmaz hata olarak kusurluluğu etkileyen hata sınıflandırmasına girmektedir (Artuk, Gökçen ve Yenidünya, 2006). 5237 sayılı TCK'da hata kavramı, suçun süjesine bakmamakta; yasal neticesine ve bu nedenle hatanın ceza yükümlülüğündeki aksiyonuna bakmaktadır (Sarıgül, 2019).

TCK Md.30/1'de yaygın onaylanan kanıya göre suçun maddi unsurlarını; nitelikli unsurlar, hareket, fail, nedensellik bağı, konu, mağdur ve netice oluşturmaktadır. Bu unsurlarda hata durumunda failin kasıtlı olarak davranması addedilmeyecek; fakat hata neticesinde doğan

suçun taksirli durumunun var olması halinde fail, bu suçtan yükümlü tutulacaktır (Sarıgül, 2019,s.689). Fail, suçun açıklamasında bulunan bir unsurun maddi anlamından haberdar, ancak suçunun ceza hukukundaki niteliğiyle ilgili hataya uğruyorsa, yorum hatası bulunmaktadır. Burada fail meydana getirdiği eylem ve durumun unsurlarını yanlış anlamamakta, durumun hukuki yorumunda yanılgıya uğramaktadır. Bu nedenle bu tür hatalı nitelendirmelerde, niteleme yanılgısı söz konusudur ve bir ehemmiyeti olmamaktadır (Sarıgül, 2019).

5377 sayılı TCK'nın 30/4'üncü maddesine göre, fail yanılgıya uğramaktadır. Burada failin, işlediği eylemin maddi unsurlarına dair enformasyonu eksiksizdir fakat fail, eylemine karşı hukuk sisteminin onayladığını varsaymakta ve konuya ilişkin eylemle bir haksızlık yarattığından haberdar değildir (Değirmenci, 2014).

Yasak yanılgısında ceza yükümlülüğünün aksiyonu, sadece yanılgının kaçınılamaz olması durumunda geçerlidir. Failin enformasyon seviyesi, öğrenim bilgisi, yer aldığı toplumsal ortam şartları, özel becerileri ve hukuki ve ahlaki değer yargıları yanılgının kaçınılmazlığını oluşturmakta olup bu etkenler dikkate alınarak kararlaştırılacaktır. Yanılgının kaçınılabilirliğini oluşturduğu hallerde, bireyin ceza yükümlülüğünden etkilenmesi durumunda cezasında indirim uygulanmayacaktır. Halbuki gerekçede, bu olayın cezasının saptanmasında dikkate alınacağı belirtilmişse de gerekçenin yasa metnini kapsamaması aleyhinde, yürütümde sorunlar görülebilecektir (Değirmenci, 2014).

TCK'ya göre, hatanın kaçınılmaz olması durumunda failin cezaya çarptırılması olası bulunmayacaktır. ''Fakat kaçınılabilir yanılgı durumunda cezanın düşürülebilmesi biçimiyle hâkime daha adaletli bir cezaya hükmetme imkânı sağlayan bir düzenlemenin Türk Hukuku'nda olmaması bir noksanlıktır. Diğer taraftan, Alman Hukuku'nda ceza indirimine ilişkin düzenlemenin yalnızca takdire bağlı bir şekilde yerine getirilmesi tenkit edilmektedir. Bu durumlarda failin kusuru iyi niyetinden dolayı büyük oranda eksildiğinden, indirimin muhtemelen uygulanması dile getirilmektedir.'' (Soyer-Güleç, 2008, s. 87-88).

Haksızlık yanılgısına dair kararın bireylerin suç işlemesinin ardından cezanın giderilmesi hedefiyle korunabilecekleri bir düzenleme bulunmamaktadır. Hâkim aracılığıyla yanılgının kaçınılabilir olması-olmaması konusunda gerçekleşecek müşkülpesent bir ölçümleme neticesinde ulaşılacak vicdanî kanıyla uygulamada oluşabilecek muhtemel sorunlar önlenecektir (Soyer-Güleç, 2008).

2.4.1. Türkiye Cumhuriyeti Yasalarında Adölesan Gebelik ve Evlilikler

2.4.1.1. Türk Ceza Kanunu'nda Adölesan Gebelik ve Evlilikler

5237 sayılı TCK'nın 6. Md. uyarınca çocuk tanımı; 18 yaşını doldurmamış kimsedir. 5395 sayılı ÇKK'nın 3/1-a Md. uyarınca çocuk tanımı ise; erken yaşta reşit olsa dahi, 18 yaşını tamamlamamış kimsedir. TMK'nın 11/2 Md. uyarınca 17 yaşındaki bir kimsenin evlilik yoluyla reşit duruma gelmesi onun çocuk sıfatıyla karakterizasyonuna ilişkin sorun teşkil etmemektedir (Soyaslan, 2010).

Olağan üstü evlilik yaşı 16, olağan evlilik yaşı 17 olmasına karşın (TMK 124 md). Çocukların cinsel istismarı suçu 18 yaşını doldurmamış eşe yönelik işlendiği durumlar meydana gelebilmektedir. Çocukların cinsel istismarıyla ifade edilen durum a) 15 yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış; b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar (TCK. m.103/1).

TCK. 103/1(b) maddesi, eşler açısından bilhassa tatbik edilebilir. Bu kapsamda, 18 yaşını tamamlamamış bir eşe karşı baskıya dair cinsel davranışlar çocukların cinsel istismarı suçunu oluşturur. 18 yaşını tamamlamamış evli bir kişi kendisine bu şekilde bir cinsel davranış sergileyen eşini şikâyet etmesi halinde, fail eş, TCK.103/1(b) gereğince çocukların cinsel istismarına dair cezaya hükmedilir. Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, faile verilecek ceza yarı

oranında artırılır (TCK. 103/4). Bu madde ile, failin eş olma olasılığında çocuk üstünde yapılan cinsel davranışların diğer yasa kararlarınca sonuca varılmasını da önlemektedir (Nişancı, 2015). TCK. m.104/f.1'e göre, on beş ve on sekiz yaşları arasındaki bir çocukla, çocuğun rıza göstermesiyle dahi, cinsel birliktelikte bulunan biri çocuğa karşı cinsel istismar suçunu işlemektedir. Ancak bu hükmün uygulama alanı mağdur yönünden ergin (reşit) olmayan çocuklarla sınırlandırılmıştır. Resmi nikah yapılıp evlendirilen bu yolla ergin kılınan çocuklar bu hükmün uygulama alanı dışında kalmaktadır (Soyaslan, 2010).

On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş bir çocuk ile kurulan evlilik dışı fiili birlikteliklerde, failin eşi olarak gördüğü çocuğa karşı herhangi bir cinsel davranışta bulunması, çocuğa yönelik cinsel istismar suçunu oluşturur (TCK.103/f.1,a). Cinsel davranışa çocuğun rıza göstermiş olması eşin cinsel istismar suçundan sorumluluğunu kaldırmaz. Buna ilaveten, cinsel istismarın, bu yaş grubundaki çocuklara karşı cebir veya tehditle işlenmesi hâlinde, faile verilecek ceza yarı oranında artırılır (TCK. m.103/f.4).

Çocuk ile kurulan evlilik dışı fiili birlikteliklerde, failin eşi olarak gördüğü çocukla cinsel ilişkide bulunması TCK. m.104 bakımından da suç teşkil eder. Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (TCK. m.104/f.1). Çocuğun cinsel ilişkiye rıza göstermiş olması bir farklılık yaratmamaktadır. Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmedilir (TCK. m.104/f.2).

2.4.1.2. Türk Medeni Kanununda Adölesan Gebelik ve Evlilikler

Türk Medeni Kanunu'na göre evlenmenin kurulması

TMK'da evlenme, bir erkek ve bir kadının (MK. m. 134/1) evlendirme memuru karşısında evlenme istencini aynı zamanda ve sözel bir biçimde kendilerinin belirtmesiyle oluşur (TMK. m.142). Evlendirme dairesinde ya da evlenecek kimselerin talebi doğrultusunda evlendirme memurunun geçerli bulduğu diğer bir mekanda, ayırt etme gücünden yoksun olmayan reşit iki tanık ve evlendirme memurunun karşısında belirgin bir biçimde olması ise evlenme törenidir (TMK. m.141).

Evlenme ehliyeti ve ayırt etme gücünün Türk medeni kanunu'nda evlenmenin geçerliliğine etkisi

TMK'da evlenme açısından ayırt etme gücü, evlenmenin önem ve maksadını kavrayabilecek, evlilik birliğinin şahsına atfedeceği yükümlülükleri algılayabilecek fikri niteliğe sahip olmak biçiminde açıklanır (Öztan, 2004). Ayırt etme gücü bulunmayan kimseler TMK. m.125 gereğince evlenemezler. Evlenme esnasında ayırt etme gücünün var olmaması evlenmenin geçersizliğine sebebiyet verir (Akıntürk ve Ateş-Kahraman, 2014). Geçersizliğinin çeşidi ayırt etme gücü, yoksunluğunun daimi veya geçici olması durumunda değişiklik gösterir. TMK. m.148'e göre eşlerden birisi evlenme esnasında ayırt etme gücünün geçici bulunmaması durumunda evlenme batıldır ve nisbi butlandır. Evlenme esnasında eşlerden birisinin madde kullanımı ya da sarhoşluk sebebiyle ayırt etme gücünden geçici yoksun oluşu nisbi hükümsüzlüğe örnektir (Dural, Öğüz ve Gümüş, 2014). Bu durumda TMK. m.148'e göre ayırt etme gücünü daha sonra edinen eş, nisbi hükümsüzlük davası talebinde bulunarak evliliğin sonlandırılmasında hak iddia edebilir. Bu halde davalı diğer eştir (Dural ve Ark, 2014). Bu durumda nisbi hükümsüzlük davası talebinde bulunması, ayırt etme gücü ediniminden sonra 6 ay içerisinde olmalıdır (Akıntürk ve Ateş-Kahraman, 2014). TMK. m.152'e göre her durumda evlenmenin üstünden 5 sene geçerse dava talebi yok olur. Bir kimse, akıl hastalığı sebebiyle, daimi biçimde ayırt etme gücüne sahip değilse, bu kimsenin TMK. m.125 uyarınca evlenme ehliyeti bulunmamaktadır. Bu halde bu kimsenin kuracağı evlilik mutlak butlanla geçersizdir

(Dural ve ark., 2014). TMK. m.146 uyarınca, mutlak butlan davası, manevi ya da maddi faydası bulunan her bir kimse evliliğin iptalini isteyebilir. Bir evliliğin mutlak butlanla geçersizliğini öğrenmesinin ardından cumhuriyet savcısı, kimseye bağlı olmaksızın dava talebinde bulunmakla sorumludur (Dural ve ark., 2014). Bu dava türünde süre kısıtlaması yoktur. Daima dava talebinde bulunulabilinir. Ayırt etme yeteneğinin daha sonra edinilmesi durumunda TMK. m.147 gereğince, bu davayı sadece ayırt etme yeteneğini daha sonra edinen taraf talep edebilir.

Türk Medeni Kanunu'nda evlenme yaşı

Türk Medeni Kanunu m.124/1'e göre, olağan evlenme yaşı erkek ve kadın farkı gözetmeksizin 17'dir. Bu şartı sağlamayan bir kimsenin, yasal temsilcisi rıza gösterse bile evlenme gerçekleşemez. MK. m.124/2 gereğince hâkim, sadece olağanüstü durumlarda ve çok mühim bir nedenle 16 yaşını tamamlarsa çocuğun evlenmesine yetki verebilmektedir (Öztan, 2004).

Evlenmede yaş sınırlamasına uyulmamasının evlenmenin geçerliliğine etkisi

TMK, minimum evlenme yaşını tamamlamamış olan çocukların evlenmeleri hakkında gerekli ayırt etme gücünden yoksun oldukları varsayımını göz önünde tutmaktadır. Minimum evlenme yaşını tamamlamamış olan çocuklar, daimi biçimde ayırt etme gücüne sahip değildir. Örneğin; evlenme yaşını tamamlamamış 14 yaşındaki bir çocuğun her halükârda gerçekleştirdiği bir evlenme daimi ayırt etme gücünün olmaması sebebiyle mutlak butlanla geçersiz kılınacaktır (Hatemi ve Serozan, 1993).

Suriyelilerin yaptıkları evliliklerin Türkiye'de şekil yönünden geçerliliği

Uluslararası özel hukukta, evliliğin şekil bakımından gerçekleştiği ülke hukukunun tatbiki ilkesi (Locus Regit Actum) egemendir. Mevzubahis ilke Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK). m.13/2'de açıklanmaktadır. Bu ilke gereğince, bir ülkede yürürlükte addedilen şekilsiz, fiili ve dini usulde evlilik başka ülkelerde de bilinir. Fakat bu hükmün tatbik kapsamı sadece evliliğin şekliyle kısıtlıdır. Şekil haricinde, evlenme ehliyeti

ve koşulları milli hukuk tarafından saptanmaktadır. Poligami, TMK'da evliliğe aykırı olmasından, gerçekleştiği yer hukukunun şekline göre uygun bulunsa dahi, ikinci, üçüncü evliliğin ülkemizde geçersiz sayılması bu duruma örnektir (Tekinalp ve Uyanık-Çavuşoğlu, 2011).

Evlendirme Yönetmeliği m.11 ve MÖHUK. m.13/1 gereğince, T.C. yurttaşlarının ve yabancıların, ülkemiz haricinde gerçekleştiği yer hukukuna göre geçerli biçimde evlilikleri olasıdır. TMK bakımından, bu evlilik kabul edilir bir evliliktir (Çelikel ve Erdem, 2012). Bu mevzuat kapsamında; iki Suriye yurttaşı arasında ya da bir Suriyeli ve bir T.C. yurttaşı arasında, Suriye'de dini usulde gerçekleşmiş ve daha sonra yargıda tescillenmiş bir evlilik, TMK açısından da geçerlidir.

Suriye yurttaşları, ülkemizde yalnızca yetkili kılınan bir evlendirme memuru karşısında evlilik yapabilirler. Ülkemizde, yalnız din görevlileri önünde gerçekleşmiş bir evlilik, eşlerin her ikisi Suriye yurttaşı olsa bile, TMK bakımından evlendirme memurunun olmaması sebebiyle yok hükmünde sayılmaktadır (benzer evliliklere dair bkz. Tekinalp ve Uyanık-Çavuşoğlu, 2011).

2.4.2. Suriye Yasalarında Adolesan Gebelik ve Evlilikler

2.4.2.1. Suriye Kişisel Statü Kanununa göre evlenmenin kurulması

Suriye hukukunda evlendirme yetkisi mahkemeler tarafından yapılmaktadır. Mahkemeler haricinde oluşturulan akitlerle tarafların evlilikten meydana gelen haklara erişimi olanaksızdır (Carlisle, 2008). Evlilikte, resmiyet kazanımı bir mahkeme ve daha sonra medeni sicile kaydedilmesi ile olmaktadır (Berger, 1997).

Suriye Kişisel Statü Kanunu'na göre evlilikler, kuruluş açısından formel ve dini olmak üzere iki çeşittir. Evliliğin kabul edilir olması açısından Müslümanların, iki şahit önünde ya da Hristiyanların, bir papaz aracılığıyla yapılması uygun görülmektedir. Evliliğin mahkeme aracılığıyla resmileştirilmesi evliliğin inşası amacıyla mecburi tutulmamaktadır (Berger, 1997).

Evliliğin hükümleri yönünden dinen kabul edilir bir evlilikle formel bir evlilik birbirinden ayrışmaktadır. Evlenmeye tabi miras ve nafaka gibi hakların yargı organlarına başvurusu yalnızca formel bir evliliğin kurulması durumunda olasıdır (Berger, 1997). Dolayısıyla mahkeme haricinde dini bir merasimle evlenen eşler daha sonra bu evliliği resmileştirmek amacıyla yetkili merciye müracaat etmektedir. Şer'iye mahkemelerinde genel olarak evliliğin varlığına, hukuksal olarak kayıt altına alınarak kabulü ve muhafazasının olasılığına dair sayısız davayla karşılaşılmaktadır (Carlisle, 2008).

Formel ya da dini bir evliliğin geçerli sayılabilmesi için tamamlanması zorunlu koşullar şu şekilde sıralanabilir: Evlilik birliğinin kurulması amacıyla eşler hukuki ehliyeti elinde bulundurmalıdır. Kadın eş evlenme istemini onamalıdır. Evlenme esnasında kadın eşin korunmasından sorumlu yasal temsilcisi orada olmalıdır ve evlenmeyi uygun bulmalıdır. Eşler, mehir değeri konusunda uzlaşmalıdırlar. Tarafların her ikisi de evlenme taleplerini net bir şekilde belirtmelidir. İcap ve kabul bildirimleri bir defada alenen ve şahitlerin duyabileceği biçimde ifade edilmelidir (KSK. m.11-12). Şahitlerin, hepsi ergin, ayırt etme gücü olan ve Müslüman iki erkek ya da iki kadınla bir erkekten meydana gelmektedir (KSK. m.12). Bir evlilik akdi, evliliğin hukuksal niteliği ve maksadına ters düşen veya hukuka karşıt bir sorumluluk kapsıyorsa, mevzubahis sorumluluk yok hükmündedir; fakat evlilik akdi geçerliliğini muhafaza eder (KSK. m.14; Anderson, 1955 Akt. T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016). Formel evlenmede eşler Şer'iye mahkemesindeki yargıca evlenme başvurularını takdim eder (KSK. m.40/f.1). Bu başvuruya ilaveten; muhtar aracılığıyla tanzim edilmiş, eşlerin ad, soyad, ikametgâh adresi, yasal temsilcilerin ad ve eşlerin evlenmelerine dair bir sorun bulunmadığını beyan eden bir formel doküman (KSK. m.40/f.1.a); eşlerin medeni hallerini gösteren bir nüfus kaydı (KSK. m.40/f.1.b); eşlerin evlenmelerinde tıbbi olarak bir engel olmadığına ilişkin sağlık raporu (KSK. m.40/f.1.c); ordu görevinde olan ya da askerliğini

yerini getiren kimseler için evlenme izni mahkemeye sunulur (KSK. m.40/f.1; Anderson, 1955 Akt.T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016).

Bütün evliliklerin yetkili merci huzurunda kütüğe geçirilmesi gereklidir. KSK. m.40/f.2'e göre örf ve âdete uygun olarak gerçekleşmiş evlilikler zaruri koşulları gösterdiği zaman kütüğe geçirilebilinir. İstisnai olarak, bir çocuk doğmuşsa ya da hamilelik varsa, evlilik mevzubahis koşullara riayet etmeksizin kütüğe geçirilebilir (Carlisle, 2008).

2.4.2.2. Evlenme ehliyeti ve ayırt etme gücünün Suriye kişisel statü Kanunu'nda evlenmenin geçerliliğine etkisi

Eşlerin her ikisinin de, ergin ve ayırt etme gücü sahipliği Suriye KSK'sına göre evlenmenin geçerlilik koşullarından birisini oluşturmaktadır (KSK. m.15/f.1; Van Eijk, 2013,s.249). Her iki eşten de evlenmeye yönelik icap-kabul bildirimlerinin sonucunu ve evlenme akdinin maksadını kavramış olması istenmektedir (KSK. m.11/f.1; Van Eijk, 2013,s.249).

2.4.2.3. Suriye Kişisel Statü Kanunu'nda evlenme yaşı

Suriye KSK'sına göre bir kimsenin ergenlik döneminde olması evlenme ehliyetini bulundurabilmek amacıyla ilk şartıdır (Nasir, 1990, akt. T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016). Ergenlik döneminde olmayan bir küçük hiçbir şekilde evlilik yapamaz ve evliliğe yasal temsilcisi dahi müsaade edemez (Anderson, 1955, akt. T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016). Evlenme yaşı ise kanun koyucu aracılığıyla kadın için 17, erkek için minimum 18 olarak tanımlanmıştır (KSK. m.16). 15 yaşını tamamlayan bir erkek çocuğu ya da 13 yaşını tamamlayan bir kız çocuğu ergenlik döneminde olduğunu savunuyorsa, yargıç mevzubahis savın doğruluğuna güvendiği ve uygun bedensel yetkinliğe ulaştıklarına dair görüş bildirirse kız ya da erkek çocuğunun evliliği hakkında yetki verebilir (KSK. m.18/f.1; CEDAW/C/SYR/2: Anderson, 1955, akt. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016).

KSK. m.18/f.2 bakımından evlenme talebi sunan kız çocuğunun yasal temsilcisi onun babası ya da büyük babasıysa, evlenme müracaatı sunan eşlerin yasal temsilcilerinin de onamının olması gereklidir. Yargıç eşlerin yaşları arasında aşırı bir ayrım olduğunu saptarsa ya da evlenmenin meydana gelmesinde bir yarar bulmazsa, evlenme iznini sakınabilir (KSK. m.19, Anderson, 1955, akt. T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016).

Suriye KSK'sına ilişkin Açıklayıcı Şerh'te; eşler arasında önemli yaş ayrımının evlilik yaşamında istikrarsızlıklara ve ahlaki açıdan rahatsızlıklara sebebiyet verdiğinden; tatbikte de mahkemelerin bu gibi sorunları gerekçelendirerek evlenme müracaatını reddettiğinden bahsedilmektedir. Dolayısıyla 1959 tarihli KSK'da yargıcın bu durumlarda evlenme müracaatını onamaktan sakınabileceğini net bir biçimde kararla göstermiştir (Anderson, 1955, akt.T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016).

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Konvansiyonu'na (CEDAW) 28 Mart 2003 itibari ile iştirak eden Suriye'nin, Konvansiyon'un 16. maddesinin 2. Fıkrası hakkında çekinceleri mevcuttur. Mevzubahis fıkrada "Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dâhil gerekli tüm önlemler alınacaktır" ifadesi bulunmaktadır. Suriye, bununla birlikte Çocuk Hakları Konvansiyonu'na da 15 Temmuz 1993'ten bu yana (m.14, m.20 ve m.21'e ait çekincelerle beraber) taraf olmuştur. Evlenme yaşının kadın ve erkek için minimum 18 olarak tanımlanması amacıyla bir kanun tasarısı olduğu, bilhassa kentten uzak kırsal bölgede kız çocuklarının küçük yaşta evlilik yapmalarının önlenmesi amacıyla kamunun şuur düzeyinin arttırılmaya çabalandığı, Suriye Arap Cumhuriyeti aracılığıyla Çocuk Hakları Komitesi'ne takdim edilen 2009 tarihli raporda gösterilmektedir (CRC/C/SYR/3-4, Van Eijk, 2013).

2.4.3. Adölesan Gebeliklerin Adli Tıbbi Değerlendirmesi

Cinsel istismar olgularında muayene

Cinsel istismar mağdurları çeşitli tıbbi şikâyetlerle kolluğa veya sağlık kuruluşlarına başvuruda bulunabilirler. Vakalar olası cinsel istismarla yakından ilişkili olmayan bir davranış şekli ile başvurabilirler. Cinsel istismardan şüphelenme ve tanı koymada hekimin konu hakkındaki bilgi düzeyi, tecrübesi ve deneyimi çok önemlidir. Cinsel istismar olayının yaşandığına dair belirtilerin ve şikayetlerin çoğu kategorize edilebilir, spesifik değildir (Dokgöz ve Kar. 2017).

Çocuğa yönelik cinsel istismarın etkileri, çocuğun bedensel, zihinsel ve psikolojik yönden değerlendirilmesiyle belirlenebilmektedir. Tıbbi değerlendirme; çocuk ve aile görüşmeleri ile yaşanan olayların anlatılması, detaylı bir bedensel ve ruhsal muayene yapılması, adli kanıtların toplanması ve gerektiğinde fotoğraf ile tespit edilmesi, yaralanmaların tedavisi ile enfeksiyonlar ve gebelik olasılığına karşı koruyucu tedavi ve profilaksi uygulanması adımlarını kapsamaktadır (Nathanson, Heger, 2000, akt. Dokgöz ve Kar., 2017).

Çocuklarla görüşmede; istismara uğrayan çocukların, okul öncesi dönemde uğradıkları istismarı farkında olmadan, ergenlik döneminde ise açığa çıkartmak amacıyla paylaştıkları belirtilmektedir. Kız çocukları erkeklere göre daha detaylı açıklama yaparken, erkek çocukları cinsel istismara ek olarak fiziksel istismara da maruz kaldıklarını açıklamaktadır, görece 10-12 yaşından büyük çocuklar kendilerine yapılan cinsel istismar davranışını daha iyi anlamlandırıp değerlendirebilmektedir. Oyunçağı çocuğu olan küçük çocuklarda ise istismar olayını değerlendiremedikleri bu sebeple tek bir görüşmenin yeterli olmadığını ve görüşülen her çocuk için tam bir psiko-sosyal inceleme ve cinsel istismarı değerlendirme raporu hazırlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Dokgöz ve Kar., 2017).

Cinsel istismar mağduru çocuklarda yapılacak her türlü bedensel, genital muayenelerde öncelikle çocuğun rızasının alınması gerekmektedir. Ülkemizde cinsel istismar mağduru

çocukların öykülerinin alınması beden muayenelerinin yapılması, ruhsal muayenelerinin yapılması amacıyla özel olarak tasarlanan çocuk izlem merkezleri oluşturulmuştur. Çocuk izlem merkezleri sağlık adalet aile ve sosyal politikalar bakanlığı, barolar, milli eğitim bakanlığı gibi bakanlıkların temsilcilerinin bir arada çalıştığı çocuğun yüksek yararı için içerisinde çocuğun her türlü barınma, giyinme, yiyecek gibi ihtiyacını karşılamasına imkan sağlayan hastanelerin bünyesinde kurulmuş olan fakat hastanelerin ana binalarından ayrı olarak dizayn edilmiş olan çocuk dostu merkezlerdir. Bu merkezlerde çocuğun cinsel istismar durumuna ilişkin ifade almak ve muayenelerini yaptırmak için merkeze çocuğun ifadesi sırasında cumhuriyet savcısı, baronun görevlendirdiği bir avukat, aile ve sosyal hizmet bakanlığının görevlendirdiği bir sosyal hizmet uzmanı veya psikolog ayrıca çocukla görüşme yapılması için özel olarak tasarlanmış aynalı odada görüşen bir adli görüşmeci bulunmaktadır. Bu merkezlerde cinsel istismar mağduru çocukların hem cinsel istismar durumlarına ait öyküleri alınmakta hem de ruhsal, bedensel, genital muayenelerinin yapılması sağlanmaktadır. Cinsel istismar mağduru çocuğun bedensel ve genital muayenelerinin yapılabilmesi için öncelikle çocuğun onayının alınması gerekmektedir. Çocuğun onayının olmadığı fakat beden ve genital muayenesinin yapılmaması veya geç yapılması durumunda delil kaybının yaşanacağı durumlarda mahkeme kararı ile çocuk istemediği halde cinsel istismar mağduru çocuk beden ve genital muayene olabilmektedir.

Öykü alma

Çocuklarla yaşanılan cinsel istismar durumuna dair bilgi almak öyküyü anlattırmak çoğu vakada fiziksel delillerin olmaması sebebiyle daha da önem kazanmaktadır. Çocukla görüşme, cinsel istismarda önemli bir yere sahip olduğu için diğer istismar türlerine maruz kalan çocuklar ile yapılan görüşmelerden içerik bakımından farklılık gösterdiği gibi, çok daha fazla önem de taşır. Çocukla görüşme yapılabilmesi için öncelikle mağdur çocuk, cinsel istismar mağduru çocukların ifadelerinin alınması için özel olarak kurulan çocuk izlem

merkezlerine getirilir. Ardından çocuk istismarı konusunda özel eğitim almış adli katılımcılar, tarafından bu işlemler için özel olarak tasarlanmış bir aynalı görüşme odasına alınır. Buradaki aynanın arkasında görüşmeyi izlemek amacı ile cumhuriyet savcısı, çocukların haklarını koruması amacı ile baro tarafından görevlendirilen bir avukat aile ve sosyal politikalar bakanlığı temsilcisi bir meslek elemanı bulunur. Çocukla görüşen adli görüşmeci eğitimi almış sosyal hizmet uzmanı veya psikolog çocukla önce tanışır kendini ve odayı tanıtır, çocuğun soruları varsa onları cevaplar. Ardından çocuğu tanımaya başlar ve yaşamış olduğu cinsel istismar durumunun anlatılmasına doğru görüşme yönlendirilir. Yapılan görüşme aynı zamanda bir kamera aracılığı ile ses ve görüntü kaydına alınır(Çamurdan ve ark. 2012).

Fiziksel muayene

Öykü ve aydınlatılmış onamın ardından muayene, iddia edilen olaydan sonra mümkün olan en kısa sürede eğitimli ve deneyimli bir klinisyen tarafından yapılmalıdır. Fizik muayene esansında duygusal veya fiziksel travmaya neden olunmamalıdır. Öncelikle muayeneler çocuğun rahatsız olmayacağı, iletişim sağlanan ve çocuğun kendini güvende hissettiği bir ortamda gerçekleştirilmelidir. Gerektiğinde muayene esnasında çocuğun yanında bulunmasını isteyebileceği bir ebeveynin de bulunması sağlanmalıdır. Fizik muayene iyi aydınlatılmış bir ortamda ağız, göğüsler, cinsel organlar, iç uyluklar, perineal bölge, kalçalar ve anüsü de içeren tam bir fizik muayene gerçekleştirilmelidir. Otoskop ışık kaynağı genellikle genital yapıların doğrudan görülmesini sağlamakla birlikte özellikle kolposkopi, büyütme, video kaydı ve fotoğrafik dokümantasyon avantajlarını sunar. Ağız boşluğunun incelenmesi, sert veya yumuşak damakta sıyrık, peteşi, ekimoz ve/veya frenulumda laserasyonlar oral penetrasyon bulguları için özellikle değerlendirilmelidir (Lahoti, Mcclain ve Girardet, 2001)

Genital muayene

Genital yapıların en iyi gözlendiği supin ve diz-dirsek pozisyonu sıklıkla tercih edilmektedir. Çok küçük yaşlardaki okul öncesi dönemde olan çocukların muayenelerinin anne

kucağında yapılması çocukta oluşturulabilecek travmayı azaltacağı düşünülmüştür. Cinsel istismara maruz kalan çocukların muayenesi yapılırken genital ve anal anatomik yapıların belirgin ve tanımlayıcı terimlerini kullanmak gerekmektedir. Travmanın kalıcı etkileri tanımlanırken himende östrojene bağlı olarak ortaya çıkan renk, kalınlık ve esneklik değişikliklerinin dikkate alınması gerekir (Dokgöz ve Kar, 2017). Tüm kız çocuklarında labia majora, labia minora, introitus ve himen gibi anatomik yapılar ve olası lezyonlar açısından kontrol edilmelidir. Pubertenin sınıflaması değerlendirme açısından önemlidir. Puberte öncesi; Tanner I, Erken puberte; Tanner II ve Tanner III'dür. Pubertal gelişim Tanner II de başlar. Orta Puberte; Tanner III (geç dönem), Tanner IV. Erkeklerde en hızlı boy artışı Tanner IV de oluşur. Kızlarda menarş Tanner IV de başlar. Geç Puberte; Tanner V'dir ve büyüme hızı yavaşlar, Epiphysiodesis (epifizlerin kapanması) oluşur, eklem kıkırdağı yetişkinlerdeki halini alır ve apofizler kapanır (Marshall ve Tanner, 1970). Prepubertal kızlar, etiyolojinin bilinmediği aktif kanama olmadıkça spekulum muayenesi gerektirmez. Spekulum muayenesinin yapılması gerektiğinde, çocuğun yeterince sedasyona uğraması ve spekulum yerleştirilmeden önce himen konfigürasyonu ve himendeki lezyonların açıkça belgelenmesi gereklidir (Marshall ve Tanner. 1970). Pubertal adölesan dönem için bir spekulum incelemesi gerekebilir. Spekulum muayenesi için petrol bazlı kayganlaştırıcılar sperm motilitesini ve kültür sonuçlarını etkileyebileceğinden bunun yerine tuzlu su veya su kullanılmalıdır. Vajinal duvarlar ve serviks, travmanın herhangi bir kanıtını saptamak ve sıvı koleksiyonlarından numuneler almak için görselleştirilmelidir. Spekulum muayenesinin tamamlanmasından sonra, adneksiyal ve servikal hassasiyeti değerlendirmek için bimanual muayene yapılmalıdır (Heger, Ticson, Velasquez, Bernier 2002).

Hymen muayenesi

Genital incelemenin en zor yönlerinden biri himenin değerlendirilmesidir. Hymenin doğru bir şekilde değerlendirilebilmesi için labia minorayı bilateral olarak hafifçe kavrayarak

ve hasta sırtüstü yatarken aşağı doğru ve dışa doğru çekerek elde edilebilir. Hymenin görüntüsü yaş ve hormonal etkilere bağlı olarak değişir. Prepubertal himen, ince, yarı şeffaf ve dokunmaya oldukça duyarlıdır. Ergenlik döneminde östrojen maruziyetine bağlı olarak himen kalınlaşmış, esnek ve katlantılı bir hale gelebilir. Hymende yaygın görülen normal değişiklikler arasında, imperforan, mikroperforan, kribriform ve septalı formları bulunmaktadır (Hymel ve Jenny. 1996).

Hymenin çentiklerin lokalizasyonu ve defektin varlığının belirlenmesi çok önemlidir. Himende saptanan yüzeyel çentikler istismar varlığını kanıtlamazken himen çapının % 50'sinden fazlasını oluşturan derin çentikler cinsel istismar lehine değerlendirilmektedir (Berenson, Chacko ve Wiemann, 2000). Akut laserasyonlar, transeksiyonlar (himen ve vestibülün birleşimine kadar uzanan yarıklar) ve hymende morarma, penetran cinsel travma için daha spesifiktir. Bununla birlikte, bu bulgular genital penetrasyonu olan kız çocuklarında görülmeyebilir. Örneğin, 5-17 yaş arasındaki penil genital penetratif istismar olduğu bildirilen 506 kız çocuğu ile yapılan gözlemsel bir çalışmada, penetrasyon sayısına bakılmaksızın olgularda kesin fiziksel istismar bulgusu bulunamadığı ortaya konmuştur. Spesifik olarak, 10 yaşın altındaki kız çocuklarının (N=74) fotokolposkopik incelenmesinde herhangi bir bulguya rastlanmamıştır (Anderset, Kellogg ve Jung, 2009). Labia minör ile himen arasındaki ekler veya füzyonlar himen yaralanmasını gösterebilir ve istismar açısından önemlidir. Buna karşılık labiyal adezyonlar (orta hattaki labia minora'nın aglütinasyonu veya füzyonu) normal olarak çocuklarda görülür ve istismarın göstergesi değildir. Hymen orifis ölçümleri istismar edilen ve normal çocuklarda çok farklılık göstermektedir. Sonuç olarak, himenal deliğin transvers çapı, vajinal penetrasyonun oluşup oluşmadığına dair bir belirteç değildir (Anderset ve ark. 2009).

Anal bölge muayenesi

Anüs muayenesi, diz dirsek pozisyonunda ve dizlerinin kavranması ile yapılır. Muayene eden kişi sfinkter gevşemesine ve anal kanalın görselleştirilmesine izin vererek kalçayı yaklaşık

30 saniye ayırıp incelenir. Anüsün gevşekliği istismarı gösterebilir. Ayrıca, kronik kabızlık, nörolojik bozukluklar veya sedasyon ile de oluşabilir. Ampullada dışkı yoksa 20 mm'den büyük dilatasyon istismar için önemlidir. Bununla birlikte, bu bulgunun önemi konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Tam dilasyon sonrası anal kıvrımların düzensizliği anal istismar yönünden önemlidir (Hobbs ve Wright, 2014). Akut anal travma kanıtı açısında çocuğun istismardan kısa süre sonra değerlendirilmesi durumunda görülebilir; bununla birlikte anorektal değişiklikler nadiren istismarın kesin göstergeleridir. Anüsün mavi renge dönüşmesi travmayı düşündürür ve olaydan 48 saat sonra ortaya çıkabilir. Bu bulgunun hemoroit ile karıştırılmaması önemlidir. Perianal eritem travma için şüphelidir. Enkopresis, kötü hijyen, kıl kurdu veya A grubu streptokok veya stafilokoksik enfeksiyonlu çocuklarda da görülebilir. Rektum laserasyonlarına neden olan penetran yaralanmalar skarla iyileşir, ancak zaman geçtikçe bunun tespit edilmesi zorlaşır. Dış anal sfinkter etrafını kaplayan subkutanöz doku anal sınırı oluşturmaktadır. Deri anüs içine doğru ilerledikçe glandüler yapılarını kaybeder, çok katlı yassı epitele dönüşerek mukokutaneus çizgide sonlanır. Çocukların çeşitli sebeplerden ötürü yaşamış oldukları cinsel istismar durumunu geç açıklamaları veya durumun geç ortaya çıkmasıbir çok bulgunun kaybolmasına sebep olabilmektedir (Dokgöz ve Kar, 2017). Prepubertal çocuklar ve ergenler için cinsel istismarın gerçekleştiği konusunda makul bir şüphe varsa, cinsel taciz iddialarının bir sonucu olarak bir genital yaralanması varsa, istismarla ilişkili giysi veya çarşaf gibi ortama ait nesneler varsa ve istismar lehine diğer ilgili klinik özellikler varsa iddia edilen istismarın ardından 24 saat içinde değerlendirme yapılarak adli deliller toplanmalıdır. Olaydan 24 saat sonra değerlendirilen çocuklar için delil toplama açısından verimin genellikle daha azaldığı kabul edilmektedir. Klinisyen 10 yaşın altındaki küçük çocuklarda 24 saatin üzerinde zaman geçse de öykü ve fizik muayeneden beklenmeyen bir şekilde tanımlanabilir DNA örneklerinin elde edilebileceği unutulmamalıdır. Adolesanlarda 24 saat sonra yapılan muayene ve delillendirmede verimliliğinin düşük olduğu bildirilse de olgular yetişkin protokollerine göre

yönetilmelidir(Girardet, Giacobbe, ve Bolton, 2006). Çocuk cinsel istismarında giysi ve çamaşırlar semen ve diğer biyolojik materyallerde DNA tanımlamaları için çok önemli kaynaklardır. DNA kanıtları meni dışındaki kaynaklardan tespit edilebilir. Klinisyen istismar öyküsüne göre saç çekilmesi varsa saldırgana ait saç ve tırnak altında biyolojij materyal arama gibi nereden nasıl örnek alacağını belirlemelidir. Spermin varlığını teyit etmek için kullanılan svablar ultraviyole ışık kaynağı ile taranan floresan alanlardan toplanmalıdır. Prepubertal kızlardan kanıt elde etmek için spekulum incelemesi yapılmamaktadır. Postpubertal dönemde spekulum muayenesi ile bir pipet veya swab kullanılarak servikal mukus veya vajinal sıvıda semen aranabilir. Hareketli sperm, 8 saat boyunca vajinada ve cinsel ilişkiden sonra 2-3 gün servikal mukusta bulunabilir. Nonmotile sperm ise vajina ve rektumda 24 saat boyunca ve servikal mukusta 17 gün bulunabilir. Muayene ve değerlendirme esnasında fotoğraflama ve video kaydı aydınaltılmış onam çerçevesinde mümkün olduğunda alınmalıdır. Adli delilleri toplamada çocuk travmatize edilmeden her türlü çaba sarf edilmelidir. Özellikle muhtemel bir spekulum muayenesinin gerekli olması durumunda işlem için sedasyona ihtiyaç duyabilir. Genel anestezi altında değerlendirme ve/veya tedavi gerektiren yaralı hastalar için ameliyathane ortamında muayene ve değerlendirme tercih edilmelidir (Adams, Kellogg ve Farst, 2016).

Çocukta cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar

Cinsel yönden aktif olmayan prepubertal veya adolesan dönemde cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların belirlenmesi cinsel istismarın kanıtı olabilir. Cinsel istismar kurbanlarında CYBE (Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar) prevalansı yaklaşık %5-8'dir. Bununla birlikte prevalans, fiziksel bulgulara, coğrafi bölgeye ve enfeksiyon etkenine göre değişir (Rogstad ve ark. 2016, akt. Dokgöz ve Kar 2017). Cinsel istismar için değerlendirme yapılan çocuklarda, vaginal akıntısı bulunanların %25'inde, normal veya nonspesifik fiziksel bulguları olan kız çocuklarının %6,5'inde testler pozitif bulunmuştur. Bu nedenle, cinsel istismar edilen ve

CYBE'lu kız çocuklarının çoğu fizik muayenede normal veya nonspesifik bulgulara sahiptir. Normal muayene bulguları olan erkeklerde CYBE prevalansı son derece düşük gözükmektedir (Girardet ve ark,. 2006). Prepubertal çocukla görüşme esnasında cinsel sitismar şüphesi varsa, CYBE ile uyumlu genital akıntı gibi semptomlar, kardeşinde veya hastanın yakın çevresindeki başka bir çocukta CYBE varsa, şüpheli saldırgan CYBE'ye sahip veya bir CYBE riski taşıyorsa, anal veya genital penetrasyon bulguları varsa, ejekulasyon kanıtı varsa CYBE için testler önerilmektedir(Argent ve ark. 1995) Genel bir kural olarak, HIV için tarama aynı durumlarda ve diğer CYBE taraması ile birlikte yapılmalıdır. Bununla birlikte, HIV taraması yapılmadan önce (çocuk pozitif çıkarsa) olası dikey geçiş ve etkileri çocuğun ebeveyni birlikte tartışılmalıdır. Akut bir olaydan sonra CYBE testi yapılacağı zaman potansiyel patojenlerin inkübasyon süresini değerlendirmek önemlidir. İlk değerlendirmede profilaktik tedavi almayan hastalarda, gonore, klamidya, trikomonas ve bakteriyel vajinozis testleri olaydan iki hafta sonra yapılmalıdır. HIV için serolojik testler, olaydan sonra başlangıçta, 6, 12 ve 24 hafta sonra yapılmalıdır(Workowski, Bolan., 2015) Cinsel istismar için tanı koydurucu laboratuvar bulguları olarak sperm, semen, semen spesifik antijenler (örn., Prostata Spesifik Protein p30) veya enzimlerin (örneğin Asit Fosfataz) çocuğun vücudunda saptanması tanısaldır. Adli delillerin cinsel istismarı izleyen 72 saat içinde toplanması gerektiği, bildirilmektedir. 24 saat içinde başvuran olguların %90'ından fazlasında adli delil saptandığı, delillerin özellikle iç çamaşırlarından elde edildiği belirtilmektedir. 24 saatten sonra yapılan sperm, seminal sıvı analizlerinde anlamlı sonuç alınamadığı, ancak iç çamaşırların analiz için alıkonulması gerektiği vurgulanmaktadır(Christian ve ark., 2000).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde öncelikle araştırmanın tasarımı, önemi ve amacı açıklanmıştır. Daha sonra evren ve örneklem seçimi detaylı olarak anlatılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi detaylandırılmıştır. Ardından ise veri analizinde kullanılan yöntem ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Creswell'e (2013: 47) göre, nitel araştırmaların temel hedefi neden-sonuç ilişkilerini tespit etmekten daha çok faktörlerin çapraşık ilişkilerini belirlemek ve açıklamaktır. Bu çalışma bu bakış açısı ile her ne kadar fenomenolojik kökenleri olsa da bir anlatı (yaşam öyküsü) araştırması şeklinde tasarlanmıştır. Bu çalışmanın ele aldığı temel konu, Suriye uyruklu sığınmacıların özellikle de adölesan gebelerin içerisinde bulundukları koşulları tarif etmek, alt ve üst sistemler ile çapraşık ilişkilerini belirleyerek, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar arasında yaygın olan adölesan evliliklerin ve gebeliklerin çapraşık faktörlerini belirlemek, bu süreçlere ait bir kavrayış sunmak ve ekolojik sistem teorisi temelinde değerlendirip açıklama getirebilmektir. Adölesan gebelik yaşayan Suriye uyruklu geçici koruma statüsünde olan sığınmacıların Türkiye'de yaşamları, gündelik yaşamlarını idame ettirirken yaşadıkları deneyimler, karşılaştıkları ihmal ve istismar durumları, Suriyeli adölesanlar arasındaki gebelik durumlarının yüksekliğine sebep olan durumların araştırılması, Suriyeli adölesan gebelerin yaşam öykülerindeki kırılma anları, hayatlarına yön veren önemli olayların ne olduğunun araştırılması ve ekolojik sistem teorisi temelinde değerlendirilmesi çalışmanın odak noktasıdır. Suriye uyruklu adölesan gebe olan sığınmacıların deneyimlerini araştırmak adına S.B.Ü. İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesinde gerçekleştirilen çalışmada araştırma tekniği olarak, hem nicel hem de nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi Suriye uyruklu geçici koruma statüsü ile Türkiye'de bulunan adölesan gebelerin nicelik olarak çokluğuna dikkat çekmek için sayısal verilerin kullanılması ve niceliklerin ölçümlenmesi için

kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi ise anlam, içerik ve ilişki çerçevesinde araştırma sorusuna cevap aramak amacıyla kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri neden-sonuç ilişkisine nicel yöntemlerden daha farklı bir bakış sunmaktadır. Pek çok farklı olaydan bir genelleme çıkarmak yerine 'etkilerin nedenleri' yaklaşımı ile bir olayın nasıl ve neden oluştuğunu açıklamak üzerine yoğunlaşır. Fakat bazı düşünürler, nitel tekniklerin sadece neden-sonuç ilişkisini açıklamak için olmadığını öne sürerek, bunun yanında bir kavrayış sunmak için anlamın yorumlanmasını temel amaç olarak görmüşlerdir (Marsh ve Stoker 2010). Nitel araştırmanın doğasına uygun olarak araştırmada adölesan gebeliklerin nedenlerini betimsel olarak açıklamaya çalışmak yerine, adölesan gebelerin mikro, mezzo, ekzo, makro ve kronosistemler ile ilişkilerinin nasıl işlediği anlatılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın nitel tasarımı belirlenirken anlatı (yaşam öyküsü) araştırması yaklaşımı belirlenmiştir. Bu yaklaşımın seçilmesinin nedenlerinden biri bireyin bir hikaye anlatıcısı (Homo Narrans) olarak kabul edilmesi ve çalışmanın temel kabullerinden biri olan Bronfenbrenner(1979)'in belirttiği üzere birey tekil olmayıp çevresiyle birlikte var olan varlıktır demesi ve çevresi içerisinde bireyi değerlendirmek gerektiğine dair ekolojik sistem teorisini ortaya koyması çalışmanın nitel araştırma yaklaşımlarından anlatı (yaşam öyküsü) araştırması yaklaşımının tercih edilmesinde etkili olmuştur. Anlatı araştırmasını anlamak için öncelikle "anlatı" kavramına, anlatının deneyimden farkına ve anlatının insanın hayat hikayesindeki yerine bakmak gereklidir. Çünkü anlatı araştırması Connelly ve Clandin (1990)'in de belirttiği gibi, insanların bireysel ve sosyal olarak hikayeler anlattıkları ve hikayeleşen bir hayat sürdüklerinden yola çıkarak insanların dünyayı nasıl deneyimledikleri üzerine odaklanmaktadır (Connelly ve Clandin, 1990). Anlatı araştırmasındaki temel nokta, aynı sosyal hizmetteki temel teorilerden biri olan ekolojik sistem teorisinin vurguladığı gibi ilişkilerdeki insan ve insan ötesi etkileşimleridir. Anlatının fenomenolojide dayandığı bazı kökenler olsa da, uygulamalarda, artık yaşanmış deneyimin ve bireylerin "ardındaki" dünyaların ötesine doğru yönelim mevcuttur (Riessman ve Quinney,

2005). Bu noktada bireyleri ve yaşadıklarını derinlemesine anlamak ve uygun uygulamayı gerçekleştirebilmek için yaşanmış deneyimin ve bireylerin "ardındaki" dünyaların ötesine bakabilmek konusunda, anlatı (yaşam öyküsü) anlayışının bilgisi yardımcıdır. Bu sebeplerle anlatı (yaşam öyküsü) araştırması teknik ve yöntemleri tercih edilmiştir.

Görüşmelere başlanmadan önce Suriye uyruklu adölesan gebelerin dosya bilgileri incelenmiştir. Hastaneye kayıt sırasında alınan demografik ve kimlik bilgileri ile ilgili hekim tarafından alınan hastanın sağlık ve sosyal geçmişine dair anamnezler dosya taramasında incelenmiştir. Çalışma için gerekli olan sosyo-demografik bilgiler hasta dosyasından edinilmiştir. Suriyeli adölesan gebelerin dosyasından sosyo-demografik özelliklerini içeren (yaş, ikamet adresi, eğitim durumu, eşinin yaşı, evlilik yaşı, çocuk sayısı, daha önce düşük veya kürtaj yapıp yapmadığı, eşinin akrabası olup olmadığı) bilgileri edinilmiştir. Adölesan gebenin dosya bilgilerinde adli-tıbbi öyküsü ve sosyo-demografik bilgilerine dair eksiklik olduğu durumlarda ihtiyaç duyulan bilgiler görüşmede sözel olarak sorulmuştur. Yapılan görüşmeler adölesan gebelerin kişisel tarihlerini öğrenme, göç öyküsü, ilk evlilik yaşı ve evliliği, günlük yaşam pratiği, psiko-sosyal durumu, kamusal hizmetlere erişimi ve geleceğe dair beklentiler gibi kılavuz bölümlerinden oluşmuştur. Kodlamaların daha rahat yapılması amacı ile yapılan görüşmeler bölümlere ayrılmıştır bunlar: kişisel tarihleri(yaşam dönemleri), yaşamlarındaki kritik olaylar (evlilik, gebelik, doğum gibi), yaşam öyküsüne etki eden faktörler (zorlanım veya ihtiyaçlar), diğer hikaye ve yaşam öyküsü, gelecek beklentisi (kaygısı), yaşam öyküsü ve gebeliğinin anlaşılması için başka nelerin bilinmesi gerektiği, teşekkür ve sonlandırma bölümleridir.

Görüşmeler; İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum Ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binası'nda araştırmacı ve katılımcı Suriyeli sığınmacı adölesan gebenin bulunduğu görüşmenin yapılabilmesi için asgari koşulların sağlanmış olduğu, hastanede sosyal hizmet birimi tarafından görüşme odası olarak kullanılan özel bir ortamda yüz

yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Dosya taramaları yaklaşık 20 dakika, bireysel görüşmeler ortalama 45 dakika sürmüştür. Görüşmede sesli kayıt alınmıştır.

Çalışmanın etik onayını İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulu'ndan alınan etik kurul kararı (18.09.2020 tarih ve 2513 karar nolu etik kurul kararı) ve çalışmaya gönüllü olarak katılan Suriye uyruklu sığınmacı adölesan gebelerden alınan yazılı onamlar oluşturmuştur.

Birinci ve ikinci ayak örnekleminin nicel verilerinin analizi basit istatistiki yöntemler kullanılarak yapılmıştır. Nitel verilerin analizi, görüşmelerden sonra sesli kayıtlar yazılı doküman haline getirilerek sorulara verilen yanıtlar çerçevesinde tematik analiz ile yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın Evreni:

Araştırmanın evrenini Ocak 2012-2021 yılları arası adölesan gebelik yaşayan Türkiye'de geçici koruma statüsü ile ikamet eden Suriye'den göç etmiş Suriye uyruklu adölesan gebeler oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örneklemi:

Bu çalışma iki ayaklı bir araştırmadır. Bu nedenle iki ayrı örneklemi bulunmaktadır. Araştırmaya konu olan evrende bilim insanlarının tüm evrenle çalışmaları oldukça güçtür. Evren bilindiği gibi büyüdükçe soyutlaşır. Bu yüzden sosyal bilimlerde kaynağın tamamıyla çalışmak yerine belli bir kesit üzerinde çalışılır. Evrenden incelenmek üzere seçilen ve evrenin özelliklerini yansıttığını düşünülen olgu ve kişilere örneklem denir. Diğer bir deyişle; bir evrenin tamamının ölçülemediği durumlarda evreni en iyi temsil edebileceğine inanılan yeterli büyüklükteki kümedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

İlk Ayak Örneklemi : Türkiye'de geçici koruma statüsü ile sığınmacı konumda olan İstanbul ilinde ikamet eden, Ocak 2012- Aaralık 2020 yılları arası adölesan gebelik yaşayan,

T.C. SBÜ İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum Ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binası sosyal hizmet birimine başvuran tüm Suriye uyruklu adölesan gebelerdir.

İkinci Ayak Örneklemi ise Aralık 2020- Şubat 2021 yıllarında T.C. SBÜ İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesine başvuran geçici koruma statüsündeki, araştırmanın amaçlarına uygun olarak seçilen on sekiz yaş altı gebe durumda olan otuz (30) Suriyeli adölesan gebedir. Nitel araştırmalarda temel örnekleme yolu olan olasılıklı olmayan örnekleme yolu ile seçilmişlerdir. Çalışmanın ekolojik sistem teorisi temeline dayanması, araştırmacının bilgi, görgü, düşünceleri doğrultusunda geliştirdiği amaca yönelik örnekleme yapılmasına imkan sağladığından amaçlı örneklem kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemleri nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkmış ve sıklıkla kullanılmaktadır. Pozitivist bilim anlayışında genelleme arzusu vardır. Nitel anlayışa göre farklılıklar, çeşitlilikler, zenginlikler, aykırılıklar da çalışmaya dahil edilmelidir. Doğada var olan konuların bir panoraması gün yüzüne çıkartılmalıdır. Nitel araştırmada esas olan konular tüm ayrıntıları ve olası ayırt edici özellikleri ile gözler önüne serilmelidir. Bu sebeple nicel araştırma yöntemlerinden farklı yöntemler kullanılabilir. Amaçlı örnekleme kendi içinde değişik kollara ayrılır. Bunlar: Aşırı veya aykırı durum örneklemesi, maksimum çeşitlilik örneklemesi, benzeşik örnekleme, tipik durum örneklemesi, kritik durum örneklemesi, kartopu veya zincir örneklemesi, ölçüt örneklem, doğrulayıcı veya yanlışlayıcı örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örneklemesidir. Çalışmada çalışmanın amacına uygun olarak maksimum çeşitlilik örneklemesi kullanılmıştır. Bu yöntem durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Somekh ve Levin, 2005).

Maksimum çeşitlilik örneklemesi (maximum variation sampling). Evren içinde var olan tüm farklı durumları yansıtacak tüm örneklemler devreye sokulur. Problem farklı boyutları ile ele alınır. Farklı tipteki örneklemlerin alınmasındaki amaç genelleme yapmak değil, aksine ortak ya da paylaşılan durumların olup olmadığını belirlemeye çalışmaktır.

Nitel araştırmalarda kabul edilebilir en küçük örneklem boyutu bir (1) örneklemdir. Ancak veri doyumu sağlanabilmesi için ise tek bir vaka çalışmasının veya görüşmenin asla yeterli olmadığı dolaylı olarak ima edilir, çünkü veri doyumu ancak en az iki vakanın ve genellikle daha fazlasının incelenmesinden sonra bilinebilir (Boddy, 2016).

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü belirlemede çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır. Creswell en az 20 ila 30 görüşmeci olması kanaati bildirmiştir. Denzin ve Lincoln 30 ila 50 görüşmeci olması gerektiğini iddia etmişlerdir. Morse, kişi başına 2 ila 3 görüşme olmak üzere 20 ila 30 görüşme yapılmasını önermektedir (Marshall, Cordon, Poddor ve Fontenot, 2013)

Görüldüğü üzere nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü 1 den 50 görüşmeye kadar farklılık göstermektedir. Bilim insanları her ne kadar örneklem büyüklüğü konusunda ayrı düşünmüş ortak bir paydada buluşamamış olsalar da örneklem büyüklüğünün veri doyumu ile sağlanabileceğini belirtmişlerdir. Veri doyumu kavramı Glasser ve Strauss(1999) tarafından ortaya çıkmış bir kavramdır. Veri doyumunun iki anlamı vardır bunlar: kod doyumu (codesaturatıon) ve anlam doyumudur. (meaningsaturation) kod doyumu araştırmacıların her şeyi duyduğuna bu durumda 9 görüşmenin yeterli olduğu iddia edilmiştir. Bir diğer kavram anlam doyumudur. Bu da araştırmacının her şeyi anladığına karşılık gelir anlam doyumu için 16 ila 24 görüşmenin yeterli olduğu iddia edilmiştir. (Aldiabat ve Navenec, 2018) Bu veriler ışığında çalışmada 30 kişilik örneklem grubu belirlenmiştir.

3.3. Çalışmanın Prosedürü

Araştırmanın birinci ayağı nicel bir araştırma yöntemine dayanmakta olup, T.C. S.B.Ü. İstanbul Eğitim Ve Araştırma Hastanesine Ocak 2012- Aralık 2020 yılları arasında başvuran geçici koruma statüsünde olan Suriye uyruklu bütün adölesan gebelere ait dosyalar retrospektif olarak taranmış olup; söz konusu dosyalarda bulunan tüm sosyo-demografik, tıbbi, adli-tıbbi ve psikolojik nicel veriler toplanarak basit istatistiki yöntemlerle değerlendirilmiştir.

Araştırmanın ikinci ayağı Aralık 2020 ile Şubat 2021 tarihleri arasında İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi sosyal hizmet birimine başvuran 44 Suriyeli adölesan gebeden amaca yönelik olarak seçilen yukarıda tanımı yapılan 30 adölesan gebe ile yürütülmüştür. Bu mülakatlarda veri toplama aracı olarak öncelikle Suriyeli adölesan gebelerin sosyo-demografik bilgilerini içeren hastane dosyasından öğrenilemeyen yaş, ikamet adresi, eğitim durumu, eşinin yaşı, evlilik yaşı, çocuk sayısı, daha önce düşük veya kürtaj yapıp yapmadığı, eşinin akrabası olup olmadığı gibi nicel bilgilerin öğrenilmesi amacıyla araştırmacı tarafından kapalı uçlu demografik sorular hazırlanmıştır.

Görüşme soruları yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular içeren kılavuz görüşme şeklinde tasarlanmıştır. Bu sorular göç öyküsü, ilk evlilik yaşı ve evliliği, günlük yaşam pratiği, psiko-sosyal durumu, ihmal ve istismar durumu, kamusal hizmetlere erişimi ve geleceğe dair beklentiler bölümlerinden oluşmuştur. Katılımcılara belli sorular dışında cevaplarını derinleştirebilmeleri amacıyla, konuyu ayrıntılandırmaları ile ilgili geri bildirim verilmiştir. Verilerin toplanması amacı ile yapılan görüşmeler İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binası Sosyal Hizmet Biriminde araştırmacı ve katılımcının bulunduğu, görüşmenin yapılabilmesi için asgari koşulların sağlanmış olduğu, hastanede sosyal hizmet birimi tarafından görüşme odası olarak kullanılan, özel bir ortamda yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Yüzyüze görüşme yönteminin seçilmesindeki amaç bu çalışmanın telefon veya online görüşme programları üzerinden yapılmasına imkan olmamasıdır. Çünkü görüşme yapılan grubun çoğunun telefonları ve internet bağlantıları bulunmamaktadır. Odak grup görüşmesinin tercih edilmeme nedeni de bireysel görüşmelerin görüşmeciye daha çok veri sağlayacak olmasıdır. Bireysel derinlemesine görüşmeler ortalama 45 dakika sürmüştür. Görüşmede sesli kayıt alınmıştır. Sesli kayıt alınacağı bilgisi katılımcılarla paylaşılmış izinleri dahilinde sesli kayıt yapılmıştır. Verilerin analizi iki aşamalı olarak yapılmıştır. Verilerin tanımlayıcı istatistiksel analizi basit istatistiki

yöntemler kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın nitel kısmını oluşturan yarı yapılandırılmış görüşmelerden sonra sesli kayıtlar yazılı doküman haline getirilerek sorulara verilen yanıtlar çerçevesinde tematik analiz yapılmıştır. Bu mülakatlar örneklem grubunun Türkçe bilmemesi durumunda araştırmacının da hakim olduğu Arapça dilinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer: İstanbul'un Zeytinburnu ilçesinde yer alan ve konumu itibari ile İstanbul'da çok sayıda yabancı uyruklu göçmen, sığınmacı ve geçici koruma statüsünde olan kişilerin ikamet ettiği bölgelere (Zeytinburnu, Bağcılar, Fatih, Bahçelievler, Küçükçekmece ilçeleri gibi) yakın olması sebebiyle çok sayıda yabancı uyruklu hastaya hizmet veren. T.C. SBÜ İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi, T.C. SBÜ İstanbul Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum Ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binasıdır. Bu hastane 2018 yılına kadar Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi adı altında ayrı bir hastane olarak hizmet vermekteyken 2018 yılından itibaren T.C. SBÜ İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesine Bağlanıp T.C. SBÜ İstanbul Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum Ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binası adını almıştır. Bu doktora tez çalışmasında söz konusu hastaneden 'T.C. SBÜ **İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi'** olarak bahsedilecektir.

3.4. Verilerin Çözümü Ve Yorumlanması

İki ayaklı olan ve dolayısı ile iki örnekleme sahip olan araştırmanın ilk ayak örneklemi çalışmanın nicel kısmını oluşturmaktadır. Nicel veri analizi yapılırken basit istatistiki yöntemle veriler tasnif edilmiş olup sosyo-demografik bilgiler, frekans (f) ve yüzde (%) dağılım tabloları ile sayısal verilere dönüştürülmüştür. Çalışmanın ikinci ayak örneklemi nitel kısımdan oluşmaktadır. Bu kısmın nitel araştırma yöntemleri ile tasarlanmasındaki amaç bu kısımda neden sonuç verilerinden çok derin anlamlara, örüntülere ve mikro, mezzo, makro sistemler ile adölesan gebenin çapraşık ilişkilerinin tespit edilmek istenmesidir. Araştırmacı bu araştırma yöntemlerini belirledikten sonra araştırmanın temel sorusunu göz önünde bulundurarak ve

araştırmanın verilerinin ekolojik sistem teorisi üzerinden açıklanmaya çalışılacağını bilerek temaları oluşturmuştur. Bu yönüyle bu araştırmanın tümden gelimsel bir araştırma olduğu söylenebilir. Çalışmanın desenini oluşturan anlatı araştırmasına baktığımızda anlatı araştırmasının bir yol ve gidişatı vardır. Yapılan araştırmanın da gidişatını belirleyen metod şöyle oluşmuştur. Öncelikle araştırmacının hikayelere ulaşması, hikayeleri duyması ile süreç başlar ardından görüşmelerin dökümü yapılır ve bu dökümlerin yorumlanması yapılır. Anlatı araştırmasında diğer basamak deneyimlerin farklı boyutlarına ulaşmak olur sonrasında kişilerarası hikayelerin politik bağlantısına bakılır ardından katılımcılar arasındaki farklılıklar tespit edilmeye çalışılır ve bilimsel anlatı ile bu durumlar sunulur. Yapılan çalışmada da bu yöntem takip edilmiştir. Yapılan çalışmada araştırma sorusu ile görüşme sorularının aynı sorular olmadığı görüşme sorularının araştırma sorularına ulaşmak için hazırlanan temelde dokuz bölüm ve 56 sorudan oluştuğu bilinmektedir. Bu soruların sorguladığı temel noktalar göç ve göç öyküleri, evlilik ve gebelik süreçleri, ihmal ve istismar durumlarına maruziyetlerinin olup olmadığı, eğitim yaşamlarının nasıl başlayıp başlayamadığı ve nasıl sonlandığı, günlük yaşam pratiklerinde ilişkilerinde ne gibi durumların olduğu, kamusal hizmetlere erişimlerinin nasıl olduğu ve geleceğe dair beklentilerinin öğrenilmesi şeklindedir. Bu sorular sorulup katılımcıların cevapları kayıt altına alınmıştır. Ses kayıtları alındıktan sonra kayıtlar metne çevrilmiştir. Metin oluştuktan sonra ses kayıtları araştırmacı tarafından defalarca dinlenmiş ve yazılı olarak metne çevrilmiştir. Araştırmacı sonrasında topladığı verileri daha da anlayabilmek ve anlam doyumuna ulaşmak için yapılan yarı yapılandırılmış görüşmenin yazılı metnini tekrar okumuştur. Bu okumalardan sonra araştırmanın temel sorusunu göz önünde bulundurarak belirlemiş olduğu temaları görüşmenin içerisinde yer alan örüntülerle kodlarla, kategorilerle ve alt temalarla belirlemiştir. Bu çalışmada veriler ekolojik sistem teorisi temelinde değerlendirilmiştir. Ekolojik sistem teorisinde çevre ve bireyler sistem ve alt sistemlere ayrılmaktadır. Alt sistemlerin birbiriyle olan ilişkileri üst sistemi belirlemektedir. Ekolojik

sistem teorisinde alt sistemler çevreleri içerisinde ele alınır ve çevrenin bireyi etkilediği, davranışını şekillendirdiği kabul edilir (Bronfenbrenner 1979). Bu sebeple birey ve davranışı (örneğin çalışmamızda adölesan gebelik yaşama eğilimleri ve davranışı gibi) çevresi içerisinde ele alınır. Yapılan davranışlar ve gösterilen tutumlar bu çerçevede açıklanmaya çalışılır. Bu çalışmada veriler iki farklı zamanda toplanmış ve ilk görüşmelerden sonra çıkan veriler sonraki görüşmelerin içeriğini etkilemiştir. Tematik veri analizi yapılırken katılımcıların ifadelerinin anlamlandırılabilmesi için dikkatli bir çeviri ve tekrar tekrar okuma yapılmıştır. Daha sonra görüşmeci adölesan gebenin vurguladığı ve üzerinde durduğu noktaları incelemeye almaktadır. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması aşamasında en önemli konu, nitel veri birikimi içinde hem araştırmacıya yön vermek hem de araştırmanın amacına uygun olarak görüşmelerden elde edilen bulguları ortaya çıkararak kodlama, kategorileştirme ve temalaştırma yöntemi ile analiz etmektir. İçerik analizi türlerine baktığımızda frekans analizi, ilişki analizi, tematik analiz, değerlendirici analiz, yapısal içerik analizi, duygusal yön analizi, anlamsal içerik analizi gibi içerik analiz türlerinin olduğu görülmektedir. Frekans analizi, bir metinde geçen kelimelerin sıklığının analiz edilmesi ile ilgili analiz yöntemidir. İlişki analizi, bir metindeki kelimeler arası ilişkilerin ölçüldüğü analiz yöntemidir. Değerlendirici analiz, metnin bir konu ile ilgili tutumunu ölçer. Yapısal içerik analizi, metin içerisindeki biçimsel yapıların araştırıldığı analiz yöntemidir. Duygusal yön analizi, metnin eğilimi, tutumu, yönü hakkında bilgi edinmek için kullanılan yöntemdir. Anlamsal içerik analizi metnin asıl konu alanını belirlemek için yapılır örneğin bir siyasetçinin konuşmalarındaki temel konu bu yöntemle belirlenir. Tematik analiz metnin önceden saptanmış olan kategoriler içinde sınıflandırılarak analiz edilmesi yöntemidir. Bu sebeple çalışmada tematik analiz yapılmıştır.

Görüşmeler sonucu elde edilen veriler; tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu yöntem uyarınca veriler kavramsallaştırılmış, ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir şekilde düzenlenerek buna uygun biçimde veriyi açıklayan kategoriler belirlenmiştir.

Veriler tümdengelimsel bir yöntemle kodlanmıştır. Buna göre öncelikle kod sistemindeki temalar Bronfenbrenner'in ortaya koyduğu ekolojik sistem teorisi kavramsallaştırmasından oluşturulmuştur. Daha sonra ilişkili alt temalar belirlenmiş ve kod sistemi üzerinde titiz bir çalışma yapılarak son hali verilmiştir. Bu aşamadan sonra metinler kod sisteminde bir değişiklik olmadan kodlanmıştır. Bu metodun seçilmesinin temel nedeni görüşmelerin satır aralarında okunan adölesan gebelerin ekolojik çevreleri ile ilişkilerinin, kuramla bağını koparmamaktır. Kodlamalar kelime kodlamaları şeklinde olmayıp cümleler ve paragraflar şeklinde yapılmıştır. Yorumlama aşamasında ise ifade edilenler ile gözlemlenenlerin birlikte değerlendirilip anlamlı bir bütün oluşturulması üzerine çalışılmıştır. Arapça dilinden Türkçe'ye çevrilip metin haline getirilen görüşmeler, ana başlıklar altında değerlendirilerek araştırma bulguları bölümünde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik nicel araştırmalardan farklılık göstermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliğin kalitatif anlamda yapılması bir çok bakımdan zorluklar içerir fakat yapılması elzemdir (Creswell ve Miller, 2000). Geçerlilik ve güvenilirliğin nasıl yapılması gerektiği hakkında bir çok yazarın görüşü vardır. Örneğin, Lincoln ve Guba, 1985; Maxwell, 1996; Merriam, 1998; Schwandt, 1997; Creswell ve Miller 2000, Rubin ve Rubin 2012 bu yazarların metinlerine bakıldığında nitel araştırmalarda birçok geçerlilik ve güvenirlilik kriterleri uyguladığı görülmüştür. Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirlilik için veri çeşitlemesi, katılımcı doğrulaması, veri toplama aşamasına uygun ve yeterli katılım, araştırmacının konumu ve yeterli yansıtıcılık, uzman incelemesi, denetleme tekniği, zengin yoğun tanımlama, azami çeşitlilik stratejilerinden Creswell ve Miller (2000) in belirttiği üzere en az üç stratejinin kullanılması uygulanması önerilmiştir. Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirlilik dolaylı olarak kalite

noktasında yukarıda saydığımız birçok yazarın önerileri bulunmakta çalışmamızda ise bu öneriler harmanlanmış ve üç başlık ve iki ayrı kategori altında açıklanmaya çalışılmıştır.

TABLO 4: Nitel Araştırmalarda Kalite Ölçütleri Tablosu

Araştırmacı bakımından	**Katılımcı bakımından**	**Okur ve/veya hakem bakımından**	**Şeffaflık (Transparency)**	**Kullanıcılar için anlamlılık (Relevance to users)**
Yansıtıcılık (Reflexivity)	**Katılımcılarla işbirliği**	**Derinlemesine tanımlar** (Rich description)		
Çeşitleme (Triangulation)	**Uzun süreli etkileşim** (Prolonged engagement)	**Akran etkileşimi** (Peer debriefing)		
Geçersiz Kanıt(Disconfirming evidence)	**Veri kontrolü** (Member checking)			

'Bryman, 2008. Cathain, 2010. Creswell, 2016. Fetters, 2020.'den harmanlanmış Nitel Araştırmalarda Kalite Ölçütleri yukarıdaki tablo ile daha anlaşılır şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmamızın geçerlilik ve güvenirlilik ayrıca kalite noktasından baktığımızda farklı bakış açılarını harmanlanmış olarak üç ayrı kategoride araştırmacı, katılımcı ve okur açısından kalite ana başlıkları altında açıklanmış ayrıca şeffaflık ve kullanıcılar için anlamlılık gibi iki ayrı ek madde altında açıklanmıştır.

Araştırmacının perspektifinden kalite değerlendirmesi

Yansıtıcılık: Reflexivity: Bir araştırmacının değerleri ve inançları nelerdir. Ayrıca bu inançlar çalışmanın üzerinde nasıl bir rol oynuyor bu durumları incelemek ve araştırmacının yansıtma yapmasını hedef alan bir özelliktir. Çalışmada uzun süredir saha içerinde görüşmeler yapan ve mensubu olduğu mesleği gereği zaten tarafsız bir bakış açısı ile görüşmeler yapan görüşmecinin katılımcılara sormuş olduğu görüşme sorularını ekolojik sistem teorisi kabullerinden çıkardığı için soruların yansız olduğu ve araştırmacının inanç ve tutumlarının yansıtılmadığı söylenebilir.

Çeşitleme: Triangulation: Nitel araştımalarda sadece veri formları, kaynakları değil bu kaynakların teorilerin araştırmacıların bir araya getirilerek çalışma sonunda elde edilen yorumların tutarlılığının değerlendirilmesi olarak kabul edilir. Çalışmada yapılan bulgu yorumları literatür taraması ve bulguların eşleştirilmesiyle yapılmış ve bu yorumların geçerliliği bir profesör ve iki doktor öğretim üyesi tarafından incelenmiştir.

Geçersiz Kanıt (Disconfirming evidence) : Öncelikle araştırmacının elde ettiği bulgularla örtüşmeyen, ters düşen bir kanıt var ise bu kanıtlara ve bulgulara bakılmasını hedef alan bir yaklaşımdır. Çalışmada bulguların yazılması çeşitli analiz yöntemlerinden tema kategori ve alt kodlarda bulunan kanıtlara dayandırılmıştır. Çalışmada bulgulara ters düşen kanıtların olup olmadığı hem araştırmacı hem de danışmanı tarafından tekrar tekrar incelenmiştir.

Katılımcının perspektifinden kalite değerlendirmesi

Katılımcılarla işbirliği: Katılımcıların perspektifinin araştırmanın bulgularına dahil edilmesini önemser ve bu bulguların katılımcıların perspektifi ile yorumlanmasını önerir. Çalışmamızda katılımcıların perspektifleri amaçlı örneklem kullanılarak ve amaçlı örneklem seçiminin bir alt dalı olan maksimum çeşitlilik örneklemesi yöntemi kullanılarak belirlenmiştir.

Katılımcıların aidiyetleri, mensubu oldukları azınlık grubunun özellikleri, kendi kültürlerine ait gelenek ve göreneklerinin, inançlarının önceden yaşamakta oldukları ülkenin kanunlarındaki adölesan gebeliğe dair kanunları ve toplum yaşamını düzenleyen kanunların nelere müsamaha edip etmediği çalışmanın bulguları ile kıyaslanıp değerlendirilerek yorumlar yapılmıştır.

Uzun süreli etkileşim (Prolonged engagement): Veri topladığımız alanda mülakat, gözlem veya diğer veri formlarıyla veri toplamak, elde etmek için daha uzun zaman harcamaya önem verilmesini belirtir. Çalışmamızda bireysel görüşmeler yapılmıştır ve görüşmecinin yaklaşık 8 yıldır aynı sahada olduğu, mensubu olduğu mesleği gereği zaten katılımcılar ile uzun süre zaman geçirdiği ve katılımcılara eğitimler verdiği bu sebeple geçerlilik ve güvenilirlik kıstaslarının bu başlık altında olan maddesini karşıladığı düşünülmüştür.

Veri Kontrolü (Member checking) : Çalışmada elde edilen bulguları katılımcılara göndermeyi ve onlarla paylaşılan bulgularla ilgili görüşlerinin alınmasını belirtir. Çalışmamızda elde edilen bulgular kısa özet halinde halen araştırmacı ile iletişimi olan ve araştırmacının çalıştığı hastanede gebe okuluna devam eden katılımcılarla özet halinde paylaşılmış fikirleri alınmıştır. Katılımcıların varolan bu çıkarım ve bulgulara bir eklemeleri veya itirazları olmamıştır.

Okur ve/veya hakem perspektifinden kalite değerlendirmesi

Derinlemesine tanımlar (Rich description): detaylı ve derinlemesine tanımlar çalışılan konu için ikna edici ve yeterli argümanların oluşturulmasını sağlar özellikle hakem ve okur açısından neyi nasıl ve neden yapıldığının teorik bilgilerinin yeterli olmasını kriter olarak alır. Çalışmada insan yavrusunun biyolojik ve psikolojik gelişimleri detaylı anlatılarak bu gelişimde önem arz eden ve insan hayatında telafi edilemez yararlarda oluşturabilen ergenlik dönemi açıklanmıştır. Bu dönemdeki adölesan gebelik ve sebeplerine dair literatür taraması yapılmış ardından adölesan gebeliklere açıklama getiren teorilere yer verilmiştir. Son olarak adölesan

gebeliklerin adli, tıbbi ve hukuki boyutları açıklanmıştır. Ayrıca çalışmadaki adölesan gebelerin sığınmacı olması sebebiyle sığınmacı, göçmen, vatansız, mülteci gibi kavramların ulusal ve uluslararası tanımlarına yer verilmiş ayrıca bu tanımların yer aldıkları hukuki belgelere de yer verilmiştir.

Akran etkileşimi (Peer debriefing): bir konuda uzman olan kişi, aynı konuda çalışmış veya çalışan arkadaşları ile bir araya gelerek çalışma yaparak, tartışma yaparak elde ettiği bulguların sorgulanması anlamına gelmektedir. Çalışmada bulgular araştırmacının mensubu olduğu mesleğin meslektaşları ile bir araya gelerek bulguların tartışılması sağlanmıştır.

Geçerlilik ve güvenilirliğin önemli iki kategorisine bakıldığında:

Şeffaflık (Transparency): çalışmanın nasıl yapıldığına dair derinlemesine tanımların olmasını prosedürlerin nasıl yerine getirildiğine dair açıklamaların yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Çalışmada verilerin kim tarafından toplandığı, örneklem seçimi analiz yöntemi ve benzeri çalışma prosesi gereç ve yöntem başlığı altında detaylı açıklanmıştır.

Kullanıcılar için anlamlılık (Relevance to users): yapılan araştırmanın geniş bir grup için anlam ifade etmesi, özellikle çalışılan konunun bir grup için bir anlam ifade edip etmeyişi önem taşımaktadır denilir. Örneğin çalışmamızda kısıtlı bir grupla Suriye uyruklu adölesan gebeler ile çalışılmaktadır. Bu kişilerin sayıları da 2020 yılı itibari ile 300 bin civarıdır ve bu adölesan gebelerden İstanbul'a gelenlerin ve İstanbul'a gelip İstanbul eğitim ve araştırma hastanesi Süleymaniye kadın doğum hastanesine başvuranların oranı; Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre her yıl 16 milyon adölesanın gebe kaldığı göz önünde bulundurulduğunda oldukça düşüktür. Fakat seçilen maksimum çeşitlilik örneklemesi ile yapılan derinlemesine görüşmeler bize zengin veriler sunmuştur ve evrenin geneline dair bir anlam ifade etmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde adölesan gebelerin göç, evlilik, eğitim, gebelik, uğradıkları istismar türlerine, ihmal edilme durumlarına, geleceğe dair beklentilerine ve Türkiye'deki eğitim, sağlık, adli hizmetler gibi kamusal hizmetlere ulaşıp ulaşmadıklarına dair bulgulara yer verilmiştir. Katılımcılarla yapılan derinlemesine mülakatlarla elde edilen veriler, kimi yerde doğrudan alıntılanmıştır. Ancak bir kategori ile ilgili tespit edilen bütün verilerin metne konması mümkün olmadığı için sadece belli kısımlar alıntılanmıştır. Ek.9'da yapılan görüşmelerin biri örnek olarak koyulmuştur.

4.1. İlk Ayak Örneklemine İlişkin Nicel Bulgular

İlk ayak örneklemi Ocak 2012 – Aralık 2020 yılları dahil olmak üzere bu yıllar arasında İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binası'na başvuran, on sekiz yaşın altında olan ve adölesan gebelik yaşayan iki bin üç yüz kırk yedi Türk ve Suriye uyruklu adölesan gebelerdir. Aşağıdaki tabloda Araştırmanın ilk ayak örneklemi olan Ocak 2012 – Aralık 2020 yılları dahil olmak üzere bu yıllar arasında İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binası'na başvuran on sekiz yaşın altında olan ve adölesan gebelik yaşayan Türk ve Suriye uyruklu adölesan gebelerin sayıları yıllara ve ilgili yılın aylarına göre ayrılarak karşılaştırmalı olarak tablo şeklinde verilmiştir.

TABLO 5: 2012 ve 2020 yılları arasında İstanbul eğitim ve araştırma hastanesi Süleymaniye kadın doğum ve çocuk hastalıkları ek hizmet binasına başvuran Suriye uyruklu ve Türk adölesan gebelerin sayıları

	2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
AYLAR	**TÜRK**	**SRY**	**TÜRK**	**SRY**	**TÜRK**	**SRY**	**TÜRK**	**SRY**	**TÜRK**	**SRY**	**TÜRK**	**SRY**	**TÜRK**	**SRY**	**TÜRK**	**SRY**	**TÜRK**	**SRY**
OCAK	12	3	12	3	11	6	11	24	9	16	10	13	11	12	8	11	10	13
ŞUBAT	17	2	11	4	13	10	12	16	10	11	7	13	10	11	9	11	7	12
MART	14	1	6	4	13	12	11	15	11	12	10	14	9	10	8	13	10	11
NİSAN	13	1	8	6	14	12	12	17	12	14	8	10	10	12	8	11	8	11
MAYIS	14	2	9	7	12	11	10	16	13	14	3	12	7	12	9	13	9	18
HAZİRAN	14	3	9	5	12	13	12	21	11	14	9	14	11	13	11	12	11	12
TEMMUZ	13	3	12	6	13	11	10	24	12	12	8	13	10	10	5	14	11	12
AĞUSTOS	17	3	17	7	16	12	11	18	10	11	8	12	11	12	7	16	14	12
EYLÜL	15	4	14	8	13	13	10	15	10	12	11	12	5	13	9	11	10	13
EKİM	14	3	14	7	11	13	13	14	10	11	7	14	7	12	9	12	8	11
KASIM	17	3	17	6	14	13	9	15	11	13	10	11	10	12	7	12	7	13
ARALIK	14	4	15	7	14	14	11	17	11	12	9	13	9	10	7	10	9	11
AYLIKTOPLAM	174	31	144	70	156	140	131	213	130	152	100	151	110	139	97	146	114	149
YILLIKTOPLAM	205		214		296		344		282		251		249		243		263	

Tablolara bakıldığında 2012 ve 2020 yılları arasında İstanbul eğitim ve araştırma hastanesi Süleymaniye kadın doğum ve çocuk hastalıkları ek hizmet binasına başvuran Suriye uyruklu ve Türk adölesan gebelerin sayıları verilmiştir. Yukarıdaki tablolara baktığımızda Suriye uyruklu adölesan gebelerin 2014 yılından itibaren hemen hemen her ayda bazı aylar hariç Türk adölesan gebe sayısından fazla olduğu görülmektedir. Yıllara göre bakıldığında ise adölesan gebe sayılarının yıllara göre çok fazla değişiklik göstermediği görülmektedir. Türk ve Suriye uyruklu adölesan gebelerin en çok başvuru yaptığı yılın 344 adölesan gebe ile 2015 yılı olduğu görülmektedir. Bir diğer en çok başvuru olan yılların 296 adölesan gebe ile 2014 yılı ve 282 adölesan gebe ile 2016 yılı olduğu görülmektedir. Aylara göre bakıldığında 2012 yılının bütün aylarında Suriye uyruklu adölesan gebelerin başvuru sayıları Türk uyruklu adölesan gebelerden daha az olduğu görülmüştür. 2013 yılına bakıldığında da Türk gebelerin birkaç kişi bile olsa Suriyeli adölesan gebelerden daha fazla başvuru yaptığı görülmektedir. 2014 yılına bakıldığında bir önceki yıla göre Suriye uyruklu adölesan gebelerin başvurularının iki kat arrtığı görülmektedir. 2015 yılında Türk adölesan gebelerin başvuru sayıları Suriye uyruklu adölesan gebelerin başvuru sayılarına oranla oldukça az olduğu görülmekle birlikte 2015 yılının her ayında Suriye uyruklu adölesan gebelerin başvuru sayısı Türk adölesan gebelerin başvuru sayısından fazladır. Bir önceki yıla göre başvurular yarı oranda artmış 2013 yılına göre ise üç kat artmıştır. 2016 yılında Suriye uyruklu adölesan gebelerin başvuru sayıları ile Türk adölesan gebelerin başvuru sayılarının sadece Temmuz ayında eşit olduğu 2016 yılının geri kalan aylarında Suriyeli adölesan gebelerin başvuru sayılarının Türk adölesan gebelerin başvuru sayılarından fazla olduğu görülmektedir. 2017 yılına bakıldığında Suriyeli adölesan gebelerin başvuru sayıları 2017 yılının her ayında Türk adölesan gebelerin başvuru sayılarından fazla olduğu görülmektedir. 2018 yılında Suriye uyruklu adölesan gebelerin Temmuz ayı hariç 2018 yılının her ayında Türk adölesan gebelerin başvuru sayısından fazla olduğu görülmektedir. Temmuz ayında ise her iki uyruklu adölesan gebelerin başvuru sayılarının eşit olduğu

görülmektedir. 2019 yılının her ayında Suriyeli adölesan gebelerin başvuru sayısı Türk adölesan gebelerin başvuru sayısından fazla olduğu görülmektedir. 2020 yılına bakıldığındaysa sadece Ağustos ayında Türk adölesan gebelerin başvuru sayılarının Suriyeli adölesan gebelerin başvurularından iki kişi fazla olduğu geri kalan aylarda Suriye uyruklu adölesan gebelerin başvuru sayılarının Türk adölesan gebelerin başvuru sayısından fazla olduğu görülmektedir.

4.2. İkinci Ayak Örneklemine İlişkin Nicel Bulgular

Araştırmanın ikinci ayak örneklemi Aralık 2020 ve Şubat 2021 yıllarında İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binasına başvuran ve amaçlı örneklem metodu ile seçilen Suriye uyruklu otuz adölesan gebedir. 2020 ve 2021 yıllarında İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Ek Hizmet Binasına başvuran ve görüşme yapılan 30 Suriye uyruklu adölesan gebenin dosya incelemesi ve yapılan görüşmeler sonucu elde edilen nicel verilerin ana başlıkları ve sayıları aşağıda tablo şeklinde gösterilmiştir. Nicel bulguların genel gösterimi tablo 6'da yer almaktadır.

TABLO 6: Görüşme Yapılan Adölesan Gebelere Ait Nicel Bulgular Tablosu

NO	*DOĞUM TARİHİ/YAŞI (Başvurduğu tarih itibarı ile)*	*BAŞVURU TARİHİ*	*ADLİ BİLDİRİMİ YAPILDI MI?*	*BİLDİRİM TARİHİ*	*BİLDİRİMİ YAPAN (Yalnızca görevi ve/veya unvanı belirtilecektir.)*	*AÇIKLAMA*	*EĞİTİM /OKUR - YAZARLIK VE OKUL MEZUNU OLMA DURUMU*	*ADÖLESAN GEBELERİN EŞLERİNİN YAŞLARI*	*ADÖLESAN GEBELERİN EVLENME ŞEKLİ*
V1	01.01.2008 (13YAŞ)	15.01.2021	EVET	15.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	NE ARAPÇA NE TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	16	AKRABA EVLİLİĞİ
V2	10.09.2007 (13YAŞ)	3.02.2021	EVET	3.02.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	NE ARAPÇA NE TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	16	AKRABA EVLİLİĞİ
V3	01.05.2007 (13YAŞ)	25.01.2021	EVET	25.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	NE ARAPÇA NE TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	22	KENDİ İSTEĞİ İLE EVLENME

V4	18.11.2006 (14YAŞ)	6.02.2021	EVET	6.02.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	NE ARAPÇA NE TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	17	AKRABA EVLİLİĞİ
V5	05.05.2006 (14YAŞ)	19.01.2021	EVET	19.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	SURİYEDE MEDRESE MEZUNU AMA TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	18	AKRABA EVLİLİĞİ
V6	02.03.2006 (14YAŞ)	12.01.2021	EVET	12.01.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	NE ARAPÇA NE TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	18	GÖRÜCÜ USULÜ EVLİLİK
V7	1.07.2006 14 YAŞ	29.01.2021	EVET	29.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	NE ARAPÇA NE TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	19	BERDEL EVLİLİĞİ
V8	15.04.2006 (14YAŞ)	22.01.2021	EVET	22.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	19	AKRABA EVLİLİĞİ
V9	01.07.2006 (14YAŞ)	4.02.2021	EVET	4.02.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	20	AKRABA EVLİLİĞİ
V10	01.04.2005 (15YAŞ)	13.01.2021	EVET	13.01.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	NE ARAPÇA NE TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	19	GÖRÜCÜ USULÜ EVLİLİK
V11	25.03.2005 (15YAŞ)	12.02.2021	EVET	12.02.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	NE ARAPÇA NE TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	21	BERDEL EVLİLİĞİ
V12	01.07.2005 (15YAŞ)	18.01.2021	EVET	18.01.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	21	AKRABA EVLİLİĞİ
V13	19.03.2005 (15YAŞ)	11.01.2021	EVET	11.01.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	18	BEŞİK KERTMESİ
V14	28.05.2005 (15YAŞ)	15.02.2021	EVET	15.02.2021	SHU	İkinci gebeliği olduğundan ilgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	22	AKRABA EVLİLİĞİ

V15	10.08.2005 (15YAŞ)	16.02.2021	EVET	16.02.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	20	KENDİ İSTEĞİ İLE EVLENME
V16	16.04.2004 (16 YAŞ)	4.01.2021	EVET	4.01.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	22	KENDİ İSTEĞİ İLE EVLENME
V17	17.07.2004 (16YAŞ)	15.12.2020	EVET	15.12.2020	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	22	GÖRÜCÜ USULÜ EVLİLİK
V18	01.08.2004 (16YAŞ)	11.01.2021	EVET	11.01.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	24	GÖRÜCÜ USULÜ İLE EVLİLİK
V19	10.03.2004 (16YAŞ)	21.12.2020	EVET	21.12.2020	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	25	AKRABA EVLİLİĞİ
V20	20.04.2004 (16YAŞ)	21.01.2021	EVET	21.01.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	23	GÖRÜCÜ USULÜ İLE EVLİLİK
V21	25.01.2004 (16YAŞ)	18.01.2021	EVET	18.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	25	GÖRÜCÜ USULÜ İLE EVLİLİK
V22	24.03.2004 (16YAŞ)	26.01.2021	EVET	26.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	26	AKRABA EVLİLİĞİ
V23	05.04.2004 (16YAŞ)	25.12.2020	EVET	25.12.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	25	GÖRÜCÜ USULÜ EVLİLİK

V24	10.07.2004 (16YAŞ)	16.12.2020	EVET	16.12.2020	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	24	AKRABA EVLİLİĞİ
V25	11.02.2003 (17YAŞ)	23.01.2021	EVET	23.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	SURİYEDE MEDRESE MEZUNU TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	26	AKRABA EVLİLİĞİ
V26	22.09.2003 (17YAŞ)	28.01.2021	EVET	28.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	30	AKRABA EVLİLİĞİ
V27	22.08.2003 (17YAŞ)	26.01.2021	EVET	26.01.2021	SHU	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR ARAPÇA OKUMA YAZMA BİLİYOR	27	AKRABA EVLİLİĞİ
V28	01.07.2003 (17YAŞ)	17.12.2020	HAYIR			Resmi nikahlı	SURİYEDE MEDRESE MEZUNU AMA TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	29	GÖRÜCÜ USULÜ EVLİLİK
V29	24.06.2003 (17YAŞ)	9.12.2020	HAYIR			Resmi nikahlı	SURİYEDE MEDRESE MEZUNU AMA TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	31	AKRABA EVLİLİĞİ
V30	14.01.2003 (17YAŞ)	11.01.2021	EVET	11.01.2021	NÖBETÇİ MEMUR	İlgili çocuk büro amirliğine resmi yazı ile bildirimi yapılmıştır.	SURİYEDE MEDRESE MEZUNU TÜRKÇE OKUMA YAZMA BİLMİYOR	35	AKRABA EVLİLİĞİ

Tablo 6'ya göre; adölesan gebe olup görüşme yapılan kişilerin yaşlarına bakıldığında katılanların 3'ü (%10) 13 yaşındadır. 6'sı (%20) 14 yaşında, 6'sı (%20) 15 yaşında, 9 kişi (%30) 16 yaşında, 6 kişi (%20) 17 yaşındadır.

Aynı tabloda adölesan gebelerin başvuru tarihlerine bakıldığında 2020 yılının Aralık ve 2021 yılının Ocak ve Şubat aylarında İstanbul eğitim ve araştırma hastanesi Süleymaniye kadın

doğum ve çocuk hastalıkları hastanesine başvuruda bulundukları görülmektedir. Aynı tabloda Adli bildirim durumlarına bakıldığında görüşme yapılan adölesan gebelerden iki tanesinin resmi nikahı olması sebebiyle adli bildirimleri yapılmamıştır geriye kalan 28 adölesan gebenin adli bildirimleri aynı gün ilgili çocuk büro amirliklerine sosyal hizmet uzmanı veya nöbetçi memur tarafından yapıldığı görülmektedir.

Tablo 6'ya göre; Katılımcıların eşlerinin yaşı incelendiğinde, en düşük yaşın 16 olduğu, en yüksek yaşın ise 35 yaş olduğu görülmektedir. 2 kişi 16, 1 kişi 17, 3 kişi 18, 3 kişi 19, 2 kişi 20, 2 kişi 21, 4 kişi 22, 1 kişi 23, 2 kişi 24, 3 kişi 25, 2 kişi 26, 1 kişi 27, 1 kişi 29, 1 kişi 30, 1 kişi 31, 1 kişi 35 yaşındadır. Yine aynı tabloda adölesan gebelerin eğitim durumlarına baktığımızda: Görüşülen otuz Adölesan gebenin dokuzu Arapça okuma-yazma bilmediğini, on yedi adölesan gebenin Arapça okuma yazma bildiğini dördününde Suriye'de medrese eğitiminin ilk basamağı olan ve Türkiye'deki eğitim sistemindeki karşılığı ilkokul olan eğitimi bitirdiğini sonrasında herhangi bir eğitim görmedikleri bildirilmiştir. Suriye uyruklu adölesan gebeler arasında Türkiye'de okula giden kimsenin bulunmadığı Türkçe okuma yazma bilen kimsenin olmadığı görülmüştür.

Görüşülen adölesan gebelerin evlenme şekline baktığımızda katılımcıların ifadelerinden elde edilen beş farklı evlenme şeklinin olduğu görülmüştür. Tablo 6'daki dağılıma bakıldığında görüşme yapılan otuz adölesan gebeden birinin beşik kertmesi usulü ile ikisinin berdel usulü ile on altısının akraba evliliği ile sekizinin görücü usulü ile ve sadece üçünün görücü usulü tanıştırıldığı erkeklerle severek ve kendi istekleri ile evlilik yaptığı ifade edilmiştir.

4.3. İkinci Ayak Örneklemine İlişkin Nitel Bulgular

4.3.1. Göç

Bu kategori katılımcıların 2011 yılında başlayan Suriye savaşından sonra ülkelerini terk ederek başka ülkelere ve dolayısı ile ülkemize göç etmeleri sebebiyle katılımcıların göç algıları

ve nereye, ne zaman ve kiminle göç ettiklerini anlamak amacıyla betimsel ve içerik kodlaması yapılarak yazılmıştır. Bu kategoride sorulan soruların amacı göç eden adölesan gebelerin göç algıları ve nereye, ne zaman ve kiminle göç ettiklerini hangi yolların izlediğinin tespit edilmesi amacı taşımaktadır. Katılımcılara göç algıları ve nereye, ne zaman ve kiminle göç ettikleri sorulduğunda bazı katılımcılar göçü felaket gibi olumsuz duygularla bağdaştırmış olmakla birlikte, yetersizlik, açlık, muhtaçlık olarak tanımladıkları görülmüştür. Ne zaman, kiminle ve nereye göç ettikleri sorulduğunda katılımcıların bazılarının evlenmeden önce ailesi ile birlikte göç ettiklerini, bazıları evlendikten sonra eşinin ailesi ile birlikte göç ettiğini, bazıları sınır kentlerde bir süre kaldığını sonra İstanbul'a geldiğini, bazıları Türkiye'deki akrabalarının yanına göç ettiklerini ifade etmiştir. Bu bağlamda göç kategorisi altında göç ve göç algıları, göç etme zamanı, kiminle göç ettiği, nereye göç ettiği başlıklı dört tema oluşturulmuştur. Bunların altındaysa katılımcıların verdiği cevaplara göre alt temalar oluşturulmuştur. Kategori, tema ve alt temalar kodlarıyla birlikte aşağıda gösterilmiştir.

4.3.1. Göç

4.3.1.1. Göç ve Göç Algıları

4.3.1.1.1. olumsuz duygular

4.3.1.1.2. yetersizlik, açlık, muhtaçlık

4.3.1.2. Göç etme zamanı

4.3.1.2.1. Son üç yılda göç edenler

4.3.1.2.2. Son üç yıldan önce göç edenler

4.3.1.2.3. Evlenmeden önce göç edenler

4.3.1.2.4. Evlendikten sonra göç edenler

4.3.1.3. Kiminle göç ettiği

4.3.1.3.1.Ailesiyle göç edenler

4.3.1.3.2. Kocasının ailesi ile göç edenler

4.3.1.4. Nereye göç ettiği

4.3.1.4.1. Sınır kentlerde kamplarda kalanlar

4.3.1.4.2. Sınır kentlerden direkt İstanbul'a gelenler

4.3.1.4.3.Türkiye'deki akrabalarının yanına göçenler

4.3.1.1. Göç ve Göç Algıları

Bu temada katılımcıların göçle ilgili duygularına yer verilmiştir. Katılımcıların yaşamlarını önemli derecede etkileyen ve kırılma noktalarından birini oluşturan göç etmek ile ilgili katılımcıların algılarının ve deneyimlemiş oldukları bu göç etme durumunun nasıl hikayeleştirilerek anlatıldığı, nasıl deneyimlendiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcılar göçü ve göç edip başka bir ülkeye sığınmayı felaket, acizlik, açlık, var olan düzenin bozulması, korkulan bir şey olarak tanımlaladıkları gözlemlenilmiştir. Bu bağlamda iki alt tema oluşturulmuştur. Bu alt temalar; olumsuz duygular ve yetersizlik, açlık, muhtaçlıktır.

4.3.1.1.1. olumsuz duygular

Bu alt temada katılımcıların göçle ilgili olumsuz duygularına yer verilmiştir. Göçü, göç etmeyi ve başka ülkeye sığınmayı korkulan bir şey, ümitlerin bitmesi, yalnızlık, gelecek korkusu yaşama olarak tanımlayan katılımcıların ifadelerinden bazıları şöyledir:

V1:göç insanın başına gelebilecek felaketlerden bence en kötüsüdür eviniz yıkılıyor eşyalarınız orda kalıyor sevdiklerinizden akrabalarınızdan ayrılıyorsunuz geldiğiniz yerde ne yapacağınızı bilmiyorsunuz birilerinin size yardım etmesini bekliyorsunuz kendinizi değersiz görüyorsunuz açıkçası çok kötü bir durum felaket diyebilirim. Hayatımı tepetaklak yaptı diyebilirim birdaha hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını biliyorum

V4: göç benim ve ailem için bir kabus oldu evimizi akrabalarımızı bırakmak eşyalarımızı almadan yollara düşmek çok zordu. Bir gece duyduk ki Suriye'de savaş çıkmış biz en başlarda olanları televizyondan izliyorduk sonraları savaş bizim köye geldi hiç bizim oraya gelmez zannediyorduk ama geldi ve bütün

akrabalarımızı eşyalarımızı evimizi bırakıp Türkiye'ye geldik allah kimseye böyle bir şeyi yaşatmasın kabus gibi günler yaşadık çok kötüydü ama allah yardım etti şimdi evliğim ve artık istanbulda yaşıyorum

D: Kabus gibi günler yaşadığınızı söylediniz kabus gibi günlerden kast ettiğiniz neydi kabus gibi günlerden ne anlamam gerekir?

V4: *sanki ölümün kıyısında yürüyorsunuz. Herkes, her şey geride kaldı yandı bombalandı bütün geçmişiniz silindi sizde ölmemek için o yerden çıkmak zorunda kalıyorsunuz herzeyi bırakarak sanki ömrümün geçmiş kısmı orda kaldı ve artık ordaki günlerimin çoğunu hatırlamıyorum. Yollara düştük bir yandan bombalardan kaçarken bir yandan açlık vardı bir yandan bazı aile bireyleri orda kaldı yaşarlarmı bilinmez diye düşünmek yollarda namusumuza sahip çıkabilecek miyiz düşünmek zor günlerdi.*

V6: göç etmek bence ölümün yarısı demek hiç tanımadığınız bir yere gidiyorsunuz ve elinizde ne paranız var ne de eşyanız ben ve ailem göç edip buraya gelene kadar çok zorluk çektik bir yandan açlık bir yandan güvenlik korkusu gideceğin yerde dil bilmiyorsun kimse seni anlamıyor allaha yinede şükrediyoruz ama allah kimseye evini yurdunu bıraktırmasın. Göç insanı sanki yarı öldürüp bırakmak demek, geçmişini silmek ona felaketler yazmak demek.

V7: Güzel hayat yaşamak isterdim bende. Rahatlık yaşamak isterdim. Ama zaten Suriye'de savaş çıktı İstanbul'da da fakir kaldık iki üç aile bir eve sıkıştık zaten ağabeyim kocamın kardeşi ile evliydi bende biz hep birlikte yaşamaya başladık Suriye'deyken hayatı daha farklı hayal ediyordum ama bu savaş felaket getirdi canımızı kurtardık ama bu savaş bizim felaketimiz oldu

4.3.1.1.2. yetersizlik, açlık, muhtaçlık

Bu alt tema katılımcıların göç ve göç etmeyle ilgili algılarının "yetersizlik, açlık ve muhtaçlık" çerçevesinde yer alan ifadeleri ile oluşturulmuştur. Katılımcılar göçü ve göç etmeyi mutlak muhtaçlık, sürekli aç kalma, tam olarak doyamama, elinden bir şey gelememe gibi ifadelerle tanımlamışlardır. Bu ifadeler aşağıda belirtilmiştir:

V14: göç etmek çok korkunçtu, kabustu çünkü yeni evlenmiştim ve ailem Suriye'de kaldı ben ise Türkiye'ye geliyordum sevdiklerim ailem oradaydı ama ben ve kocam ve kocamın ailesi ile Türkiye'ye gelmek için yola çıkıyorduk kendimi çok yetersiz eksik hissettim sonrasında çok üzüldüm onlar için endişelendim ama

elimden bir şey gelmezdi. Bu savaş ve göç bizi ölümle çok yakınlaştırdı herkese muhtaç etti bir lokma ekmek dilenir olduk. Şimdi yavrularımıza nasıl bakacağız onu bile bilmiyorum.

V16: göç kişiyi çok aç bırakan bazen göç edilen yerde ordakiler tarafından gelmeleri sebebiyle suçlanan insanı ötekine muhtaç bırakan bir şeydir. Babamın Suriye'de tamir atölyesi vardı işleri savaştan önce iyiydi ve durumuz ekonomik olarak iyiydi ama şimdi yaşayabilmek için yardım alıyoruz kendimize yetecek kadar parayı ne babam ne kocam kazanmıyor yeniden aile kurmaya çalışıyoruz kaybolan düzenimizi tekrar kurmaya çalışıyoruz.

V3: göç her şeyimizi elimizden aldı göç ettikten sonra nereye gideceğimizi bilemedik sürekli başkalarına muhtaç kaldık Suriye'de evimiz ve babamın işi vardı ama göç ettikten sonra burada doğru dürüst kıyafet bile alamıyoruz karnımız iyice doymuyor bile burada erkekler çalışsa bile çok az para alıyorlar aldıkları parada ancak kiraya ve faturalara yetiyor bu sebeple sürekli muhtaç kalıyoruz.

4.3.1.2. Göç etme Zamanı

Göç kategorisinin ikinci alt teması görüşme yapılan adölesan gebelerin ne zaman göç ettiğidir. Suriye uyruklu adölesan gebelerin ne zaman göç ettikleri sonraki yaşamlarında Türkiye'de geçici koruma belgesine sahip olabilmek için kayıt olup olmayacaklarını belirleyeceği için önem arz etmektedir. Göç etme zamanları 2018 yılı öncesi ve sonrası olarak ayrılmıştır. Bunun sebebinin 2018 yılından itibaren Suriye uyruklu adölesan gebelerin İstanbul'da kayıt yaptıramamalarıdır ve bu adölesan gebeler kayıt dışı olarak İstanbul'da yaşamakta ve zor olan yaşamları daha da zorlaşmaktadır. Bu temanın dört alt teması vardır bunlar Son üç yılda göç edenler, Son üç yıldan önce göç edenler, Evlenmeden önce göç edenler ve Evlendikten sonra göç edenlerdir.

4.3.1.2.1. Son üç yılda göç edenler

Son üç yıl içerisinde göç edenler toplamda 9 adölesan gebedir bunların 4 ü sadece son bir yıl içerisinde (2019 yılı içerisinde) Türkiye'ye göç etmiştir. Son üç yılda göç eden katılımcıların bazı ifadeleri şöyledir.

V20: Biz Suriye'de köyümüzde yaşıyorduk toprak ekip biçiyorduk sonra bizim oraya savaş geldi ve köyü bırakıp köyümüze en yakın yer olan Türkiye'ye yaklaşık bir yıl önce geldik. Bazı komşularımızın Irak Ürdün gibi ülkelere gittiğini duyduk ama Türkiye bize yakındı biz buraya geldik. Göç etmek istemezdik ama bu savaş ve örgütler yüzünden orda kalsaydık ölürdük.

V23: Biz Halep'in bir köyünde yaşıyorduk önceleri bizim köyde savaş yoktu ama bizim köyde de savaş çıktıktan sonra babam bizi buraya İstanbul'a getirdi yaklaşık 1-2 yıl önce, bizim köy merkeze uzak ve herkes birbiririni tanırdı savaş çıkınca bizim köyde durumlar iyiydi son iki üç yılda bazı kimseler örgütler bizim köye saldırınca bizde gelmek zorunda kaldık

V14: Ben kocamla ve kocamın ailesiyle Dera'da birlikte yaşıyorduk savaş olunca kocam ve ailesiyle yaklaşık 1 sene önce İstanbul'a geldim. Savaş bizim oraya gelmeseydi gelmezdik Suriye'de mutluyduk ama şimdi gider miyiz bilemem.

V22: Biz Suriye'de yaşıyorduk ama Türkiye'de amcamlar vardı onlar bizden iki sene önce gelmişlerdi İstanbul'a sonra bizim köyde bombalar ve silahlar sürekli patlayınca bizde yanlarına geçen sene geldik.

V25: babam annem ve kardeşlerim Suriye'de kaldı ben zaten evliydim kocamın ailesi ile birlikte yaşıyorduk sonra eşimin ailesi ile yaklaşık 7-8 ay önce Türkiye'ye geldik

4.3.1.2.2. Son üç yıldan önce göç edenler

Son üç yıldan önce göç edenler toplamda 21 adölesan gebedir Son üç yıldan önce göç eden katılımcıların bazı ifadeleri şöyledir.

V18: ben İstanbul'a geldiğim zaman 10 yaşındaydım burada evlendim hamile kaldım İstanbul'a anne babamla yaklaşık 5-6 yıl önce geldik ama şimdi yaklaşık bir yıldır kocamla yaşıyoruz

V27: Savaş ilk başladığında biz Suriye'de kaldık ama teröristler deaş bizim oraya humusa gelince bizde 2016 veya 2017'de Türkiye'ye gelmek zorunda kaldık

V29: Savaş başladığında aslında göç etmeyi düşünmüyorduk ama babamın ağabeyleri yani amcamlar Türkiye'ye gelmek istediler bizde onlarla 2015 yılında geldik

4.3.1.2.3. Evlenmeden önce göç edenler

Evlenmeden önce Suriye'den Türkiye'ye göç edip Türkiye'de evlenen ve gebe kalan 22 adölesan gebelerin ifade ettikleri aşağıdaki gibidir

V4: Suriye'den İstanbul'a amcamların yanına geldik sonra burada bir süre yaşadıktan sonra babam ve amcam beni ve kocam olan amcamın oğlu ile evlendirdi şimdide 5 aylık gebeyim

V8: Suriye'den geldiğimizde ben yaklaşık 12-13 yaşındaydım Türkiye'ye geldikten bir yıl sonra babam başıma kötü bir şey gelmesin diye akrabamla evlendirdi bizi

V12: Suriye'de savaş çıkınca biz Türkiye'ye gelmek zorunda ve Türkiye'ye geldikten iki ay sonra babamın amcasının oğlu ile evlendirdiler bizi

4.3.1.2.4. Evlendikten sonra göç edenler

Evlendikten sonra Suriye'den Türkiye'ye göç edip Türkiye'de evlenen ve gebe kalan 8 adölesan gebelerin ifade ettikleri aşağıdaki gibidir

V14: Suriye'de zaten bir yıldır evliydik Türkiye'ye gelince yaşımın küçük olduğu için karakola ifade verdik ama Suriye'de bizim köyde herkes 14-15 yaşlarında evlenir bu ikinci gebeliğim benim ilk gebeliğim Suriye'de oldu ama çocuğum düştü yaşamadı

V11: Suriye'de zaten ağabeyim ve ben iki kardeşle evlenmiştik zaten ağabeyim kocamın ablası ile evlenince bende kocamla evlendim Suriye'de sonrasında Türkiye'ye hep beraber geldik

V13: babamla amcam beni amcamın oğlu ile yani şimdiki kocam ile beşik kertmesi yapmışlar bu sebeple kocamla yaklaşık bir sene önce Suriye'de evlendirildik ailelerimiz bizi beşik kertmesi yapmış bizim oralarda vardır böyle evlilikler

4.3.1.3. Kiminle göç ettiği

Bu alt tema katılımcıların kimlerle göç ettiği, kimlerle göç ettiği katılımcıları nasıl etkilediği çerçevesinde oluşturulmuştur bu temanın alt temaları ise ailesiyle göç edenler ve kocasının ailesiyle göç edenler olarak adlandırılmıştır. Katılımcıların bu bağlamda yer alan ifadeleri aşağıda gösterilmiştir.

4.3.1.3.1.Ailesiyle göç edenler

Bu alt temada Suriye'den ailesiyle birlikte göç ettiğini ifade eden 22 adölesan gebenin sonrasında Türkiye'de evlenip kocasının evinde kocasıyla veya kocasının ailesiyle birlikte yaşayan katılımcıların ifadeleri yer almaktadır.

V2: ben annem babam ve kardeşlerim savaş bizim köye gelince birlikte Türkiye'ye geldik ama sonrasında ben hemen evlendim ve onların yanından kocamın yanına geçtim kocam zaten akrabamdı ailem başka şehirde Antep te kaldı ben İstanbul'a geldim

V10: Sonrasında yaklaşık 2 sene önce Türkiye'ye geldik annem babam ve kardeşlerimle, sonrasında beni akrabamla evlendirdiler zaten.

V12: ben ailemle Türkiye'ye geldim annem ve babam Suriye'ye geri döndü benle kız ve erkek kardeşlerim burada evlendik ve halen İstanbul'da yaşıyoruz

V20: Biz Suriye'de köyümüzde yaşıyorduk toprak ekip biçiyorduk sonra bizim oraya savaş geldi ve köyü bırakıp köyümüze en yakın yer olan Türkiye'ye babam ve annem bizi getirdi birlikte geldik sonra ben evlendim erkek kardeşlerim İstanbul'dan başka şehirlere gitti annem ve babam da Suriye'ye geri döndü

4.3.1.3.2. Kocasının ailesi ile göç edenler

Bu alt temada Suriye'den kocasıyla ve kocasının ailesi ile birlikte göç ettiğini ifade eden 8 adölesan gebenin sonrasında kocasıyla veya kocasının ailesiyle birlikte yaşayan katılımcıların ifadeleri yer almaktadır

V5: Suriye'de evli olduğum için ben kocam ve ailesi ile Türkiye'ye geldim benim ailem Suriye'de kalmıştı sonra onlarda Türkiye'ye geldi ama babam hala Suriye'de

V9: ben kocam ve kocamın erkek kardeşleri buradaki amcasının yanına geldik benim ailem Suriye'de kaldı halen oradalar halen onları çok özlüyorum

V19: ben Suriye'de zaten evliydim ve kocam ve kocamın ailesi ile birlikte buraya geldik burada daha önce gelen kardeşlerinin yanına geldik

V15: annem ölüp babam ikinci bir eş alınca bende evde kalmamak için Suriye'de evlenmiştim zaten savaş olunca da kocam ve kocamın ailesiyle Türkiye'ye geldik şimdi onlarla birlikte yaşıyorum

4.3.1.4. Nereye göç ettiği

Bu alt tema katılımcıların Suriye'den göç ettikten sonra nereye geldikleri nerelerde kaldıkları ve nasıl bir rota izlediklerini öğrenmek bu rotanın adölesan gebelikleriyle ilişkili olup olmadığını belirlemek için oluşturulmuştur. Katılımcıların belirttiği üzere bu temanın; Sınır

kentlerde kamplarda kalanlar, Sınır kentlerde kalmayıp direkt İstanbul'a gelenler ve Türkiye'deki akrabalarının yanına göçenler olmak üzere üç alt teması belirlenmiştir.

4.3.1.4.1. Sınır kentlerde kamplarda kalanlar

Bu alt temada Suriye'den Türkiye'ye göç eden katılımcıların 4'ünün sınır kentlerde kurulan çadır kentler diye adlandırılan kamplarda kaldıkları ifade edilmiştir.

V8: Suriye'den çıktığımızda kilise geldik burada çadır kentte bir süre kaldıktan sonra babam annem ve ağabeylerimle İstanbul'a geldik çadır kentte bizimle memurlar görüştü ihtiyaçlarımızı giderdiler fakat orada dışarı çıkmak yasaktı çok sıkılıyorduk sonrasında zaten babam bizi İstanbul'a getirdi

V2: Suriye'den geldiğimizde Urfa'ya girdik orada çadırlarda kaldık yetkililer bize kimlik verdi sonra İstanbul'a geldik çadırlardayken okula gideceğimizi söylediler bir kaç gün gittik de ama sonrasında oradan çıktık

V19: Suriye'de savaş başlayınca kocamla birlikte Suriye'den çıktık kilise geldik burada çadır kentte bir süre yaklaşık bir ay kaldıktan sonra Kocamla İstanbul'a geldik çadır kentte bende kocamda rahat değildik her şey yasaktı o sebeple bizde İstanbul'a geldik

V17: Ailemle Suriye'den çıktığımızda Antep'e geldik orada bir süre çadır kentte kaldık bir hafta kadar sonra biz kilise teyzemin yanına geldik buradan da İstanbul'a geldik

4.3.1.4.2. Sınır kentlerde kalmayıp direkt İstanbul'a gelenler

Bu alt temada Suriye'den Türkiye'ye göç eden katılımcıların 18'inin sınır kentlerde kurulan çadır kentler diye adlandırılan kamplarda kalmayıp veya birkaç gün gibi kısa bir süre kalıp sonrasında İstanbul'a göç ettikleri ifade edilmiştir.

V24: Annem babam ve kardeşlerimle Suriye'den geldikten sonra kilise geçtik ordan da İstanbul'a geldik

V5: kocam ve kocamaın ailesiyle Suriye'den çıktıktan sonra Antep'e geldik burada birkaç gün kocamın akrabalarında kaldıktan sonra İstanbul'a geldik

V21: Babam bizi Suriye'den çıkarınca hataya getirdi ordanda kamyon gibi bir şeye binip İstanbul'a geldik başka yere gitmedik Türkiye'de

4.3.1.4.3.Türkiye'deki akrabalarının yanına göçenler

Bu alt temada Suriye'den Türkiye'ye göç eden katılımcıların 8'inin sınır kentlerde kurulan çadır kentler diye adlandırılan kamplarda kalmayıp veya birkaç gün gibi kısa bir süre kalıp sonrasında İstanbul'a akrabalarının yanına göç ettikleri ifade edilmiştir

V28: Suriye'de savaş çıkınca babam bizi yani annem ve kardeşlerimi İstanbul'daki kardeşinin yani amcamın yanına getirdi

V30: Suriye'den çıkınca İstanbul'daki akrabalarımızın yanına geldik onların yanında bir süre kaldıktan sonra ağabeylerim ve babam çalışmaya başladı ve biz ayrı eve çıktık

V26: kocamla birlikte Türkiye'ye kocamın kardeşlerinin yanına geldik onlar zaten İstanbul'da yaşıyordu bizden beş yıl önce gelmişlerdi

V4: ailemle birlikte amca evine geldik İstanbul'a zaten sonrasında burada amcamın oğlu ile evlendim ben aynı evde yaşamaya devam ediyorum ama annem babam ve kardeşlerim ayrı evde yaşıyorlar.

4.3.2. Evlilik

Bu kategori ve temalar altında adölesan gebelerin evlilik durumları, evlilik şekilleri ve nasıl evlendirildikleri ele alınmıştır. Burada sorulan soruların amacı adölesan gebelerin evlilik durumlarıyla ilgili genel bilgi edinmek ekolojik sistem teorisine göre olan sistem ve alt sistemlerin oluşumuna açıklık getirmek ve birbirleri ile ilişkisinin öğrenilmek istenmesidir. Burada sistem ve alt sistemlerin oluşumu ve birbiri ile ilişkisi, üst sistemlerin alt sistemleri nasıl etkilediği saptanmaya çalışılmıştır. Bu kategoride oluşan alt sistemlerin adölesan evliliklerin görücü usulü ile, severek kendi isteği ile, berdel yapma yolu ile beşik kertmesi yolu ile oluşması alt temaları ortaya çıkmıştır. Bu kategori, tema ve alt temalar aşağıda gösterilmiştir.

4.3.2. Evlilik

4.3.2.1. Kendi isteği ile severek evlenme

4.3.2.2. Akraba ile evlendirilme

4.3.2.3. Görücü usulü ile evlendirilme

4.3.2.4. Berdel evliliği yapma

4.3.2.5. Beşik kertmesi yoluyla evlendirilme

4.3.2.6. Adölesan Gebelerin Evlenme Kararlarına etkileri

4.3.2.6.1. evlendirilirken fikrinin sorulması

4.3.2.6.1. evlendirilirken karar vericinin kim olduğu

4.3.2.1. Kendi isteği ile severek evlenme

Bu alt temada görüşme yapılan otuz adölesan gebenin sadece üçünün kendi istekleri ile evlendikleri görülmüştür. Katılımcıların evlenme yaşlarının erken olmadığına dair algılarının olduğu yaşadıkları yörelerde adölesan evliliklerin olağan olduğuna işaret ederek kendilerinin de evlenmek istediklerini ifade etmişlerdir bu ifadelerine bakıldığında:

V2: bizim oralarda herkes bu yaşlarda evlenir bende Suriye'de hem akrabamız hem de komşumuz olan dayımın oğlunu seviyordum sonra İstanbul'a gelince beni istemeye geldiklerinde mutlu oldum hemen evlenmeyi kabul ettim onunla evlenmeyi ben istedim sonrasında zaten evlendik ve gebe kaldım

V16: Zaten sonra Türkiye'ye geldik burada da geldikten iki ay sonra Suriye'den akrabamız olan eşim ile evlendim beni istemeğe geldiklerini annem söyledi ben eşimi önceden tanıyordum zaten ve bende evlenmek istediğimi anneme söyledim ve evlendirildim.

V15: ben zaten hep ev işleri yapmaktan ve kardeşlerime bamakktan sanki hep büyüktüm hiç çocuk olduğumu bilmiyorum neyse 12 li yaşlara geldiğimde bir akrabamızın oğlu vardı onu sevdim beni istedi ve evlendik oda zaten 15-16 yaşlarındaydı ben 12-13 yaşındaydım evlendik. Belki garip gelecek ama evlenmeyi ben istedim.

4.3.2.2. Akraba ile evlendirilme

Görüşme yapılan otuz adölesan gebenin on altısının akrabaları ile evlendirildiklerini genelde de amcaoğulları ile evlendirildikleri ifade edilmiştir. Aile yapısının bozulmaması aileye yabancı girmesinin istenmemesi ve tanımadıkları yerlere kız çocuklarını vermek istememeleri sebebiyle akraba evliliğinin yoğun olarak yapıldığı görülmüştür.

V1: Türkiye'ye gelince Amcamlarda kalmaya başladık onlar bizden önce İstanbul'da yerleşmişlerdi amcam ilk zamanlar bakıyordu bize. Sonra abilerim babam çalıştı ev tuttular. Babam hem yanımızda olursun hem

de evin olur diye evlendirdi beni. Zaten eninde sonunda evlenecektim hem böylece eve de yük olmayacaktım bende bir şey diyemedim öyle evlendim.

V23: Aklım ne anlama geldiğini bilmiyordu ki evliliğin tam olarak ne anlama geldiğini bilmiyordum gelin ettiler beni. Babamın amcasının oğluna verdiler beni. O zamanlar biz halebin başka köyünde merkezine uzak köyünde yaşıyorduk, kocamla ailesi Halep'te yaşıyordu bir gün kocamın ailesi gelip istediler babamdan. Babamda annemde beni verdiler öyle evlendim. Biz köyden hiç çıkmadığımız için Halep'e hiç gitmedim kocamı hiç tanımıyordum ilk defa evlendiğimde gördüm kocamı. Oda beni görmemişti. Fakat bizim oralarda evlilik için kız çocuğuna söz düşmez aile anne baba abiler ne derse onların kararı olur.

V5: Suriye'de köyde yaşadık büyüdük köyde çok az aile vardı ve hemen hepsi akrabaydı zaten sonrasında ben akraba evliliği yaptım. Kaynanam da halamdı. O benden daha büyüktü. Sonra annesi yani Halam geldi seni oğluma alacam dedi.. Sonra her şey bir süre içinde oldu. Evlendim nişan da düğünde olmadı ben öyle kocamın anne babası ile yaşamaya başladım ve artık evliydim şimdide erkek çocuğum olacak.

V9: Ben 15-16 yaşıma geldiğimde karşı evde oturan komşumuz ve akrabamız olan teyzem gelip anne babam ile beni almak için konuşmuş oğlu vardı neredeyse benle yaşıt Sonra evlendim ve şimdi çocuğum olacağı için mutluyum

4.3.2.3. Görücü usulü ile evlendirilme

Görüşme yapılan otuz adölesan gebenin sekizi görücü usulü ile evlendiklerini ifade etmişlerdir fakat görücü usulü ile evlenen bir çok görüşmeci genelde uzaktan akrabası veya komşuları ile evlendiklerini ifade etmişlerdir.

V6: Bir gün evimize görücü geleceğini söyledi bana annem ve bana bir şey sormadan babam evlendirdi beni hiç tanımadığım biriyle artık evliydim daha önce kocamı hiç görmemiştim ama kocamın ailesi babamın uzaktan akrabaları oluyormuş ben bilmiyorum ben hiç görmediğim biriyle evlendim sonra zaten ancak düğünde görebildim

V17: Beni evlendirecekleri kişi yani eşim amcamların tanıdığıymış. Amcam benden bahsetmiş onlara sonra amcam bizim eve geldi babamla anneme bir tanıdıkları olduğunu iyi biri olduğunu anlatmış bizimkilerde kabul etmiş ben böyle evlendim ben onu hiç tanımıyordum beni istemeye gelince durumdan haberdar oldum zaten sonrasında isteme, düğün ve evlendim.

V19: ben bütün ev işlerini yapıyordum kardeşlerime bakıyordum artık evlilik yaşım gelmişti neredeyse 15 yaşında olmuştum şimdiki kocam geldi bizimkilerde beni verdiler öncesinde hiç konuşmamıştık. Kendisi benden büyüktü neredeyse 26 lığ yaşlardaydı annem babam beğenmiş olur demişler Ben onu daha önce hiç görmemiştim. Ama annem babam tanıyordu. Sonra evlendik zaten.

V10: Sonrasında yaklaşık 2 sene önce Türkiye'ye geldik annem babam ve kardeşlerimle, sonrasında Aynı mahallede oturduğumuz bir akrabamız vardı. Annesi beni görmüş, kayın biraderine almak istemiş. Haber göndermiş sonra bizimkilerde kabul edince evlilik için uygun görmüşler beni de verdiler öyle evlendik. Ne ben onu ne o beni tanımıyordu.

4.3.2.4. Berdel evliliği yapma

Katılımcıların iki tanesinin berdel evliliği yaptığı ifade edilmiştir. Berdel evliliğinde kendilerinden ziyade ağabeylerinin etken olduğunu ve ağabeyleri evlenmesi sebebiyle kendilerinin evlendiklerini ifade etmişlerdir.

V11: Suriye'de zaten ağabeyim ve ben iki kardeşle evlenmiştik zaten ağabeyim kocamın ablası ile evlenince bende kocamla evlenmek zorunda kaldım seçme şansım yoktu zaten bizim oralarda aile büyükleri ne derse o olur. Kızlara pek sorulmaz.

V7: Aklım kesmiyordu ki evliliğin tam olarak ne anlama geldiğini bilmiyordum gelin ettiler beni ağabeyim kocamın kız kardeşi ile evlenince bende kocamla evlenmek zorunda kaldım bizim oranın töresi böyledir. Başlarda yabancı gibiydik birbirimize ama şimdi birbirimizi seviyoruz.

4.3.2.5. Beşik kertmesi yoluyla evlendirilme

Bir adölesan gebenin beşik kertmesi yoluyla evlendirildiği ifade edilmiştir. Suriye'de doğup büyüdükleri yörede bu tür evlenmelerin olağan olduğu ve kendisi ve eşinin doğumlarından kısa bir süre sonra beşik kertmesi yapıldıkları ifade edilmiştir.

V13: böyle adetler var zaten Suriye'de köylerde. Benden başka kimselerde var bu şekilde evlenen bazıları Türkiye de bazıları Suriye'de yaşıyor. Ben doğmadan önce karar verilmiş zaten kocam benden büyük önce o doğmuş sonra ben doğmuşum sonrasında aile büyükleri böyle uygun görmüş kocam amcamın oğlu olduğu içinde onu tanıyordum hatta çocukken birlikte oyun bile oynuyorduk.

4.3.2.6. Adölesan gebelerin evlenme kararlarına etkileri

Gerek geniş aileden biriyle akraba evliliği yapan yâda görücü usulü veya kendi isteği ile evlilik yapan Katılımcıların evlilik kararlarına etkilerinin olup olmadığı bu tema altında sorulmuştur. Evlendirilirken karar vericilerin kim olduğu ve evlendirilirken kız çocuğunun fikrinin sorulması gibi iki alt tema oluşmuştur.

4.3.2.6.1. Evlendirilirken bireylerin fikrinin alınmaması

Bu alt tema da adölesan gebelere evlendirilirken fikirlerinin sorulup sorulmadığı sorusu sorulmuştur buradaki amaç yeni oluşan ve üst sistemi etkileyen ayrıca kendi içerisinde de alt sistemleri olan (anne baba ve çocuk sistemi gibi) sitemin oluşumuna adölesan gebenin etkisinin öğrenilmesidir.

V19: büyüdüğümde artık bir evi çevrilebileceğime inandıklarında bir gün annem bana seni istemeye gelecekler baban görmüş kabul etmiş dedi bende tamam dedim evlendik zaten kimse bana bir şey söylemedi

V6: Bir gün evimize görücü geleceğini söyledi bana annem ve bana bir şey sormadan babam evlendirdi beni hiç tanımadığım biriyle

V16: Zaten sonra Türkiye'ye geldik burada da geldikten iki ay sonra Suriye'den akrabamız olan eşim ile evlendim beni istemeğe geldiklerini annem söyledi ben eşimi önceden tanıyordum zaten ve bende evlenmek istediğimi anneme söyledim ve evlendirildim.

V15:Bana görücü geleceğini söylediler. Zaten kendisini tanıyordum komşumuzdu uzaktan da akrabamız olurdu 16 yaşlarındaydı annem babamdan istediler beni bende istedim ve evlendik. Belki garip gelecek ama evlenmeyi ben istedim.

4.3.2.6.1. Evlendirilirken karar vericinin kim olduğu

Yapılan görüşmelerde katılımcıların hemen hepsinin evliliklerinde karar verici merkezin anne babaları olduğu ve babalarının söylediği kişi dışında evlenme şanslarının olmadığı ifade edilmiştir.

V26: Daha yeni 14 yaşıma girmiştim ki babamın yanına Türkiye'de olan dayım gelip beni oğluna istediğini söyledi babamda bana sormadan verdi ben evlenmeyi düşünmüyordum istemiyordum bile ama sonrasında

annemle konuştuk anlattı biraz ağladık beraber sonrasında ailem Suriye'de kaldı ben İstanbul'a gelin gittim

V27: anne baba abilerim bu işlere karar verir onlar ne derse o olurdu zaten öyle de oldu Evlendiğimde 14 yaşındaydım bir süre Suriye'de humus ta kaldık sonrasında Türkiye'ye geldik eşimle bir yıla yakın Kilis'te kaldım sonrasında İstanbul'a geldim ve şimdi hamile kaldım evlilik bizim orada ailenin emri ile olur sen itiraz edemezsin zorla evlendirildim. Ama sonrasında eşimi sevdim'

V28: Sonrasında zaten Türkiye'de evlendirdiler beni akrabamızla. Evlenmek istediğimi bile sormadılar bana babam ve annem karar vermişti zaten bende evlendim

V13Ben doğmadan önce karar verilmiş zaten kocam benden büyük önce o doğmuş sonra ben doğmuşum sonrasında aile büyükleri böyle uygun görmüş

V5: her şey oldubitti ye geldi öyle. Annem babam Vermişler beni benim haberim olmadan, sonrasında nişan da düğünde olmadı ben öyle kocamın anne babası ile yaşamaya başladım ve artık evliydim

4.3.3. Gebelik

Bu kategori katılımcıların gebelik algıları ve gebelikle ilgili karşılaştıkları adli- tıbbi- sosyal- kamusal sorunları tanımlamaları çerçevesinde yazılmıştır. Bu kategorideki veriler katılımcıların gebelik algılarını anlamak ve yaşadıkları süreçleri öğrenmek için sorulan sorular çerçevesinde elde edilmiştir. Bu kategorinin üç teması vardır. Bu temalar: Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki görüşleri, adölesan gebelerin karşılaştığı adli sorunlar. Adölesan gebelerin karşılaştığı tıbbi sorunlar. Gebelik; kategorisi ve temaları kodlarıyla birlikte aşağıda gösterilmiştir.

4.3.3. Gebelik

4.3.3.1. Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki görüşleri

4.3.3.1.1. Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki olumlu düşünceleri

4.3.3.1.2. Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki olumsuz düşünceleri

4.3.3.2.Adölesan gebelerin karşılaştığı adli sorunlar

4.3.3.3. Adölesan gebelerin karşılaştığı tıbbi sorunlar

4.3.3.1. Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki görüşleri

Gebelik kategorisinin ilk teması adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki görüşleridir. Bu temada soruların sorulma amacı katılımcıların gebelik algıları ve gebelik hakkındaki düşünceleri ile gebelik yaşamaları arasında bir ilişki olup olmadığının tespit edilmesidir. Katılımcıların gebeliği nasıl algıladıkları sorulduğunda bazıları bunun doğal bir süreç olduğunu, bazıları gebe olduklarının bile farkında olmadığını ancak hastaneye gelip muayene olduklarında farkına vardıklarını ama bütün katılımcıların ortak görüşü olarak gebeliğe bir kutsallık atfedildiği ve gebeliği reddetmenin günah olduğunu ifade ettiği görülmüştür.

4.3.3.1.1. Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki olumlu düşünceleri

Bu alt tema adölesan gebelerin gebeliklerine dair duygu ve düşüncelerinin ne olduğu amacı ile oluşturulmuştur. Yapılan görüşmelerde bütün adölesan gebelerin gebeliklerine karşı olumlu düşüncede oldukları gebeliklerine kutsaliyet atfederek her ne kadar adli ve tıbbi sorun yaşadıklarını ifade etseler de olumsuz düşünce içerisinde olmadıklarını ifade etmişlerdir.

V1: Evlendikten kısa bir süre sonra gebe kaldım korunma yollarını bilmiyordum hastanede hemşire öğretti yöntemlerini ayrıca bizim oralarda günah çocuk istememek

V2: Evlendiğimde henüz yeni yeni adet olmaya başlamıştım cinselliği annem biraz öğretti bana sonrasında zaten evlendikten çok kısa süre sonra iki ay sonra adet olmamam sebebiyle doktora geldim burada hamile olduğumu öğrendim ve çok mutlu oldum allah bana bir çocuk nasip eder inşallah

V8:Evliliğin en güzel tarafı bu yaşadığım gebelik çocuğum olacağı için allah tarafından seçilen şanslı insanlardanım'

V18: Hamileliğimi öğrendiğimde mutlu oldum üç aylık hamileyken hamile olduğumu öğrendim.

V21: tuhaf hissediyorum ama bebeğim olacağı için mutluyum inşallah erkek olur.

V24: gebeliğimle ilgili bir sorunum yok anne olmayı istiyorum zaten bizim Suriye'de bu yaşlarda herkes anne olur.

V29: Şimdi hamileyim allahım bana bir çocuk nasip edecek inşallah. Bu evliliğin en iyi tarafı da bu oldu zaten'

4.3.3.1.2. Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki olumsuz düşünceleri

Bu alt tema adölesan gebelerin gebeliklerine dair duygu ve düşüncelerinin öğrenilmesi için oluşturulmuştur yapılan görüşmelerde hiçbir adölesan gebenin gebeliğe veya çocuk doğurmaya karşı herhangi olumsuz bir düşüncesinin olmadığı görüşme yapılan adölesan gebelerin hiç biri adli ve tıbbi yönden sorun yaşasalar da olumsuz düşünce beyan etmemiştir.

4.3.3.2. Adölesan gebelerin karşılaştığı adli sorunlar

Gebelik kategorisinin bu teması katılımcıların karşılaştığı adli sorunların neler olduğu nasıl bir adli süreç geçirdiklerini anlamak amacıyla oluşturulmuştur. Katılımcıların bazılarının adölesan gebelik yaşadıklarından dolayı eşlerinin cezaevine girdiğini bazılarının karakolda ifade verdikten sonra tekrar bir adli süreç yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

V1: gebe kaldığımı hastanede öğrendim zaten ama sonrasında hayat bana zindan oldu kocamı hapse aldılar benim yaşım küçük olduğu için onunla evlenemez çocuk yapamazmışız biz bunu bilmiyorduk sonrasında doktorum polis çağırdı hastaneye ve ben polislerle başka hastaneye gittim orada ifademi aldılar şikayetçi olmadığımı söyledim ama polisler sonrasında kocamı hapse attılar ben halen kaynanamla yaşıyorum zaten kaynanam amcamın eşi kocamda amcamın oğluydu ben şikayetçi değildim ama böyle oldu şimdi evde herkes bu durumdan dolayı beni suçluyor ve ben ne yapacağımı bilmiyorum.

V2:13 yaşında gebe kaldım doğumuma az kaldı eşim bu yüzden cezaevine girdi ama ben isteyerek gebe kaldım kimseden de şikayetçi değilim.

V3: Kocamla zaten iki üç ay beraber yaşayabildik. Sonra kendisi bırakıp Suriye'ye gitti kaynanamla birlikte yaşıyoruz. Bana sürekli hakaret edip küfür ediyor ben küçüğüm ve küçük yaşta gebe kaldığım ve polisler kocamı bu sebeple aradığı için sürekli bana küfür ediyor. Sürekli hakaret ediyor sürekli senden kadın olmaz senin gibi gelin alacağıma keşke çocuğum hiç evlenmeseydi diyor.

V18: 15 yaşında bile değildim evlendiğimde 16 olduğumda gebeydim Türkiye'de imam nikahı ile kaldık resmi herhangi bir nikah yapmadık doktora geldik sonrasında bu yaşlarda evliliğin çocuk doğurmanın Türkiye'de yasak olduğunu öğrendik bizim Suriye'de bu yaşta evlilikler normaldir. Sonrasında kocamla karakolda ifade verdik ve evimize geldik sonrasında bir şey olmadı

V27: gebeliğim için doktora gittiğim zaman doktor gebeliğimi polise bildirdi ayrıca beni muayene ettiği zaman vücudumda bazı morluklar görmüş onları sordu bana bende bazılarının düşmemden kaynaklandığını bazılarının eşimin ve annesinin vurmasından kaynaklı olabileceğini söyledim bunun üzerine polis bir gün bizi aradı beni ve kocamı karakola çağırdı yaşım küçük diye kocamdan şikayetçi olup olmadığımı sordu şikayetçi değilim dedim isteyerek kendi isteğimle gebe kaldım dedim Türkiye'de 15 yaşından küçüklerin evlenmesinin yasak olduğunu bildiğimi bu sebeple kocamla birlikte ancak ben 15 yaşını geçince hamile kalmamı tercih ettik neyse işte ifade verdik evlilik için bir şey olmadı ama vücudumdaki morluklar için polis kocamı uyardı bir daha olursa seni hapise atarım burası Suriye'ye benzemez dedi sonrasında karakoldan çıktık ve başka bir şey olmadı.

4.3.3.4. Adölesan gebelerin karşılaştığı tıbbi sorunlar

Gebelik kategorisinin bu teması katılımcıların gebeliklerinde yaşadıkları tıbbi sorunların anlaşılması için oluşturulmuştur katılımcıların bazıları gebe kaldıktan sonra baygınlık geçirdiklerini bazıları kadınsal hastalıklar yaşadığını bazıları uzun süre devam eden kanamaları olduğunu ifade etmiştir.

V20: Zaten evlendikten hemen sonra hamile oldum.. Gittik hastaneye. Doktor dedi bebekte sorun olabilir beni perinatolojiye gönderdi ama kaynanam beni o doktora götürmedi bir şey olmaz allah korur eve gidelim dedi ertesi gün bayıldım tekrar hastaneye geldim kan taktılar, ilaç verdiler ve hastanede yatırdılar vücudumu tanıyamaz oldum sanki her yerim birbirinden kopuyordu etimden et kopuyordu sanki.

V21: 15 yaşında gebe kaldım zaten gebe olduğumu ancak üç ay sonra anladım doktora gittiğimde. Kendime dair bebeğime dair hiç bir şey bilmiyordum ayrıca doğumdan da korkuyordum çünkü evlendiğimde sorun oldu kan durmadı doktora geldik bir gün hastanede kaldım tuhaf hissediyorum ama bebeğim olacağı için mutluyum inşallah erkek olur.

V24: 15 yaşında evlendim zaten evlendiğimde de sorun oldu kadınsal sorunlar bir kaç kez doktora geldim bu yüzden.

4.3.4. İstismar

Bu kategori katılımcıların yaşamış olduğu istismar durumlarını belirlemek ve ekolojik sistem teorisi temelinde değerlendirilerek bu yaşanan istismarın önlenmesinde hangi

mekanizmaların harekete geçirilmesi, hangi önlemlerin alınması etkili olacağını saptamak için oluşturulmuştur. Katılımcılara bazen doğrudan bazen dolaylı şekilde, kötü muameleye maruz kalıp kalmadıkları, beraber yaşadıkları kişilerin ve çevresindekilerin onlara nasıl davrandıkları, kötü muameleye maruz kalıyorlarsa bunun nasıl, ne zaman ve ne şekilde olduğuyla ilgili sorular sorulmaya çalışılmıştır. Bu sorulara verilen cevaplar doğrultusunda da literatürde tanımlandığı şekliyle "fiziksel istismar, duygusal/psikolojik/sözel istismar, cinsel istismar," kavramlar alt tema olarak kullanılmıştır. Bu kategoride istismar olarak değerlendirilen davranışlar ya da söylemler literatürde istismar olarak kabul edilen davranışlar temel alınarak kategorilendirilmiştir. Bu kategorinin dört teması ve dört alt teması bulunmaktadır. Bu tema ve alt temalarda katılımcılar cinsel, fiziksel, duygusal istismara yönelik belirti ve bulguları ifade etmişlerdir. Ayrıca yaşadıkları istismar durumunun ardından neler hissettikleri sorularak katılımcıların istismar sonrasındaki duygu durumları kendi cümleleri ile tanımlanmıştır. İstismar kategorisi tema ve alt temaları kodlarıyla birlikte aşağıda gösterilmiştir.

4.3.4. İstismar

4.3.4.1. Cinsel istismara yönelik belirtiler ve bulgular

4.3.4.2. Fiziksel istismara yönelik belirtiler ve bulgular

4.3.4.3. Duygusal istismara yönelik belirti ve bulgular

4.3.4.3.1. Hakaret- aşağılama

4.3.4.3.2. Suçlama, korkutma ve tedirgin etme

4.3.4.4. Adölesan gebelerin birlikteliklerinde yaşanan istismar sonrası hissedilenler

4.3.4.4.1. kabullenme

4.3.4.4.2. ağlama, içe kapanma, intihar düşünceleri

4.3.4.1. Cinsel istismara yönelik belirtiler ve bulgular

Cinsel istismarla ilgili soru sorulan katılımcılar genelde önce uzun bir sessizlik yaşamış cevap vermekten çekinmişler sonrasında doğrudan ve dolaylı sorularla katılımcılar yaşadıkları cinsel istismarı cinsel istismar olduğunu bilmeden anlatmaya başlamışlardır.

V18: Kocam herhalde madde kullanmıştı o gece. Dövdü beni o gece. Sonra birlikte olduk çok canım yandı. Ben kaçmak istedim. Ama gidecek yerim yoktu. Acı çektim çok bütün gece. Şimdi gebeyim inşallah çocuğum benim yaşadıklarımı yaşamaz.

V3: evlenmeyi kendim istedim ama ben o gece çok utanmıştım ilk defa böyle bir şey olacaktı kocam da belli utanıyordu ama bana hissettirmedi ben içerden ağlıyordum ama bir taraftan da soyundum o iş oldu gebe oldum işte şimdi de gebeyim

V15: ben böyle şeyleri hiç bilmiyordum zaten konuşulması da hoş karşılanmazdı kimseyle de konuşamazdık o gece kocamla oldu ilk defa sonra Sonuçta kocam oldu ve ne zaman isterse birlikte olduk.

V6: ne yaşadığımı o anı hatırlamıyorum sadece korkuyordum bütün aile kapıda kanlı bezi bekliyordu ve sonunda oldu korktuğumu utandığımı hatırlıyorum o zaman sonrasında gebe kaldım zaten

4.3.4.2. Fiziksel istismara yönelik belirtiler ve bulgular

Fiziksel istismar teması katılımcıların "fiziksel saldırıya uğraması, dövülmesi, itilmesi, saçlarının çekilmesi ya da tekme atılması" gibi davranışları içermektedir. Katılımcılar kendilerine bu tarz bir davranışta bulunulduğuyla ilgili durumları şöyle dile getirmişlerdir:

V14: Bütün işleri ben yapıyorum. Evdeki bütün çamaşır bulaşık temizlik işleri hep bana bırakılır şimdi gebe olmama rağmen hala ben yapıyorum. Başka kimse yapmazdı.

D: ev işlerini yapmazsanız ne olurdu?

V14: hiç yapmamazlık yapmadım buna cesaret etmedim ama herhâlde dayak yerdim

V29: yani kocam beni birkaç defa dövdü ama canım çok yanmadı zaten babamın evindeyken de babam annem bana vururdu alışıktım yani kocam bazen vurur ama ben artık umursamıyorum

V7: bazen evde aksilik olurdu yemek yanardı veya kocamın elbiseleri yıkanmamış olurdu o zaman dayak yerdim ama evde o kadar kalabalık varken ben nasıl bütün işlere yetişebilirim bunu anlamıyorlar.

V8: aslında kocamla aramız iyidir ama annesi ve kardeşleri her şeye karıştığı için bazen evde tartışma çıkıyor ve ben birkaç tokat yeme durumunda kalıyorum ama son zamanlarda gebeyim diye artık bana kimse vurmuyor.

V30: zaten nasıl evlendim nasıl eşimin ailesi ile bir arada yaşayacam tam anlamadan kocamın annesi beni dövdü onların her istediğini yapmaya çalışıyordum ama bununla başa çıkamıyordum en başlarda sürekli tokat atıyorlardı ama şimdi artık dayak yok

V26: kocam beni sever evliliğimde toplasan iki bilemedin üç defa bana vurmuştur vurmalarının sebebi de kardeşleri veya annesidir biz kocamla iyi anlaşırız ama bizi rahat bırakmıyorlar.

4.3.4.3. Duygusal istismara yönelik belirti ve bulgular

Bu tema "hakaret-aşağılama, suçlama-korkutma-tedirgin etme" gibi duygusal istismar olarak isimlendirilebilecek alt temalardan oluşmuştur. Duygusal/psikolojik istismar en çok maruz kalınan ancak tespiti en zor istismar biçimidir. Bu çalışmada da duygusal istismarın diğer istismar türleriyle birlikte görüldüğü tespit edilmiştir. Temanın alt temaları aşağıda yer almaktadır.

4.3.4.3.1. Hakaret- aşağılama

Bu alt temada katılımcılar yaşadıkları hakaret ve aşağılanma deneyimlerini paylaşmışlardır. Hakaret eden genelde kaynana olmakla birlikte, bazen kocasının kardeşleri, bazen eş olabilmektedir:

V13: evde bütün işleri yapıyordum herkesi memnun etmeye çalışıyordum ama sonunda yine bana bağırıyorlardı kaynanam kocamın kardeşleri bana ve aileme küfür ediyorlar Allahtan kötü şeyler istiyorlar ben ve ailem için

V3: Sonra bir gün ben annemlere gitmek istedim kocam işteydi gittim geldim kocam duydu beni gebe halimle hem dövdü hem de bana ve anneme küfür etti gebe halde evden çıkılmazmış diye gebeyken evden çıkmamamı istiyordu.

V6: Zaten 13-14 yaşında evlendim evden yeni ayrılmışım kocam ve kaynanam ne dediyse yaptım ama yine de beni sevmediler kaynanam bana sürekli hakaret ederdi sürekli anneme babama beni büyütenlere küfür ederdi bazende vururdu bana ettiği küfürlerden sonra sadece ağlardım bütün aileme sürekli küfür ederdi bazende kocam annesine uyup bana küfür ederdi.

V11: Ağabeyim kocamın ablası ile evlenip bende kocamla evlendirilince önceleri sorun yoktu ama ağabeyim ve yengem bazen kavga edince kocam ve kaynanam bana ve aileme küfür ve hakaret ederlerdi kocam anneme ablama bana ağza alınmayacak şeyler söylerdi kaynanamda desteklerdi bazen kaynanam bu durumlardan dolayı durduk yere bana ve aileme beddua ederdi.

V22: her zaman kocamın dediğini yapmaya çalıştım ailemin dediğini yapmaya çalıştım kocamın ailesini mutlu etmeye çalıştım ama hep küfür, beddua yedim hakarete uğradım aşağılandım

4.3.4.3.2. Suçlama, korkutma ve tedirgin etme

Bu alt temada ise adölesan gebenin kendi isteği olmamasına rağmen onun adına karar verme, ona istemediği şeyleri yaptırma, onu anne babasına şikayet etmekle korkutma, yapmadığı şeyler üzerinden adölesan gebeyi suçlama gibi durumlar anlatılmıştır.

V7: evlendikten sonra kocamın ailesi sanki beni hiç sevmedi yemek yapıyordum kusur buluyorlardı temizlik yapıyordum beğenmiyorlardı sen nasıl anne olancan, nasıl çocuk bakacan diye hakaret ediyorlardı sonrasında beni kendi aileme şikâyet ediyorlardı.

V28: kız çocuğu doğuracam diye bana zaten kız çocuğu doğuracan deyip ağır işleri yaptırmaya devam ediyorlar bazen kocamın kardeşleri bana vurdukları oluyor ve kocana söylersen seni tekrar döveriz diyorlar bu sebeple kimseye bir şey demiyorum.

V9: ben ev işlerini, çamaşırı, yemeği, bulaşığı, temizliği yapıyordum ama yine de ne biçim yapmışsın elbiseler güzel yıkanmamış, yemek güzel olmamış gibi şikayet ediyorlar artık nasıl yapacağımı şaşırdım bazen kaynanam olan halam yaptığım temizliği beğenmeyip bana böyle giderse seni babana geri yollayacağız diye tehdit ediyor.

V19: annem ve babam bana hiç küfür etmez hakaret etmezdi ama burada öyle değil kocam dahil kaynanam ve kocamın kardeşlerinin eşleri bana kolaylıkla hakaret ediyorlardı yaptığım ev işlerini hiç

beğenmiyorlardı kaynanam özellikle böyle devam edersen kocanı başka biriyle evlendirecem sana kuma getirecem diye beni tehdit ediyordu.

V4: sanki bana hakaret etmek için beni gelin aldılar bir gün yemek yaptım ve sofraya koydum kaynanamın tabağında yemeğin içinde saç çıktı kaynanam bu senin saçın dedi oysa ben kapalıyım nasıl yemeğe düşsün saçım kaynanam bir daha yemekte saç çıkarsa saçlarını kökünden keserim dedi ben inanıyorum yapar da.

4.3.4.4. Adölesan gebelerin birlikteliklerinde yaşanan istismar sonrası hissedilenler

Bu tema adölesan gebelerin yaşadıkları istismar sonrasında neler hissettiklerini ne düşündüklerini anlamak ve hangi başa çıkma mekanizmalarını kullandıklarını öğrenmek amacıyla oluşturulmuştur. Böylelikle ekolojik sistem teorisi temelinde değerlendirilen adölesan gebeler alt sistem ve üst sistemin birer parçası olduğundan ne hissettiklerini ve hangi başa çıkma mekanizmaları kullandıklarını öğrenmek amaçlanmıştır bu bilgi de tezin çözüm önerileri kısmının yazılmasına ışık tutacak önemli bir alanı oluşturacaktır.

4.3.4.4.1. kabullenme

Bu temada katılımcılar istismar sonrası hissettiklerini ve başa çıkma stratejilerini "ağlamak, önemsememek, içine kapanmak, kimseyle konuşmamak" gibi ifadelerle anlatmışlardır. Bu ifadeler katılımcıların durumu kabullenerek ya da kişisel çabalarıyla, başa çıktıklarını göstermektedir:

V1: evlendikten sonra kocamın evinde önceleri işleri kocamın kız kardeşleri ve annesi ile birlikte yapıyorduk sonra bütün işleri ben yapmaya başladım herkes yapılacak bir iş varsa bana söylüyordu bende yapıyordum ama çok yoruluyordum işler yetişmeyince de hakaret küfür ediyorlardı bazen dayakta yiyordum ama zamanla alıştım bu duruma şimdi gebeyim ama yine bir sürü ben yapıyorum ama artık olsun nede olsa çocuğum olacak deyip bana yapılan şeyleri görmemezlikten geliyorum kulağımı kapatıyorum.

V26: Kocamdan 2 kere şiddet gördüm. Dayak yedim ikisi de kardeşleri yüzünden. Ben hiç kıpırdayamadım. Sessizce kaldım öyle yerde. Sonrasında onlara bir şey demedim her şeyi kabullendim hiç itiraz etmedim.

4.3.4.4.2. Ağlama, içe kapanma, intihar düşünceleri

Ağlama, içe kapanma ve intiharı düşünme alt teması katılımcıların istismar sonrası "içe kapandıklarını, ağladıklarını ya da intihar etmeyi düşündüklerini" ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise yaşadıkları umutsuzluk duygularından bahsetmiştir.

V8: zaten dışarı çıkmaya iznim yoktu. Hep evin içindeydim bütün gün ev işleri yapıyordum bazen bana çok yüklendikleri zaman tuvalete geçip ağlıyorum sonrasında günler geçiyor zaten.

V17: kocamla evlendikten sonra her şey daha iyi olur diye düşündüm ama olmadı zaten gurbetteydik ve ben zaten yalnızdım babamın evinde de yalnızdım yaşım küçük belki ama ben ruhen çok büyüdüm artık bazı şeyler ağır geliyor çoğu zaman intihar etmeyi düşündüm.

V7: kocamın ailesine hiç bir şey diyemedim hiçbir zaman kocama da bazı şeyleri diyemedim zaten beni dinleyecek de kimse yoktu ben hep kendimle konuştum bana zulüm edenleri allah havale ettim.

V3: Kocamla zaten iki üç ay beraber yaşayabildik sonra kendisi bırakıp Suriye'ye gitti kaynanamla birlikte yaşıyoruz bana sürekli hakaret edip küfür ediyor ben küçüğüm ve küçük yaşta gebe kaldığım ve polisler kocamı bu sebeple aradığı için sürekli bana küfür ediyor. Aileme sürekli hakaret ediyor sürekli senden kadın olmaz senin gibi gelin alacağıma keşke çocuğum hiç evlenmeseydi diyor bende gebe halimle oturup ağlıyorum.

4.3.5. Eğitim

Bu tema çalışmanın odak noktalarından birini oluşturan Suriye uyruklu sığınmacılar arasında yüksek oranda olan adölesan gebeliğin çapraşık faktörlerine ilişkin bir kavrayış elde etme ve bu adölesan gebelerin topluma uyumunu sağlamak adına önemli bir faktör olan ve hayatlarını oldukça etkileyen eğitim yaşamlarının öğrenilmesi için oluşturulmuştur. Bu tema için gerçekleştirilen görüşmelerde en yüksek eğitim seviyesinin ilkokul öğrenimi gören adölesan gebeler olduğu görülmüştür. Adölesan gebelerin hepsinin eğitim seviyesinin düşük olduğu bazılarının hatta ilkokul eğitimini dahi tamamlayamamış olduğu ve aralarında okula hiç gitmeyenlerin olduğu belirlenmiştir. Görüşülen otuz Adölesan gebenin dokuzu Arapça okuma-yazma bilmediğini, on yedi adölesan gebenin Arapça okuma yazma bildiğini dördününde

Suriye'de medrese eğitiminin ilk basamağı olan ve Türkiye'deki eğitim sistemindeki karşılığı ilkokul olan eğitimi bitirdiğini sonrasında herhangi bir eğitim görmedikleri bildirilmiştir. Bu temanın oluşturulmasındaki diğer alt amaçlar ise adölesan gebelerin okul algıları ve eğitimden mahrum kalma sebeplerini öğrenerek tezin çözüm ve öneriler kısmında bu durumla ilgili çözümler üretebilmektir. Bu temanın dört alt teması mevcuttur tema ve alt temalar aşağıda gösterilmiştir.

4.3.5. Eğitim

4.3.5.1. adölesan gebelerin okul algıları

4.3.5.2. Kendi istekleri ile okula gitmek istememeleri

4.3.5.3. Aileleri tarafından okula gönderilmemeleri

4.3.5.4. savaş ve ekonomik zorluk sebebiyle okula gitmemeleri

4.3.5.1. Adölesan gebelerin okul algıları

Eğitim temasının ilk alt teması olan adölesan gebelerin okul algısıdır. Bu alt temada adölesan gebelerin okul algıları öğrenilmeye çalışılmıştır. Okul algısı alt temasının öğrenilme amacı ekolojik sistem teorisinin kabulü olan çevresi içerisinde bireyin tek başına ele alınamayacağı çevresinin kabulleri ve yapısı ile ele alınması gerektiği kabulüdür. Çevresinin okul algısı bireyin okul algısını etkileyip etkilemediği öğrenilmeye çalışılmıştır.

V4: Ne Suriye'de ne de Türkiye de hiç okula gitmedim. Okuma-yazmam yok. Kendimi bildim bileli evde kardeşlerime bakıyorum, ev işlerini yapıyorum. Annem tarlada babamla birlikte çalışıyordu, Evdekilere kim bakacak? Zaten sonrasında bizim bölgeye de savaş geldi komşularımızın bazıları öldü biz de Suriye'yi terk edip Türkiye'ye geldik okumak isterdim ama okuyamadım.

V14: okula gitmeye devam etseydim belki Severdim kitap okumayı, okula gitmeyi. Ben okumadım ama doğacak olan kızımı mutlaka okutaca. Türkçe okula giderse belki Türk kimliği olur vatandaş olur burada kalır.

V25: ancak ilkokulu okuyabildim. Sonra okula gidemedim veya göndermediler okusaydım iyi olurdu ama okuyamadım. Okumayı okula gitmeyi seviyordum

V17ben Suriye'de okula gidiyordum burada evde oturunca dışarı çıkmam yasaklanınca çocukluğumun bittiğini anladım şimdi allaha çok şükür gebeyim bebeğimin sağlıklı olmasını istiyorum ve onu okula göndermek istiyorum.

4.3.5.2. Kendi istekleri ile okula gitmek istememeleri

Bu alt temada katılımcıların kendi istekleri okula gitmek istememeleri nedeni öğrenilmeye çalışılmıştır katılımcıların okula gitmek istememelerine dair ifade ettikleri şöyledir:

V11: derslerim okuldayken iyi değildi bende okulu sevmedim zaten okula gitmek içimden gelmiyordu bıraktım. Zaten sonrasında da babam ağabeyimi ve beni evlendirdi ağabeyim eşimin kız kardeşi ile evlendi bende ağabeyimin eşinin erkek kardeşi ile evlendirildim.

V13: ben sadece okuma yazma biliyorum o da çok az bazı harfleri okuyup yazamıyorum ama okula gitmek te istemedim okul hem bizim köye uzaktı hem de okulu sevmiyordum. Türkiye'ye geldiğimizde ise ne aileme ne kimse okuldan bahsetmedi zaten bende burayı bilmediğim için okula gitmek istemedim

V5: Suriye'de medreseyi bitirdim sonrasında okula gitmek istemedim zaten annem babam da göndermek istemiyorlardı bende istemeyince okula bir daha devam etmedim okula gittiğim zamanda tam okula gitmiyordum zaten iki gün gidip bir hafta gitmiyordum zaten okulla aram iyi değildi bende okula gitmeyi istemedim.

4.3.5.3. Aileleri tarafından okula gönderilmemeleri

Adölesan gebelerin okula aileleri tarafından gönderilmedikleri bu sebeple okul okuyamadıkları ifade edilmiştir. Bu sebeple bu alt tema oluşturulmuştur katılımcıların ifade ettiği bilgiler şöyledir.

V12: bizim ailede zaten kız çocukları okumaz okuma yazma öğretilir sadece annem okula gittiğim ilk yıldan beri bana "Evi temizleyeceksin, ev işi yapacaksın diyerek okula göndermezdi. Ben okula gitmeyi istiyordum ama beni okutmadılar.

V16: okul okumak bizim için lükstü sanki okula gönderilmek istenmezdi sanki kız çocukları kız çocuklarının sanki hayatı evden kocasından ibaret olması içindi ailem istemedi okula gitmemi ki zaten birkaç yıl sonrasında okuldan aldılar beni.

V28: Suriye'de ne kadar süre gittiysem odur. Onda da ancak ilkokulu bitirdim evde yaşlı dedem ve nenem vardı kardeşlerimin bakıma ihtiyacı vardı okuldan sonra eve gelip kardeşlerimle onlara bakıyordum. Okula da her gün gitmiyordum zaten haftanın iki veya üç günü okula gidiyordum geri kalan günlerde evde anneme yardım ediyordum. Suriye'de medreseyi bitirince de göndermediler zaten burada okula hiç gitmedim.

4.3.5.4. Savaş ve ekonomik zorluk sebebiyle okula gitmemeleri

Bu alt tema adölesan gebelerin okula gitmeme sebeplerinden savaş ve ekonomik zorluğun etkili olduğu ifadeleri üzerine oluşturulmuştur katılımcıların ifadeleri şöyledir:

V30: Türkiye'ye geldiğimizde ben 10-11 yaşındaydım Suriye'de medrese 4. Sınıfa gidiyordum sonra savaş bizim oralara geldi ben medresenin ikinci kısmına gidemeden biz Türkiye'ye gelmek zorunda kaldık ve okul hayatım böylece bitti babam burada okula kayıt etti beni ama burada Türkçe bilmiyordum ve utanıyordum arkadaşlarımdan ayrıca beni birinci sınıfa koydular birinci sınıftan başlamam gerekirmiş o sebeple burada da okulu bıraktım

V10: Maddi durumu yoktu babamın evde 5 kardeşiz ben en büyüğüyüm kardeşlerim de bende okula gitmedik, daha doğrusu parasızlıktan gidemedik.

V24: Suriye'de bir iki yıl ancak okula gittim sonrasında savaş çıktı ve biz Türkiye'ye geldik o yüzden okula gidemedim burada da okula gitmedim.

4.3.6. Günlük Yaşam

Bu kategori tezin ana araştırma konularından biri olan katılımcıların günlük yaşam pratiklerini öğrenmek için oluşturulmuştur. Günlük yaşamlarında neler yaptıkları, eşleri ile sorun yaşayıp yaşamadıkları, yaşamışlarsa yaşadıkları sorunların ne olduğu, neden kaynaklandığı, aile içi yaşanan sorunların ne olduğu, sebebinin ne olduğuna dair katılımcı adölesan gebelerin günlük yaşamlarında karşılaştığı aile içi ve eşler arası sorunlar öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğrenilen bilgiler ekolojik sistem teorisi temelinde değerlendirilerek tezin mikro, mezzo ve ekzo sisteme dair verilerini oluşturmaktadır. Bu temanın eşler arası yaşanan sorunlar ve aile içi yaşanan sorunlar gibi iki alt teması bulunmaktadır tema ve alt temalar aşağıda gösterilmiştir.

4.3.6. Günlük Yaşam

4.3.6.1. eşler arası yaşanan sorunlar

4.3.6.2. aile içi yaşanan sorunlar

4.3.6.1. Eşler arası yaşanan sorunlar

Bu alt temada katılımcıların günlük yaşantılarında yaşadıkları eşler arası sorunlar anlatılmıştır. Katılımcılar eşleriyle genelde ekonomik zorluk ve eşlerinin aileleri sebebiyle tartıştıklarını kavga ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifadeleri şöyledir:

V4: Sabahtan akşama kadar eşimin ailesi ile birlikte yaşadığımız için evin bütün işlerini ben yapıyorum ama bir kimse takdir etmiyor sonrasında eşimi dolduruşa getirip kavga etmek zorunda kalıyoruz bazen eşimden dayak yiyorum

V7: Şimdi gebeyim çocuğum olacak ama eşimle çocuk konusunda konuşamadım bile her şeye kaynanam karışıyor bazen eşimi dolduruşa getirip beni dövmesini sağlıyor kendisi de küfür ediyor anlayacağın cehennemde yaşıyorum ve bu cehenneme çocuk doğuracam

V25: tam büyümeden evlendiriyorlar kızları bizim oralarda, Yaşadıkları zor hayatlar kaderleri oluyor onların. Tek dertleri bugünü geçirmek oluyor. Kocamla Suriye'de daha mutluyduk burada daha çok sorun yaşamaya başladık genelde de ailesi yüzünden kavga ediyoruz.

4.3.6.2. Aile içi yaşanan sorunlar

Bu alt temada katılımcıların günlük yaşantılarında karşılaştıkları aile içi sorunlar anlatılmıştır. Katılımcılar aile içerisinde sürekli temizlik yapma, bulaşık yıkama, yemek yapma gibi sorunlar ifade etmekle birlikte ekonomik zorluklar sebebiyle de aile içi sorunlar yaşadıklarını da ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifadeleri şöyledir.

V14: Bütün işleri ben yapıyorum. Evdeki bütün çamaşır bulaşık temizlik işleri hep bana bırakılır şimdi gebe olmama rağmen hala ben yapıyorum kaynanam da yardım etmez her zorluğu tek başıma aşmaya çalışıyorum

V29: Çamaşır yıka; temizlik yap bulaşık yap yemek yap her şey benden sorulur. Hepsini yapıyorum ama yine de bana bağırıyorlar.

V20: kocamın evine geldim geleli buradaki bütün işleri yapar oldum aklınıza gelirse evle ilgili bütün işleri yapıyordum kimse de yardım etmiyordu hatta kocamın annesi bırakın yalnız yapsın işi ne diye bazen söyleniyordu.

V16: 'Evdeki herkes yemek bekliyor, temizlik bekliyor. Hepsini yapmaya çalışıyorum ama yetişemiyorum kimse de yardım etmiyor belki küçük olduğum için belki hiç ses etmediğim için bunlar oluyor evde kocamın iki kardeşinin daha eşleri var onlarda hiç yardım etmiyor bana O yüzden bütün işleri ya ben yapıyorum ya da onlara yardım ediyorum hiç oturmuyorum. Sabah ezanı okunmadan kalkardım, geceye kadar çalışırım ama kimse memnun olmazdı.

V9: ben kocamın evine gelip kocamın ailesi ile yaşamaya başladığımda çok yabancılık çekmedim zaten kocamın ailesini tanıyordum ama evde yaklaşık 15 kişi yaşıyorduk ve yatacak yer dahi yoktu ayrıca evde çocuklarda vardı her zaman ses gürültü oluyordu bu sebeple komşular bizi bir iki defa şikayet etti ben ve eşimin küçük kardeşleri ile kaynanam evde kalıyorduk kocam ve iki kardeşi çalışıyordu ama yine de geçinemiyorduk çok zor koşullarda yaşıyoruz.

V8: kocamın ailesi Her şeye, karışıyorlar. Evdeki sorunlar çözülmediği için mesela parasızlık veya faturanın ödenmemesi mesela her zaman sorun oluyor birde evde kaynanam ve kocamın kardeşleri veya onların eşleri ile bazen ev işleri için tartışıyorduk bazen dayak yediğimde oluyordu.

4.3.7. Kamusal Hizmetlere Erişim

Bu kategori tezin ana araştırma sorularından biri olan adölesan gebelerin kamusal hizmetlere erişimini içermektedir. Adli – tıbbi hizmetlere ulaşımı ve sosyo- ekonomik olarak desteklenme durumları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu sebeple adölesan gebelerin Türkiye'deki kamusal faaliyetlerden yararlanıp yararlanmadıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Görüşme yapılan adölesan gebelerin yaşadıkları en büyük zorluk ve kamusal hizmetlerden yararlanarak çözümünün nasıl olduğu sorulduğunda pahalılık ve taciz/dışlanma ve dil bilmeme olarak sıralanmıştır. Çözümü ise adli- tıbbi hizmetlerden yararlanma ve ekonomik desteklenme olarak ifade edilmiştir. Katılımcılar Türkiye'de daha rahat ve özgür olduklarını ifade etmiştir. Adölesan gebelerin Türkiye'de daha özgür ve rahat olmalarının neye göre değiştiği sorusu sorulunca katılımcıların kamusal hizmetlere rahatça ulaştıkları özellikle tıbbi hizmetten çok

memnun kaldıkları istedikleri zaman hastaneye gidebildiklerini ilaçlarını her zaman ücret ödemeden aldıklarını ifade etmişlerdir. Adölesan gebelerin belirttikleri bir diğer durumun gebe kalmaları ve evlendiklerinin Türkiye'deki yetkililer tarafından bilinmesinden sonra bazı kişilerin onların yaşam alanlarını ziyaret ettiklerini bazı katılımcıların maddi destek aldıklarını bazı katılımcıların ayda bir olarak evlerine bir yetkilinin gelip görüştüğünü ifade etmişlerdir. Bu kategorinin dört teması vardır bu kategori ve temaları aşağıda gösterilmiştir.

4.3.7. Kamusal Hizmetlere Erişim

4.3.7.1. adölesan gebelerin adli hizmetlere ulaşımı

4.3.7.2. adölesan gebelerin tıbbi hizmetlere ulaşımı

4.3.7.3. adölesan gebelerin sosyal destek sistemlerine ulaşımı

4.3.7.4. adölesan gebelerin ekonomik destek sistemlerine ulaşımı

4.3.7.1. Adölesan gebelerin adli hizmetlere ulaşımı

Kamusal hizmetlere erişim kategorisinin ilk teması adli hizmetlere ulaşımdır bu tema katılımcıların adli hizmetlere ulaşıp ulaşmadığını, ulaştılarsa nasıl hizmet aldıklarını anlamak için oluşturulmuştur bazı katılımcıların yaşadıkları adli süreçleri benle ilgilendiler bana yardımcı oldular bana destek oldular korkmadım şeklinde ifade ettikleri görülmüştür katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

V27: Türkiye'de 15 yaşından küçüklerin evlenmesinin yasak olduğunu bildiğimi bu sebeple kocamla birlikte ancak ben 15 yaşını geçince hamile kalmamı tercih ettik neyse işte ifade verdik evlilik için bir şey olmadı ama vücudumdaki morluklar için polis kocamı uyardı bir daha olursa seni hapise atarım burası Suriye'ye benzemez dedi sonrasında karakoldan çıktık ve başka bir şey olmadı. Ama karakolda bana haklarımı anlattılar yazılı ifademi aldılar beni insan yerine koydular bana ne zaman istersen polisi arayabilirsin biz hemen geliriz dediler Suriye'de öyle olmuyordu.

V2:13 yaşında gebe kaldım doğumuma az kaldı eşim bu yüzden cezaevine girdi ama ben isteyerek gebe kaldım kimseden de şikayetçi değilim. Allah razı olsun polisler ve kadın polisler bana çok iyi davrandı

istediğin zaman ara biz yanına geliriz dediler. Bana bir numara verdiler onu ara dediler biz hemen geliriz dediler ama ben kimseden şikayetçi değilim.

D: peki hukuksal bir sorun yaşadığınızda adli makamlara müracaat etmekte çekinceleriniz olur mu?

V2: yani olur çekinirim bilmediğimiz yerler var orada ve ilk gittiğim zaman zaten oraya git buraya git denilerek bir sürü yere aldılar beni öyle uğraşmak zor. Bir şey olmasın diye endişeleniyoruz zaten bazen içimize atıyoruz altından kalkamayacağımız şeylere bulaşmak istemiyorum bu sebeple şikayet etmekten çekiniyorum ismimiz kayıtlara girer sorun olur diye korkuyorum o yüzden baş ağrısı istemiyorum.

V18: 15 yaşında bile değildim evlendiğimde 16 yaşında hamile kaldım. İmam nikâhı ile yaşıyoruz Türkiye de doktora geldik sonrasında bu yaşlarda evliliğin çocuk doğurmanın Türkiye'de yasak olduğunu öğrendik bizim Suriye'de bu yaşta evlilikler normaldir. Sonrasında kocamla karakolda ifade verdik ve evimize geldik sonrasında bir şey olmadı. Karakolda tercüman ve kadın polis bana sürekli bir şikayetin var mı sen çocuksun bir şikayetin varsa korkmadan bize söyleyebilirsin dediler ben kimseden şikayetçi olmadım zaten karakol evimize yakındı istediğin zaman buraya gelebilirsin başına bir şey gelirse bizi ara dediler.

V7: başka hastaneye aldılar beni ifade vermem için polisler vardı kadın polisler bana iyi davrandılar tercümanla bana korkmamamı bana yardım edeceklerini söylediler sonra hastanede aynanın önünde ifademi aldılar aynanın arkasında savcı ve avukat varmış bizi izliyormuş ben bildiklerimi şikayetçi olmadığımı söyledim sonrasında avukat yanıma geldi kartını verdi bir sorun olursa her zaman arayabilirsin dedi devlet bana bu avukatı vermiş dediler yani herkes bana yardımcı oldu bende korkmadım buranın Suriye'den farklı olduğunu anladım burada kadına hak veriyorlardı.

4.3.7.2. Adölesan gebelerin tıbbi hizmetlere ulaşımı

Bu temada katılımcıların tıbbi hizmetlere ulaşımları sorgulanmıştır katılımcılar tıbbi hizmetlere ulaşımda sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir bazı katılımcılar randevu alıp gidiyorum sorun olmuyor gibi ifadeler kullanmıştır katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

V17: hastanede ücretsiz muayene oluyordum herkeste bana iyi davranıyordu ama her eczaneden ilaçları alamıyorduk bazı eczaneler ilaçları ücretsiz veriyordu bize genelde de ilaçları bir iki gün içinde alıyorum istediğimiz zaman randevu alıp hastaneye gidebiliyorum.

V15: Başlarda Türkçe bilmediğim ve hastaneden nasıl randevu alınacağını bilmediğim için hastaneye gitmek istemiyordum gitmiyordum da bir defa özel bir göz doktorun gittim ama. Bir gün göz muayenem

için özel bir doktora gittim Suriyelileri muayene etmiyorum diyerek çıkardılar bizi paramız var dedik ama yine özel doktorda muayene olamadık özel doktorda öyle bir sorunum oldu sonra bizim mahalledeki Suriyeli doktora gittim muayene oldum oda bize hastaneden nasıl randevu alınacağını öğretti bir numara var 182 orayı aradı benim Türkçe bilen bir akrabam randevu aldı gittim. Ama devlete gittiğimde sorun olmuyordu gebeliğimle ilgili kanamalar olunca hastaneye gelmek durumunda kaldım muayene ettiler şimdi rahatlıkla randevu alıp geliyorum.

V28: bizim mahalleye Suriyeli doktor geldiği için genelde ona gidiyorduk ama bazen doktor bizi bu hastaneye gönderiyor tahlil için testler için en başlarda gelmek zor oluyordu ama şimdi rahatlıkla gelebiliyoruz randevu almak gerekiyormuş onu da kocam telefondan alıyor bende hastaneye gelip rahatlıkla muayene oluyorum allah buradaki herkesten razı olsun bana çok iyi davranıyorlar para da istemiyorlar ilaçlarımı da parasız alabiliyorum. Bazen doktorun kapısının önünde beklerken diğer Türk hastalar bize değişik sanki onların sırasını alıyoruz gibi bakıyorlar ama sorun olmadan sekreter bizi çağırıyor muayene olabiliyoruz zaten yaşım küçük olduğu içinde önceden karakola gitmiştim şimdi muayene olup çıkıyorum.

V18: gebe kaldığımı zaten geç öğrendiğim için doktora gelmedim önceleri sonrasında bizim eve yakın bir yer var dediler Suriyelilere bakıyor oraya gidebilirsin dediler bende oraya (göçmen sağlığı merkezi) gittim ordan da buraya geldim randevu ve diğer işleri onlar halletti.

4.3.7.3. Adölesan gebelerin sosyal destek sistemlerine ulaşımı

Bu temada katılımcılar sosyal destek sistemlere erişimleri yardım alıp almadıkları komşuluk sosyal yardım sistemine dair görüşlerini belediye ve bazı yardım kuruluşlarına erişimlerinin nasıl oldukları nasıl hizmet aldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

V1: sonrasında evimize devletten birkaç adam geldi Kocam hapise girdikten sonra evimize gelen devlet adamı bize para bağlayacağını söyledi sonrasında banka da hesap açtık ve her ay para almaya başladık ayrıca hilal ahmer yani kızılay bize her ay 200 lira civarı bir para veriyor bazen de belediye bize yiyecek yemek veriyor o kadar kocam çalışıp bize bakıyordu şimdi bu yardımlarla geçiniyoruz.

V24: Türkiye'de komşularımız bize çok iyi davranıyorlar bize sürekli yiyecek, meyve, et ve giysi veriyorlar benim hamile olduğumu bilen birkaç komşumuz da bana canımın çektiğini alabilmem için para verdiler ben almak istemedim ama zorladılar almak zorunda kaldım. Bazı Türk komşularımız eski bebeklerinin

eşyalarını bana getiriyorlar bebek ayakkabısı veriyorlar. Allah hepsinden razı oldun bize gelip içerde oturmuyorlar bizde onlara gitmiyoruz ama apartmanda yolda gördükleri için gebe olduğumu bilip yardım ediyorlar bazen bayramda et veriyorlar.

V12: Türkiye'de komşularımız olsun devlet olsun hep yardımcı oldu bize ama bazı kimseler halen bizi burada istemiyorlar bazı komşularımız bize sürekli yemek gönderiyor bazı elbiselerini ayakkabılarını gönderiyorlar bizi seviyorlar. Bizde onları seviyoruz. Önceleri sanki daha çok bize destek oluyorlardı şimdi artık sanki gitmemizi istiyorlar ama biz buradan gidersek ne yapacaz Suriye'de savaş var orda hepimiz ölürüz. Sudan çıkan balık gibi oluruz

V22: Türkiye'de komşularımız olsun ev sahibimiz olsun bize yardımcı oluyorlar ben hamileyim diye de bana bazen para veriyorlar bize belediyeye başvurun derneklere başvurun yardım alın dediler bizde başvurduk onlar öğretti nasıl başvuru yapılacağını şimdi belediyeden ve bazı derneklerden yardım alıyoruz bunlar yiyecek oluyor para oluyor kıyafet oluyor genelde hilali ahmerden de aylık para alıyoruz

4.3.7.4. Adölesan gebelerin ekonomik destek sistemlerine ulaşımı

Bu temada katılımcıların ekonomik destek sistemlerine erişimleri ve ekonomik desteklerden yararlanıp yararlanamadıklarına dair görüşleri yer almaktadır bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

V30: eşimin bir kardeşi engelli onun için bize kaymakamlığa gidin başvurun dediler başvuru yaptık maaş almak için şimdi onu bekliyoruz belki maaş olursa evdeki sorunlar biraz azalır. Kızılay bir kart verdi oraya ayda bir para yatıyor ben bilmiyorum kocam biliyor ne kadar para yattığını öyle destek alıyoruz.

V21: çocuğum olacağı için bana yardım parası çocuk yardım parası alabilirsin dediler bizde kaymakamlığa başvurduk eve gelip bakacaklarını söylediler bizde yardım parası almayı bekliyoruz sonrasında bir dernek varmış Suriyelilere yardım eden oraya gidip yardım için başvurdum ordan da yardım bekliyoruz.

V26: kocam ve kardeşleri çalıştığı için bize yardım vermiyorlar ama Suriyeli komşularımız hilali ahmerden para alıyorlar belediyeye başvurduk yardım parası almak için bize eşya ve yiyecek verdiler. Bazen de koli içinde yiyecek gönderiyorlar. Geçimimizi kocam ve kardeşleri sağlıyor evdeki herkes çalışıyor eltilerim evde boncuk işi yapıyor bazen bende onlara yardım ediyorum.

V5: hilali ahmer bize ayda iki yüz lira ya yakın para veriyor belediyede bazen bize yiyecek yardımında bulunuyor bize kaymakamlığa gidin ordan da yardım alabilirsiniz dediler gittik müracaat ettik ama daha ordan para almıyoruz.

12-13 yaşlarında akrabasıyla evlendirilen bir katılımcı yaşadıkları ekonomik zorluğu ve ekonomik destek sistemlerinden yararlanamadıklarını şu sözlerle dile getirmektedir.

V15: savaş olunca da kocam ve kocamın ailesiyle Türkiye'ye geldik şimdi onlarla birlikte yaşıyorum her zaman para sorunu oluyor evde bazen yiyecek yemek bazen elektrik bazen suyumuz olmuyor oturduğumuz evde zaten yıkık dökük harabe hilali ahmere kocam başvuru yaptı ama sonuç çıkmadı şimdi komşular çorba getiriyor, yemek getiriyor, eski kıyafetlerini getiriyor bazı komşularımız faturalarımızı ödüyor allah onlardan razı olsun sonra bir komşumuz bütün evdekilere ayakkabı aldı terlik aldı battaniye aldı onlarla ısınıyoruz yani komşular yardım ediyor anlayacağın devletten kimse bize bakmıyor bazen belediyeden yiyecek veriyorlar o kadar bir komşumuz adını bilmediğim bir derneğe bizi söylemiş onlarda bize iki aydır faturalar için para veriyorlar geçen eve geldiklerinde hamile olduğumu öğrendiler bunun içinde yardım edeceklerini söylediler ama daha bebek için yardım yapmadılar.

4.3.8. Geleceğe Dair Beklentiler

Bu kategori katılımcıların geleceğe dair beklentilerini anlamak için sorulan sorulara verilen cevaplar çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu kategorinin oluşturulma amacı adölesan gebenin içinde bulunduğu durumu ve geleceğe dair beklentilerini anlamaya çalışmaktır. Bu doğrultuda verilen cevaplar çerçevesinde bu kategorinin iki alt teması oluşmuştur. Adölesan gebeler Suriye'de savaştan önceki yaşamlarıyla göç ettikten sonraki yaşamlarını kıyaslayıp değişen yaşamlarına dair bilgiler vermiştir. Kendileri, gebeliği ve yaşadıkları ihmal, istismar durumlarının geleceğe dair beklentilerini nasıl etkilediklerini ifade etmişlerdir. Geleceğe dair beklentilerinde genelde anne olmaya dair olumlu tanımlamaları, doğacak bebeğini okula göndermek istemeleri, eşi ile ayrı eve çıkıp mutlu olma istekleri, vatandaş olma istekleri, kendi ailesi ile kavuşabilme ve doğacak bebeğinin ailesi tarafından görülmesinin istenmesi gibi beklentiler ifade edilmiştir. Bu kategori ve iki teması aşağıda gösterilmiştir.

4.3.8. Geleceğe Dair Beklentiler

4.3.8.1. kendi ve gebeliği odaklı beklentiler

4.3.8.2. aile ve eşinin ailesi odaklı beklentiler

4.3.8.1. kendi ve gebeliği odaklı beklentiler

Bu kategorinin ilk teması kendi ve gebeliği odaklı beklentilerdir. Bu temada Katılımcılar, geleceğe dair çok umutla bakmadıklarını bazı Katılımcılar, sadece doğuracakları çocukları ile mutlu olmak istediklerini, okutmak istediklerini, iş sahibi, meslek sahibi yapmak istediklerini artık tek beklentilerinin bu olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

V29: *Şimdi hamileyim allahım bana bir çocuk nasip edecek inşallah bu evliliğin en iyi tarafı da bu oldu zaten şimdi artık bütün her şeyim bu çocuk onu büyütmek ona annelik yapmak istiyorum inşallah ta allah bize yardım eder. Bize ve ona rızkını verir. Bu hayatta çok şanssız oldum ama bu gebelik benim tek şansım oldu o yüzden bütün beklentim onun için artık inşallah benim gibi yaşamaz mutlu olur.*

D:Çocuğunuzu burada mı, Suriye'de mi büyütmek istersiniz?

V29: Ben *oraya gidemem buradan gidersek ne olacağımız belli değil burada iyi kötü yaşıyoruz orda yaşam bile yok orada okulu bırak elektrik su bile zor bulunuyordu çocuklarımız burada okusun Türkçe öğrensin geçmişini unutmasın ama Türk vatandaşı olsun belki onlar bizim yaşadığımız sıkıntıları yaşamaz. Türk kimliği olursa belki artık onlara Suriyeli demezler karşılaşacakları sorunların üstesinden rahatlıkla gelirler.*

V17: *gerçi biz Suriye'den geldikten sonra ben o zaman 10 yaşındaydım çocukluğum bitmişti ben Suriye'de okula gidiyordum burada evde oturunca dışarı çıkmam yasaklanınca çocukluğumun bittiğini anladım şimdi allaha çok şükür gebeyim bebeğimin sağlıklı olmasını ve benim gibi erkenden evlenmemesini istiyorum onu okula göndermek istiyorum. Bazen her şey kötü oluyordu kendimi öldürmeyi bile düşündüğüm oluyordu ama şimdi allah bana çocuk vereceği için mutluyum inşallah burada mutlu olurum artık Suriye'den geldiğimden beri mutlu olmadım diyebilirim son zamanlarda kocam bana vurmuyor ve ilk zamanlara göre daha mutluyum inşallah artık burada mutlu oluruz. Hayattan artık çok beklentim yok evimin kadını olmak istiyorum.*

V21: Genelde evlendikten sonra küfür hakaret şiddet gördüm ama şimdi gebeyim diye herkes bana yardımcı oluyor bende anne olmayı çok istiyorum bebeğimin erkek olmasını istiyorum çünkü kız çocuğu çok zorluk yaşıyor erkek en azından kendine bakabilir gebeliğimden beklentim bu diyebilirim tabi sağlıklı olmasını da

istiyorum. Eşimden beklentimde bize iyi bakması annesi ve ailesine inanıp bize vurmaması. Bende inşallah iyi bir anne olurum çocuğuma iyi bakarım.

V9: Şimdi amacım çocuğumu elime alıp onu büyütmek onun benim gibi büyümesini istemem kesinlikle okula gitmesini meslek sahibi olmasını isterim ben bunun için elimden geleni yapacam benim gibi yaşamasın ben perişan oldum savaş bir yandan evlilik bir yandan kaynanam bir yandan bıktırdılar beni geleceğe dair artık kendimle ilgili çok bir beklentim yok tek beklentim artık bu çocuğu büyütmek

V8: Bu zamanda insanlar kötü, Türkiye'de kimseyi tanımıyoruz herkes dikkat etmemizi ve başımıza kötü şeyler gelebileceğini söylüyor o yüzden başımıza kötü olay gelmesin istiyorum zaten benim hayatım artık hep evde geçiyor ve ev işi yapıyorum hep aslında gelecekten çok umutlu değilim bu yüzden de bazen ilaç içmeyi ölmeyi düşündüm ama günah olduğu için yapmadım şimdi gebeliğimle mutlu olmaya çalışıyorum gebeliğim hayatımdaki umutları yeniden yeşertti diyebilirim şimdi artık sağlıklı doğum yapmayı ve çocuğumla mutlu olmayı istiyorum. Belki doğacak bebeğim benden daha rahat yaşar buranın vatandaşı olur buranın okullarına gider şimdilik tek umudum bu.

V25: tam büyümeden evlendiriyorlar kızları bizim oralarda, Gelecekten umutsuz oluyorlar bende gelecekten umutsuzum okul okurken evlendirildim ve hayallerim son buldu belki Halep'te kalsaydık daha iyi olurdu her şey bizim için. Şimdi tek isteğim artık bu savaş bitsin ve sağlıklı bir çocuk doğurmak ama baktığım zaman şimdi Suriye'de savaş var ama Türkiye'de hayat var diyebilirim orda kalsaydık belki ölebilirdik geri dönmeyi çok düşünmüyorum bu savaş devam ettiği sürece

D: Savaş bittikten sonra ve size geri dönmeniz için bir yardım yapılacağı duyurulsa geri dönmeyi düşünür müsünüz?

V25: Biz çok oldu buradayız artık oralar eskisi gibi değildir savaş her şeyi yok etmiştir ne komşula4rımız kaldı orda ne akrabalar geri dönsek bile bize iyi bakmazlar orda geçenlerde bir akrabam gitti bayramda Suriye'ye herkes ona kötü gözle baktığını sanki onları savaşa biz sokmuşuz gibi baktıklarını anlattı o yüzden geri dönmek zor olur burada dil öğrenip vatandaş olabilirsek aslında sorunlarımızı çözüp burada yaşayabiliriz.

Amcasının oğlu ile Beşik kertmesi yolu ile evlendirilen bir katılımcının kendi ve gebeliği odaklı beklentilerini 'beklentisizliklerini ' şu sözlerle ifade etmiştir.

V13: Artık bir şey istemiyorum sadece mutlu olalım çocuğumu büyüteyim istiyorum evin küçüğü olduğum için bütün kötü işleri bana yaptırıyorlar yapmayınca da hakaret edip dövüyorlar kaynanam amcamın eşi ve görümcelerim amcamın çocukları ama bir eve gelin gittiğin zaman her şey farklı oluyor ben artık

kimseden bir şey beklemiyorum dayaklara ve hakaretlere alıştım artık gelecekten bir beklentim yok yani burda kalıp çocuğumu büyütmek istiyorum sadece şimdilik buradayız ama ilerde ne olur Allah bilir.

4.3.8.2. Eşinin ailesi odaklı beklentiler

Bu tema katılımcıların kendi ve eşlerinin aileleri odaklı beklentilerini öğrenmek için sorulan soruların cevaplanması sonucu oluşmuştur. Katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

V7: *Şimdi gebeyim çocuğum olacak ama eşimle çocuk konusunda konuşamadım bile her şeye kaynanam karışıyor bazen eşimi dolduruşa getirip beni dövmesini sağlıyor kendisi de küfür ediyor anlayacağın cehennemde yaşıyorum ve bu cehenneme çocuk doğuracam keşke ailem beni bu şekilde (berdel) evlendirmeseydi eşimin ailesi beni anlamıyor sürekli şiddet görüyorum ama inşallah bu çocuk doğunca daha iyi olurlar hem bana hem de çocuğuma karşı inşallah artık sürekli beni kocama şikayet etmeyi bırakırlar. Şimdilik beklentim bu*

V19: kocam benden büyüktü ve akrabamızdı onu tanımıyordum ve onunla evlendik buraya geldik ama burada hep sorun oldu ben hep evde kaldım bütün ev işlerini yaptım ama hep hakaret küfür yedim kocam bazen çalışıyor bazen çalışmıyordu bana para vermeyi bırak bazen yemek bile yiyemiyordum kocamın ailesinin bütün işlerini yapıyordum ama bir gün bana kimse teşekkür etmedi. İnşallah artık her şeyi görürler bebeğimin olacağını biliyorlar ama yine de her işi evde ben yapmaya devam ediyorum inşallah kaynanam ve kocam bu durumu görür ve bebeğimi ben iyice büyütürüm biliyorum ülkesinden çıkan herkesin ileriye dönük sıkıntıları olur bizde buradayız ama sanki burada değiliz çantamız hep hazır sanki haran gidecekmişiz gibi oluyor. Bende artık bunları düşünmemeye Allah ne nasip ederse yaşamaya başladım.

V25: eşim ve ailesi ile genelde aramız iyi ancak bazen tartışmalar oluyor aramızda onlardan beklentim bana çocuğum konusunda yardımcı olmaları kendi aileminde çocuğumu ya burada ya da Suriye de görebilmeleri çünkü onlar Suriye'de kaldığı için onlar benim gebeliğimi biliyor ama hiç görüşemedik sadece bir kaç kez telefondan görüştük inşallah doğacak çocuğumu görebilirler. Buradaki kızlarını unutmazlar.

V23: kaynanam ve kocamın kardeşleri ile aram iyi sorun yaşamıyoruz kendi ailemle de sorun yaşamıyorum ama evde sanki bir hiçim gibi kimse bana bir şey sormuyor elbiselerimi bile kaynanam ve kardeşleri alıyor bana keşke daha çok şey bana sorulsa ama böyle gelmiş böyle gidecek bu yüzden artık çok düşünmüyorum.

Berdel evliliği yaptırılan ve geleceğe dair eşinin ailesinden sadece kendisine şiddet uygulamamaları ve kendisini sürekli ağabeyinin eşi ile karşılaştırılmaması beklentisi olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir.

> *V11: Ağabeyim kocamın ablası ile evlenip bende kocamla evlendirilince önceleri sorun yoktu ama ağabeyim ve yengem bazen kavga edince kocam ve kaynanam bana ve aileme küfür ve hakaret ederlerdi kocam anneme, ablama, bana ağza alınmayacak şeyler söylerdi kaynanamda desteklerdi bazen kaynanam bu durumlardan dolayı durduk yere bana ve aileme beddua ederdi sürekli size verdiğim kızımın ayak parmağı bile olmazsın der ben artık bunları duymak istemiyorum beni kızları ile kıyaslamasınlar bana vurmasınlar artık gebeyim biraz sevsinler beni ve doğacak çocuğumu. Ben artık kimseden bir şey beklemiyorum aslında kendi halimde kimse karışmadan çocuğumu büyüteyim istiyorum*.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde çıkan sonuçlar, ekolojik sistem teorisinin ön kabulleri ve bu kabullerden insanın çevresi içerisinde değerlendirilmesi gerektiği ön kabulü içerisinde tartışılacaktır. Çalışmada Türkiye'ye göç eden Suriye uyruklu sığınmacıların ve içlerinde adölesan gebelik yaşayanların yaptığı evliliklerin ve yaşadığı gebeliklerin, sebep ve sonuçları ile birlikte mikro, mezzo, ekzo, makro ve krono sistemlerle olan çapraşık ilişkilerinin çok boyutlu ve çok aktörlü bir yaklaşım üzerinden tartışılarak farklı boyutlar çerçevesinde ekolojik sistem teorisi kapsamında ele alınması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada katılımcıların yaşam öykülerine, adölesan gebelik süreçlerine ve hayatlarındaki kırılma noktalarına, süreçlerine bakışları hakkında duygu, düşünce ve deneyimlerine yönelik ifadeleri doğrultusunda oluşturulan göç öyküsü, ilk evlilik yaşı ve evliliği, günlük yaşam pratiği, psiko-sosyal durumu, ihmal istismar durumu, kamusal hizmetlere erişimi ve geleceğe dair beklentiler gibi başlıklarla yorumlanmıştır. Katılımcıların, yapılan yüz yüze görüşme esnasında kendilerine yöneltilen araştırma sorusuna cevap bulabilmek için hazırlanan görüşme sorularına verdikleri cevaplar ile hem yaşam öykülerini hem de adölesan evlilik, birliktelik ve gebeliğin bütün yönlerini kapsayacak şekilde görüşlerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların, ifadelerinin Arapça dilinden Türkçe diline çevrilmesinde orijinal hallerinin korunmasına özen gösterilmeye çalışılmıştır. Öncelikle demografik bilgiler dosyalarından öğrenilmiş eksik kalan bilgiler katılımcılardan öğrenilmiştir. Adölesan gebelerin ilk evlenme yaşlarına dair veriler değerlendirilmiş daha sonra ise eğitim ve öğretimleri, evlenme veya birlikte yaşama kararları, adölesan gebelerin evlenme yöntemi ve şekli, adölesan gebelerin karşılaştıkları hukuki, adli- tıbbi ve beşeri sorunları, içerisinde oldukları durumla ilgili görüşleri alınmış. Son olarak da araştırmanın ana bağını oluşturan ekolojik sistem teorisinin ana kabulü olan bireyin bütün yaşamını çevresinin bir parçası olarak geçireceği ve ancak çevresi içerisinde bireyin değerlendirilebileceği. Bu sebeple adölesan gebelik, birliktelik ve evlilikleri adölesan gebelerin içerisinde yaşadıkları çevreyle ele

almak gerektiği ve bu sebeple sosyal ve fiziki çevreninde incelenip fiziki ve sosyal çevre üzerine toplanan verilere yer verilmiştir. Çalışmada çıkan sonuçlar ülkemizde yaklaşık on yıldır bulunan ve çoğu kamplar dışında, şehirlerde yaşayan yaklaşık üç buçuk milyon Suriyeli sığınmacının ekolojik sistem teorisi temelinde değerlendirilip oluşturulması elzem olan uyum politikalarına yol gösterici olacaktır. Uyum politikalarının oluşturulabilmesi için yapılan saha araştırmalarının sadece genel istatistiki verilerine bakmak yeterli olmayacak sığınmacılar arasında daha fazla dezavantajlı kesim olan kadınlar, çocuklar, engelliler gibi grupların daha fazla dikkate alınması bu gruplara özgü politikaların geliştirilmesi gerekmektedir bu çalışmada da bu dezavantajlı gruplardan biri olan ve geri dönmeleri bir hayli zor gibi görünen Suriye uyruklu sığınmacıların arasındaki Suriye uyruklu adölesan gebelerin akademik bir fotoğrafı çekilmekle birlikte derinlemesine mülakatlarla daha derin bilgiler elde edilmiştir.

Adölesan Gebelerin ve Eşlerinin Yaş Dağılımı

Türkiye'de 18 yaş altı evliliklerin imam nikahı adı altında veya benzer dini nikahlarla kayıt dışı resmi olmayan bir şekilde büyük oranda gerçekleştirildiği bilinmektedir. Türkiye'de yıllar içinde ortalama ilk evlenme yaşının yükseldiği izlenmektedir (TÜİK, 2016). Ortalama ilk evlilik yaşına dair Suriye'deki duruma ilişkin veri bulunmamaktadır. Her ne kadar Suriye'ye ilişkin yapılmış bir çalışmaya ulaşılamasa da hem çocuk evliliklerin 13-18 yaş arası evliliklerin neredeyse legal olması hem de doğurganlık oranlarının karşılaştırması, Suriye'de hem ortalama ilk evlilik yaşının hem de ortalama ilk çocuk sahibi olunan yaşın Türkiye'nin altında olduğu söylenebilir. Suriyeliler arasında evlilik ile ilgili güncel istatistikler mevcut değildir. 2006'da yapılan Multiple Indicator Cluster Survey (MICS) anketine göre 15 yaş altındaki kızların %3,4'ü, 18 yaş altındaki kızların ise %17,7'si evlidir. UNFPA Raporu'na göre dünya genelinde, her 5 çocuktan 1'i evli. Günümüzde 650 milyon kız çocuğunun ve 118 milyon erkek çocuğunun 18 yaşından önce evlendiği tahmin ediliyor. Her yıl 12 milyon kız çocuğu 18 yaşına basmadan

evlendiriliyor. Bugün, 18 yaşından önce evlenen her 10 çocuktan 9'u ise kız çocuğudur (State of World Population (SWOP), 2020)

Bu araştırma özelinde adölesan gebe olup görüşme yapılan kişilerin yaşlarına bakıldığında 3 kişi 13 (%10)'u, 6 kişi 14 (%20)'si, 6 kişi 15(%20) si, 9 kişi 16 (%30)'u, 6 kişi (%20) si 17yaşındadır. Adölesan gebelerin eşlerinin yaşlarına baktığımızda, görüşmeye katılan adölesan gebelerin eşlerinin yaşlarını tespit etmek iki açıdan önem taşımaktadır. İlki, görüşmeler gerçekleştirilirken çocuk evliliği yapmış kız çocuklarının yanında aynı zamanda çocuk evliliği yapmış erkek çocuklarının da olduğu tespit edilmiştir. Çocuk yaşta evlendirilen erkek çocukları her ne kadar görünür olmasa da bu konuya da dikkat çekmek gerekmektedir. Bundan dolayı katılımcıların eşlerinin sayı ve yaşları belirtilmiştir. Katılımcıların eşlerinin yaşı incelendiğinde, en düşük yaşın 18 altı, en yüksek yaşın ise 31-35 yaş arası olduğu görülmektedir. Veriler, kız çocukları kadar olmasa da erkek çocukların da çocuk yaşta evlendirildiğini ortaya koymaktadır. Başka açıdan ele alındığında ise küçük yaştaki kız çocuklarının çoğunlukla kendilerinden yaşça büyük kişilerle evlendirildikleri gerçeği göz önüne çıkmaktadır.

Adölesan Gebeler Ve Göç

Göç etmek zorunda kalan kadınların yaşlılar ve çocuklarla birlikte en dezavantajlı grup içerisinde yer aldıkları yapılan saha çalışmaları ve literatür taramalarından bilinmektedir. Kendi başına baş edilmesi zor olan adölesan gebelik yaşayan adölesan gençlerin göç etmek durumunda kalmaları hem fiziksel hem de psikolojik sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. (Sır, Bayram ve Özkan 1998) çalışmada da görüldüğü üzere göç olgusunu yaşamış adölesan gebelerin tanımadığı ülkelere gelmeleri kendileri ve ailelerinde can güvenliği, namus güvenliği gibi bir takım endişelerin oluştuğu bilinmektedir. Göçmen kadınlar hem kadın oldukları hem de göçmen oldukları için cinsel taciz, tecavüz ve şiddette maruz kalabilmektedirler (Adanu ve Johnson 2009).

Bu gibi sebeplerle adölesanların henüz on sekiz yaşını dahi doldurmadan evlendikleri veya evlendirildikleri görülmektedir. Bu evlilikleri genelde aile tarafından kendi fikirleri alınmadan yapılıyor olsa da adölesan gebelerin göç olgusunu deneyimlememiş olmaları durumunda evlenme yaşlarının daha yukarı yaşlarda olabileceği düşünülmektedir. Adölesan gebelerin yaşamış oldukları göç durumu ve göç ederken yaşamış oldukları travmatik durumlar bu rieylerde bir takım ruhsal bozukluklara sebep olabilmektedir. Öztürk'ünde belirttiği gibi bu travmatik yaşantıların sıklığı, şiddeti ve süresi arttığında bu bireylerde bu travmatik yaşantılar, bir dissosiyatif bozukluğa dönüşebilmektedir (Öztürk, 2020a). Yaşanan ve halen azalım gösterse de ülkemize doğru yapılan dış göçlerde göçü deneyimleyen adölesan gebelerin bu yaşantılarından sadece kendilerinin değil gelecek nesillerinin de kuşaklararası travma geçişi yoluyla etkilenebilecekleri düşünülmektedir. Kuşaklararası travma aktarımı, çözümlenmemiş bireysel ve toplumsal travmaların, bedensel ve daha çok sözel pratikler aracılığıyla diğer kuşaklara aktarılmasıdır. (Öztürk, 2020b) Bu durumda göç eden adölesan gebelerin gelecek kuşaklara deneyimlemiş oldukları göç, adölesan gebelik, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar gibi olguları aktaracakları iddiası öne çıkarılabilir.

Adölesan Gebeler ve Eğitim

Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim durumu konusu hem uyum ve topluma katkı hem de okul çağındaki çocukların okullaşması ve okul başarısı bakımından son derece önemlidir. Bu konuda eldeki sınırlı veriler, Suriyelilerin Türkiye ortalamasının oldukça altında bir eğitim seviyesine sahip olduklarını göstermektedir. Bu durum eğitim ve uyum süreçlerini yakından ilgilendirmektedir. Yine Türkçe öğrenilmesi, ekonomiye katkı, girişimcilik, toplumsal hayatın çeşitlendirilmesi, yerel toplumun değer skalasının bilinirliği gibi konularda da genel eğitim seviyesinin önemli rol oynayacağı söylenebilir. Suriyelilerin ekonomik ve toplumsal hayata uyumunda önemli bir yeri olan ve yetişkinler için planlanan meslek edindirme çalışmalarının verimliliği konusu da yine eğitim seviyesi ile yakından ilişkilidir.

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

Türkiye'nin nüfusunun %4.42'sine denk gelen Suriyeli nüfusun genel eğitim durumu hakkında oldukça sınırlı bilgi bulunmaktadır. Bugüne kadar konu hakkında neredeyse tek resmi kaynak T.C. Kalkınma Bakanlığı tarafından 2016 yılında "Türkiye-AB Mülteci Uzlaşısı"müzakereleri çerçevesinde yayınlanan "Türkiye'deki Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik 2016-2018 Dönemini Kapsayan Birinci Aşama İhtiyaç Analizi"(T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2016) başlıklı çalışmada görülmektedir. Kalkınma Bakanlığı tarafından GİGM'deki (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) veriler kullanılarak oluşturulan veriler, Suriyelilerin Türkiye ortalamasının oldukça altında bir eğitim seviyesine sahip olduklarını, yaklaşık yarısının ya okur-yazar olmadığını ya da hiç okula gitmediklerini göstermektedir. Bunun nedeninin Türkiye'ye gelenlerin kuzey Suriye'den kırsal ve oldukça geleneksel bir bölgeden gelmeleridir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2016). Türkiye'de %33,3 görünen okur yazar olmayan Suriyelilerin oranları Ürdün'de %13, Lübnan'da %14, Irak'ta ise %10 görünmektedir. (United Nations Development Programme (UNDP), the International Labor Organization (ILO) and the World Food Programme (WFP) 2017, s.83)

Türkiye'de birçok ailenin kız çocuklarının eğitiminin önemli olmadığını düşündüğü bilinmektedir. Maalesef bu süreç Suriye uyruklu ailelerde de görülmrktedir. UNİCEF birçok ülkede eğitim konusunda en dezavantajlı konumda kız çocuklarının olduğu ifade edilirken her yıl milyonlarca kız çocuğunun okula gidemediğini ve eğitimini tamamlayamadığını bu yüzden de toplumların kıyısına köşesine itilen, geleceğine ilişkin umutları çok az olan çocuklar olduğunu nitelendirmektedir. Toplumsal kalkınma için kız çocuklarının eğitiminden daha etkili bir araç olmadığı da dile getirilmektedir (UNİCEF, 2015). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi verilerine göre (2021) Türkiye'de kayıtlı olarak 3 milyon 649 bin 750 Suriyeli yaşıyor. Bunun 1 milyon 709 bin 537'si 0-18 yaşındaki çocuklardan oluşuyor. MEB istatistikleri ise okul çağındaki 1 milyon 47 bin 536 çocuktan yüzde 62.53'ünün yani 655 bin 75'inin eğitimden yararlandığını yaklaşık olarak yüzde 37,5 inin ise okula gitmediği eğitim sistemine dahil

edilmediği görülmektedir. Eğitim sistemine dahil edilmeyen çocuk sayısı 2015 yılında yüzde 70, 2016 yılında yüzde elli civarında olduğu açıklanmıştır (Mülteciler derneği, 2021). Suriyeli sığınmacılarda kız çocuklarının küçük yaşta evlendirildiği, birçok kız çocuğunun ev işlerine yardım etsin diye evde tutulduğu gerçeği herhangi bir sorunda veya bir şeyin bir şeye tercih edilmesi konusunda kız çocuklarının eğitimlerinden kolaylıkla vazgeçilebileceği fikrinin var olduğunu göstermektedir. Bu durumların kız çocuklarının eğitim sürelerine yansıyarak eğitimin her kademesinde eğitimden yararlanma oranlarının erkek çocuklardan daha az olduğu da söylenebilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 8 Haziran 2021 tarihinde yapılan açıklamada anaokulunda 35 bin 707, ilkokulda 442 bin 817, ortaokulda 348 bin 638 ve lisede 110 bin 976 Suriye uyruklu öğrencinin eğitim gördüğünü açıklanmıştır. Toplamda 938 bin 138 çocuk eğitim hayatına devam ettiği, eğitim çağında olup okula gitmeyen 432 bin 956 çocuğun olduğu ifade edilmiştir (Mülteciler derneği, 2021).

Bu çalışma için gerçekleştirilen görüşmelerde en yüksek eğitim seviyesinin ilkokul öğrenimi gören adölesan gebe olduğu görülmüştür. Adölesan gebelerin çoğunluğunun eğitim seviyelerinin düşük olduğu hatta ilkokul eğitimini dahi tamamlayamamış olduğu ve aralarında okula hiç gitmeyenlerin dahi olduğu belirlenmiştir.

Görüşülen otuz adölesan gebenin dokuzu Arapça okuma-yazma bilmediğini, on yedi adölesan gebenin Arapça okuma yazma bildiğini dördününde Suriye'de medrese eğitiminin ilk basamağı olan ve Türkiye'deki eğitim sistemindeki karşılığı ilkokul olan eğitimi bitirdiğini sonrasında herhangi bir eğitim görmedikleri bildirilmiştir.

Çoğu ailenin önceliği geçim ve fiziksel ihtiyaçlar olduğu için eğitim gibi çocuğun bilinç yapısını değiştiren geliştiren ikincil ihtiyaçları ve hakları önemsiz gibi algılanması sebebiyle aileler çocuklarını okula göndermemektedir. Özellikle kız çocuklarının ergenliğe girer girmez cinsel suçlardan korunması ve ev içi bir kişinin ihtiyaçlarının azalması olarak görülmesinden dolayı kız çocukları ergenliğin ilk yıllarından itibaren evlendirilmektedir. Bu gibi sebeplerle

görüşme yapılan Suriye uyruklu adölesan gebeler arasında Türkiye'de okula giden kimsenin bulunmadığı görülmüştür.

Görüşme yapılan adölesan gebelerin eğitim seviyelerinin düşük olmasının sebebinin anne ve babanın kararına ya da çevresel faktörlere bağlı olduğu görülmektedir. Aile içerisinde kız çocuklarının eğitiminin ikinci plana atılması ve önemsiz görülmesi, adölesan kız çocuklarının daha az eğitim almasına, sosyal izolasyona ve nihayetinde kadınların eğitimde ve uzun vadede çalışma hayatında cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını göstermektedir. Katılımcılar bu durumu *Ne Suriye'de ne de Türkiye'de hiç okula gitmedim. Bu sebeple okuma-yazmam yok. Kendimi bildim bileli evde kardeşlerime bakıyorum, ev işlerini yapıyorum. Annem tarlada babamla birlikte çalışıyordu, Evdekilere kim bakacak?* Gibi ifadelerle belirtmişlerdir.

Kız çocuklarının okullaşmasının önündeki en büyük engellerden birinin Türkiye'ye göç sonrası bu çocukların okula güvenlik, namus ve ekonomik kaygılar sebebiyle gönderilmemesi ve çocuk yaşta evlendirilmeleri olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra bunu kız çocuklarının okumasının önemli olmadığının düşünülmesi ve eğitime önem verilmemesi gibi faktörler takip etmektedir. Okula gönderilmediği için eğitim hayatı olmayan veya çok kısa süren kız çocuklarının evlendirildiği, evde ev işlerini ve kardeş bakımını yapmakla görevlendiği gibi birçok nedenden dolayı okula gidemeyen ve sonunda da okulu terk etmek zorunda bırakılan bu durumu çeşitli sebeplerle normalleştiren adölesan gebe katılımcılar da olmuştur. *Ancak ilkokulu okuyabildim. Sonra ailem göndermediler bir daha okula beni. Bari birkaç yıl daha gidebilseydim ama izin vermediler. Okumayı okula gitmeyi seviyordum ama işte okuyamadım* şeklinde ifadelerle yaşadıkları durumları belirtmişlerdir.

Suriyeli göçmen ailelerin çocuklarının Türkiye'de ya okula gönderilmediği ya da okula kaydedilip gönderildiklerinden kısa bir süre sonra devamsızlıklarının arttığı ve okula gitmedikleri öğrenilmiştir. Bu sorunla başa çıkabilmek için kız ve erkek çocuklarının eğitimine

önem verilmeli ve okula gidecek yaşlarda çocukları olan Suriyeli aileler tespit edilerek çocukların okula gitmesi sağlanmalıdır.

Yapılan görüşmelerde adölesan gebelerin büyük çoğunluğu çok az bir süre okula gönderilmiş veya hiç gönderilmemiştir. Katılımcıların okulun ne olduğunu tam anlamadan okul hayatlarının sonlandığı Türkiye'de ise herhangi bir program dahilinde bir okula gitmedikleri ve anne babalarının da kendilerini okula göndermelerine sıcak bakmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum Suriye uyruklu adölesan gebelerin temel insan hakkı olan eğitim haklarının elinden alındığı yorumunu yapmamıza sebep olmaktadır. Suriye'deki söz konusu durumun Türkiye'deki durumla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Erken yaşta evlilik ve eğitim durumu üzerine Türkiye'de yapılmış olan araştırmaların birinde 'Türkiye Aile Yapısı Araştırması''nda 2006 ve 2011 yıllarına yönelik öğrenim durumuna göre ilk evlenme yaşı verileri sonuçlarına bakıldığında, 2006 yılında 18 yaşın altında evlilik yapanların %47,2'sinin okur-yazar olmadığı, %31,7'sinin okur-yazar olup hiç okula gitmediği, %0,6'sının ise yükseköğretim mezunu olduğu bilinir iken, 2011 yılında 18 yaşın altında evlilik yapanların %40,5'inin eğitimsiz (okur-yazar olmayan ve okur-yazar ancak hiç okula gitmeyen) ve %0,5'inin ise yükseköğretim mezunu olduğu görülmektedir (TÜİK, 2011). Bu durumda istatistiki veriler, Türkiye'de eğitim düzeyi yükseldikçe ilk evlenme yaşının arttığını bununla birlikte de evliliğin ertelendiğini bildirmektedir. Türkiye'deki Suriye uyruklu adölesan gebe ve çocuklara baktığımızda okullaşma oranının düşük olduğu, okula kayıt edinilse dahi çocukların okula devamlılıklarının olmadığı gözlenmiştir. Literatür taramasında Suriye'de yapılmış eğitim düzeyi ve evlilik yaşı üzerine yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çocuk yaşta evlendirilen her adölesan, eğitimini yarıda bırakmak zorunda kaldığı için eğitim seviyeleri düşmektedir. Sonuç itibariyle çeşitli sebeplerden dolayı adölesan gebeler çevresel etmenler, anne-baba kararları ve ev işi, kardeş bakımı gibi değişkenler sebebiyle eğitim hayatları ya hiç olmamakta ya da çok kısa sürmektedir.

Adölesan gebelerin yaşanan göç ve ekonomik zorluklardan en çok etkilenen dezavantajlı gruplardan biri olduğu bu sebeple eğitim gibi temel hak ve özgürlüklerini dahi kullanamadıkları ifade edilebilir. En kolay vazgeçilen temel haklardan biri olan eğitim hakkından yararlanılamaması, toplumları ciddi bir dezenformasyon ve ciddi bir halk sağlığı, güvenlik, nüfus artışı, ekonomik yoksunluk gibi sorunlara sürükler. Çünkü eğitim sistemi içerisinde tutulmayan çocuk okuldan koparılır ve bu çocuklar ya eve hapsedilir ya da gelir getirici işlerde çalıştırılır. Her iki durumda da çocuk istismara açık hale gelir ve istismar edilir. Bu durumların yaşanmaması ve çocuğun eğitim sistemi içerisinde tutulabilmesi sebebiyle okullarda okulla aile arasında işbirliği içerisinde bulunacak okulun adeta dışarıya açılan bir penceresi olacak aile-okul; okul-çocuk; çocuk-aile arasındaki ilişkileri düzenleyecek bir mekanizmanın gerekliliği göze çarpmaktadır. Bu durumlarla baş edebilecek mevcut sistemlerdeki sorunları tespit edip çözüm üretebilecek okul sosyal hizmet uygulamasının gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde de hayata geçirilmesi kısa sürede çocukların eğitim hayatlarından koparılmasına, çocukların eğitim sistemi içerisinde tutulup adölesan dönemde evlendirilmelerine, gebe kalmalarına çözüm olabilecek gibi görülmektedir. Bu konuda atılan birkaç iyi adımdan biri de MEB'in yaptığı projedir. MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ve giderleri UNICEF tarafından karşılanan bir proje kapsamında; 21 ilde 20 bin 500 Suriyeli öğretmene eğitim verilmesi planlanmış, eğitimler 8 Ağustos 2016 yılından bu yana başlamıştır. Geçici eğitim merkezlerinde görev yapan Suriyeli eğitmenlere, MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ve finansmanı UNICEF tarafından sağlanan proje kapsamında eğitim verilmektedir. Projenin amacı eğitim kalitesinin artırılması ve yaşanan dil probleminin çözülmesidir. Kursa yalnızca Suriye'de öğretmenlik yapan kişiler seçilmektedir. Bu kişiler görev aldıkları okullarda öğrenci ve ailenin okul ile iletişimini sağlamak için tercümanlık ve iletişim problemlerini gidermek amacı ile arabulucu, uzlaştırıcı,

rehberlik edici rolleriyle görevlendirilmiştir. Projenin çok yararlı olacağı düşünülmekle birlikte bu alanda eğitim almış profesyonel olan sosyal hizmet uzmanları arasından Arapça diline hakim olanların seçilerek projeye dahil edilmesi Suriye uyruklu çocukların okul yaşamında yaşadıkları zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olacaktır.

Adölesan Gebelerin Evlenme Şekli

Bu araştırma için gerçekleştirilen görüşmelerde Adölesan gebelik ve evliliklerinde beş farklı evlenme biçiminin yaşandığı görülmüştür. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen beş farklı evlenme şeklinin dağılımına bakıldığında görüşme yapılan otuz adölesan gebeden birinin beşik kertmesi yolu ile ikisinin berdel evliliği yapma yolu ile on altısının akraba evliliği ile sekizinin görücü usulü ile ve sadece üçünün isteyerek kendi istekleri ile evlilik yaptığı tespit edilmiştir.

Geleneksel toplum yapılarında yaygın olan ve orta doğu toplumlarında sıklıkla karşılaşılan akraba evliliklerinin çocuk evliliklerinin gerçekleştirilmesinde sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda kişilerin, hem birinci derece hem de ikinci derece akraba evliliği yaptığı söylenebilirken katılımcılar bu durumu şöyle ifade etmiştir. *Türkiye'ye gelince Amcamlarda kalmaya başladık onlar bizden önce İstanbul'da yerleşmişlerdi amcam ilk zamanlar bakıyordu bize. Sonra abilerim babam çalıştı ev tuttular. Babam hem akrabamız hem de huylarını her şeylerini biliriz hem de bize yakın olursun diyerek evlendirdi beni. Zaten eninde sonunda evlenecektim hem böylece eve de yük olmayacaktım bende bir şey diyemedim öyle evlendim.*

Adölesan gebeler ile yapılan görüşmelerde elde edilen bilgilere göre anne ve babalar, çocuklarını evlendirmek için öncelikle akrabaları tercih etmekte sonra yaptıkları seçimleri çocuklarına dayatmaktadır. Yine görüşme yapılan adölesan gebelerden edinilen bilgilere göre anne babaların özellikle kız çocuklarını küçük yaşta evlendirmelerini tercih etmelerindeki sebeplerden birinin kız çocuğunun 'namus'una bir halel gelmesinden korkmalarıdır.

Adölesan gebelerin evliliklerinde genelde kendi fikirlerinin sorulmadığı aile temsilcilerinin kararına uydukları görülmüştür. Görüşme yapılan otuz kişinin, akraba evliliği yapanların haricinde 8 kişinin, evlendirileceği kişiyi ilk kez kendisini isterken veya evlendiği gün gördüğü söylenebilmektedir. Görücü usulü evlilik biçiminde anne-baba ve sosyal çevrenin çocukların evlendirilmesi hususunda oldukça baskın olduğu görülmektedir. Görüşmeler esnasında elde edilen bilgiler doğrultusunda özellikle kız çocuklarının evliliklerinde herhangi bir etkiye sahip olmadıkları karar kısmında olmadıkları ve ailelerinin kararları doğrultusunda evlendirildikleri görülmüştür. Tüm hayatlarını hiç görmediği ve tanımadığı veya ağabey, kardeş olarak büyüdükleri kişiler ile belki de hiçbir zaman sevemeyeceği kişiler için harcamalarına yol açan aslında her açıdan risklerle dolu bir evlilik türü olarak da açıklanabilmektedir.

Bu çalışma özelinde dikkat çeken başka bir evlilik biçimi son zamanlarda Türk toplumunda daha az duymakta olduğumuz berdel ve beşik kertmesi evlilikleri olmuştur. Halen geleneksel yapının korunduğu ve örf ve adetlerin baskın olduğu geleneksel toplumlarda karşılaşılan bir evlilik türü olan berdel ve beşik kertmesi evlilikleri Suriye'den göç eden ailelerde de görülmeye devam edildiği yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır. Bir diğer evlilik biçimi olan beşik kertmesi evliliğinin de Suriye uyruklu ailelerde yapılmaya devam ettiği söylenebilir. Görüşme yapılan katılımcılardan şehir merkezinden uzak kırsal alanda yaşayanların daha çok berdel, beşik kertmesi ve daha küçük yaşlarda evlilikleri onayladığı ve çocuklarına yaptırdıkları gözlemlenmiştir. Katılımcılar, evlilikleri hakkında fikirlerinin alınmadığını evlendirilecekleri kişiyi görmediklerini, bazı katılımcılar, evlendirildiklerinden bile haberleri olmadıklarını, evlilik durumlarını tamamen ailelerinin inisiyatifinin belirlediğini ifade etmişlerdir. Adölesan gebelerin evlenme şekline bakıldığında geleneksel evlenme şekilleri ile evlendirildikleri, evlilik hakkında fikirlerinin alınmadığı ve aile büyükleri diye tarif edilen baba ve erkek kardeşlerin karar verici konumda oldukları kız çocuklarının evliliklerine zorla rıza gösterdikleri görülmektedir. Yapılan görüşmelerde hiçbir adölesan gebenin kendisi

hakkında verilen evlilik kararına evleneceği kişiyi istemese dahi karşı çıkmadığı aile büyükleri tarafından verilen karara uyduğu gözlemlenmiştir. Bu durumlar ele alındığında adölesan kız çocuklarının geleneksel toplumda bir karar verici konumda olmadıkları göç ile birlikte farklı ülkelere göç etmiş olmaları aile içerisindeki bu kadının ikinci planda olma durumunu değiştirmediğini halen kendi toplum geleneklerine göre kız çocuklarının evlenmelerine karar verildiği yorumu yapılmıştır. Görüşülen ve kendi isteği ile evlendiklerini ifade eden üç adölesan gebenin evlilikten farklı beklentileri olduğu bilinmektedir. Evdeki işlerden kaçış olarak evliliği yorumladıkları, evlenecekleri kişiyi tanıdığı için evlenmek istediklerini, aksi durumda hiç tanımadıkları biri ile evlenmek durumunda kalacaklarını bu sebeple bu geleneksel yapıyı tanımalarından ötürü evliliği kendi istekleri ile yaptıkları ifade edilmiştir. Yapılan görüşmeler değerlendirildiğinde çoğu (27) adölesan gebenin kendi isteği dışında evlendirilmiş olduğu bilinmektedir. Görüşme yapılan üç adölesan gebenin kendi isteği ile evlenmiş olduğunu ifade etseler de aile yapılarını tanıdıklarından ve hiç tanımadıkları biri ile evlendirilme ihtimallerinin olduğunu bildiklerinden evliliği kendi istekleri ile yaptıklarını ifade ettikleri aslında bunun özgür bir seçim olmadığı düşünülmüştür.

Adölesan Gebelerin İlk Gebelik Yaşları ve Gebelikle İlgili Karşılaştıkları Adli Tıbbi Sorunlar

Adölesan gebelerin ilk gebelik yaşları incelendiğinde; 4 adölesan gebenin 13, 5 adölesan gebenin 14, 8 adölesan gebenin 15, 10 adölesan gebenin 16, 3 adölesan gebenin 17 yaşında ilk gebeliklerini yaşadıkları tespit edilmiştir. Adölesan gebelikler henüz gelişimini tam olarak tamamlamamış gelişmekte olan adölesanda birçok sağlık sorununa sebep olmaktadır (Aydemir, 2011). Adölesan dönemde yapılan evlilikler sadece adölesan gebenin yaşamını değil aynı zamanda doğacak bebeğinin de beden ve ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir (Gökçe, 1991).

Yapılan görüşmelerde yaşadıkları adölesan gebeliğin kendi yaşamları, doğuracakları çocuğun yaşamanı kocalarının yaşamını dolayısı ile kendi ve eşlerinin ailelerinin yaşantısını olumsuz etkilediğini dile getirmişlerdir. Bir katılımcı yaşadığı durumu şu sözlerle ifade etmiştir: *: gebe kaldığımı hastanede öğrendim zaten ama sonrasında hayat bana zindan oldu kocamı hapise aldılar benim yaşım küçük olduğu için onunla evlenemez çocuk yapamazmışız biz bunu bilmiyorduk sonrasında doktorum polis çağırdı hastaneye ve ben polislerle başka hastaneye gittim orada ifademi aldılar şikayetçi olmadığımı söyledim ama polisler sonrasında kocamı hapise attılar ben halen kaynanamla yaşıyorum zaten kaynanam amcamın eşi kocamda amcamın oğluydu ben şikayetçi değildim ama böyle oldu şimdi evde herkes bu durumdan dolayı beni suçluyor ve ben ne yapacağımı bilmiyorum.*

Görüşme yapılan adölesan gebelerde görüşme gebe kalma süreçlerine yönlendirildiğinde bazı katılımcıların gebeliklerinden çok sonraları haberdar olduklarını bazı katılımcıların gebeliklerini planlayarak yaşadıklarını fakat bazı katılımcıların gebeliklerini planlayarak yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde de belirtilen üzere erken yaşta gebeliklerin birçok ruhsal ve fiziksel soruna sebep olduğu bilinmektedir. Literatüre baktığımızda Şen ve Kavlak'ın belirttiği gibi adölesan gebelerin doğum kontrol yöntemleri açısından eksik oldukları ve yeterince uygulanmadığı adölesanlar tarafından doğum kontrol yöntemleri bilinmediği için gebelik süreçleri çok hızlı oluşmakta bu durumda planlaması yapılmayan gebeliğin adölesan, doğacak çocuk ve aileler üzerinde olumsuz bir çok sorun oluşturacağı ifade edilmiştir (Şen ve Kavlak, 2011).

Yapılan görüşmelerde katılımcılar, literatür bilgilerini destekler şekilde yaşadıkları tıbbi, fiziksel, duygusal istismarı ifade etmişleridir bir görüşmecinin ifadeleri şöyledir: *15 yaşında gebe kaldım zaten gebe olduğumu ancak üç ay sonra anladım doktora gittiğimde. Kendime dair bebeğime dair hiç bir şey bilmiyordum ayrıca doğumdan da korkuyordum çünkü evlendiğimde sorun oldu kan durmadı doktora geldik bir gün hastanede kaldım tuhaf hissediyorum ama bebeğim olacağı için mutluyum inşallah erkek olur.*

Literatür taraması aşamasında karşılaşılan bazı çalışmalarda adölesan gebeliklerin bazen adölesan gebenin veya gebe kaldığı çocuğun ölümüne sebep olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Bulut 1991). Yapılan görüşmeler değerlendirildiğinde Suriye uyruklu adölesan gebelerin doğum kontrolü, üreme sağlığı gibi konularda yetersiz bilgiye sahip oldukları gözlemlenmiştir. Cinsellikle ilgili çok az kişiden bilgi aldıkları bu bilgi aldıkları kişilerin başında anneleri ve varsa ablaları geldiği okul yaşamları çok sınırlı olduğu için yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Adölesan dönemde gebe kalan adölesanların yetişkinlere göre daha fazla hastalık, ölüm riski taşıdıkları gebeliklerinden dolayı hastalık ve sağlık sorunları ihtimaline daha açık oldukları vurgulanmaktadır (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA-13), 2018). Literatür taramalarında karşılaşılan bir başka durumun adölesan gebelerin anne baba rollerini yerine getirmelerinde yeterince deneyime ve bilgiye sahip olmadıkları için eksik kaldıkları yetişkin anne babalardan daha çok güç sarf ederek anne baba rollerini daha az öğrendikleri daha az fonksiyonellikte uyguladıkları görülmüştür (Bulut, 1991). Bu sebeple adölesan gebeliğin hem adölesan gebeye hem de doğacak çocuğa ruhsal ve fiziksel olarak zarar verebileceği söylenebilir. Yapılan görüşmelerde de sekiz adölesan gebenin daha önce düşük yapmış oldukları hem hastane kayıtlarından hem de katılımcıların ifadelerinden öğrenilmiştir. Yapılan dosya taramalarında ise düşük yapma sebeplerinin farklılık gösterdiği üç katılımcının bebeğinin anne karnında ölmesi ve kalp atışlarının tespit edilememesinden dolayı hastanede farmakolojik ve tıbbi müdahale ile düşük yaptırıldığı öğrenilmiştir. İki katılımcının evde düşük yapıp hastaneye başvurdukları öğrenilmiştir. Üç katılımcının da rahmin alt denilebilecek kısmına tutunan bebeğin geliştikçe rahime tutunmasının olmadığı ve gebeliğinin düşük ile sonuçlandığı öğrenilmiştir. Yapılan dosya taramaları ve katılımcıların bu durumu ifadeleri adölesan dönemde gebelik yaşayan adölesanların çeşitli sorunlar sebebiyle düşük yaptıkları, hastaneye ilk gelişlerinin bu düşük yaşadıkları durumda olduğu daha öncesinde herhangi bir kontrol

muayenesine gelmedikleri gözlemlenmiştir. Bu durum da Suriyeli adölesan gebelerin sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamadıklarını göstermektedir.

Adölesan Gebelerin Evlenme Kararlarına Etkileri

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda çocuk evliliklerinde evlenme kararının anne-babalar bazen ağabeyler tarafından alındığı ve adölesan bireylerin evlenme kararlarına katılmadıkları fikirlerinin alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir katılımcı bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir. *Evlendiğimde 14 yaşındaydım bir süre Suriye'de humus ta kaldık sonrasında Türkiye'ye geldik eşimle bir yıla yakın Kilis'te kaldım sonrasında İstanbul'a geldim ve şimdi hamile kaldım evlilik bizim orada ailenin emri ile olur sen itiraz edemezsin zorla evlendirildim. Ama sonrasında eşimi sevdim.'*

Katılımcıların düşük eğitim düzeyleri, ekonomik yoksulluk ve savaş dolayısı ile Türkiye'ye göç edip geleneksel yardım modeli olan akraba yardım modelinden yararlanan ailelerde sonrasında evlilik bağı ile bu model sürdürülmek istendiği bu sebeple evlilik bağı oluşturularak geleneksel yapının devam etmesi amaçlandığı görülmüştür. Okul yaşamları uzun süreli olmayan çocukların yoksulluk döngüsüne sürüklendikleri ve haberleri dahi olmadan onlara danışılmadan anne baba kararı ile evlendirildikleri dile getirilmiştir. Son tahlilde adölesan gebelerin evlenme kararlarına katılmadıkları hayatlarının geri kalan kısmını birlikte geçirecekleri kişiyi seçme özgürlüklerinin olmadığı onlar adına bu seçimi aile büyüklerinin yaptığı çocukların evlendirilmeye karar verildiği veya kendisini istemeye gelen biri olduğu zaman bu durumdan haberdar edildiği söylenebilir. Geleneksel toplumlarda kadın erkek eşitliği ve kadının kendi bedeni üzerindeki karar alma özgürlüklerinin sınırlı olması ve bazı temayül ve yazılı olmayan kurallara göre belirlenmesi adölesan gebelerin ve daha geniş açı ile bakıldığında kadın bedeninin üzerindeki baskının ne kadar çok olduğu görülebilmektedir. Katılımcılar, evlilikleri hakkında fikirlerinin alınmadığını evlendirilecekleri kişiyi

görmediklerini, bazı katılımcılar, evlendirildiklerinden bile haberleri olmadıklarını, evlilik durumlarını tamamen ailelerinin inisiyatifinin belirlediğini ifade etmişlerdir. Adölesan gebelerin evlenme şekline bakıldığında geleneksel evlenme şekilleri ile evlendirildikleri, evlilik hakkında fikirlerinin alınmadığı ve aile büyükleri diye tarif edilen baba ve erkek kardeşlerin karar verici konumda oldukları kız çocuklarının evliliklerine zorla rıza gösterdikleri görülmektedir. Yapılan görüşmelerde hiçbir adölesan gebenin kendisi hakkında verilen evlilik kararına evleneceği kişiyi istemese dahi karşı çıkmadığı aile büyükleri tarafından verilen karara uyduğu gözlemlenmiştir. Bu durumlar ele alındığında adölesan kız çocuklarının geleneksel toplumda bir karar verici konumda olmadıkları göç ile birlikte farklı ülkelere göç etmiş olmaları aile içerisindeki bu kadının ikinci planda olma durumunu değiştirmediğini halen kendi toplum geleneklerine göre kız çocuklarının evlenmelerine karar verildiği yorumu yapılmıştır. Görüşülen ve kendi isteği ile evlendiklerini ifade eden üç adölesan gebenin evlilikten farklı beklentileri olduğu bilinmektedir. Evdeki işlerden kaçış olarak evliliği yorumladıkları, evlenecekleri kişiyi tanıdığı için evlenmek istediklerini, aksi durumda hiç tanımadıkları biri ile evlenmek durumunda kalacaklarını bu sebeple bu geleneksel yapıyı tanımalarından ötürü evliliği kendi istekleri ile yaptıkları ifade edilmiştir. Yapılan görüşmeler değerlendirildiğinde çoğu (27) adölesan gebenin kendi isteği dışında evlendirilmiş olduğu bilinmektedir. Görüşme yapılan üç adölesan gebenin kendi isteği ile evlenmiş olduğunu ifade etseler de aile yapılarını tanıdıklarından ve hiç tanımadıkları biri ile evlendirilme ihtimallerinin olduğunu bildiklerinden evliliği kendi istekleri ile yaptıklarını ifade ettikleri aslında bunun özgür bir seçim olmadığı düşünülmüştür.

Adölesan Gebelerin, Adölesan Evlilik ve Gebelik Hakkındaki Düşünceleri

''Evlilik, hemen hemen her toplumda belli bir konum elde etmenin önemli bir aracıdır.'' (Benedict, 2000, s.261). Evlilik olgusuna toplumların bakış açısı konum ve statü kazanma olması ile birlikte görüşme yapılan adölesan gebelerin küçük yaşta evlendirilme olgusuna bakış

açıları genelde olumsuz tutumlar içermekle birlikte gebelikleri hakkında olumlu düşünceler ifade edilmiştir. Katılımcıların adölesan dönemde evliliği onaylamadıkları doğacak çocuklarının kendileri gibi erken yaşta evlenmesini gebe kalmasını istemediklerini belirtmelerine rağmen adölesan gebelikleri ile ilgili allah ve din temelli açıklama yaparak gebeliğe kutsallık atfedip gebelikleri ile ilgili her ne kadar bazı katılımcılar, fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşasalar da olumsuz görüş bildirmemişlerdir.

Katılımcılar, erken yaşta evlendirildikleri için, çocukluklarını yaşayamadıkları, okula gitmeye devam etmeyi istediklerini fakat okula gönderilmediklerini kaynana evinde çeşitli fiziksel, duygusal, psikolojik istismara maruz kaldıklarını beyan etmişlerdir. Fakat her ne kadar adölesan evliliğe dair görüşleri olumsuz olsa da adölesan gebeliğe ve anneliğe kutsiyet atfetmeleri adölesan gebeliğe dair olumsuz fikir beyan etmemelerini sağladığını düşündürtmüştür.

Küçük yaşta evlendirilen katılımcılar, doğacak veya doğmuş olan çocuklarının küçük yaşta evlenmelerini istemediklerini, çocuklarının önce meslek sahibi, eğitimli birey olmalarını istediklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılar, adölesan evlenmeyi olumsuzlamakla birlikte adölesan gebeliği onlara allah tarafından verilen bir şans nimet olarak görmekte hatta bazı katılımcılar, adölesan gebe kaldıkları için allah tarafından seçilmiş olduklarına inanmaktadırlar. Adölesan evliliklere karşı ve birçok soruna sebep olduğunu belirtmekle birlikte adölesan gebeliği olumlamışlardır. Gebelikleri sonrasında doğacak çocuklarının kendileri gibi erken yaşta evlenmelerini istemedikleri okula gitmelerini istediklerini belirtmişlerdir. Adölesan gebeliklerde fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşadıklarını ifade eden katılımcılar, gebe olduklarından pişman olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Adölesan Gebelerin Birlikteliklerinde Yaşanılan Sosyal Sorunlar

Görüşme yapılan adölesan gebeler evlendirildiklerinde evliliğin henüz ne olduğunu bilmediklerini, kocasının ailesi ile yaşamaya başladıktan sonra bazı sorumlulukları anladıklarını, yeni yaşamlarına alışmada zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Adölesan gebelerin hem yaşlarının küçük olması hem gebe olmaları hem de kadın cinsiyetinden olmaları maalesef onları istismara daha açık hale getirmektedir. Bu durum da aile içerisindeki karar mekanizmalarına katılmasına olanak sağlamamaktadır (Çınar ve Hıra, 2017). Adölesan gebelerin kutsiyet atfettikleri gebelikleri ve sonrasında oluşacak annelikleri toplum tarafından bilinçli olarak kadına empoze edilmektedir. Çünkü bu kutsiyetle ataerkil toplum ikincil bir kazanım sağlayıp kadını kamusal alandan uzaklaştırıp meslek sahibi, öğretmen, doktor, mühendis olma gibi rollerini dolaylı olarak engelleyip kadının birincil ve başat rolünün anne rolü olduğu yanılgısını kadına empoze edecektir (Özateş, 2007). Böylelikle kadınlar ekonomik özgürlüğü olmayan, kamusal ve ekonomik hayattan arındırılmış bir şekilde yaşamlarına devam edeceklerdir. Bazı katılımcılar, kırsal alanda yaşadıklarını bu sebeple Suriye'nin büyük şehirlerine hiç gitmediklerini hatta köylerinin dışına hiç çıkmadıklarını ifade ederek kocaları ile aralarında bazı yaşam tarzı farklılıklarının olduğunu vurgulamışlardır yeni yaşama alışmaya çalıştıklarını ifade eden katılımcıların bazı sorunlar yaşadıkları ifade edilmiştir. Bu yaşam tarzı farklılığından ev içi rolleri tam olarak kavrayamadıklarından bazen şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar, kaynanaları tarafından hafif şekilde tokat atılmasını, ayağı ile kendilerini ittirmesini, bazı aşağılama sözcüklerini şiddet olarak kabul etmeseler de yaşanan durumun bir şiddet olduğu aşikardır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler eşleri ile ilişkilerine yönlendirilince katılımcıların eşleri ile sınırlı bir duygu paylaşımı yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu durumun adölesan evlilik yapan bireylerin ilişkilerinde sağlıklı aile göstergelerine Sahip olamadıkları görüşünü desteklemektedir (Çamur-Duyan ve ark., 2007).

Sağlıklı evlilik ilişkisinde eşler duygularının paylaşımını kolaylıkla birbiri ile yaptıkları hislerini karşı tarafa rahatlıkla söyledikleri, ilişkinin doğası gereği ilişkide bazı sınırların olduğu, eşlerin birbirlerine hakaret küfür ve benzeri örseleyici sözler söylemediği eylemler yapmadığı eşlerin birbirlerinin ihtiyaçlarını değerlendirdiği durumların olması beklenir fakat katılımcıların henüz sağlıklı aile göstergelerine sahip olmadıkları gözlemlenmiştir.

Adölesan Gebelerin, Birliktelik Ve Evliliklerinde Çocuk İstismarına Dair Belirtiler Ve Bulgular

Araştırmanın ana sorularından biri olan adölesan gebelerin yaşamış oldukları ihmal ve istismar durumları açıklanmaya çalışılırken yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlarda üç alt tema belirlenmiştir.

Adölesan dönemde evlenen ve gebelik yaşayan adölesanların yetersiz eğitimleri henüz oluşmamış kimlikleri sebebiyle istismara daha açık hale gelmekte ve kendilerini koruma bakımından eksiklik yaşayabilmektedir. Zoroğlu ve arkadaşları tarafından yapılan çocukluk döneminde ihmal ve istismarın olası sonuçlarının araştırıldığı çalışmada, çocukluk döneminde istismara bağlı travma yaşayan kişilerin, kendine zarar verme ve intihar davranışı arasında güçlü bir bağ olduğu ve fiziksel istismara uğrayan çocuklarda intihar girişiminin %34,2, duygusal istismara uğrayanlarda %31,7, cinsel istismara uğrayanlarda ise %29,2 olduğu görülmüştür (Zoroğlu ve ark. 2001).

Yapılan görüşmelerde bazı katılımcılar hem fiziksel hem duygusal hem de cinsel istismara maruz kaldıklarını kabul etmemektedir bu durumun sebebi yapılan görüşme deşifrelerinde arandığında katılımcıların duygusal istismarın ne olduğunu bilmediklerini, fiziksel istismarın hangi davranışı kapsadığını bilmedikleri görülmüştür. Kendi istekleri ile cinsel birliktelik yaşadıkları için cinsel istismara uğramadıklarını da ifade eden katılımcılar görüşmelerin sonunda yaşadıklarının istismar olduğunu düşünmeye başladıkları gözlemlenmiştir.

Cinsel İstismara Yönelik Belirtiler Ve Bulgular

Cinsel istismara maruz kalan katılımcılar henüz yaşadıkları durumu anlamlandıramadıkları için yaşadıkları cinsel birlikteliklerin istismar olduğunun farkında değillerdir. Katılımcılar ile yapılan görüşmede sadece bir adölesan gebenin intihar girişimin olduğu bilinmektedir. İntihar girişimine yönelik eylemlerini her ne kadar kendi yetersizliği ve ailevi problemleri olarak tanımlasa da bütüncül bakış açısı ile ele alındığında henüz yetersiz ve baş etme kapasitesi henüz tam anlamıyla gelişmemiş olan adölesan gebelerin yaşadıkları olumsuz deneyimlerden sonra intihar girişimine yöneldiği de göz ardı edilmemelidir. İmren ve arkadaşları, cinsel istismara uğramış 157 çocuk ve ergen üzerinde cinsel istismar ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenlerini inceledikleri araştırmalarında, en sık görülen ruhsal bozukluğun %36,9 ile Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) olduğunu tespit etmişlerdir. (İmren ve ark., 2013).

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün yaptığı çalışmada belirttiği gibi On sekiz yaşından önce evlenen kadınların %19'u, 18 yaşından sonra evlenen kadınların ise %10'u yaşamlarının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015). Adölesan dönemde evlilik adı altında henüz tam anlamıyla fiziksel, psikolojik, ruhsal olarak hazır olmadan cinsel birlikteliğe zorlanan adölesanların ilk veya birkaç cinsel birlikteliklerinden sonra korunma yollarını bilmedikleri için gebe kaldıkları ve anne oldukları bilinmektedir (IPPF, 2010).

Bazı katılımcılar ilk cinsel birlikteliklerinde korktuklarını hatta bazılarının eşlerinin bile korktuğunu ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılar, evliliklerinde cinsel ilişki sırasında bazen acı çektiklerini belirtmişlerdir. Adölesan dönemde kendileri için aileleri tarafından seçilen bir erkek ile cinsel birliktelik yaşamak zorunda kalan adölesanların majör travma yaşadıkları fakat henüz yaşadıkları durumu anlamlandıramadıkları gözlemlenmekle beraber yaşanan bu

durumun çocuk hakları evrensel insan hakları bildirgesine aykırı olduğu görülmeli, bu durumda olan adölesan gebelere acil bir psikolojik destek verilmelidir.

Çocuk yaşta evlendirilen kız çocukları, hayatlarının hiçbir evresinde söz hakkına sahip olmadığı gibi bedenlerinin gizliliği, cinsel ilişki rızası ve arzusu konusunda da karar verme hakkına sahip olamamaktadırlar. Bu durumun kişinin kendi beden bütünlüğü üzerindeki iradesini de yok saymak anlamına gelirken insan hakkı ihlali, kadının cinsel özgürlüğüne ve cinsel dokunulmazlığına karşı bir suç olarak da değerlendirilmesi gerekmektedir. Öztürk(2021)'ünde belirttiği üzere çocuk çağı travmalarına maruz kalan özellikle çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalan bireylerin dissosiyatif kimlik bozukluğu gibi kişilik bozukluklarına sahip olmalarının kuvvetli muhtemel olduğu (Öztürk, 2021) bilinmeli psiko-sosyal destek mekanizmalarının daha etkin olarak saha çalışmaları yürütmesi gerektiği düşünülmektedir.

Fiziksel İstismara Yönelik Belirtiler Ve Bulgular

"Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması" sonuçlarına göre, fiziksel ve cinsel şiddet biçimi bir arada değerlendirildiğinde, çocuk yaşta evlendirilen kadınların yarısının fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı, on sekiz yaşından sonra evlenen kadınların ise üçte birinin şiddete maruz kaldığı görülmektedir. ''On sekiz yaşından sonra evlenmiş kadınların %42'si yaşamlarının herhangi bir döneminde duygusal şiddet/istismara maruz kalırken, bu oran 18 yaşından önce evlenmiş kadınlar için %51'dir.'' (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015, s. 99-100). Her ne kadar Suriye örnekleminde yapılmış böylesi bir çalışmaya literatür taramasında rastlanmazken yapılan görüşmelerde katılımcıların ifade ettiği üzere Suriye uyruklu adölesan gebeler arasında fiziksel şiddet mağduru adölesanların oranının az olmadığı söylenebilir.

Görüşmeler sırasında katılımcılardan elde edilen ifadeler de yapılan araştırmadan çıkan sonuçlar da 18 yaşın altında evlenen adölesanların hepsinin fiziksel, duygusal ve cinsel şiddeti

yaşadıklarını göstermiştir. Buradan yola çıkarak adölesan evliliklerinde istismar yaşanması durumunun evlenme yaşı ile ilgisi olduğu söylenebilmektedir.

Yapılan görüşmelerde adölesan dönemde evlenen ergenlerin kocası ve kocasının ailesi tarafından şiddet görme ihtimalinin yüksek olduğu çoğu görüşmecinin de bunu deneyimlediği hatta görüşmeler esnasında yapılan gözlemlerde bütün adölesan gebelerin evliliklerinin bir döneminde kocası ve/veya kocasının ailesi tarafından bir defa dahi olsa fiziksel şiddete maruz kaldığı sonucu çıkarılabilir. Fakat görüşme yapılan adölesan gebeler bazı itmeleri, sırtına vurulan görece hafif tokatları, yerde otururken kaynanası tarafından bir ev işi yapması amacıyla omuzu veya kalçasına vurulan görece hafif tekmeleri fiziksel şiddet olarak adlandırmadığından bazı katılımcılar, fiziksel şiddete uğramadıklarını ifade etmişlerdir. Oysaki fiziksel şiddet literatür bilgileri ile değerlendirildiğinde yukarıda sayılan bütün durumların fiziksel şiddetin bir boyutu olduğunu ve katılımcıların hepsinin fiziksel şiddet mağduru olduğu söylenebilir.

Adölesan Gebelerin Fiziksel Şiddet Görme Oranları

adölesan evliliklerde fiziksel şiddet gören adölesan kız çocuklarının fiziksel acıdan çok psikolojik etkilerinin ele alınması gerektiği ve bu psikolojik etkinin ölçümlenebilmesinin kolay olmadığı bilinmektedir (Aktepe ve Atay, 2017)

Kadınların maruz kaldıkları fiziksel şiddet davranışlarının hepsine çocuk yaşta evlenen kadınlar daha fazla maruz kalmışlardır. Buna göre, yaşamının herhangi bir döneminde maruz kalınan fiziksel şiddet çocuk yaşta evlenen kadınlar arasında %48 iken, 18 yaşından sonra evlenen kadınlar arasında %31 düzeyindedir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015). Her ne kadar bu çalışma Türkiye örnekleminde yapılmış olsa da Suriye uyruklu adölesan gebelerin evlilikleri hakkında bize fikir vermektedir.

Üçü hariç, tüm katılımcılar eşi ve eşinin ailesi tarafından fiziksel şiddete uğradıklarını ifade etmişlerdir. Fakat yukarıda saydığımız sebeplerden ötürü bu katılımcıların bazı davranışları fiziksel şiddet olarak adlandırmamasından kaynaklı bir durum söz konusudur.

Fiziksel şiddetin literatür tanımına bakıldığında ve adölesan gebelerin yaşadığı fiziksel temaslar ele alındığında hepsinin fiziksel şiddet mağduru olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Duygusal İstismara Yönelik Belirtiler Ve Bulgular

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde katılımcıların aslında duygusal istismarın ne olduğuna dair fikirlerinin olmadığı görülmüş sonrasında duygusal istismar çeşitleri örneklerle tanımlanarak soru tekrar sorulmuştur. Duygusal istismarın açıklaması yapıldıktan sonra katılımcıların hepsinin duygusal istismara maruz kaldıklarını örneklerle ifade ettiği görülmüştür bu durumda hemen her katılımcı en azından hakaret, tehdit, bedensel bir özelliği ile alay edilme, aile üyeleri yanında küçük düşürülme durumlarından en az birini yaşamıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 2015 yılında yayınlanmış olan alan araştırmasında belirttiği üzere erken yaşta evlendirilmiş adölesanların evliliğin ilk yıllarında sürekli baskıya maruz kaldıkları bu sebeple depresyona girdikleri, intihara kalkıştıkları ifade edilmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015). Araştırmanın katılımcıları ile yapılan görüşmelerde de adölesanların henüz kırılgan benlik saygıları, öz güven yetersizlikleri, henüz tam olarak oturmamış kimlik yapılarının hemen yaralanabilmesi sebebiyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yayınlamış olduğu rapora paralel olarak belirti gösterdikleri mutsuz oldukları ve psikolojik olarak desteklenmeleri gerektiği izlenmiştir.

Hakaret- aşağılama

Küçük yaşta evlendirilen katılımcıların ifade ettiği üzere evliliklerinin neredeyse ilk gününden itibaren hakaret ve küfür işittikleri özellikle kaynanaları tarafından hakarete uğradıkları ve bu durumun katılımcıların eşleri ile arasının bozulmasına sebep olduğu ifade edilmiştir. Yapılan görüşmelerde adölesan gebelerin gebe olmaları ve yaşça küçük olmalarına rağmen ev içi kaynana ve koca beklentilerinin azalmadığı evin bütün işlerinin kendileri

tarafından yapıldığı ifade edilerek bu durumun kendileri üzerinde baskı oluşturduğu ve ev için genel memnuniyetsizliğin kendilerinde değersizlik hissi yarattığı ifade edilmiştir.

Suçlama, Korkutma ve Tedirgin Etme

Yapılan görüşmelerde adölesan gebelerin duygusal- psikolojik ihmal ve istismara uğradıkları yaşadıkları hakaret tehdit suçlama ve korkutmaların nadiren yaşanmadığı sürekli bu gibi durumlara maruz kaldıkları ifade edilmiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcıların yapılan eleştiri ve suçlamalardan dolayı tedirginlik yaşadığı ve sürekli teyakkuz halinde oldukları ifade edilmiştir.

Adölesan Gebelerin Kamusal Hizmetlere Ulaşımı

Suriye uyruklu adölesan gebe ve ailelerinin kamusal hizmetlere ulaşımı çeşitli alanlarda incelenmiştir. Bu başlık altında önce yaşam tarzları ve ihtiyaç analizleri üzerinde durulmuş sonrasında daha çok sosyal yardımlara erişim durumları açıklanmıştır. Sosyal yardıma muhtaçlık denilince akla gelen en önemli özellik, kişinin kendi imkânlarıyla ihtiyacını yerine getirmekten yoksun olmasıdır. İşte kendi şahsi teşebbüsü ile ihtiyacını telafi gücünden mahrum olanlara "devlet" kurumlarınca yardım yapılmaktadır. Bu yardımların devletin "merkezi" kurumlarınca yapılması, "kamusal sosyal yardım" olarak nitelenmektedir. "Kamusal sosyal yardım"da en önemli çerçeve, yardımların "bütünüyle" devlet eliyle finanse ediliyor olmasıdır (Arıcı, 2004). Ancak, Türkiye'de 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan yola çıkılarak, hükümetlerin kamusal sosyal yardımları gönüllü kaynaklara dayandırma eğilimi söz konusu olabilmektedir (Çengelci, 1985). Türkiye'de kamusal sosyal yardım denilince ele alınan belli başlı kuruluşlar veya yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve bünyesindeki kuruluşlar; Vakıflar Genel Müdürlüğü, Yurt-Kur Genel Müdürlüğüdür. Fakat belirttiğimiz gibi sosyal yardımlar artık devlet eliyle yapılmasından çok özel sektörün ve gönüllü kuruluşların inisiyatifine bırakılmak istenmektedir. Zira ülkemizdeki

Suriyeli bireylere uluslararası örgütler, bazı Sivil Toplum Örgütleri ve bazı yarı özel Kızılay gibi kuruluşlar daha çok yardım yapmaktadır. Çalışmada adölesan gebelerin kamusal hizmetlere erişimi ve sosyo- ekonomik olarak desteklenme durumları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu sebeple öncelikle Türkiye ve Suriye yaşantısı arasındaki farklar öğrenilmeye çalışılmış adölesan gebelerin Türkiye'deki kamusal faaliyetlerden yararlanıp yararlanmadıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Çalışmada katılımcılara Suriye'deki yaşam tarzıyla Türkiye'deki yaşam tarzı arasında fark olup olmadığı sorulmuştur. Adölesan gebelerin hepsinin Suriye'deki yaşam tarzının Türkiye'den farklı olduğunu beyan etmiştir. Türkiye'nin ve özellikle İstanbul'un çok pahalı olması farklılık konusunda ilk belirtilen durum olmuştur. Bu durumu dil bilmemeleri sebebiyle dil sorunu ve her ne kadar benzer olsa da bazı gelenek görenek, adetlerin farklı olması izlemektedir. Türkiye'de görüşme yapılan adölesan gebelerin yaşadıkları en büyük zorluk sorulduğunda pahalılık ve taciz/dışlanma ve dil bilmeme olarak sıralanmıştır. Türkiye'de yaşamanın en güzel tarafları sorulduğunda ise burada savaşın olmaması ve özellikle İstanbul'un daha güzel olması ifade edilmekle birlikte Türkiye'nin daha özgür daha rahat bir ülke olduğu ifade edilmiştir. Adölesan gebelerin Türkiye'de daha özgür ve rahat olmalarının neye göre değiştiği sorusu sorulunca katılımcıların kamusal hizmetlere rahatça ulaştıkları özellikle tıbbi hizmetten çok memnun kaldıkları istedikleri zaman hastaneye gidebildiklerini ilaçlarını her zaman ücret ödemeden aldıklarını ifade etmişlerdir. Adölesan gebelerin belirttikleri bir diğer durumun gebe kalmaları ve evlendiklerinin Türkiye'deki yetkililer tarafından bilinmesinden sonra bazı kişilerin onların yaşam alanlarını ziyaret ettiklerini bazı katılımcıların maddi destek aldıklarını bazı katılımcıların ayda bir olarak evlerine bir yetkilinin gelip görüştüğünü ifade etmişlerdir. İfade edilen durum araştırılınca aile ve sosyal hizmetler bakanlığı il ve ilçe sosyal hizmet müdürlükleri çalışanlarının adölesan gebelerin yaşam alanlarına ev ziyaretinde bulundukları ve bazı katılımcılara sağlık ve danışmanlık tedbiri aldıkları bazı görüşmeci adölesan gebe ve ailelerine ekonomik destek sağladıkları öğrenilmiştir.

Adölesan Gebelerin Adli Hizmetlere Ulaşımı

Adölesan gebelerin adli hizmetlere ulaşımlarına baktığımızda adli süreçlerde adölesan gebelere kolluk ve baro tarafından atanan avukatların yardımcı olduğu özellikle avukatların bazı adölesan gebelere kartlarını vererek kendilerini herhangi bir adli konuda arayabileceklerini belirtmişlerdir. Adölesan gebelerin on beş yaş altı gebe olması durumunda ifadelerinin Çocuk İzlem Merkezlerinde yeminli tercümanlar eşliğinde ses ve görüntü kaydı alınarak alındığı ifade edilmiştir. Adli süreçlerde bazı katılımcılar kendilerinin Suriye'den farklı olarak Türkiye'nin kadın haklarına daha çok önem verdiğini gördüklerini ifade etmişlerdir. Her ne kadar yukarıdaki ifadeyi kullansalar da uğradıkları şiddet ve/veya istismar durumunda halen bir kolluk kuvvetine başvurmayı düşünmedikleri bu durumdan çekindiklerini, zaten şiddet gördüğü eşini şikâyet etmesi durumunda kendi ailesinin kendilerini dışlayacağını belirtmişlerdir. Adölesan gebelerin adli hizmetlere ulaşımında yaşanan temel sorunlardan biri kimliklerinin olmaması sebebiyle tutuklanmalarını sanmalarıdır. Bu durumda da yaşadıkları her türlü ihmal ve istismar durumuna katlanmak zorunda kaldıkları ifade edilmiştir. Adölesan gebeleri adli sistemden uzaklaştıran adli hizmetlere ulaşımlarını engelleyen bir başka durum ise ülkemizdeki adli sistemin oldukça karmaşık olmasıdır.

Adölesan Gebelerin Tıbbi Hizmetlere Ulaşımı

Adölesan gebelerin kamusal hizmetler başlığı altındaki hizmetlere erişimlerinin en kolay ve kaliteli olduğunu ifade ettikleri hizmet sağlık hizmeti sunumu olmuştur. Adölesan gebelerin hepsinin sağlık hizmetine ulaşımlarının kolay olduğu sonrasında rahatlıkla hastaneye gelebildikleri muayene olabildikleri tercümanların olması sebebiyle de rahat ettiklerini ifade ederek ilaçlarını da ücretsiz olarak para ödemeden aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu sebeple sağlık hizmeti sunumundan ve sağlık hizmetine erişimden memnun oldukları söylenebilir. Fakat bazı katılımcılar, bazı tanıdıklarının kimlikleri olmaması sebebiyle hastaneye gelmekten korktuğunu bu sebeple gebelikleri boyunca hastaneye kontrol amaçlı hiç gelmedikleri ve bu

sebeple bazı tanıdıklarının engelli çocuklarının olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılarda hastaneye daha önce ablalarının veya görümcelerinin kimliği ile giriş yaptırdıklarını kimliklerde olan yaşların on sekiz ve üstü olduğu için hiçbir sorun yaşamadıklarını daha sonra kendi kimliklerini il göç idaresinden alıp hastaneye kayıt yaptıkları zaman sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Kamusal hizmetlerin ve göçmen, sığınmacı, mülteci bireylere yönelik aydınlatıcı yönlendirmelerin ve sosyal bir politikanın eksikliği adölesan gebelerin sağlık hakkına ulaşımında bazı aksamalar yaratmaktadır. Bu sebeple kamusal hizmetlerin daha ulaşılabilir olması ve hizmetten yararlanması gereken bireylere kendi dillerinde, daha açıklayıcı ve daha basit yöntemlerle anlatılmalıdır. Böylelikle temel insan haklarından biri olan sağlık hakkına erişim göçmen ve sığınmacı bireyler özellikle gebeler arasında daha ulaşılabilir konuma gelebilir. Sığınmacı ve yabancı uyruklu adölesan gebelerin Sağlık bakanlığı tarafından kurulan göçmen sağlığı merkezleri hakkında daha çok bilgilendirilmeleri ve adölesan gebelerin gebelikleri süresince bu merkezlere gidip gebelikleri ve kişisel sağlıkları hakkında bilgi almaları takiplerinin yapılması kendi ve doğuracakları bebeklerinin sağlığı üzerinde olumlu etki yapacaktır. Ülkemizde henüz çok yaygın olmayan fakat bazı hastane bünyesinde kurulmuş olan göçmen ve yabancılar ruh sağlığı merkezlerinin tanıtımlarının göçmenler arasında yapılması zaten bir göç yaşamış ve kuvvetli muhtemel bir travmaya ve akabinde travmanın kendini gösteriş şekli olan teyakkuz hali öfke hali, gibi durumları yaşayan bireylerin bu ruh sağlığı merkezlerine yönlendirilmeleri göçmenler arasındaki ruh sağlığını korumak adına önemli bir adım olacaktır. Göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişiminde önemli engellerden birinin sağlık çalışanlarının göçmenlere karşı tutumunun olduğu bu tutumun ayrımcılık içerdiği ifade edilse de yine de en rahat ulaştıkları kamusal hizmetlerin sağlık hizmeti olduğu bir gerçektir. Sağlık hizmetlerinin göçmen ve mülteci kimselere verilmesi aşamasında yapılması gereken temel düzenlemenin göçmen ve mültecilere uygun kliniklerin oluşturulması olduğu bilinmelidir. Dil bariyeri bir diğer önemli sorun alanıdır. Özellikle ruh sağlığı alanında tercüman ile çalışmanın

bir takımlar zorluklar içerdiği bilinmektedir. Bu durumların önüne geçilebilmesi için ya göçmenlerin dilini kısmen öğrenmiş bir ruh sağlığı çalışanına bu alanda çalışması için öncelik sağlamak ya da Suriye uyruklu ülkemizde üniversite okuyan ve sağlık alanında bir okul bitiren bireyleri istihdam edip diğer göçmenler ile toplum arasında bir köprü olmalarını sağlamak bu soruna çözüm olacaktır.

Adölesan Gebelerin Geleceğe Dair Beklentileri

Adölesan gebelerin geleceğe dair beklentilerine baktığımızda adölesan gebelerin bir tükenmişlik yaşadığını psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Adölesan gebelerin bazılarının geleceğe dair umutları tükenme noktasına geldiğinden intihar ve balkondan atlama dahi düşüncelerini kafalarından geçirdikleri ifade edilmiştir. Eş olma, anne olma ve gelin olma yüklerinin kendilerine ağır geldiğini ve tükenmişlik yaşadıklarını bu sebeple çoğu adölesan gebe gelecekte sadece sağlıklı bir bebeğe sahip olmak ve benim yaşadıklarımı çocuğuma yaşatmamak için mücadele edecem demekle yetinmektedir. Adölesan gebelerin belirttiği gelecekle ilgili ilginç noktalardan biri de çocuklarının eğitimli ve kalifiye biri olmasını istemeleridir. Ayrıca kendi yaşamları gibi yaşamamalarını da temenni etmektedirler. Adölesan gebeler ile yapılan görüşmelerde gelecek planlamalarında Suriye'ye dönmek gibi bir düşüncenin olmadığı hayatlarının geri kalan kısmını Türkiye'de geçirmek istediklerine dair bir görüş birliği bulunmaktadır. Sığınmacı ve göçmenlerin geleceklerini artık ülkemizde gördükleri gerçeğini göz ardı etmek mümkün değildir. Bu sebeple ülkemizde bulunan yaklaşık üç buçuk milyon Suriyeli göçmenin büyük çoğunluğunun ülkemizde kalmaya devam edeceğini kabul etmek gerekir. Bu öngörüyü 2019 yılında Suriyeliler barometresi adlı 26 ilde yapılan alan çalışması (Suriyeliler barometresi, 2019) ile Prof. Dr. Murat Erdoğan'da ifade etmektedir. Bu raporda görüşülen Suriyelilerin yaklaşık yüzde sekseninin ülkelerine hiçbir şekilde dönmek istemedikleri yani Suriye'de rejim değişse ve kendi istedikleri rejim iktidar olsa veya kendilerine bir ev verilse, bir maaşa

bağlanılsa gibi imkânlar sağlansa dahi geri dönmek istemedikleri ifade edilmiştir. Bu çalışmayla bağlantılı olarak da çalışmamızın çıktıları örtüşmektedir bu çalışmamızda da görüşme yapılan Suriyeli adölesan gebelerin hiçbiri Suriye'ye dönmek istememektedir. Bu sebeple bir psiko-sosyal müdahale planı oluşturulup bu kişilerin topluma uyumları gerçekleştirilmelidir. Bu psiko-sosyal yaklaşımın temel ilkelerine baktığımızda en başta uygun bir ihtiyaç analizinin yapılması ve bu ihtiyaçlara binaen uygun sevk etme ve yönlendirilmelerin yapılması gerektiği ardından toplumun kaynaklarını kullanma ve eğitim ile bu sığınmacıları bilinçlendirme çalışmalarının yapılması ve izleme ve takip aşamaları ile bu bireylerin toplum entegrasyonlarının, uyumlarının izlenmesi hem Suriye uyruklu bireylerin hem de Suriye uyruklu adölesan gebelerin uyumlarını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Türkiye'nin uygulamış olduğu açık kapı politikasından dolayı ülkemize yasal ve yasal olmayan yollardan giriş yapan göçmen, sığınmacı, mülteci, vatansız ve benzeri isimlerle adlandırılan kişilerin sayısı hızla artmaktadır.2011'de Türkiye'ye gelen Suriyeli sayısı sadece 14 bindi. Ağustos 2012'de sayı 60 bin civarında, Ekim 2012'de 100 bin sayısı aşıldı. 2013 sonunda sayı 224 bini aşmıştı.2014 bittiğinde Türkiye'de Suriyelilerin sayısı 1.5 milyonu aşmıştı. 2015 sonunda 2.5 milyona çıkan sayı, 2016 sonunda 2.8, 2017 sonunda 3.4, 2018 sonunda 3.6, 2019 sonunda ise 3.576.370 olarak gerçekleşti (GİGM, 2020). Bu durumun toplumsal olarak birçok sonucu olacağı öngörülebilir. Yoksulluk ve yardıma muhtaç kişi sayısı artacak, buna bağlı olarak aile yapısı ve dinamikleri değişecek, bu bireylerin yeterli intibakı ve sosyal uyumları sağlanmazsa çeşitli sorunlar ortaya çıkacaktır.

Türkiye'de bulunan uluslararası koruma ihtiyacı olan Suriye uyruklu adölesan gebelerin temel hak ve özgürlüklerini kullanabildikleri ve insan onuruna yakışır bir yaşama sahip olabilmelerine katkıda bulunmak amacıyla alan araştırması, raporlama ve farkındalık oluşturma faaliyetlerinde bulunmak ve Suriye uyruklu adölesan gebelerin topluma entegrasyonuna katkı sağlamak amacı ile yapılan bu çalışmada Türkiye'nin nüfus bakımından en kalabalık şehri olan İstanbul İlinde yer alan bir kadın doğum hastanesine başvuran bireyler üzerinden yaşam öyküleri dinlenerek, çok yönlü tanımlayıcı bir değerlendirme oluşturulmaya çalışılmıştır.
Bu bölümde araştırmada ulaşılan yargılar ile varılan sonuçlar ve çıkan bu sonuçlar çerçevesinde çalışmanın sınırlılıklarına değinilecektir. Sonrasında ise alan çalışanlarına ve bazı kurum ve kuruluşlara dair bazı öneriler sunulacaktır.

Bu çalışmada yer alan bütün katılımcılar istismara ve ihmale maruz kalmıştır. Çalışma nitel olarak tasarlandığı için herhangi bir genelleme kaygısı güdülmemiştir. Ancak çalışmanın nicel veri toplama yöntemleri ile elde edilen verilerine bakıldığında bu çalışmadaki istismar ve

ihmale maruz kalan adölesan bireylerin oranının yüksekliği, sorunun Suriye uyruklu adölesan gebeler için önemli düzeyde olduğunun göstergesi sayılabilir.

Yapılan çalışmada görüşülen adölesan gebelerin dördü hariç geri kalan 26 adölesan gebenin kendi istekleri dışında evlendirildikleri tespit edilmiştir. Kendi isteği ile evlenenler ve kendi isteği dışında evlenenler kıyaslandığında yaşadıkları ihmal ve istismar bakımında anlamlı bir fark görülmemiştir. Her iki grupta fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel istismara maruz kalmıştır.

İstismara uğrayan adölesan gebelerin hiçbirinin ilk veya orta öğretime kaydı yoktur. Sekizinin ne Türkçe ne de Arapça okuma yazması vardır geri kalan 22 adölesan gebenin Arapça okuma yazması vardır. Bu durum da ülkemizdeki eğitim politikalarının ülkemize göç eden göçmen, sığınmacı, mülteci gibi dezavantajlı grupları kapsamakta yetersiz kaldığı ve bu grupların eğitime ulaşmakta sorunlar yaşadığını göstermektedir. Görüşme yapılan adölesan gebelerin eğitim ve sosyoekonomik düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bu sonuç da literatürde belirtilen göçmenlerin, sığınmacı ve mültecilere oranla daha eğitimli olduğu ve daha gelişmiş ülkelere göç ettikleri sığınmacı ve mültecilerin ise eğitim düzeylerinin çok düşük olduğu teziyle uyum göstermektedir. 2011 yılında ülkemize göç etmeye başlayan Suriyeli sığınmacıların geldikleri bölgeler yoksul ve kırsal bölgeler olduğu düşünüldüğünde Suriye uyruklu adölesan gebeler dışında diğer yetişkin sığınmacıların bile eğitim seviyelerinin çok düşük olduğu söylenebilir. 2017 Tüik verilerine göre okur-yazar olmayan 6+ yaş ve üstü olan Suriyelilerin kişi sayısı 2.336.847 kişi olarak belirtilmiştir. Çalışmada görüşülen adölesan gebelerin eğitim seviyelerinin düşük olması da görece beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Yaşanılan istismar türlerine bakıldığında, duygusal istismar en sık görülen istismar çeşididir ve genelde adölesan gebenin eşi ve eşinin ailesi tarafından yapılmaktadır. Cinsel istismar, literatürle uyumlu olarak bu çalışmada da yüksek (%100) oranda gözlemlenmiştir. İstatistiksel olarak bir ölçüm yapmayan, yaşanan durumu ortaya koymaya çalışan bu çalışmadaki örneklemin sayısı itibariyle oranlar diğer çalışmalardan farklı

olarak genellenebilir sonuçları içermemektedir. Çalışmada görüşülen adölesan gebeler gebe oldukları sebebiyle hiçbir işte çalıştırılmamaktadır fakat Suriye uyruklu bireylerin oluşturduğu aile yapısında kız çocukları genelde çalışma yaşamına dahil edilmeyip kamusal alandan izole edilmektedir. Bu sebeple ekonomik olarak istismar edildikleri, yapmakta oldukları ev işleri görmezden gelinip değersizleştirildiği ev ekonomisine katkı sağlamadıkları için eşleri ve eşinin ailesi tarafından görülmediği hiçe sayıldığı söylenebilir. Çalışmada görüşülen adölesan gebelerin genelde ev içerisine hapsoldukları ve komşuları akrabaları arkadaşları dahil kimse ile tek başlarına görüştürülmedikleri akraba ve komşu benzeri sosyal ilişkiler ailecek veya kalabalık gruplar şeklinde erkeklerin olmadığı evin bir odasında gerçekleşmektedir. Sosyal ilişkiler genelde akrabalar ve Suriye uyruklu komşularla yapılmaktadır. Genelde Türk aileler ile çok temaslarının olmadığı sadece yardım aldıkları veya kendilerine yiyecek, giyecek ve benzeri ayni yardımları getiren bireylerle sınırlı iletişim kurdukları bilinmektedir. Bu sebeple toplumdan izole yaşadıkları gözlemlenmiştir. Adölesan gebelerin eğitim durumlarının çok düşük olması ve toplumdan izole yaşamaları ayrıca yaşadıkları bir ihmal, istismar durumunda nereye başvuracaklarını bilmemeleri sebebiyle yaşamış oldukları fiziksel, duygusal, cinsel istismarı hiçbir kurum veya kuruluşa bildirmedikleri bilinmektedir. Adölesan gebelerin yaşadıkları durumun bir ihmal veya istismar olduğunu dahi anlamadıkları gözlemlenmiştir. Bu sebeple yaşadıkları durumu kabullendikleri ve ağlama, içe kapanma gibi başa çıkma stratejileri ile kendilerine biçilen bu role razı oldukları sonucuna varılmıştır.

Türkiye'nin dört milyondan fazla sığınmacı göçmen mülteci ve vatansız kimselere ev sahipliği yaparak güvenli bir yaşam sunması inkâr edilemez bir gerçek olmakla birlikte önemi yadsınamaz, ancak tez içeriğinde de belirtildiği üzere Türkiye'de sığınmacı ve göçmenlerin yaşam koşulları oldukça zordur ve başta eğitim, sağlık hakkı ve istihdama erişim olmadan ülkeye kabul edilmeleri tek başına etkin bir koruma sağlamamaktadır. İnsan hak ve özgürlüklerine tam saygı ve insan onuruna yarışır bir hayat herkesin hakkıdır. Bu sebeple eğitim, sağlık, adalet ve benzeri mekanizmaların daha etkin çalışıp mülteci korumasında daha

etkin rol almaları gerekmektedir. Böylelikle sığınmacı ve mülteci bireyler arasında yaygın olan (tezin nicel veri kısmına bakıldığında bu yaygınlık hakkında fikir edinilebilir) adölesan evlilik ve gebelikler azaltıla bilinir.

Son yıllarda Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafyada artan savaşlar insan hakları ihlalleri zulümler yoksulluk ve açlık gibi durumlar sebebiyle Türkiye'ye artan bir insan hareketliliği yaşanmaktadır. Bu dramatik şekilde artan insan hareketliliği karşısında Türkiye'nin insan onuruna yarışır bir yaşam sağlamak için sığınmacı ve göçmenlere tek başına yardımda bulunma çabaları yetersiz kalmakla birlikte uluslararası dayanışma ve desteğin de oldukça eksik ve yetersiz kaldığı bölge ülkeleri ve insanlarını kaderlerine terk ettiği görülmektedir.

Sığınmacı, göçmen ve geçici koruma altındaki Suriye uyruklu bireylerin daha etkin korumaya ihtiyacı olduğu aşikârdır. Bu korumada kamu iradesinin, yerel yönetimlerin, akademinin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın, yerel toplumun uluslararası toplumun ortak sorumluluğu olduğu bilinmelidir. Bu kurum ve kuruluşlar arasında ayrıca bu kurumlar ve sığınmacılar arasında etkin iletişim ve işbirliğinin geliştirilmesi ayrıca sığınmacıların kendileri ile ilgili karar süreçlerine katılmalarının sağlanması gerektiği bilinmelidir. Kamusal hizmetlerin etkinliğinin artması ve ulaşılabilirliğinin kolaylaşması ile Suriye uyruklu adölesan gebeler arasında yoğun olarak yaşanan fiziksel, duygusal, ekonomik, psiko-sosyal ve cinsel istismarın önlenmesinde önemli bir adım atılmış olur. Bu çalışmanın bize sunduğu önemli sonuçlarından biri budur.

6.2. Sınırlılıklar ve Öneriler

Sınırlılıklar

- Bu çalışma sınırlı katılımcı ile İstanbul ilinde yer alan ve bir eğitim ve araştırma hastanesi kadın doğum polikliniklerine başvuran adölesan gebeler ile gerçekleştirilmiştir. Dolayısı ile daha geniş ve farklı özellikteki örneklem grubu ile yapılan çalışmalarla farklılık gösterebilir.

- Bu çalışma bir çerçeve çizme ve var olan durumun panoramasını ortaya koyma amacı güttüğünden Nitel araştırmalarda temel örnekleme yolu olan olasılıklı olmayan örnekleme yollarından amaçlı örneklem metodu ve amaçlı örneklem metotlarından da maksimum çeşitlilik örneklemesi ile adölesan gebelerin 13-18 yaş arası her yaştan gebe ile görüşülmüştür. Daha sonra yapılacak çalışmalar adölesan gebelerin her yaş grubu ile ayrı ayrı yapılması adölesan yaşlardaki gebelerin yaşadıkları ihmal ve istismarın daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir.

- Çalışmanın nitel verilerinin Arapça dili ile toplanması çalışmanın Kürtçe bilip Türkçe veya Arapça bilmeyen adölesan gebeleri örneklem dışında bırakmasına sebep olmuştur. Daha sonra yapılacak çalışmaların bu durumu göz önünde bulundurmaları adölesan gebelerin yaşadığı istismar durumlarını daha iyi anlamada yardımcı olacaktır.

Öneriler

Halen yürürlükte olan ve göçmen, sığınmacı, mülteci gibi göç eden kişiler ile ilgili yapılacak işlemlerin ana bağlayıcı düzenlemeleri olan 1951 Cenevre sözleşmesi ve 2014 Yabancılar ve uluslararası koruma kanununda halen coğrafi sınırlamanın sürdürülmesinin doğal bir sonucu olan iltica sisteminin geçici karakteri, Türkiye'de mülteciler için dayanıklı ve güvenli bir ikamet statüsünün bulunmadığını göstermektedir. Halen devam etmekte olan ve göç eden bireyleri mağdur eden uluslararası koruma / geçici koruma kategorileri kaldırılarak bütün sığınmacı göçmen ve iltica edenlere uluslararası koruma sahibi mülteci olma hakkı tanınmalıdır.

Görüşme yapılan kişilerin belirttiği ve alan yazının incelenmesi sonucu varılan ortak çıkarımlarından biri olan mültecilerin ikamet izin kaygıları bu kişilere daimi ikamet izni verilerek giderilebileceği ayrıca 1951 Sözleşmesinin 34. maddesi gereği entegrasyonu kolaylaştırmak için alabileceği en etkili önlemlerden biridir. Böyle bir statü, mültecilere yalnızca uzun vadeli bir statüye sahil olmalarından dolayı entegrasyona elverişli bir yasal

ikamet biçimi sunmakla kalmamakta, aynı zamanda bu statüye atfedilen hakları da sağlamaktadır. Ayrıca, düzenli ve dayanıklı bir ikamet durumu, mültecilere uzun vadeli bir güvenlik hissi sağlayarak olumlu bir psikolojik etkiye sahip olabilecektir.

Bunun yanı sıra, çalışmanın çıktılarında da bahsedilen Suriye uyruklu adölesan gebeler ve ailelerinin sosyal izolasyondan kurtulup sadece kendi akrabaları ve kendileri gibi Suriye'den göçmüş bireylerle sosyal ilişki geliştirmekten, kendi alt kültürlerini oluşturup gettolaşmak yerine ülkenin yerli halkı ile kaynaşıp entegrasyonlarına daha çok katkı sağlayacaktır. Ülkede dayanıklı bağların kurulmasını da teşvik edecektir. Entegrasyon yardımı alanında hükümet ve sivil toplum kuruluşlarının ortak çalışmalar yürütmelerinin de teşvik edilmesi gerekmektedir. Bunların yanı sıra ekonomik olarak kendi kendine yeterliliğin sağlanması, kuşkusuz, statüleri tanınmış mültecilerin göç ettikleri ülkeye başarılı entegrasyonun temel taşlarından biridir. Tamamen finansal faydaların ötesinde, istihdam, mültecilerin dil becerilerini geliştirerek, göç ettikleri toplum bireyleri ile arkadaşlık ve profesyonel temaslar oluşturmayı teşvik ederek ve genellikle yerel topluluklar tarafından kabul edilmelerine yardımcı olarak sosyal uyum sürecini ilerletmede kilit bir rol oynamaktadır. Özellikle geçici koruma altında olan kişilerin istihdamı konusundaki tüm engeller ve kısıtlamalar kaldırmalıdır. İşletme hibeleri veya krediler, bireysel girişimleri teşvik etmek için başlatılması gereken programlardır. Kayıt dışı ekonomiye katılımı engelleyen, önleyici tedbirler teşvik edilmelidir. Dil, mültecilerin olası istihdamının önündeki en büyük engellerden biridir. Mültecilere, günlük ihtiyaçlarını idame ettirmeleri konusunda yeterli derecede Türkçe öğrenmelerini sağlamak için mümkün olan her fırsat sunulmalıdır.

Barınma ve istihdam, Türkiye'de en acil sorunlara neden olan ve mültecilerin temel ihtiyaçlarından en önemlileri arasındadır. Türkiye'deki Suriye uyruklu sığınmacılara baktığımızda 2021 yılı itibari ile sadece yüzde 1,5 unun kamplarda kaldığı (bu oran da yaklaşık 50 bin kişiye denk gelmektedir.)(Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021) geri kalan üç milyon yedi yüz bin Suriyelinin ise Türkiye geneline dağıldığını, barınma sorununu tek başlarına

çözmeye çalıştıklarını görmekteyiz. Konut ve istihdam programları mümkün olduğunca bütünleştirilmelidir. Mültecilerin çoğu şehirlerde kendi imkânları ile kiraladıkları konutlarda zor koşullarda yaşamaktadır birkaç aile bir araya gelip bir ev kiralayabilmektedirler. Bu yüzden mülteciler için sürdürülebilir konut stratejileri konusunda kapsamlı bir çalışmaya ihtiyaç vardır.

Türkiye'deki mülteci ailelerinin çocuklarına yönelik ilk ve orta eğitime erişim tüm göçmen gruplarına sağlanmalıdır. Bununla birlikte, Geçici Eğitim Merkezleri'nden (GEM) devlet okullarına geçişin daha iyi planlanması ve bu sürecin GEM'lere ve Suriyeli ailelere danışılarak sürdürülmesi gerekmektedir. Özellikle, dil sınıfları ve okul sonrası özel ders olanakları sağlanmalıdır. Dil engelleri ve kültürel adaptasyonla karşı karşıya kalabilecek olan mülteci çocuklarla ilgilenmek için genel bir politika kademeli olarak gelişmelidir.

Her şeyden önce, başarılı bir uyum politikası için düzenli bir veri tabanına ihtiyaç vardır. Devlet, bakanlıklar ve ilgili tüm kurumlar, mültecilerin yaşamının tüm yönleri hakkında mümkün olduğunca ayrıntılı bilgi üretmeli ve kamuoyuyla paylaşmalıdır. Sonuç olarak, Suriyeli mültecilerin uyum süreçlerinin başarılı olması için hak temelli politikalara ihtiyaç vardır.

- Gelişmiş ülkelerin pek çoğunda uluslararası korumaya başvuranlar için bir yerleştirme planlaması gerçekleştirilmektedir. Örneğin Almanya'daki eyalet sistemini gözeten "Königsteiner Schlüssel" sistemi ile mülteciler belirlenen kriterler çerçevesinde ülkeye girdikleri andan itibaren dengeli olarak dağıtılmaktadır. Böylece eyaletler, kentler, ilçeler arasındaki yük dağılımı büyük ölçüde dengelenmektedir. Bu durum göç yönetimi bakımından ülkelere önemli bir imkan vermektedir. Fakat Türkiye'de henüz böyle bir uygulamaya geçilmediği kitlesel göçün en yoğun olduğu yıllarda 2013, 2014, 2015 yıllarında böyle bir politikanın uygulanmamış olması Suriyelilerin belli bir şehirlere dağılmasını ve belli bir alt kültür oluşturmalarını bu durumda uyum politikalarının uygulanmasını zorlaştırdığı söylenebilmektedir. Bu durumda merkezi yönetimin yerel sorunlara ve sahaya daha hakim olan

yerel yönetimler ile güç paylaşımı yapması mültecilere uygulanacak olan uyum politikalarının başarını artıracaktır.

- Uluslararası insan hakları standartları ve insan onuru çerçevesinde sığınmacı, göçmen, vatansız, mülteci gibi nitelenmelere bakılmaksızın vatanlarını can güvenliği, açlık, yoksulluk, savaş gibi sebeplerle terk edenlere uluslararası etkin koruma sağlanmalıdır.

-başvuru kayıt mülakat ve ilgili tüm süreçlerde sığınmacıların hakları ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmenin anladıkları dil ve şekilde sözlü ve yazılı olarak yapılması gerekmektedir.

-Bu bilgilendirmenin özellikle sağlık eğitim ve adalet mekanizmalarına erişim sosyal yardım ve hizmet mekanizmalarına erişim konularında da yapılması gerekmektedir.

-Sığınmacı göçmen vatansız kimselerden ihtiyaç sahibi olanlara ve hassas grup mensuplarına barınma imkânı sağlanması ve temel ihtiyaçlarının giderilmesi ayrıca barınma sorununa kendi imkanları ile çözüm bulanlara ısınma gıda ve benzeri ayni yardımda bulunulması desteklenmelidir.

-Irkı dini dili cinsiyeti statüsü ne olursa olsun zorunlu eğitim çağındaki tüm çocukların okul sistemi içerinde tutulması okulu terk eden çocukların durumlarının araştırılarak tekrar okul sistemine devamlarının sağlanması desteklenmelidir.

-Okul sisteminden ayrılan çocukların okul ve aileleri arasında köprü olacak çocukların okuldan ayrılmalarına çözüm üretebilecek toplum kaynaklarını bu doğrultuda yönlendirebilecek okulun dışına açılan pencere olacak bir okul sosyal hizmeti sistemi devreye acilen alınmalıdır. Bu sistem ile adölesan gebeliğin önlenmesinde önemli bir mekanizma olacaktır.

-Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının ayrıca birleşmiş milletler mülteciler yüksek komiserliğinin vermiş olduğu eğitim yardımlarından öğrenci velilerinin haberdar edilmesi ve bu yardımlara hiçbir sıkıntı yaşamadan erişimleri sağlanarak çocuklarını okula göndermeleri teşvik edilmelidir. Bu durumu gerçekleştirmek üzere il ve ilçe sosyal hizmet müdürlükleri sorumluluk almalıdır.

-Statüsüne bakılmaksızın her sığınmacı, göçmen, vatansız bireyin sağlık hakkına erişimi sağlanmalıdır.

-İlaç, protez, işitme cihazı, gözlük ve benzeri tıbbi malzemelerin ücretsiz temin edilmesi sağlanmalıdır.

-Hastane ve sağlık kuruluşlarında sığınmacı göçmen ve benzeri bireylerin sağlık personeli ile sağlıklı iletişim kurabilmeleri amacı ile özellikle Arapça bilen tercümanların istihdam edilmesi gerekmektedir.

-Maddi durumu avukat tutmaya elverişli olmayan sığınmacıların ihtiyaç duydukları alanlarda baroların adli yardım mekanizmalarından kolaylıkla yararlanabilmeleri sağlanmalıdır.

-Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu hakkında avukatlara eğitim verilmelidir.

-Baro başkanları ile göç idaresi genel müdürlüğü ve emniyet müdürlüklerine bağlı yabancılar şube müdürlüklerinin yakın işbirliği ve iletişimde olması sığınmacıların yüksek yararına olacaktır.

-Zulümden kaçma ve güvenli bir yerde yaşama isteğinin bir insan hakkı olduğu ve göçmen veya sığınmacı olmanın bir zorunluluk olup tercih olmadığı bu sebeple herkes gibi

sığınmacılarında insan hakları ve insan onuruna yaraşır bir yaşam hakları olduğu herkes tarafından kabul edilmelidir.

-Suriyeliler konusunda en ciddi handikap dengesiz dağılım ve sürecin yönetilmesinde temel aktör olması gereken yerel yönetimlerin oldukça kısıtlı yetki ve imkânlara sahip olmasıdır. Oysa merkezi yerleştirme gerçekleştirilemediği ve son derece dengesiz bir dağılım ortaya çıktığı için yerel uyum süreçlerinin daha da güçlendirilmesi ve bu bağlamda yerel yönetimlere daha fazla güç ve inisiyatif verilmesi gerekmektedir.

-Üniversitelerin ilgili bölümlerinin ders programlarına iltica göç konulu derslerin konulması özellikle hukuk alanında göçmen hukuku gibi derslerin okutulması yaşanılan dezavantajlı durumun önüne geçebileceği düşünülmüştür.

7. KAYNAKLAR

Acar, H., Akman, E., ve Negiz, N. (2013). *Sosyal hizmet temelleri ve uygulama alanları*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.

Adams JA, Kellogg ND, Farst KJ, et al. (2016) *Updated Guidelines for the Medical Assessment and Care of Children Who May Have Been Sexually Abused*. J Pediatr Adolesc Gynecol 2016;29:81.

Adananu RMK., Johnson TRB. (2009) *International journal of gynaecology and obstetrics*: the official organ of the International Federation of Gynaecology and Obstetrics 106(2):179-81

Ahioğlu Lindberg, E. (2011). *Piaget Ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim* . Kastamonu Eğitim Dergisi ,19 (1) , 1-10. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49053/625815Marsh D., Stoker G. 2010. Theory and methods in political science. Polgrave macmillan 2010. 255-256

Akalın, D., Göktaş E., Horzum, E., Karaodul, G. ve Çobanoğlu, N. (2008). *Eğitimciler için eğitim rehberi çocuk ve ergen sağlığı modülleri.* Ankara: İlkay Ofset Matbaacılık.

Akıntürk, T. ve Ateş Kahraman, D. (2014). *Türk medeni hukuku,* c.II: Aile hukuku (16. bası). İstanbul: Beta.

Aktepe E., Atay İ. M. (2017) *Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları*. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. Türk Psikiyatri Dizini 2017; 9(4): 410-420.

Aldiobat K., Novenec C-L.L, (2018). Data saturation: *the mysterious step in grounded theory method.* The Qualitative report 23(1). 245- 261

Alle Corliss lupe ve Randy Alle Corliss. (2006). *Human Service Agencies: An Orientation to Fieldwork.* Jul 26, 2005

Altınköprü T, (2015). *Genç kız psikolojisi ve cinselliği*, Eğitim Dizisi, Hayat Yayınları, s.104-105.

Anadolu Ajansı (2018), https://www.aa.com.tr/tr- https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/umuda-yolculuklari-trajediyle-sonuclaniyor/1685466

Anderson, J. N. D. (1955). *The Syrian law of personal status.* Bulletin of the School of Oriental and African Studies, 17, (1), 34-49. Akt. T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Suriyeliler İle Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması ,2016

Anderst J, Kellogg N, Jung I. (2009). *Reports of repetitive penile-genital penetration often have no definitive evidence of penetration.* Pediatrics 2009;124:e403.

Anğ, T. (2006). *Felsefe, Eğitim, Tarih ve İnsan Üzerine Düşünceler*, İstanbul: Toroslu Kitaplığı.

Arıcı, Kadir (2004), "*Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması,*" I. Sosyal Hizmetler Şurası, Ankara, SHÇEK Yay., s. 583-592.

Arnett, J. J. (2006). *Emerging Adulthood: Understanding the New Way of Coming of Age.* In J. J. Arnett & J. L. Tanner (Eds.), *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century* (p. 3–19). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/11381-001.

Artuk, M. E, Gökçen, A. Yenidünya, C. (2005). *Gerekçeli Ceza Kanunları*, İstanbul: Legal Yayıncılık.

Asar, A. (2004). *Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları*, 2.Baskı Ankara: Emek Ofset

Asar, A. (2008). *Sosyal Haklarda Uyrukluk Sorunu*, Ankara: Özbay Ofset

Aybay R. (2005). *Yabancılar Hukuku* 3. Baskı İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2205: s.100

Aydemir E. (2011). *Evlilik mi evcilik mi erken ve zorla evlilikler çocuk gelinler*. Usak yayınları. Ekim. 2011

Barker R. (1999). *Social Work Dictionary*. Washington, DC: NASW.

Başer M. (2000). *Adölesan Cinselliği ve Gebelik*. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 4 (1); 50-54.

Benedict, R. (2000). *Kültür Örüntüleri*. Çev. Mustafa Topal. 3. Baskı İstanbul: Öteki Yayınları.

Berger, M. S. (1997). *The legal system of family law in Syria*. Bulletin d'études orientales, 49, 115-127.

Berkes F.ve Kışlalıoğlu M. (1990). *Ekoloji ve çevre bilimleri*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), UN High Commissioner for Refugees (UNCHR) *Küresel Eğitimler* 2014, Basın Açıklaması, 20.06.2014, http://www.unhcr.org.tr/?content=561 erişim tarihi 11.12.2020

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), (2020). Dünya Nüfusunun Durumu 2020 Raporu. (UNFPA), (2020). State of World Population 2020. Erişim adresi:

https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/unfpa_swop_report_2020_english.pdfErişim tarihi: 06.10.2020.

Boddy CR. 2016. *Simple size for qualitave research: an international journal* 19(4) 426-432

Bronfenbrenner U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Bulut I. (1991) *Türkiye'de Erken Evlenmeler*. Aile Ansiklopedisi 2. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu; 1991

Bulut S, Gürkan A, Sevil Ü, (2008). *Adölesan gebelikler*. Aile ve Toplum Dergisi, 10(4), s.37-44

Carlisle, J. (2008). *From behind the door: A damascus court copes with an alleged out of court marriage*. January 2008 erişim tarihi: 18.10.2020 https://www.researchgate.net/publication/30464269_From_Behind_the_Door_A_ Damascus_Court_copes_with_an_alleged_ out_of_Court_marriage

Christian C.W, Lavelle JM, De Jong AR, Loisell J, Brenner L, Joffe M. (2000) *Forensic evidence findings in prepubertal victims of sexual assault*. Pediatrics 2000;106:100-4.

Cloutier R. (1994). *Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar*. Çev. B. Onur. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 27 (2): 875-903.

Connelly, F.M. ve Clandinin, D.J. (1990). *Stories of experience and narrative inquiry*. Educational Researcher, 19(4), 2-14. https://doi.org/10.3102/0013189X019005002 Erişim tarihi : 20.01.2021

Creswell J. W. Miller D.L. (2000) *Determining Validity in Qualitative Inquiry*. Theory Into

Practıce, Volume 39, Number 3, Summer 2000 Copyright © 2000 College of Education, The Ohio State University 0040-5841/2000

Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri-Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni.* M. Bütün ve SB Demir (Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S.B. Demir, çev). Ankara: Eğiten Kitap.

Çamurdan AD, Yalın A, Gökler B, Çolak B, Ulukol B, Dedeoğlu C, et al. Beyazova U. (2012) *Hastane Temelli Çocuk Koruma Birimlerinde Çalışan Uzmanların Yeterlilik Eğitimi İçin Eğitici El Kitabı*, UNICEF Ankara 2012.

Çamur-Duyan G, Acar H, Baykara-Acar Y, Karataş K., (2007). *Boşanmış Kadınların Yaşam Öyküleri ve Yoksullukla Baş Etme Biçimleri.* Kriz Dergisi DOI: 10.1501/kriz 0000000257

Çavlin, A. (2019). 2018 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması. [PDF belgesi]. 06.10.2020 tarihinde,http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/sonuclar_sunum.pdf adresinden erişildi.

Çengelci, Ethem (1985), *"Türkiye'de Sosyal Yardımlar: Bir Model Geliştirme Denemesi*," (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, S.B.F.), Ankara.

Çınar N. Hıra S. (2017). *Adölesan Annelik*. Journal of Human Rhytm march.2017,3(1):15-19 Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/289891 erişim Tarihi 20.01.2021

Çoban-İçağasıoğlu A, Bulut I, (2016). *Cinsel istismara uğramış ergen kızlarla grup odaklı sosyal hizmet uygulaması.* Başken Üniversitesi Saülık Bilimleri Dergisi, 1(1), s.80-94.

Çuhadaroğlu F. (2006). *Ergenlikte Psikososyal Gelişim*. I. Ulusal Adölesan Sağlığı Kongresi. Ankara, s:40-45.

Demir-Yıldız, C., ve Dönmez, B. (2017). *Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde yöneticilerin karar verme davranışını etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Turkish Studies, 12(28).

Derman O, (2008). *Ergenlerde psikososyal gelişim*. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi No:63, s.19-21

Değirmenci, O. (2014). *Ceza Hukukunda Yanılma Kavramı ve Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Yanılma.* Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 110. 182-183

Doğan, A. (2010). *Ekolojik sistemler kurami çerçevesinde akran zorbaliğinin incelenmesi,* Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 17(3), 149–162.

Doğan, K. (2008). *Göçmen Kaçakçılığı Suçu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Dokgöz H, Kar H. (2017) *Çocukta Cinsel İstismar*. Turkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics 2017;3(3):169-74.

Dural, M., Öğüz, T. ve Gümüş, M. A. (2014). *Türk özel hukuku, c. III: Aile hukuku* (9. bası). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Duru, M. Celal (1939), *Sosyal Yardım: Prensipleri ve Tatbikleri*, İstanbul, Ebüzziya Matbaası.

Duyan, V. (2010). *Sosyal hizmet: Temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri*. Ankara: Sosyal Çalışma Yayınları

Ekşi, N. (2006). *Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular*, İstanbul: Beta Yayınları.

Erdoğan, M. (2019) *Suriyeliler Barometresi 2019, suriyelilerle uyum içinde yaşamın çerçevesi*. Ankara Orion Kitabevi: 2020 https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/09/SB2019-TR-04092020.pdf (erişim tarihi : 01.02.2021)

Erikson EH, (2014). *İnsanın 8 evresi*. İstanbul, Okyanus Yayıncılık 2014.

Erman, R. B. (2006). *Yanılmanın ceza sorumluluğuna etkisi,* (Yayımlanmış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Eslek, D. ve Yılmaz-Irmak, T. (2018). *Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde göçmen çocuklar ve oyunları üzerine bir derleme.* Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20 (3), 347-362.

Gander JM, Gardiner WH, (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*, İmge Kitabevi, Ankara, s.437-47. Akt. Tekin, H.H. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü yayınlanmış doktora tezi

Gemalmaz, M. S. (2005). *Ulusal üstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş*, İstanbul: Legal Yayıncılık.

Gıtterman Alex ve Germaın Carel. (2008) *The Life Model Of Social Work Practice: Advances in Theory and Practice* Columbıa Universty press New York.

Gitterman, A. (2009). The life model. In A. Roberts (Ed.), The social workers' desk reference (2nd ed.) (pp. 231-234). New York: Oxford University Press.

Girardet R, Giacobbe L, Bolton K, et al. (2006) Unmet health care needs among children evaluated for sexual assault. Arch Pediatr Adolesc Med 2006;160:70.

Gökçe, B., (1991) "*Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme*", Aile Yazıları I, Temel Kavramsal Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, s.206- 216

Güvenç, B. (1996), "*Göç Olgusu ve Türk Toplumu*", II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç, Mersin: Sosyoloji Derneği Yayınları

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019). 2018 *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması,* Temel Bulgular. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019). 2018 *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Suriyeli Göçmen Örneklemi*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.

Hatemi, H. ve Serozan, R. (1993). *Aile hukuku*. Filiz Kitabevi, İstanbul.

Heger A, Ticson L, Velasquez O, Bernier R. (2002). *Children referred for possible sexual abuse: medical findings in 2384 children*. Child Abuse Negl 2002; 26:645.

Hobbs CJ, Wright CM. (2014) *Anal signs of child sexual abuse: a case-control study*. BMC Pediatr 2014;14:128

Hymel KP, Jenny C. (1996) *Child sexual abuse*. Pediatr Rev 1996;17:236.

International Planned Parenthood Federation (IPPF) (2010) IPPF Framework for Comprehensive Sexuality Education (CSE) Raporu Erişim Adresi: https://www.ippf.org/sites/default/files/ippf_framework_for_comprehensive _ sexuality_education.pdfErişim Tarihi: 30.12.2020

İçduygu, A. , Sirkeci, İ., Aydıngün, İ. (Editör) (1998). *Türkiye'de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı* 6–8 Haziran 1997 Bolu-Gerede. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

İmren, S.G., Ayaz, A.B., Yusufoğlu, C., Arman, A. R. (2013). *Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri*. Marmara Medical Journal. 26:11-16

İnanç B, Bilgin M, Atıcı M. (2007). *Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Pegem A Yayıncılık. 2.Baskı. Ankara.

Jastram, K., Achiron, M., Güler, K.ve Karatoprak, M. (2001). *Mültecilerin korunması: Uluslararası mülteci hukuku rehberi.* Ankara: Damla Matbaası.

Kalabalık, H. (2009). *İnsan Hakları Hukuku,* Ankara: Seçkin Yayınları.

Karabulut, K. (2008). "*Doğu Anadolu ve Erzurum'daki Göç Olgusu ve Karın Göçe Etkisi Üzerine Bir Uygulama" DSİ Su Forumu Kar Hidrolojisi Sunumu* 27–28 Mart 2008 / Erzurum

Kıral, H (2006). *Yabancıların Türkiye'de Çalışma Esasları,* Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu yayınları.

Kirst-Ashman K. Ve Hull, G.H., (1999) *Understanding generalist practice.* Chicago: Nelson-Hall Publishers.

Kuçuradi, I. (2004*). İnsan Haklarına Yönelik Tehditler,* Ankara: Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları ve Felsefesi Uygulama ve Araştırma Merkezi UNESCO İnsan Hakları İçin Felsefe Kürsüsü.

Kulaksızoğlu A. (2015). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul, Remzi Kitabevi, s.17-18.

Kut, S. (1988) *Sosyal Hizmet Mesleği Nitelikleri, Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara. 1988

Lahoti SL, McClain N, Girardet R, (2001). et al. *Evaluating the child for sexual abuse*. Am Fam Physician 2001;63:883.

Marshall WA. Tanner JM., 1970 Variations in the pattern of pubertal changes in boys. Arch Dis Child 1970;45:13.

Marshall B., Cordon P., Poddor A., Fontenot R. 2013. Does simple size matter in qualitative research: Areview of qualitative intervievs in research. Journal of computer information systems, 54(1). 11- 12.

Molina RC, Roca CG, Zamorano JS, Araya EG. (2010). Family Planning and Adolescent Pregnancy. Best Practice & Research Clinical Obstetrics and Gynaecology, 24 (2010): 209–222.

Muuss, R. E. (2006). Theories of Adolescence, McGraw-Hill Publishers, New York.

Muuss, R., Velder, E., & Porton, H. (1996). Theories of adolescence. New York: McGraw-Hill

Mültecilerle Dayanışma Derneği, (2014) Türkiye'de Mülteci Olmak, Uydu Kentler İzleme ve Raporlama Projesi Kapanış Toplantısı Notları, 20 Haziran, 2014, Egeus Matbaacılık. İzmir Mültecilerle Dayanışma Derneği, Türkiye'de Mültecilerin Kabul Koşulları Hak ve Hizmetlere Erişimleri, 2015, Egeus Matbaacılık. İzmir.

Mülteciler Derneği, (Mülteciler. Org.) (2021). https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gclid=cj0kcqjwqpgubhdwarısannwjv5cıwd43yponkbjd9x_knbrbyxt-3bysa0xjqmwtj8m-fp-ıjzb4k0aaodqealw_wcb Erişim tarihi : 15.03.2021

Nasir, J. N. (1990). *The Islamic law of personal status,* (2. edition). London: Graham &Trotman. Akt. T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel MüdürlüğüSuriyeliler İle Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması ,2016

Nathanson M, Heger A.H. (2000) *The Pathology of Trauma: The Phsysically and emotionally abused child, sexual violence*. Ed. Mason JK, Purdue BN. 3rd ed. Arnold Pub. London 2000; p.155-90.

Nelson EE, Leibenluft E, McClure EB, Pine DS, (2005). The social re-orientation of adolescence: a neuroscience perspective on the process and its relation to psychopathology. Psychological Medicine, 35(2), p.163–74.

Nişancı, D. (2015). *6545 sayılı kanun ile getirilen yenilikler ışığında 5237 sayılı Türk ceza kanununda çocukların cinsel İstismarı suçu*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (120), 209-260.

Orhan F, Dağcı A, (2015). *Ergenlikte dini kimliğin inşası: sosyal öğrenme kuramı açısından bir değerlendirme.* Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4(7), p.115-32.

Özateş, Ö. S. (2007). *sosyal hizmet bakış açısıyla toplumsal cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle temel eğitimden kopan kız çocukları sorunu* . Toplum ve Sosyal Hizmet , 18 (2) , 77-88 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48442/613657

Özcan, M. (2005). *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı,* Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları.

Özcebe H. (2010). *Erken Evlilikler. Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı:* Görünüm, Ekim 2010: 2-11.

Öztan, B. (2004). *Aile hukuku* (5. bası). Ankara: Turhan Kitabevi

Öztürk, E. (2020a). *Travma ve Dissosiyasyon: Psikotravmatoloji Temel Kitabı* (2. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi. 33-56.

Öztürk, E. (2020b). *Psikotarih, travma ve dissosiyasyon: çocukluk çağı travmaları, savaşlar ve dissosiyasyonun anamnezi*. Psikotarih içinde (1-21). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2021). *Disfonksiyonel aile modellerinden fonksiyonel aile modeline: "doğal ve rehber ebeveynlik stili".* Öztürk, E., (Ed.). Aile Psikopatolojisi içinde. (1-39). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Payne M, (1997). *Modern Social Work Theory*. Published by Macmıllan Educatıon LTD. Houndmills, Basingstoke and London first publıshed 1991

Plotnik R, Kouyoumdjian H, (2007). Introduction to psychology, 8th edt., Wadsworth, p.432-433.

Plotnik R, (2009). *Psikolojiye giriş*. Kaknüs Yayınları.

Poyraz C, (2016). *Fiziksel gelişim*. Gelişim psikolojisi, Ed. Ergin H, Köseoğlu A, 7. Baskı, Nobel Yayınevi, Ankara, s.56-58.

Psychiatric Glossary, (1995). *Amerikan Psikiyatri birliği psikoloji Sözlüğü.* https://www.psikolojisozlugu.com/apa-apa Erişim tarihi: 02.03.2021

Rathus AS, Nevid SJ, Rathus FL, Herold SE (2010). Human sexuality in a world of diversity, Pearson education, Canada, s.323-24.

Reissman, C.K. ve Quinney, L. (2005). Narrative in social work a critical review, Qualitative Social Work, 4 (4), 391-412. https://doi.org/10.1177/1473325005058643

Santrock JW. (1997). Life-Span Development. Brown & Benchmark Publishers. Sixth Edition. Allyn and Bacon United States of America. P: 41-44, 416-570.

Santrock JW. Ergenlik (2014). (14. Basım) (çeviri ed:Siyez ÇM). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014. Akt. Civelek, E. State of World Population (SWOP), 2020. Erişim adresi: https://turkey.unfpa.org/tr/news/d%C3%BCnya-n%C3%BCfus-raporu-swop erişim tarihi: 21.11.2020

Tekinalp G., (2003), Türk Yabancılar Hukuku,Yenilenmiş ve İşlenmiş8. Bası, İstanbul, Beta.

Steinberg L, Dahl R., Keating D, (2006). The study of developmental psychopathology in adolescence: integrating affective neuroscience with the study of context. In D. Cicchetti & D. Cohen (Eds.), Developmental Psychopathology, Volume 2, Developmental Neuroscience (p. 710–741). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Sarıgül, A. T. (2019) "*Ceza Hukukunda Hata Kavramı ve Suçun Maddi Unsurlarında Hatanın Ceza Sorumluluğuna Etkisi",* Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 14, Sayı 2, s.663-693.

Sır A, Bayram Y, Özkan M (1998). *Zoraki iç göçün ruh sağlığına etkileri üzerine bir ön çalışma.* Klinik Psikiyatri Dergisi, 1 (2): 83-88.

Somekh, B. Ve Levin C. (2005). *Research Methods in the Social Sciences.* SAGE Publications Londom

Soyaslan, D. (2010). *Ceza hukuku özel hükümler* (8. bası). Ankara: Yetkin Yayınları.

Soyer-Güleç, S. (2008). *Türk Ceza Kanununda Haksızlık Yanılgısı* (M. 30/4) . Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi , 10 (1) , 59-91 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46844/587415

Şen, Y. F. (2006). *Organize Suçlarla Mücadele: Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti Organ-Doku Ticareti*, Ankara: KOM/TADOC Yayınları.

Şen, S. ve Kavlak, O. (2011). Çocuk Gelinler: Erken Yaş Evlilikleri ve Adölesan Gebeliklere Yaklaşım . Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi , 25 (25) , 35-44 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21104/227282

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) yayınları (2020) Şubat, strateji geliştirme dairesi başkanlığı https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Mali-Tablolar/FAALIYET-RAPORU/yeni/2019-Faaliyet-Raporu.pdf

T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü erişim adresi: https://www.siviltoplum.gov.tr/genelgeler erişim tarihi: 20.11.2020

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2016) "Türkiye-AB Mülteci Uzlaşısı" müzakereleri çerçevesinde yayınlanan "Türkiye'deki Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik 2016-2018 Dönemini Kapsayan Birinci Aşama İhtiyaç Analizi"

Teater, B. (2015). *Sosyal hizmet kuram ve yöntemleri: uygulama için bir giriş*, (Çev. A. Karatay).Ankara: Nika Yayınevi.

Tekinalp, G. ve Uyanık-Çavuşoğlu, A. (2011). *Milletlerarası özel hukuk* (11. bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Thomson CK, Oberle E, Gadermann AM, Guhn M, Rowcliffe P, Schonert AK, (2017). Measuring social-emotional development in middle childhood: The Middle Years Development Instrument. Journal of Applied Developmental Psychology, p.1-12.

Turan N. (2009). Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aileler İçin Sosyal Hizmet. (Ed. V. Duyan) Ankara: Aydınlar Matbaacılık

TUİK. Türkiye istatistik kurumu 2020 https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2020-37229 Erişim tarihi : 23.06.2021

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2018) erişim adresi:https://hasuder.org.tr/turkiye-nufus-ve-saglik-arastirmasi-2018-ne-soyluyor/ erişim tarihi 10.12.2020

United Nations Development Programme (UNDP), 2013 Erişim Adresi: https://www.undp.org/ Erişim Tarihi: 21.10.2020

UN High Commissioner for Refugees (UNCHR), UNCHR.org, (2020). Erişim adresi: https://www.unhcr.org/tr/basin-bildirileri-ve-aciklamalar Erişim Tarihi: 12-11-2020

UNİCEF, (2015). Erişim adresi: https://www.dw.com/tr/k%C4%B1zlar%C4%B1n-e%C4%9Fitimine-kampanya-deste%C4%9Fi/a-2523573 Erişim tarihi: 14.05.2021

UNICEF, (2015). Cinsel istismar mağduru çocuklara bakım kılavuzu: İnsani yardım ortamlarında sağlık ve psikososyal hizmet sunucuları için kılavuz. NewYork: International Rescue Committee. : Erişim tarihi: 14.09.2021, https://www.unicef.org/turkey/media/3626/file/Cinsel%20%C4%B0stismar%20Ma%C4%9Fduru%20%C3%87ocuklara%20Bak%C4%B1m%20K%C4%B1lavuzu.pdf

United Nations Development Programme (UNDP), the International Labor Organization (ILO) and the World Food Programme (WFP) (2017) Jobs Make the Difference Expanding Economic Opportunities for Syrian Refugees and Host Communities Egypt - Iraq - Jordan - Lebanon - Syria – Turkey, s.83.

Urk, M. (2009). "*Göçün İnsan Hakları İle İlişkisi",* Marmara Belediyeler Birliği Dergisi,İstanbul, yıl.(34), sayı (67), 32–36.

Urk, M. (2010). *Göç olgusu bağlamında mülteciler, sığınmacılar ve insan hakları* / A case of immigration in the context of refugees asylum seeker and human rights (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ünlü Kaynakçı, F. Z. ve Mesutoğlu, C. (2018). *Göçebe Mevsimlik Tarım İşçiliğinde Çocuklar: Ekolojik Sistem Yaklaşımına Dayalı Bir Değerlendirme* . Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi , 6 (1) , 116-126 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/kebd/issue/67874/1052537

van Eijk, E. (2013). *Family law in Syria: A plurality of laws, norms, and legal practices.* Doctoral thesis, Leiden University, 02.10.2020, https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/ 21765.

Yavuzer H, (2012). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanubl, s.244-55.

Yenidünya A.C. , Alşahin M.E. (2009) , *Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK m. 79)* TBB Dergisi, Sayı 82, 2009

Yıldırım A, Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, C. ve DÖNMEZ, B. (2017). International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/28, p. 223-244

Yöndem D, Taylı A, (2017). *Bilişsel gelişim ve dil gelişimi.* Eğitim Psikolojisi, Ed. Kaya A. 10. Baskı, Pegem A, Ankara,s.74-78

Zastrow C, Kirst-Ashman K., (1990). *Understanding human behavior and the social environment*, Chicago: Nelson-Hall Publishers

Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk M., Kora, M. ve Alyanak, B. (2001). *Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları.* Anadolu Psikiyatri dergisi, 2, 2.,69-78.

Workowski A.K., Bolan G.A. (2015) Sexually Transmitted Diseases Treatment Guidelines, 2015. Erişim adresi: https://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/rr6403a1.htm erişim tarihi: 20.03.2021

World Health Organization (WHO), Dünya Sağlık Örgütü . https://www.who.int/maternal_child_adolescent/adolescence/en/ erişim 24.07.2020

World Health Organization (WHO), Dünya Sağlık Örgütü Teenage Pregnancy Report (2015) http://www.who.int/pmnch/media/news/2012/20120626_stc_teen_pregnancy_report/en/ Erişim Tarihi: 11.06.2020.

WHO. Sexual and Reproductive Health and Research (SRH) [Internet]. (2021) [cited 2021 Sep 21]. Erişim Tarihi: 11.06.2022

https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 erişim 23.07.2020

https://tedmem.org/mem-notlari/gorus/bir-cocugu-yetistirmek-tum-toplumun-gorevidir (Erişim tarihi: 28 Eylül 2020).

http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13663, (Erişim Tarihi:22.08.2020).

http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/sonuclar_sunum.pdf(Erişimtarihi:16.01.202)

https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gclid=CjwKCAiAuoqABhAsEiwAdSkVVLD905wIz5vIc9k86ma6oafZKJregNyTmEBdXpmXjEsl6peS9fm-KhoCAywQAvD_BwE (Erişim tarihi: 16.01.2021)

8. EKLER

EK 1: BM İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ

EK 2: 1951 TARİHLİ MÜLTECİLERİN HUKUKİ STATÜSÜNE İLİŞKİN SÖZLEŞME

EK 3: AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ

EK 4: ULUSLARARASI MEDENİ VE SİYASAL HAKLAR SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ

EK 5: AMERİKAN İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ

EK 6: AFRİKA İNSAN VE HALKLARININ HAKLARI ŞARTI'NIN İLGİLİ MADDELERİ

EK 7: BM EKONOMİK SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ

EK 8: BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU

EK 9: GÖRÜŞME ÖRNEĞİ

EK 10: KATEGORİ-TEMA-ALT TEMALAR

EK 11: GÖRÜŞME SORULARI

EK 12: ETİK KURUL İZNİ

EK: 1:BM İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ

Madde 1

Bütün insanlar özgür ve onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdan sahibidirler ve birbirlerine karşı kardeşlik anlayışı ile davranmalıdır.

Madde 2

Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da diğer görüş, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet/(servet), doğum ya da başka statüler gibi herhangi bir farklılık gözetilmeksizin bu Bildiride düzenlenen bütün haklara ve özgürlüklere sahiptir. Ayrıca, bir kimsenin uyruğu/(tabi) olduğu ülke ya da topraklar ister bağımsız olsun, isterse velayet altında, kendi kendini yönetemeyen/(gayri muhtar) yahut egemenliği üzerinde herhangi bir başka sınırlama bulunuyor olsun, bu kişi hakkında uyruğu olduğu ülkenin ya da toprakların siyasal, hukuksal ya da uluslararası statüsü temelinde hiçbir farklılık gözetilmeyecektir.

Madde 3

Herkes, yaşam (hakkına ve), kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir.

Madde 4

Hiç kimse kölelik ve kulluk durumunda tutulamaz; bütün biçimleriyle kölelik ve köle ticareti yasaklanacaktır.

Madde 5

Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezaya tabi tutulamaz.

Madde 6

Herkes, nerede olursa olsun, hukuk önünde bir kişi olarak tanınma hakkına sahiptir.

Madde 7

Herkes kanun önünde eşittir ve herhangi bir ayırımcılık olmaksızın kanun tarafından eşit olarak korunma hakkına sahiptir. Herkes, bu Bildiriyi ihlal eden herhangi bir ayrımcılığa ve bu tür ayrımcılığa yönelik herhangi bir kışkırtmaya karşı eşit biçimde korunma hakkına sahiptir.

Madde 8

Herkes, kendisine anayasa ya da kanun ile tanınan temel hakları ihlal eden tasarruflara karşı, yetkili ulusal yargı yerleri suretiyle kullanılacak bir etkin hukuk yoluna başvuru hakkına sahiptir.

Madde 9

Hiç kimse, keyfi olarak gözaltına alınamaz, alıkonulamaz/(tutuklanamaz) ya da sürgün edilemez.

Madde 10

Herkes, haklarının ve yükümlülüklerinin ve kendisine karşı herhangi bir suç isnadının (hukuksal) karara/(sonuca) bağlanmasında, tam bir eşitlikle, bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından adil ve aleni /(açık) olarak yargılanma hakkına sahiptir.

Madde 11

1. Kendisine bir suç isnat edilen herkes, savunması için gereken tüm güvencelere sahip kılındığı açık bir yargılama ile kanun uyarınca suçlu olduğu kanıtlanana dek masum sayılma hakkına sahiptir.

2. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukuk çerçevesinde bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem ya da ihmalden ötürü suçlu sayılamaz. Bunun gibi, suçun işlendiği zaman uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Madde 12

Hiç kimse, özel yaşamına, ailesine/(aile yaşamına), konutuna ya da haberleşmesine yönelik keyfi müdahalelere ya da onur/(şeref) ve şöhretine yönelik saldırılara maruz bırakılmayacaktır. Herkesin, bu tür müdahale ya da saldırılara karşı kanun ile korunma hakkı vardır.

Madde 13

1. Herkes, her bir Devletin sınırları içerisinde seyahat etme yerleşme/(ikamet etme) özgürlüğü hakkına sahiptir.

2. Herkes, kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılma/(çıkma) ve ülkesine dönme hakkına sahiptir.

Madde 14

1. Herkes, zulümden kurtulmak için başka ülkelerden sığınma/(iltica) talep etme ve sığınmacı/(mülteci) muamelesi görme hakkına sahiptir.

2. Bu hak, gerçekten siyasal nitelikli olmayan suçlara ya da Birleşmiş Milletler amaçlarına ve ilkelerine aykırı eylemlere dayanan kovuşturmalar durumunda, ileri sürülemez.

Madde 15

1. Herkesin, bir uyrukluğa/(vatandaşlığa) hakkı vardır.

2. Hiç kimse keyfi olarak uyrukluğundan yoksun bırakılamaz ve hiç kimsenin uyrukluğunu değiştirme hakkı inkar/(red) edilemez.

Madde 16

1. Evlilik yaşındaki erkekler ve kadınlar, ırk, uyrukluk ya da din bakımından herhangi bir sınırlama olmaksızın, evlenme ve bir aile kurma hakkına sahiptir. Evlilik yaşındaki erkekler ve kadınlar, evlenmede, evlilik sürecinde ve evliliğin sona ermesinde eşit haklara sahiptirler.

2. Evlilik (akdi), ancak evlenmeye istekli olan eşlerin serbest ve tam rızasıyla yapılır/(yürürlüğe girer).

3. Aile, toplumun doğal ve temel birimidir ve toplum ve Devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.

Madde 17

1. Herkes tek başına ya da başkalarıyla birlikte mal ve mülk sahibi olma hakkını haizdir.

2. Hiç kimse keyfi olarak mal ve mülkünden/(mülkiyetinden) yoksun bırakılamaz.

Madde 18

Herkes, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak, dinini ya da inancını değiştirme özgürlüğünü, ve dinini ya da inancını gerek tek başına gerekse de toplum içinde başkalarıyla birlikte ve açık/(aleni) yahut özel/(kapalı) şekilde öğretme, uygulama, ibadet etme ya da gereklerini yerine getirme yollarıyla açığa vurma/(ortaya koyma) özgürlüğünü içerir.

Madde 19

Herkesin görüş sahibi olma ve ifade özgürlüğü hakkı vardır; bu hak, müdahale olmaksızın bir görüşe sahip olma özgürlüğünü ve bilgi ve fikirleri ülke sınırları ile bağlı olmaksızın ve herhangi bir iletişim/(medya) aracıyla arama, elde etme/(alma) ve yayma özgürlüğünü içerir.

Madde 20

1. Herkes barışçıl nitelikli toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkına sahiptir.

2. Hiç kimse bir örgüte girmeye zorlanamaz.

Madde 21

1. Herkes, doğrudan/(direkt olarak/aracısız) ya da serbestçe seçilmiş temsilcileri aracılığıyla ülkesinin yönetiminde yer alma hakkına sahiptir.

2. Herkes, ülkesinin kamu hizmetlerine eşit biçimde girme hakkına sahiptir.

3. Halkın istenci, yönetme yetkisinin temelini oluşturacaktır; bu istenç, genel ve eşit oy esası ve gizli oy yahut buna muadil serbest oylama usulleri uygulanarak yapılacak periyodik ve dürüst seçimlerde ifade edilecektir.

Madde 22

Herkes, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenlik hakkına sahiptir ve onuru için ve kişiliğinin serbestçe gelişmesi için zorunlu olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların, ulusal çaba ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her bir Devletin örgütlenme şekline ve kaynaklarına uygun olarak gerçekleştirilmesine hak sahibidir.

Madde 23

1. Herkes, çalışma, işini serbest olarak seçme, adil ve elverişli çalışma koşullarına sahip olma ve işsizliğe karşı korunma hakkına sahiptir.

2. Herkes, herhangi bir ayırımcılık olmaksızın, eşit iş için eşit ücrete hak sahibidir.

3. Çalışan herkes, kendisi ve ailesi için insan olma onuruna uygun bir yaşama düzeyini temin eden ve gerekli olduğu takdirde, başka sosyal koruma yollarıyla tamamlanan adil ve elverişli ücret almaya hak sahidir.

4. Herkes, menfaatlerini korumak için sendika kurma ve bunlara katılma hakkına sahiptir.

Madde 24

Herkes, çalışma saatlerinin makul biçimde sınırlanması ve ücretli periyodik tatiller dahil olmak üzere, dinlenme ve boş zaman hakkına sahiptir.

Madde 25

1. Herkesin, yiyecek/(beslenme), giyim, konut, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere, kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahını/(esenliğini) temin için, yeterli bir yaşama standardına (sahip olma) hakkı, ve işsizlik, hastalık, maluliyet/(sakatlık), dulluk, yaşlılık hallerinde ya da geçim olanaklarından kendi kontrolü dışındaki koşullardan doğan diğer yoksunluk durumlarında, (sosyal) güvenceye (sahip olma) hakkı vardır.

2. Analık ve çocukluk (durumları), (ana ve çocuğu) özel bakım ve yardım görmeye hak sahibi kılar. Tüm çocuklar, ister evlilik içinde isterse evlilik dışında doğmuş olsun, aynı sosyal korumadan yararlanacaklardır.

Madde 26

1. Herkesin eğitim hakkı vardır. Öğretim, en azından ilk ve temel (öğretim) aşamalarında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki öğretimin, genel olarak/(herkes için) mümkün/(yararlanabilir) olması sağlanacaktır ve yüksek öğretim yeterlilik/(liyakat) esas alınarak herkese eşit şekilde açık olacaktır.

2. Eğitim, insan kişiliğinin tam olarak geliştirilmesine ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygının güçlendirilmesine yönelik olacaktır. Eğitim, bütün uluslar, ırksal ya da dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu teşvik edecektir/(ilerletecektir), ve Birleşmiş Milletlerin barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini geliştirecektir.

Madde 27

1. Herkes, topluluğun kültürel yaşamına serbestçe katılma, sanattan yararlanma ve bilimsel ilerlemeleri ve bunun sağladığı yararları/(olanakları) paylaşma hakkına sahiptir.

2. Herkes, yaratıcısı olduğu herhangi bir bilimsel, edebi ya da sanatsal üründen doğan manevi ve maddi menfaatlerin korunması hakkına sahiptir.

Madde 28

Herkes, bu Bildiride düzenlenen hakların ve özgürlüklerin tam/(eksiksiz) olarak gerçekleştirileceği bir sosyal ve uluslararası düzene hak sahibidir.

Madde 29

1. Herkesin, kişiliğinin özgür ve tam şekilde gelişmesi ancak içinde yer almakla mümkün/(olanaklı) bulunduğu topluma karşı ödevleri vardır.

2. Herkes, haklarını ve özgürlüklerini kullanırken, sadece başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin gerektiği gibi tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak, ve bir demokratik toplumda genel ahlakın, kamu düzeninin ve genel refahın meşru gereklerini karşılamak amacıyla, kanunla belirlenmiş türde sınırlamalara tabi tutulacaktır.

3. Bu haklar ve özgürlükler, hiçbir halde, Birleşmiş Milletlerin amaçlarına ve ilkelerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30

Bu Bildirinin hiçbir hükmü, herhangi bir Devlete, gruba ya da kişiye, bu Bildiride düzenlenen herhangi bir hakkı ve özgürlüğü tahrip etmeyi amaçlayan herhangi bir faaliyette bulunma ya da herhangi bir eylemi yapma hakkını verir biçimde yorumlanamaz.

EK: 2: 1951 TARİHLİ MÜLTECİLERİN HUKUKİ STATÜSÜNE İLİŞKİN SÖZLEŞME

Madde 1

A. İşbu Sözleşme'nin amaçları bakımından "mülteci" kavramı:

(1) 12 Mayıs 1926 ve 30 Haziran 1928 Düzenlemeleri veya 28 Ekim 1933 ve 10 Şubat 1938 Sözleşmeleri, 14 Eylül 1939 Protokolü ya da Uluslararası Mülteci Örgütü Tüzüğü'ne göre mülteci sayılan; Uluslararası Mülteci Örgütü tarafından, faaliyette bulunduğu dönem içinde alınmış mülteci sıfatının vermeme kararları, bu bölümün 2. fıkrasındaki koşullara sahip olan kimselere mülteci sıfatının verilmesine engel değildir;

(2) 1 Ocak 1951'den önce meydan gele olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır. Birden fazla tabiiyeti olan bir kişi hakkındaki "vatandaşı olduğu ülke" ifadesi, tabiiyetini haiz olduğu ülkelerden her birini kasteder ve bir kişi, haklı bir sebebe dayalı bir korku olmaksızın, vatandaşı olduğu ülkelerden birinin korumasından yaralanamıyorsa, vatandaşı olduğu ülkenin korumasından mahrum sayılmayacaktır.

B. (1) İşbu Sözleşme'nin amaçları bakımından kısım A, madde 1'deki "1 Ocak 1951'den önce meydan gelen olaylar" ifadesi, ya,

(a) "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydan gelen olaylar"; veya, (b) "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar" anlamında anlaşılacak ve her taraf Devlet bu Sözleşme'yi imzaladığı, tasdik ettiği veya ona katıldığı sırada bu Sözleşme'ye göre

taahhüt ettiği yükümlülükler bakımından bu ifadenin kapsamını belirten bir beyanda bulunacaktır.

(2) (a) şıkkını kabul eden her Taraf Devlet, herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir notla, (b) şıkkını kabul ettiğini duyurarak yükümlülüklerini genişletebilir.

C. Yukarıdaki kısım A'da belirtilen hükümlerin kapsamına giren her kişi eğer:

(1) Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteği ile tekrar yararlanırsa;

(2) Vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar kazanırsa;

Veya

(3) Yeni bir vatandaşlık kazanmışsa ve vatandaşlığını yeni kazandığı ülkenin himayesinden yararlanıyorsa; veya

(4) Kendi arzusu ile terk ettiği veya zulüm korkusu ile dışında bulunduğu ülkeye kendi arzusu ile, tekrar yerleşmek üzere dönmüşse; veya

(5) Mülteci tanınmasını sağlayan koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaktan sakınmaya artık devam edemezse; İşbu fıkra, vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden yararlanmayı reddetmek için önceden geçerli zulme ait haklı sebepler ileri sürebilen, bu maddenin A(1) Kısmı'nın kapsamına giren bir mülteciye tatbik olunmayacaktır;

(6) Tabiiyetsiz olup da, mülteci tanınmasını yol açan koşullar ortadan kalktığı için, normal ikametgahının bulunduğu ülkeye dönebilecek durumda ise; Ancak işbu fıkra, normal ikametgahının bulunduğu ülkeye dönmeyi reddetmek için önceden maruz kaldığı zulme bağlı haklı sebepler ileri sürebilen, bu maddenin A(1) kısmının kapsamına giren bir mülteciye uygulanmayacaktır. Bu kişiye, işbu Sözleşme'nin uygulanması sona erecektir.

D. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya örgütünden halen koruma veya yardım gören kimselere

uygulanmayacaktır. Durumları, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun konuyla ilgili uygun kararları çerçevesinde kesin olarak halledilmeden, yararlandıkları bu tür koruma veya yardımlar herhangi bir sebepler sona eren kişiler, işbu Sözleşme'den tamamen yararlanırlar.

E. Bu Sözleşme, ikamet ettiği ülkenin yetkili makamlarınca o ülke vatandaşlığına sahip olanların sahip bulundukları hak ve yükümlülüklere sahip sayılan bir kişiye uygulanmayacaktır.

F. Bu Sözleşme hükümleri:

(a) barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine;

(b) mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine;

(c) Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna; dair hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir kişi hakkında uygulanmayacaktır.

Madde 2

Her mültecinin, bulunduğu ülkeye karşı, özellikle yasalara, yönetmeliklere ve kamu düzenini içine alınan önlemlere uymayı öngören yükümlülükleri vardır.

Madde 3

Taraf Devletler, bu Sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk, din veya geldikleri ülke bakımından ayırım yapmadan uygulayacaklardır.

Madde 4

Taraf Devletler, ülkelerindeki mültecilere, dini vecibelerini yerine getirme hürriyeti ve çocuklarının dini eğitim hürriyetler bakımından, en az vatandaşlara uyguladıkları muamele kadar uygun muamele uygulayacaklardır.

Madde 5

Bu Sözleşme'nin hiçbir hükmü, bir Taraf Devlet tarafından mültecilere bu Sözleşme dışında sağlanan diğer hakları ve çıkarları ihlal etmez.

Madde 6

Bu Sözleşme bakımından "aynı şartlarla" kavramı, belli bir kimsenin, söz konusu bir haktan yararlanabilmesi için, özellikleri açısından bir mültecinin yerine getiremeyecekler dışında, mülteci olmasaydı belli bir hakkı kullanmak için yerine getirmesi gereken bütün şartları (geçici yahut daimi ikamet süresine ve şartlarına ait olanlar dahil), kendisinin yerine getirmesi anlamını ima eder.

Madde 7

1. Bu Sözleşme'nin daha uygun hükümler içerdiği durumlar hariç tutulmak koşuluyla, her Taraf Devlet, mültecilere, genel olarak yabancılara uyguladığı muameleyi uygulayacaktır.

2. Bütün mülteciler, Taraf Devletlerin topraklarında üç yıl ikametten sonra kanuni mütekabiliyet şartından muafiyet kazanacaklardır.

3. Her Taraf Devlet, bu Sözleşme kendisi hakkında yürürlüğe girdiği tarihte mültecilerin, mütekabiliyet şartı olmadan yararlanabilecekleri hakları ve çıkarları kendilerine tanımaya devam edecektir.

4. Taraf Devletler, mütekabiliyet şartının bulunmaması halinde, mültecilere 2. ve 3. Fıkralara göre yararlanabilecekleri haklardan ve çıkarlardan başka hak ve çıkarlar sağlamak imkanlarını ve 2. ve 3. fıkralarda belirtilen şartlara sahip olmayan mültecileri mütekabil muamele muafiyetinden istifade ettirmek imkanını uygun biçimde dikkate alacaklardır.

5. Yukarıdaki 2. ve 3. fıkralar hükümleri, gerek bu Sözleşme'nin 13, 18, 19, 21 ve 22. maddelerinde belirtilen haklara ve çıkarlara, gerekse bu Sözleşme'de belirtilmeyen haklara ve çıkarlara uygulanır.

Madde 8

Yabancı bir Devlet vatandaşlarının kişiliklerinin, mallarının veya menfaatlerinin aleyhinde uygulanabilecek istisnai tedbirler bakımından Taraf Devletler, bu gibi tedbirleri, söz konusu yabancı devletin resmen vatandaşı olan bir mülteciye, sırf bu vatandaşlığına dayanarak

uygulamayacaklardır. Bu maddede ifade olunan genel ilkeyi mevzuatlarına göre tatbik edemeyen Taraf Devletler bu gibi mültecilere uygun hallerde muafiyet tanıyacaklardır.

Madde 9

İşbu Sözleşme'nin hiçbir hükmü, bir Taraf Devletin, savaş zamanında veya diğer vahim ve özel hallerde, belli bir kimse hakkında, bu kimsenin gerçekte bir mülteci olduğu ve kendisiyle ilgili söz konusu tedbirlerin, bu devletin milli güvenliği açısından devamının gerektiği tespit edilinceye kadar, milli güvenliği için elzem saydığı tedbirleri geçici olarak almasını engellemeyecektir.

Madde 10

1. Bir mülteci, İkinci Dünya Savaşı sırasında sürgün edilerek bir Taraf Devletin ülkesine götürülmüş olup burada ikamet etmekte ise, bu mecburi ikamet süresi, bu ülkedeki kanuni ikamet süresi sayılacaktır.

2. Bir mülteci, İkinci Dünya Savaşı sırasında bir Taraf Devletin ülkesinden sürgün edilip bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden önce sürekli ikamet amacı ile oraya dönmüş ise, sürgünden önceki ve sonraki süreler, hangi amaçla olursa olsun kesintisiz ikametin şart koşulduğu durumlar için, kesintisiz tek bir ikamet süresi sayılacaktır.

Madde 11

Bir Taraf Devleti, kendi bayrağını taşıyan bir geminin mürettebatı arasında düzenli bir şekilde çalışan mülteciler varsa, bu kişilerin ülkesinde yerleşmelerine ve özellikle bir başka ülkeye yerleşmelerini kolaylaştırmak üzere kendilerine seyahat belgeleri vermeye, ya da geçici olarak topraklarına girmelerine sıcak bakacaktır.

Madde 12

1. Her mültecinin bireysel statü, daimi ikametgahının bulunduğu ülkenin yasalarına veya eğer daimi ikametgahı yoksa, bulunduğu ülkenin yasalarına tabidir.

2. Mültecinin önceden kazandığı ve bireysel statüsüyle ilgili haklara, özellikle evliliğe bağlı haklara, her Taraf Devlet tarafından, gerekirse bu devletin yasaların gösterdiği koşulları yerine getirmek kaydıyla, söz konusu hakkın, kişi mülteci olmasaydı o devletin yasalarınca tanınacak haklar arasında bulunması durumunda, saygı gösterilecektir.

Madde 13

Taraf Devletler, menkul ve gayrimenkul mülkiyet edinme ile buna bağlı diğer hakları, menkul ve gayrimenkul ait kira ve diğer sözleşmelerle ilgili hakları, her mülteciye, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı koşullardaki yabancılara sağlanandan daha az müsait olmayan bir şekilde uygulayacaktır.

Madde 14

Buluşlar, desenler, modeller, ticari markalar, ticari unvanlar gibi sınai mülkiyet haklarıyla, edebi, artistik ve ilmi çalışmalarla ilgili haklarının korunmasıyla ilgili olarak, her mülteci, sürekli ikametgahının bulunduğu ülkede, bu ülkenin kendi vatandaşlarına sağladığı korumanın aynısından yararlanacaktır. Mülteci, bir başka Taraf Devletin toprağındayken, bu ülkede, sürekli ikametgahının bulunduğu ülkenin vatandaşlarına sağlanan korumadan yararlanacaktır.

Madde 15

Taraf Devletler, yasal olarak ülkelerinde ikamet eden mültecilere, siyasi amaç ve kar amacı taşımayan dernekler ile meslek sendikaları bakımından, aynı koşullar içindeki başka bir ülkenin vatandaşlarına tanıdıkları en müsait muameleyi uygulayacaklardır.

Madde 16

1. Her mülteci, bütün Taraf Devletlerin toprakları üzerindeki hukuk mahkemelerine serbestçe ve kolayca başvurabilecektir.

2. Her mülteci, sürekli ikametgahının bulunduğu Taraf Devlette, adli yardım ve teminat akçesinden muafiyet dahil, mahkemelere müracaat bakımından vatandaş gibi muamele görecektir.

3. Her mülteci, sürekli ikametgahının bulunduğu ülkenin dışındaki Taraf Devletlerde, o ülkelerin vatandaşlarına 2. fıkrada bahsedilen konular hakkında yapılan muamelenin aynından istifade edecektir.

Madde 17

1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden her mülteciye, ücretli bir meslekte çalışmak hakkı bakımından, aynı şartlar içinde yabancı bir memleketin vatandaşına uyguladıkları en müsait muameleyi uygulayacaklardır.

2. Her halde ulusal işgücü piyasasını korumak amacıyla, yabancılara veya yabancıların çalıştırılmalarına konan sınırlama tedbirleri, bu Sözleşme'nin, ilgili Taraf Devlette yürürlüğe girdiği tarihte söz konusu tedbirlerden muaf tutulan veya aşağıdaki koşullardan birine sahip olan mültecilere uygulanmayacaktır:

(a) Ülkede üç yıl ikamet etmiş olmak;

(b) İkamet ettiği ülkenin vatandaşı olan bir kimse ile evi bulunmak. Eşini terk etmiş olan bir mülteci bu hükümden istifadeyi iddia edemeyebilir;

(c) İkamet ettiği ülkenin vatandaşlığını taşıyan bir veya daha fazla çocuğu olmak.

3. Taraf Devletler, ücretli mesleklerde çalışmak bakımından bütün mültecilerin ve özellikle ülkelerine, bir işçi bulma programına yahut göçmen getirme planına göre girmiş olan mültecilerin haklarını, vatandaşlarına tanıdıkları çalışma haklarıyla aynı noktaya getirme konusuna sıcak bakacaklardır.

Madde 18

Taraf Devletler, ülkelerinde yasal ikamet eden mültecilere, tarım, sanayi, küçük sanatlar ile ticaret sahalarında kendi işyerlerini açmak ve sanayi, ticari şirketler kurmak haklarıyla ilgili olarak, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı şartlardaki yabancılara tanıdıklarından daha az müsait olmayan muameleyi uygulayacaklardır.

Madde 19

1. Her Taraf Devleti, ülkesinde yasal olarak ikamet eden ve bu Devletin yetkili makamlarınca tanınan diplomalara sahip olup bir ihtisas mesleğini icra etmek isteyen mültecilere, mümkün olduğu kadar müsait ve her halde aynı şartlar içindeki tüm yabancılara sağlanandan daha az müsait olmayan şekilde muamele uygulayacaktır.

2. Taraf Devletler, bu gibi mültecilerin, anavatanları dışında, uluslararası ilişkilerini yürüttükleri ülkelere yerleşmelerini temin için, kanunlarına ve anayasalarına göre ellerinden gelen çabayı göstereceklerdir.

Madde 20

Bütün nüfusun tabi olduğu ve nadir bulunan maddelerin genel dağıtımını düzenleyen bir vesika usulün mevcut bulunduğu hallerde, mültecilere vatandaşlar gibi muamele edilecektir.

Madde 21

Taraf Devletler, konut edinme bakımından, bu konu yasalar ve yönetmeliklerle düzenlediği ya da kamu makamlarının kontrolüne tabi olduğu oranda, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, her halde genel olarak aynı şartlar altındaki yabancılara uygulanandan daha az olmayacak biçimde, mümkün olduğu kadar müsait bir muamele sağlayacaklardır.

Madde 22

1. Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitim konusunda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.

2. Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitimin dışındaki eğitim konusunda ve özellikle çalışmalardan yararlanma, yabancı ülke okullarından alınmış eğitim sertifikalarının, üniversite diplomalarının ve derecelerinin tanınması, harç ve resimlerden muafiyet ve eğitim bursları alanlarında mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı şartlar içindeki yabancılara tanınanlardan daha az müsait olmayan şekilde muamele edeceklerdir.

Madde 23

Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, sosyal yardım ve iane konularına vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.

Madde 24

1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, aşağıdaki konularda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır:

(a) Yasalarla düzenlendiği veya idari makamların yetkisine tabi oldukları ölçüde: maaşın bir parçası olduğu durumlarda aile yardımları, çalışma saatine göre başı ücret, fazla mesai ödemeleri, ücretli tatiller, eve iş götürmeye sınırlamalar, en az çalışma yaşı, çıraklık ve mesleki eğitim, kadınların ve gençlerin çalışması ve toplu ücret görüşmelerinden yararlanma;

(b) Sosyal güvenlik (iş kazaları, meslek hastalıkları, analık, hastalık, sakatlık, yaşlılık, ölüm, işsizlik, ailevi yükümlülükler ile, ulusal yasalara ve yönetmeliklere göre bir sosyal güvenlik programının kapsamına giren her hangi bir olağanüstü durum), aşağıdaki sınırlamalara tabidir:

(i) Kazanılmış hakların ve kazanılmak üzere olan hakların korunması için uygun düzenlemeler mevcut olabilir;

(ii) Tamamen devlet fonlarından karşılanan ödenekler veya ödenek bölümleri ile, normal bir emeklilik ödeneği için lüzumlu aidat koşullarını yerine getirmemiş kişilere yapılan yardımlar konusunda, ikamet edilen ülkenin ulusal yasaları ve yönetmelikleri hükümler içerebilir.

2. Bir mültecinin, bir iş kazası veya bir meslek hastalığı sonucunda ölümden doğacak tazminat haklarına, hak sahibinin, Taraf Devletin toprakları dışında ikamet etmesi yüzünden zarar gelmeyecektir.

3. Taraf Devletler, sosyal güvenlik konusundaki kazanılmış haklar veya kazanılmak üzere olan haklarla ilgili olarak, aralarında imzaladıkları, ya da gelecekte aralarında imzalayacakları antlaşmanın sağlayacağı faydalardan, yalnızca ülke vatandaşlarında aranan şartların aranması kaydıyla, mültecileri de yararlandıracaklardır.

4. Taraf Devletler, taraf olmayan Devletler ile aralarında, yürürlükte bulunan veya herhangi bir zamanda yürürlüğe girecek olan, bunlara benzer antlaşmaların sağlayacağı faydalardan, mültecileri de, mümkün olduğu ölçüde yararlandırmak imkanlarını araştırmaya sıcak bakacaklardır.

Madde 25

1. Bir mültecinin, bir hakkı kullanması için normal koşullarda yabancı bir ülkenin yetkililerinin yardımına ihtiyaç duyduğu, ama böyle bir yardımdan yararlanamadığı durumlarda, topraklarında ikamet ettiği Taraf Devletler, mülteciye, söz konusu yardımın kendi makamlarınca veya uluslararası bir makam tarafından yapılmasını sağlayacaklardır.

2. Birinci fıkrada bahsedilen makam veya makamlar, normal koşullarda bir yabancıya, o kişinin kendi ülkesinin ulusal makamları tarafından veya onların aracılığı ile sağlanabilecek belgeleri ya da sertifikaları, mültecilere sağlayacaklardır veya denetimleri altında sağlattıracaklardır.

3. Bu yolla sağlanan belgeler veya sertifikalar, yabancılara kendi ulusal makamları tarafından veya onların aracılığı ile verilen resmi belgeler gibi kabul edileceklerdir ve aksi kanıtlanmadıkça geçerli sayılacaklardır.

4. Bu maddede bahsedilen hizmetler karşılığında, muhtaç kişilere sağlanabilen ayrıcalıklı uygulamalar saklı kalmak koşuluyla, ücret alınabilir ama bu tür ücretler makul ölçüde ve benzer hizmetler için vatandaşlardan alınan harçlarla orantılı olacaktır.

5. Bu madde hükümleri hiçbir suretle 27 ve 28. maddeleri ihlal etmez.

Madde 26

Her Taraf Devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, genel olarak aynı koşullardaki yabancılara yönetmeliklerce sağlanan, toprakları üzerinde ikamet edeceği yeri seçme ve özgürce seyahat etme hakkını tanıyacaktır.

Madde 27

Taraf Devletler, ülkelerinde bulunan ve geçerli bir seyahat belgesine sahip olmayan her mülteciye kimlik kartı çıkartacaklardır.

Madde 28

1. Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, ulusal güvenlikleri veya kamu düzenleri ile ilgili engelleyici ciddi sebepler bulunmadıkça, kendi toprakları dışında seyahatlerini temin edecek seyahat belgeleri vereceklerdir ve bu belgelere, bu sözleşmenin cetvelindeki hükümler uygulanacaktır. Taraf devletler, bu tür bir belgeyi, ülkelerinde bulunan her hangi bir mülteciye verebilirler; kendi topraklarında bulunan ve yasal olarak ikamet ettikleri ülkeden bir seyahat belgesi almak imkanından mahrum olan mültecilere bu tür bir belge vermeye özellikle sıcak bakacaklardır.

2. Önceden yapılmış uluslararası antlaşmalar çerçevesinde, o antlaşmalara taraf olan devletler tarafından mültecilere verilmiş seyahat belgeleri, taraf devletlerce tanınacaktır ve bu maddeye göre düzenlenmiş gibi muamele görecektir.

Madde 29

1. Taraf devletler, mültecilere, her ne isimle olursa olsun, benzer koşullarda vatandaşlarına uyguladıklarından veya uygulayabileceklerinden farklı ya da daha yüksek resim, harç e vergi uygulanmayacaktır.

2. Yukarıdaki fıkra hükümleri, kimlik kartları da dahil, yabancılara verilecek idari belgeler hakkındaki harçlara ait yasa ve yönetmelik hükümlerinin mültecilere uygulanmasına engel değildir.

Madde 30

1. Her taraf devlet, kendi yasa ve yönetmeliklerine uygun olarak, mültecilerin, topraklarına getirdikleri değerli varlıkları, yerleşmek üzere kabul edildikleri bir başka ülkeye nakletmelerine izi verilecektir.

2. Her taraf devlet, yerleşmek üzere kabul edildikleri bir başka ülkeye yerleşmeleri için gerekli olan her hangi değerli varlığı nakletmek amacıyla mültecilerin yapacakları izin başvurusunu, sıcak bir biçimde inceleyecektir.

Madde 31

1. Taraf devletler, hayatlarının veya özgürlüklerinin, madde 1'de gösterilen şekilde tehdit altında bulunduğu bir ülkeden doğruca gelerek izinsizce kendi topraklarına giren veya bu topraklarda bulunan mültecilere, gecikmeden yetkili makamlara başvurarak yasadışı girişlerin veya bulunuşlarının geçerli nedenlerini göstermeleri koşuluyla, yasadışı yollardan girişleri veya bulunuşlarından dolayı ceza vermeyeceklerdir.

2. Taraf devletler, bu mültecilerin hareketlerine gerekli olanların dışında kısıtlama uygulamayacaklardır ve bu kısıtlamalar, ancak, ülkedeki statüleri belirleninceye veya bir başka ülkeye kabulleri sağlanıncaya kadar uygulanacaktır. Taraf devletler, bu mültecilerin diğer bir ülkeye kabullerini sağlamak için makul bir süre ve gerekli bütün kolaylıkları sağlarlar.

Madde 32

1. Taraf devletler, ülkelerinde yasal olarak bir mülteciyi, ulusal güvenlik veya kamu düzeni ile ilgili sebepler dışında sınır dışı edemeyeceklerdir.

2. Böyle bir mültecinin sınır dışı edilmesi, ancak ilgili yasal sürece alınış bir karara uygun olabilir. Zorunlu ulusal güvenlik nedenlerinin aksine bir uygulamayı gerekli kıldığı haller dışında, mültecinin, durumunu açıklaması için delil sunmasına, temyiz etmesine, bu amaçla yetkili bir makamın ya da, yetkili makamın özel olarak atayacağı bir kişinin veya kişilerin önünde temsil edilmesine izin verilecektir.

Madde 33

1. Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade ("refouler") etmeyecektir.

2. Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkûm oluğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez.

Madde 34

Taraf Devletler, mültecileri özümlemeyi ve vatandaşlığa almayı her türlü imkan ölçüsünde kolaylaştıracaklardır. Vatandaşlığa alma işlemlerini çabuklaştırmaya ve bu işlemlerin masraf ve resimlerini her türlü imkan ölçüsünde azaltmaya özel çaba göstereceklerdir.

Madde 35

1. Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği veya onun görevini devralacak diğer her hangi bir Birleşmiş Milletler kuruluşu ile, görevini yerine getirilerken işbirliği yapmayı ve özellikle onların işbu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasına nezaret etme görevini kolaylaştırmayı taahhüt ederler.

2. Taraf Devletler, Yüksek Komiserliği'nin veya onun görevini devralacak herhangi bir Birleşmiş Milletler kuruluşunun, Birleşmiş Milletlerin yetkili organlarına rapor vermesi için, aşağıdaki konular hakkında isteyeceği bilgileri ve istatistikleri uygun bir şekilde vermeyi taahhüt ederler:

(a) Mültecilerin içinde bulundukları durum,

(b) Bu Sözleşme'nin uygulanması ve

(c) Mülteciler konusunda mevcut veya yürürlüğe girecek yasalar, yönetmelikler ve kararnameler.

Madde 36

Taraf Devletler, işbu Sözleşme'nin uygulanabilmesi amacıyla çıkarabilecekleri yasaları ve yönetmelikleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildireceklerdir.

Madde 37

Bu Sözleşme'nin 28. maddesinin 2. fıkrası hükümlerine dokunmamak koşuluyla, işbu Sözleşme, taraflar arasında, 5 Temmuz 1922, 31 Mayıs 1924, 12 Mayıs 1926, 30 Haziran 1938 ve 30 Temmuz 1935 tarihli Düzenlemeler ile, 28 Ekim 1933, 10 Şubat 1938 tarihli Sözleşmelerin, 14 Eylül 1939 tarihli Protokol'ün ve 15 Ekim 1946 tarihli Anlaşma'nın yerine geçer.

Madde 38

Bu Sözleşmenin Tarafları arasında, Sözleşmenin tefsiri veya uygulanması hakkında ortaya çıkan ve diğer yollardan halledilmemiş olan uyuşmazlıklar, uyuşmazlığın taraflarından birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı'na sevk edilebilir.

Madde 39

1. Bu Sözleşme, Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzaya açılacaktır ve daha sonra Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nce tutulacaktır. Birleşmiş Milletler Avrupa Ofisi'nde 28 Temmuzundan 31 Ağustos 1952 tarihine kadar ve ardından, Birleşmiş Milletler Örgüt Merkezi'nde 17 Eylül 1951'den 31 Aralık 1952'ye kadar tekrar imzaya açık bulundurulacaktır.

2. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Örgütü'ne üye bütün Devletler ile mülteciler ve vatansızların hukuki durumu hakkındaki diplomatik konferansa davet edilen üye olmayan diğer herhangi bir devletin veya Genel Kurul tarafından imzalamaya davet olunan her devletin imzasına açık tutulacaktır. Sözleşme onaylanacaktır ve onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne gönderilecektir.

3. İşbu maddenin 2. fıkrasında işaret edilen Devletler, 28 Temmuz 1951 tarihinde itibaren Sözleşmeye taraf olabileceklerdir. Taraf olmak, taraf olma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nce kayıtlara geçirilmesiyle başlayacaktır.

Madde 40

1. Herhangi bir Devlet, imzaladığı, onayladığı veya taraf olduğu anda, işbu Sözleşmenin, uluslararası alanda sorumlu bulunduğu bütün topraklarda ya da bu toprakların herhangi bir

bölümünde uygulanacağını ilan edebilir. Böyle bir ilan, Sözleşmenin söz konusu Devlet için yürürlüğe girdiği tarihte geçerli olacaktır.

2. Bu tür bir bölge belirlemesi, söz konusu tarihten sonraki herhangi bir tarihte, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne yapılacak bir duyuru ile gerçekleştirilecektir ve duyurunun, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne ulaştırıldığının doksanıncı günden itibaren veya Sözleşme, bu Devlet için yürürlüğe daha ileri bir tarihte giriyorsa, o tarihte uygulamaya geçecektir.

3. Bu Sözleşmenin imzalandığı, onaylandığı veya taraf olunduğu tarihte uygulanacak bölgelerin dışında tutulan topraklar açısından, ilgili her Devlet, bu toprakların da uygulama bölgesinin içine alınması için, bu bölgelerin yönetimlerinin, Anayasal nedenlerle öngörülen onaylarının alınması koşuluyla, gereken adımları atma imkanlarını araştıracaktır.

Madde 42

Üniter olmayan veya Federal bir Devlet hakkında aşağıdaki hükümler uygulanacaktır:

(a) Bu Sözleşmenin, Federal bir yasama organının yasama yetkisi alanına giren maddeleriyle ilgili olarak, Federal Hükümet'in üstlendiği yükümlülükler, Federal olmayan devletlerinki ile aynı olacaktır.

(b) Bu Sözleşmenin, Federasyonun anayasal sistemine göre, yasamayla ilgili adımlar atmak zorunluluğu bulunmayan eyaletlerin, Federasyonu oluşturan devletlerin veya kantonların yasama yetkileri alanına giren maddeleriyle ilgili olarak Federal Hükümet, bu tür maddeleri, mümkün olan en kısa zamanda, eyaletlerin, Federasyonu oluşturan devletlerin veya kantonların ilgili makamlarına olumlu bir yorumla beraber bildirecektir.

(c) Bu Sözleşmeye Taraf Federal bir Devlet, bir başka Taraf Devlet'in, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri kanalıyla kendisine iletilecek talebi üzerine, Sözleşmenin herhangi bir hükmü hakkında, Federasyon'da ve federasyonu oluşturan birimlerde geçerli yasal mevzuat ve

uygulamaya ait, söz konusu hükmün, yasal veya diğer yollarla ne oranda geçerli olduğunu gösteren bir açıklama yapacaktır.

Madde 42

1. Her Devlet, imzalama, onaylama veya taraf olma sırasında, Sözleşmenin 1, 3, 4, 16 (1), 33, 36–46. (dahil) maddeleri dışındaki maddeler hakkında çekince koyabilir.

2. Bu maddenin 1. fıkrası çerçevesinde çekince koyan her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir duyuru ile söz konusu çekinceyi her zaman geri alabilir.

Madde 43

1. Bu Sözleşme, altıncı onay veya taraf olma belgesinin kayıt tarihini takip eden doksanıncı gün yürürlüğe girecektir.

2. Sözleşme, altıncı onay veya taraf olma belgesinin kayıt tarihinden sonra onaylayan veya taraf olan Devletlerden her biri hakkında, bu Devletin onay veya taraf olma belgesinin kayıt tarihini takip eden doksanıncı gün yürürlüğe girer.

Madde 44

1. Her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir duyuru ile Sözleşmeye taraf olmaya her zaman son verebilir.

2. Taraf olmanın sona erişi, ilgili Devlet hakkındaki duyurunun, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alındığı tarihinden bir sene sonra geçerli olur.

3. 40. madde çerçevesinde bir duyuru veya ilan yapmış olan her Devlet, bu tarihten sonraki herhangi bir tarihte, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne yapacağı bir başvuru ile, bu başvurunun Genel Sekreterce alınmasından bir yıl sonra, Sözleşmenin söz konusu toprağa uygulanışının sona ereceğini ilan edebilir.

Madde 45

1. Her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir başvuru ile bu Sözleşme'de değişiklik yapılmasını her zaman talep edebilir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, bu talep hakkında, eğer varsa, alınacak tedbirler konusunda tavsiyede bulunacaktır.

Madde 46

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Birleşmiş Milletler üyesi bütün Devletlere ve 39. maddede bahsedilen üye olmayan devletlere:

(a) Birinci maddenin B kısmı uyarınca yapılan duyuru ve ilanları;

(b) 39. madde uyarınca yapılan imzalama, onaylama veya taraf olma işlemlerini;

(c) 40. madde uyarınca yapılan duyuruları ve ilanları;

(d) 42. madde uyarınca konan çekinceleri veya çekinceleri geri çekişleri;

(e) 43. madde uyarınca, bu Sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarihi;

(f) 44. madde uyarınca taraf olmaya son elverişli ve bununla ilgili duyuruları;

(g) 45. madde uyarınca yapılacak değişiklik taleplerini bildirecektir.

EK: 3: AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ

Madde 2

1. Herkesin yaşama hakkı, yasa tarafından korunacaktır. Yasanın ölüm cezası öngördüğü bir suçtan ötürü hakkında bir mahkemece mahkum edilmesinin ardında bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimse yaşamından kasıtlı olarak yoksun bırakılmayacaktır.

2. Yaşamdan yoksun bırakma, aşağıdaki hallerde, mutlak/(kesin) biçimde gerekli olanın ötesine geçmeyen bir kuvvet kullanılması sonucunda ortaya çıktığında, bu maddeye aykırı olarak yapılmış sayılmayacaktır;

(a) Herhangi bir kimsenin hukuka aykırı şiddete karşı savunmasında;

(b) Yasaya uygun bir yakalama/(gözaltına alma) kararının yerine getirilmesinde ya da yasaya uygun olarak (gözaltında-tutuklu) alıkonulan bir kimsenin kaçmasını önlemede;

(c) Bir ayaklanmanın ya da isyanın bastırılması amacıyla yasaya uygun olarak yapılan bir tasarrufta/(eylemde).

Madde 3

Hiç kimse, işkenceye ya da insanlık dışı yahut aşağılayıcı muamele yahut cezaya tabi tutulmayacaktır.

Madde 4

1. Hiç kimse köle ya da kul olarak tutulmayacaktır.

2. Hiç kimse zorla çalıştırılmayacak ya da zorunlu çalışmaya tabi tutulmayacaktır.

3. Aşağıdaki haller, bu maddenin amaçları bakımından "zorla çalıştırma ya da zorunlu çalışma" kapsamında sayılmayacaktır.

Madde 5/1

Herkes kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir. Hiç kimse, aşağıda belirtilen hallerde ve yasa ile öngörülen bir usule uygun olmaksızın özgürlüğünde yoksun bırakılmayacaktır.

Madde 6

1. Her kişi, (özel hukuk uyuşmazlıklarında) medeni hak ve yükümlülüklerinin yahut (ceza hukuku alanında) kendisine yöneltilen herhangi bir suçlamanın karara bağlanmasında, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından, makul süre içerisinde, adil ve aleni olarak yargılanma hakkına sahiptir. Hüküm aleni oturumda açıklanacaktır; ancak, bir demokratik toplumda ahlak, kamu düzeni yahut ulusal güvenlik için, çocukların ve gençlerin menfaatleri ya da tarafların özel yaşamının korunması bunu gerektirdiğinde, ya da aleniyetin, adaletin tecellisine zarar verebileceği özel koşulların bulunması halinde, mahkemenin görüşüne göre kesin biçimde gerekli olduğu ölçüde, basın ve halk/(dinleyiciler) duruşmanın tamamından ya da bir bölümünden çıkartılabilir.

2. Kendisine bir suç isnat/(itham) edilen her kişi, yasa uyarınca suçluluğu kanıtlanana dek masum sayılacaktır.

Madde 7

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuk çerçevesinde bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem ya da ihmalden ötürü suçlu bulunmayacaktır. Hiç kimseye, suçun işlendiği zaman verilebilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilmeyecektir.

2. Bu madde, işlendiği zaman, uygar uluslar tarafından tanınmış hukukun genel ilkeleri uyarınca suç sayılan herhangi bir eylemden ya da ihmalden ötürü herhangi bir kişinin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel olmayacaktır.

Madde 9

1. Her kişi, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak, dinini ya da inancını değiştirme özgürlüğünü ve ister tek başına isterse de başkalarıyla birlikte topluluk içinde, aleni ya da gizli olarak, ibadet etmek, öğrenmek, uygulamak ve ayin yapmak şeklinde dinini ya da inancını açıklama özgürlüğünü içerir.

2. Bir kimse dinini ya da inancını açıklama özgürlüğü ancak, kamu emniyeti için, kamu düzenini, sağlığın ya da ahlakın yahut başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması

için, yasanın öngördüğü ve bir demokratik toplumda gerekli olan sınırlamalara tabi tutulabilecektir.

Madde 10

1. Her kişi ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamları tarafından müdahale olmaksızın ve ulusal sınırlar dikkate alınmaksızın, görüş/(kanaat) sahibi olma ve bilgi/(haber) ve düşünceleri edinme ve bunları yayma özgürlüğünü içerecektir. Bu madde, devletlerin, radyo, televizyon ya da sinema işletmelerini izin/(ruhsat) alma koşuluna bağlamasını engellemeyecektir.

2. Bu özgürlüklerin kullanımı, beraberinde ödevleri ve sorumlulukları getirdiğinden, ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü ya da kamu emniyeti için, düzensizliğin ya da suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın ya da ahlakın korunması, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, mahrem kaydıyla/(kişisel ilişkide) edinilen bilginin açığa çıkmasının önlenmesi, yahut yargı organlarının yetke/(otorite) ve tarafsızlığının muhafaza edilip sürdürülmesi için, yasanın öngördüğü ve bir demokratik toplumda gerekli bulunan türdeki formalitelere, koşullara, kayıtlamalara ya da yaptırımlara/(cezalara) tabi tutulabilir.

Madde 13

Bu Sözleşmede düzenlenen hakları ve özgürlükleri ihlal edilen her kişi, ihlalleri gerçekleştiren kişilerin her ne resmi sıfatı haiz oldukları dikkate alınmaksızın, ulusal bir makam önünde etkili bir hukuk yoluna başvurma hakkına sahip olacaktır.

Madde 14

Bu Sözleşmede düzenlenen hakları ve özgürlükleri ihlal edilen her kişi, ihlalleri gerçekleştiren kişilerin her ne resmi sıfatı haiz oldukları dikkate alınmaksızın, ulusal bir makam önünde etkili bir hukuk yoluna başvurma hakkına sahip olacaktır.

Protokol No:1 Madde 2

Hiç kimse, eğitim hakkından yoksun bırakılamayacaktır. Devlet, eğitim ve öğretimle ilgili olarak üstlendiği herhangi bir görevin yerine getirilmesinde, anne-babanın bu eğitimin ve öğretimin kendi dinsel ya da felsefi inançların uygun nitelikte olmasına temin etme hakkına saygı gösterecektir.

Protokol No:4 Madde 2

1. Bir devletin ülkesi içinde hukuka uygun olarak bulunmakta olan herkes, o ülke içinde seyahat etme/(serbestçe dolaşma) özgürlüğü ve ikametgahını seçme özgürlüğü hakkını sahip olacaktır.

2. Herkes, kendi ülkesi dahil, herhangi bir ülkeden çıkmakta/ayrılmakta özgür olacaktır.

3. Bu hakların kullanılmasına ulusal güvenlik ya da kamu emniyeti yararıyla, kamu düzeninin muhafaza edilmesi, suçun önlenmesi, sağlığın ya da ahlakın korunması, ya da başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması için, bir demokratik toplumda gerekli ve hukuka/(yasaya) uygun olarak öngörülmüş türdeki/(nitelikteki) sınırlamalardan başka hiçbir sınırlama getirilmeyecektir.

4. Paragraf 1'de düzenlenen haklar, belli bazı alanlarda/(yerlerde), bir demokratik toplumda kamu yararının haklı kıldığı ve hukuka uygun olarak öngörülmüş sınırlamalara da tabi tutulabilir.

Protokol No:4 Madde 3

1. Hiç kimse, ne bireysel ne de toplu olarak uygulanan önlemlere başvurulmak suretiyle, vatandaşı bulunduğu devletin ülkesinden sınır dışı edilmeyecektir.

2. Hiç kimse, vatandaşı bulunduğu devletin ülkesine girmek hakkında yoksun bırakılmayacaktır.

Protokol No:4 Madde 4

Yabancıların toplu olarak sınır dışı edilmesi yasaktır.

EK: 4: ULUSLARARASI MEDENİ VE SİYASAL HAKLAR SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ

Madde 2/1

Bu Sözleşmenin Tarafı her Devlet, kendi ülkesinde bulunan ve yargı yetkisine tabi olan bütün bireyler bakımından, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da diğer görüş, ulusal ya da sosyal köken, mülkiyet, doğum yahut başka statü gibi herhangi bir türde farklılık gözetmeksizin, bu Sözleşmede tanınan haklara saygı göstermeyi ve bunları temin etmeyi/(güvence altına almayı) taahhüt eder.

Madde 6/1

Her insan, doğumla kazandığı/(varlığa mündemiç) yaşam hakkına sahiptir. Bu hak, yasa ile korunacaktır. Hiç kimse yaşamından keyfi olarak yoksun bırakılmayacaktır

Madde 7

Hiç kimse işkence ya da zalimane insanlık dışı yahut aşağılayıcı muamele ya da cezaya tabi tutulmayacaktır/(maruz bırakılmayacaktır). Özellikle, hiç kimse kendi özgür/(serbest) rızası bulunmaksızın tıbbi ya da bilimsel deneye tabi tutulmayacaktır.

Madde 8

1. Hiç kimse köle olarak/(durumunda) tutulmayacaktır; her biçimiyle kölelik ve köle ticareti yasaklanacaktır.

2. Hiç kimse kul olarak/(durumunda) tutulmayacaktır.

3. (a) Hiç kimseden zorla ya da zorunlu olarak çalışması istenmeyecektir.

Madde 9/1

Herkes kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir. Hiç kimse keyfi olarak gözaltına alınmaya ya da tutuklanmaya maruz bırakılmayacaktır. Hiç kimse, kanun tarafından belirlenmiş bulunan nedenlere dayalı ve usullere uygun olması hariç, özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır.

Madde 10/1

Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkese insani biçimde ve her insanın doğuştan sahip olduğu/(insan olmak sıfatına yerleşik) onuruna saygı gösterilerek muamele de bulunulacaktır.

Madde 12

1. Hukuka/(yasaya) uygun bir şekilde bir devletin ülkesinde bulunan herkes, o ülke içinde seyahat/dolaşma özgürlüğü hakkına ve yerleşme yerini/(ikametgahını) seçme özgürlüğüne/(serbestisine) sahip olacaktır.

2. Herkes, kendi ülkesi dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeyi terk etme özgürlüğüne/(serbestisine) sahip olacaktır.

3. Yukarda belirtilen haklar, yasa ile öngörülmüş olup, ulusal güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığının ya da genel ahlakın yahut başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması için gerekli ve bu Sözleşmede tanınmış diğer haklarla uyumlu/(bağdaşır) bulunan kayıtlamalara dışında, hiçbir kayıtlamaya tabi tutulmayacaktır.

4. Hiç kimse, kendi ülkesine girme hakkında keyfi biçimde yoksun biçimde yoksun bırakılmayacaktır.

Madde 15/1

Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukuka göre bir suç teşkil etmeyen bir eylem ya da ihmalden ötürü suçlu bulunmayacaktır. Bir suça, işlendiği zaman verilebilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilmeyecektir. Bir suçun işlenmesinden sonra, yasa ile bu suç için daha hafif bir ceza öngörülür ise, suçlu bundan/(daha hafif cezadan) yararlanacaktır.

Madde 18

4. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, anne-babaların/(ebeveynlerin) ve, uygulanabilir olan haller de, kanuni vasilerin, çocuklarına kendi inançlarına/kanaatlerine (convictions) uygun din ve ahlak eğitimini sağlama özgürlüğüne saygı göstermeyi taahhüt eder.

Madde 19

1. Herkesin müdahaleye maruz kalmaksızın görüş sahibi olma hakkı olacaktır.

2. Herkes, ifade özgürlüğü hakkına sahip olacaktır; bu hak, ülke sınırları dikkate alınmaksızın, ister sözlü, yazılı ya da basılı, (ya da) sanatsal formda olsun, isterse de kişinin kendi seçtiği herhangi bir başka yolla/(araçla) olsun, her türlü bilginin ve düşüncelerin/(fikirlerin/ideas) araştırılması, edinilmesi ve yayılması/(iletilmesi) özgürlüğünü içerecektir.

Madde 23

1. Aile toplumun doğal ve temel birimidir ve toplum ve Devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.

2. Evlilik yaşındaki erkeklere ve kadınlara, evlenme ve bir aile kurma hakkı tanınacaktır.

3. Evlenme niyetindeki eşlerin tam ve özgür/(serbest) rızaları bulunmayan hiçbir evlilik geçerli olmayacaktır/(kurulamayacaktır).

4. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, eşlerin evlenirken, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesinde/(boşanmada) haklar ve sorumluluklar bakımından eşitliğini temin etmek üzere uygun/(gerekli) önlemleri alacaklardır. Evliliğin sona ermesi halinde, çocukların korunması için gerekli hükümlerin öngörülmesi sağlanacaktır.

Madde 24

1. Her çocuk, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet ya da doğum gibi bakımlardan herhangi bir ayırımcılık yapılmaksızın, bir küçük olarak statüsünün gerektirdiği koruma önlemlerinin ailesi, toplum ve Devlet tarafından alınması hakkına sahip olacaktır.

2. Her çocuk doğumundan hemen sonra nüfus kütüğüne kaydedilecek ve bir isme sahip olacaktır.

3. Her çocuğun bir vatandaşlığa sahip olma/(vatandaşlık edinme) hakkı vardır.

EK: 5: AMERİKAN İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ

Madde 1

1. Bu Sözleşmenin tarafı devletler, burada tanınan haklara ve özgürlüklere saygı göstermeyi, ve kendi yargı yetkilerine tabi tüm kişilerin, söz konusu hakları ve özgürlükleri, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da diğer görüş, ulusal ya da sosyal köken, ekonomik statü, doğum ya da herhangi bir başka sosyal koşul gerekçeleriyle hiçbir ayırımcılık yapılmaksızın, özgürce ve tam olarak kullanabilmelerini temin etmeyi, üstlenirler.

2. Bu Sözleşmenin amaçları bakımından, "kişi" terimi, her bir insan anlamına gelir.

Madde 5

1. Her kişi, fiziksel, zihni ya da moral bütünlüğüne saygı gösterilmesine hak sahibidir.

2. Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı yahut aşağılayıcı muamele ya da cezaya tabi tutulmayacaktır. Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes insan kişiliğine yerleşik onuruna saygı gösterilerek muamele görecektir.

Madde 6

1. Hiç kimse, köle ticareti ya da kadın ticareti gibi her biçimi yasaklanmış olan köleliğe ya da gayrı iradi hizmetli olmaya tabi tutulmayacaktır.

2. Hiç kimsenin zor altında ya da zorunlu çalışma şeklinde iş görmesi istenmeyecektir.

Madde 7

1. Her kişinin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı vardır.

2. Hiç kimse, ilgili Taraf Devletin anayasası ya da buna uygun olarak çıkarılmış yasası tarafından daha önceden belirlenen gerekçelerle ve koşullar altında olması hali istisna, bedensel özgürlüğünden (hareket serbestîsinden) yoksun bırakılmayacaktır.

3. Hiç kimse keyfi olarak gözaltına alınamaz ya da hapsedilemez.

4. Gözaltına alınan herhangi bir kimse gözaltına alınmasının nedenleri hakkında bilgilendirilecek ve kendisine yöneltilen suç ya da suçlar derhal bildirilecektir.

Madde 8/1

Her kişi, kendisine yöneltilen herhangi bir suç isnadının kanıtlanmasında ya da medeni,çalışmaya ilişkin, mali yahut başka herhangi bir mahiyetteki haklarının ve yükümlülüklerinin belirlenmesinde, usulüne uygun güvencelerle ve makul süre içerisinde, daha önceden yasa ile kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından yargılanmaya hak sahibidir.

Madde 9

Hiç kimse, işlendiği zaman yürürlükte olan yasa uyarınca bir suç teşkil etmeyen herhangi bir eyleminden ya da ihmalinden ötürü mahkûm edilmeyecektir. Suç işlendiği zaman uygulanabilir olandan daha ağır olan bir ceza verilmeyecektir. Suçun işlenmesinden sonra çıkarılan yasa daha hafif bir ceza verilmesini öngörüyor ise, suçlu kişi bundan yararlanacaktır.

Madde 12

1. Herkesin vicdan ve din özgürlüğü hakkı vardır. Bu hak, bir kimsenin dinini ya da inançlarını sürdürme/(muhafaza etme) ya da değiştirme özgürlüğünü ve bir kimsenin dinini ya da inançlarını bireysel olarak ya da başkalarıyla birlikte, aleni ya da özel şekilde yayma ve bunların gereklerini yerine getirme özgürlüğünü içerir.

2. Hiç kimse, dinini ya da inançlarını sürdürme/(muhafaza etme) ya da değiştirme özgürlüğüne zarar verebilecek kayıtlamalara tabi tutulmayacaktır.

3. Bir kimsenin dinini ya da inançlarını açıklama özgürlüğü, sadece, kamu emniyetini, kamu düzenini, genel sağlığı, ya da genel ahlakı, yahut başkalarının haklarını ve özgürlüklerini korumak için gerekli olup yasayla düzenlenen sınırlamalara tabi tutulabilir.

4. Ebeveynler ya da, duruma göre vasiler, kendi inançlarına uygun olarak, kendi çocuklarının ya da velayetini üstlendikleri kişilerin din ve ahlak eğitimi almalarını sağlamak hakkına sahiptir.

Madde 13/1

Herkesin düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı vardır. Bu hak, sınırlar dikkate alınmaksızın, sözlü, yazılı ya da basılı olarak, yahut sanatsal formda ya da bir kimsenin kendi seçeceği herhangi bir başka yolla, her türlü bilginin ve düşüncenin araştırılması, alınması veya yayılması özgürlüğünü de içerir.

Madde 17

1. Aile, toplumun doğal ve temel grup birimidir ve toplum ve Devlet tarafından korunmaya hak sahibidir.

2. Evlenme yaşına gelmiş erkeklerin ve kadınların evlenme ve bir aile kurma hakkı, Sözleşmede öngörülen ayırımcılık yapılmaması ilkesine aykırı düşmeyen koşullarda gerçekleşmiş ve ulusal yasalarda öngörülen koşullara uygun olması kaydıyla, tanınacaktır.

3. Hiçbir evlilik, evlenmek isteyen eşlerin özgür ve tam rızası bulunmadıkça geçerlilik kazanmayacaktır.

4. Taraf Devletler, evlenmede, evlilik süresinde ve evliliğin sona ermesinde eşlerin haklarda eşitliğini ve sorumluluklarının yeterli biçimde dengelenmesini temin edecek uygun önlemleri alacaktır. Evliliğin bozulması halinde, sadece çocukların en yüksek derecede yararları esas alınarak korunmaları için gerekli olan her husus sağlanacaktır.

5. Yasa, evlilik içi ve evlilik dışı doğan çocuklar bakımından haklarda eşitliği tanıyıp düzenleyecektir.

Madde 22

1. Bir taraf Devletin ülkesinde hukuka uygun olarak bulunan her kişinin, yasa hükümlerine tabi olarak, bu ülke içinde seyahat etme ve yerleşme hakkı vardır.

2. Her kişinin, kendi ülkesi dahil, herhangi bir ülkeyi serbestçe terk etme hakkı vardır.

3. Üstte belirtilen hakların kullanılması sadece yasaya uygun olarak, bir demokratik toplumda suçun önlenmesi ya da ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin, kamu düzeninin, genel ahlakın,

genel sağlığın ya da başkalarının haklarının yahut özgürlüklerinin korunması için gerekli olduğu ölçüde kayıtlanabilir.

4. Paragraf 1'de tanınan hakların kullanılması yasa tarafından, kamu yararı gerekçelerine dayalı olarak tespit edilmiş bölgelere içerisinde de sınırlandırılabilir.

5. Hiç kimse vatandaşı bulunduğu Devletin ülkesinin dışına çıkarılamaz ya da o ülkeye girme hakkından yoksun bırakılamaz.

6. Bu Sözleşmenin Tarafı bir Devletin ülkesinde hukuka uygun olarak bulunan bir yabancı sadece, yasaya uygun olarak verilmiş bir kararı takiben o ülkeden dışarı/(sınır dışı) edilebilir.

7. Her kişinin, siyasal suçlar ya da bunlarla bağlantılı adi/(olağan) suçlardan ötürü takibata uğramış olması halinde, o Devletin mevzuatı ve uluslararası sözleşmeler uyarınca, bir yabancı ülkeye iltica etmeyi talep etme ve o ülkede kendisine mülteci statüsü verilmesi hakkı vardır.

8. Bir yabancı hiçbir halde, ırk, vatandaşlık, din, sosyal statü ya da siyasi görüşlerinden ötürü yaşam hakkının ya da kişi özgürlüğünün tehlikeye düşecek bulunduğu bir ülkeye, o ülkenin söz konusu yabancı kişinin vatandaşı bulunduğu ülke olup olmadığına bakılmaksızın, iade edilemez yahut geri gönderilemez.

9.Yabancıların toplu olarak sınır dışı edilmesi yasaktır.

Madde 24

Bütün kişiler yasa önünde eşittir. Dolayısıyla bütün kişiler, ayırımcılık yapılmaksızın, yasayla eşit şekilde korunmaya hak sahibidirler.

Madde 25/1

Herkesin, ilgili devletin anayasasında ya da yasalarında ya da bu Sözleşme de tanınan temel hakların ihlal eden tasarruflara karşı korunması için bir yetkili mahkemeye ya da yargı yerine, bu tür ihlaller resmi görevlerini ifa ederken tasarrufta bulunan kişiler tarafından işlenmiş olsa bile, basit ve hızlı biçimde hukuk yoluna başvurmaya ya da herhangi bir başka etkili başvuru yapmaya hakkı vardır.

EK: 6: AFRİKA İNSAN VE HALKLARININ HAKLARI ŞARTI'NIN İLGİLİ MADDELERİ

Madde 2

Her birey, bu Şartta tanınan ve güvence altına alınan haklardan ve özgürlüklerden ırk, etnik grup, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da herhangi bir görüş, uyrukluk ya da sosyal köken, servet, doğum ya da başka statü gibi herhangi bir ayrım olmaksızın yararlanmaya hak sahibi olacaktır.

Madde 4

İnsan varlığı dokunulmazdır. Her insan, yaşamına ve kişi bütünlüğüne saygı gösterilmesine hak sahibidir. Hiç kimse bu hakkından keyfi olarak yoksun bırakılamaz.

Madde 5

Her birey, insan olmasına yerleşik onuruna saygı gösterilmesi ve hukuksal statüsünün tanınması hakkına sahiptir. Sömürü ve aşağılamanın, özellikle kölelik, köle ticareti, işkence, zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı ceza ve muamele olmak üzere, her biçimi yasaktır.

Madde 6

Her birey, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir. Hiç kimse, yasayla önceden düzenlenmiş nedenler ve koşullar dışında özgürlüğünden yoksun bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse keyfi olarak gözaltına alınamaz ya da tutuklanamaz.

Madde 7

1. Her birey davasının (taleplerinin) dinlenmesine hak sahibidir.

2. Hiç kimse, işlendiği zaman yasal olarak cezalandırılabilir bir suç oluşturmayan bir eylem ya da ihmalden ötürü cezalandırılamaz. İşlendiği zaman o hususta herhangi hüküm öngörülmemiş bulunan bir suç için hiçbir ceza verilemez. Cezanın kişisel olması (şahsiliği) esastır ve ceza sadece suçluya verilebilir.

Madde 8

Vicdan, ibadet ve dini vecibelerin serbest şekilde yerine getirilmesi özgürlüğü güvence altına alınacaktır. Yasaya ve düzene uygun olarak öngörülenler saklı kalmak kaydıyla, hiç kimse bu özgürlüklerin kullanılmasını kayıtlayan önlemlere tabi tutulamaz.

Madde 9/2

Her birey yasa çerçevesinde görüşlerini ifade etmek ve yaymak hakkına sahip olacaktır.

Madde 12

1. Her birey, yasaya uyması kaydıyla bir devletin sınırları içinde seyahat etme ve yerleşme özgürlüğü hakkına sahip olacaktır.

2. Her birey, kendi ülkesi dâhil, herhangi bir ülkeden ayrılma ve kendi ülkesine geri dönme hakkına sahip olacaktır. Bu hak, sadece ulusal güvenliğin, hukuk ve düzenin, genel sağlık ya da ahlakın korunması için yasayla öngörülen kayıtlamalara tabi tutulabilir.

3. Her birey baskıya uğradığı zaman, o ülkenin insanlarına ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak başka ülkelerden sığınma talep etme ve sığınmacı statüsü elde etme hakkına sahip olacaktır.

4. Bu Şartın tarafı ile bir devletin ülkesine yasal olarak kabul edilmiş bulunan ve o devletin vatandaşı olmayan bir kimse sadece yasaya uygun olarak alınmış bir karar ile sınır dışı edilebilir.

5. Vatandaş olmayanların kitle halinde sınır dışı edilmesi yasaklanacaktır. Kitle halinde sınır dışı etme ulusal, ırksal, etnik ya da dinsel grupları hedef alan kitlesel sınır dışı etme olarak anlaşılacaktır.

Madde 16/1

Her birey, ulaşılabilir en yüksek düzeydeki bedensel ve ruhsal sağlık durumundan yararlanma hakkına sahip olacaktır.

Madde 17

1. Her birey, eğitim hakkına sahip olacaktır.

2. Her birey, kendi toplumunun kültürel yaşamında özgürce yer alabilir.

3. Her toplum tarafından tanınan ahlaksal ve geleneksel değerlerin geliştirilmesi ve korunması, devletin ödevi olacaktır.

Madde 18

1. Aile, toplumun doğal ve temel birimidir. Aile, maddi ve manevi sağlığını gözetecek olan Devlet tarafından korunacaktır.

2. Devlet, toplum tarafından tanınan ahlakın ve geneleksel değerlerin muhafızı (gözeticisi) olan aileye yardımcı olmakla ödevli olacaktır.

3. Devlet, kadınlara karşı ayırımcılığın her biçiminin ortadan kaldırılmasını ve ayrıca uluslararası bildirilerde ve sözleşmelerde düzenlendiği üzere kadın ve çocuk haklarının korunmasını temin edecektir.

4. Yaşlılar ve özürlüler, maddi ve manevi gereksinimlerini karşılayacak özel önlemlerle korunma hakkına da sahip olacaktır.

Madde 22

1. Bütün halkların özgürlükleri ve kimlikleri ve insanlığın ortak mirasından eşit olarak yararlanmaları layıkıyla dikkate alınarak, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişmeye hakları olacaktır.

2. Devletler, tekil ya da toplu olarak, gelişme hakkının uygulanmasını temin etmekle ödevli olacaklardır.

EK: 7: BM EKONOMİK SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR SÖZLEŞMESİ'NİN İLGİLİ MADDELERİ

Madde 11/1

Bu Sözleşmeye taraf devletler, herkesin, yeterli beslenme, giyim ve konut dahil olmak üzere, kendisi ve ailesi için yeterli (düzeyde) bir yaşama standardına sahip olma ve yaşama koşullarına sürekli olarak geliştirme hakkını tanırlar. Taraf devletler, bu hakkın gerçekleştirilmesini sağlamak için, özgür/(serbest) rızaya dayanan uluslararası işbirliğinin bu bağlamdaki temel önemini tanıyarak, uygun önlemleri alacaklardır.

Madde 12

1.Bu Sözleşmeye taraf devletler, herkesin ulaşılabilir en yüksek düzeyde fiziksel/(bedensel) ve ruhsal sağlık standartlarında yararlanması hakkını tanır.

2.Bu Sözleşmeye taraf devletlerce bu hakkın tam olarak gerçekleştirilmesini sağlamak için alınacak önlemler:

(a) Ölü doğum oranının ve çocuk ölümlerinin düşürülmesi ve çocuğun sağlıklı gelişmesinin sağlanması;

(b) Çevresel ve sınaî sağlık şartlarının bütün yönleriyle iyileştirilmesi;

(c) Salgın, yöresel, mesleki ve diğer hastalıkların önlenmesi tedavisi ve denetim altında tutulması;

(d) Hastalık durumunda bütün sağlık hizmetlerini ve tıbbi bakımı temin edecek koşulların yaratılması, İçin gerekli bulunan önlemleri de kapsayacaktır.

Madde 13/1

Bu Sözleşmeye taraf devletler, herkese eğitim hakkı tanırlar. Taraf devletler eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunu tam olarak gelişmesine yönelik olması ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirecek nitelikte bulunması hususlarında mutabıktırlar. Taraf devletler ayrıca eğitimin, tüm kişilerin özgür bir topluma etkili bir biçimde katılmasını

sağlayacak; bütün uluslar ve bütün ırksal, etnik ya da dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirecek; ve Birleşmiş Milletlerin barışın korunmasına ilişkin etkinliklerini ilerletecek nitelikte olması hususlarında da mutabıktırlar.

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

EK. 8. BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU

Bu araştırma İstanbul Üniversitesi Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı doktora öğrencisi Özgür SAĞLAM tarafından doktora tezi kapsamında yürütülmektedir. Araştırmanın danışmanı Doç. Dr. Neylan ZİYALAR'dır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki Suriye uyruklu adölesan gebelerin ekolojik sistem teorisi temelin değerlendirilmesidir. Bu araştırmada ses kaydı alınacak, ancak bu ses kaydı şifreli bir bilgisayarda saklanacaktır. Alınan ses kaydının dökümleri araştırmacı tarafından kilitli bir dolapta saklanacak ve katılımcının kimliğini belli edecek hiçbir kişisel veri, araştırma sonrası yazılacak tezde belirtilmeyecektir.

1- Bu araştırmaya gönüllü olarak katılacağımı,

2- Bu görüşmelerde ses kaydı alındığını

3- Sorulacak sorulara samimi cevaplar vereceğimi

4- Doktora tezi kapsamında yapılacak olan bu çalışamanın sonuçlarının yayınlanmasıyla ilgili bilgilendirildiğimi

Kabul ve beyan ediyorum

EK 9: GÖRÜŞME ÖRNEĞİ

13 yaş 5 aylık gebe koca cezaevinde Türkçe okuma yazma ve Arapça yazma yok perinatolojide muayene olmuş ilk gebeliği, adli bildirimi sosyal hizmet uzamanı tarafından 03.02.2021 tarihinde yapılmış, geri kalan sosyo-demografik bilgileri ve basit tıbbi bilgileri hastane dosyasından edinilmiş gebe ile yapılan görüşmedir.

Merhaba ben 13 yaşındayım kimlikte ama gerçek yaşım 14 türkiyeye gelince polisler yanlış yazdı kmliğimi ben kimseden şikayetçi deilim kocamında hapisten çıkmasını istiyorum

Ben: merhaba ben sosyal hizmet uzmanıyım burada sizle görüşme yapma sebebim kocanızın hapiste olmasıyla ilgili değil benim bir tez çalışmam var size daha önce söylemiştim sizi daha yakından tanıyabilmek ve tez çalışmamda yapacağımız görüşmeyi kullanabilmek için sizle görüşüyoruz burda herşeyi rahatlıkla anlatabilirsiniz size sorduğum soruları anlamadığınız zaman anlamadım diyebilir tekrar etmemi isteyebilirsiniz görüşmede kendinizden bahsetmenizi geçmiş yaşantınızdan ve gebelikle ilgili süreçlerinizden aile yaşantınızdan bahsetmenizi isteyecem her soruma cevap vermek zorunda değilsiniz görüşme ses kayıt cihazıyla yani elimdeki telefonla kayıt altına alınacak ama bu kaydı sadece ben dinleyecem kimseye dinletmeyecem kayıt yapmamın sebebi senle görüştüklerimizin hepsini aklımda tutamayacak olmam arada notlar tutacam ama notları merak edersen görüşme sonunda sana gösterebilirim senden bu formu imzalamanızı istiyorum bu form yapacağımız görüşmeye rıza gösterdiğinizi gösterecek isterseniz siz isterseniz anneniz imzalayablir

K: ben imzalayamam ama doktorun yanındayken parmak bastım isterseniz parmak basabilirim

BEN: rızanız varsa parmak basabilirsiniz

K: tamam basabilirim

BEN: tamam teşekkür ederim öncelikle görüşme yapmayı kabul ettiğin için sana teşekkür ederim seni tanıyabilirmiyim …. kim

K: merhaba ben … kimlikte 13 yaşında yazmışlar beni ama ben aslen geçen ay 14 yaşıma girdim kardeşlerim ve ben yaklaşık bir sene önce türkiyeye geldik Türkiyeye gelince Amcamlarda kalmaya başladık onlar bizden önce istanbulda yerleşmişlerdi amcam ilk zamanlar bakıyordu bize. Sonra abilerim babam çalıştı ev tuttular. Babam başıma bir şey gelmeden bir an önce gitsin evlensin diye evlendirdi beni. Zaten eninde sonunda evlenecektim hem böylece eve de yük olmayacaktım sonra Amcam geldi yanıma seni kocaya vermek istemiyorum. Oğluma alacağım, evden çıkarmayacağım" dedi bende bir şey diyemedim öyle evde kaldım evlendim en başlarda herşey iyiydi ama sonra işte bazı sorunlar oldu sonra gerçi evlendiğim zaman sorunlar başlamıştı akraba olarak gittiğin evde artık gelinsin. Ona göre muamele ediyorlar sana. Birkaç gün iş yaptırmadılar bana. Alışayım edeyim diye. Aslında çokda yabancı değildi o ev bana. Kayınbabam amcam ya sonuçta. Çok severdi o da beni. Ama ben yengemden çekinirdim. Kaynanamdan yani. Dedi bana 'sen artık gelinimizsin. Yaşın küçük bilmezsin sen bunları. Ben sana öğreteceğim her şeyi' diye. Neyse işleri birlikte yapmaya başladık. Bir yandan da öğreneyim diye anlatıyordu her şeyi bana. Sonra iyiden iyiye yemeği, çamaşırı, bulaşığı her şeyi bıraktılar bana. Bunların hepsini yapınca yorulup sızıyordum bir köşede. İşler bitmeyince de kızıyorlardı. Ben kendi ailemden dayak, hakaret görmemişim ya çok ağrıma gitti ilk başta. Hemen sen gelinsin, evlilikte olur öyle şeyler. Büyüklerine saygılı ol, her evde oluyor bunlar, sabırlı ol ki yuvan dağılmasın' deyip beni susturuyorlardı. Ben de ne yapayım. Karşı çıksam daha çok dayak yiyeceğim. Susup kabullenip oturuyordum. Küçük olduğum için herkesten korkup çekiniyordum.

BEN: amcanın evinde kaç kişi yaşıyordunuz amcanlar kaç kişi siz kaç kişisiniz

K: amcamlar 8 kişi amcamın altı çocuğu var bunlardan 4 erkek 2 si kız erkekler ve kızlardan kimse evlenmemiş ilk evlenen ben oldum işte en büyüğüyle bizde 5 kardeşiz benden büyük iki abim var bende kızların en büğüyüyüm bende işte amcamınoğlu evlendim kardeşlerim küçük biri 9 diğeri 5 yaşında ikiside kız onların

BEN: teşekkür ederim suriyede veya türkiyede hiç okula gittinmi kardeşlerinden okula giden var mı

K: ne suryiyede ne de türkiyede hiç okula gitmedim o sebeple ne arapça ne türkçe okuma yazma bilmiyorum Ben hiç okula gitmedim belki suriyede savaş olmasaydı okula gidebilirdim ama bizim orda kızlar okumaz kızlar benim yaşlarda evlendirilir zaten ama okumak isterdim kardeşlerimden sadece iki abim ilkokulu okudu medereseyi suriyede o kadar ben ve kız kardeşlerim okula gitmedik kocam arapça okuma yazma biliyor ama türkçe yazma bilmiyor ama konuşabiliyor çoğu şeyi o bana anlatıyordu tercümanlık yapıyordu bana ben türkçe anlamıyorum

BEN: resmi bir evlilik yaptınız mı

K: hayır imam nikahı ile evlendik

BEN: bu evliliğe kim karar verdi

K: yani ben karşı çıkmadım ama annem, babam kardeşlerim istedi zaten amcamlar diye birşey demedim itiraz etmedim

BEN: hiç fikrinizi sordular mı

K: yani sadece evleneceğimi söylediler yoksa ben karar vermedim zaten bizim orda da kadınlar karar vermez

BEN: evlendikten sonra kiminle yaşadınız

K: söyledim ya amcamlardaydık zaten ailemle birlikte sonra onlar başka eve çıktı ben kaldım eşim ve ailesi ile birlikte yani amcamlarla birlikte yaşamaya devam ettim

BEN: eşinin ailesi ile hiç sorun yaşadın mı

K: dedim ya önceleri iyiydi sonra bütün işler bana kalınca sorunlar oldu ağladım sürekli kimseye bir şey diyemedim bana kaynanam bazen vururdu ama öyle sakat bırakacak şekilde değil bazen ne biçim kızsın diye hakaretler ederdi ama şimdi gebeyim artık çok ağır işleri bana yaptırmıyorlar ama genelde ev işlerini ben yapıyorum.

BEN: teşekkür ederim evliliğinle ilgili düşüncelerin neler nasıl hissediyorsun

K: suriyede savaş olunca işte biz önce kilise ordan da istanbula amcamların yanına geldik dedim ya zaten sonra Türkiyeye gelince Amcamlarda kalmaya başladık onlar bizden önce istanbulda yerleşmişlerdi amcam ilk zamanlar bakıyordu bize. Sonra abilerim babam çalıştı ev tuttular. Babam başıma bir şey gelmeden bir an önce gitsin evlensin diye evlendirdi beni. Amcam geldi yanıma "seni kocaya vermek istemiyorum. Oğluma alacağım, evden çıkarmayacağım" dedi bende bir şey diyemedim öyle evde kaldım evlendim' sonrasında Evde sanki köle gibiydim herseyi ben yapıyordum bütün işleri ben yapıyordum ama bana kimse değer vermiyordu kaynanamda bana sürekli hakaret ediyordu kocam aslında beni seviyordu ama kaynanam sürekli beni ona kötülüyordu eşimin ailesi ile birlikte yaşadığımız için zaten bir ev düzenimiz yoktu. Söyledim ya akraba olarak gittiğin evde artık gelinsin. Ona göre muamele ediyorlar sana. Birkaç gün iş yaptırmadılar bana. Alışayım edeyim diye. Aslında çokda yabancı değildi o ev bana. Kayınbabam amcam ya sonuçta. Çok severdi o da beni. Ama ben yengemden çekinirdim. Kaynanamdan yani. Dedi bana 'sen artık gelinimizsin. Yaşın küçük bilmezsin sen bunları. Ben sana öğreteceğim her şeyi' diye. Neyse işleri birlikte yapmaya başladık. Bir yandan da öğreneyim diye anlatıyorduher şeyi bana. Sonra iyiden iyiye yemeği, çamaşırı, bulaşığı her şeyi bıraktılarbana. Bunların hepsini yapınca yorulup sızıyordum bir köşede. İşler bitmeyince

de kızıyorlardı. Ben kendi ailemden dayak, hakaret görmemişim ya çok ağrıma gitti ilk başta. Ama sustum kimseye bir şey diyemedim oturup ağladım. Hemen sen gelinsin, evlilikte olur öyle şeyler. Büyüklerine saygılı ol, her evde oluyor bunlar, sabırlı ol ki yuvan dağılmasın' deyip beni susturuyorlardı. Ben de ne yapayım. Karşı çıksam daha çok dayak yiyeceğim. Susup kabullenip oturuyordum. Küçük olduğum için herkesten korkup çekiniyordum.Evde sanki köle gibiydim herseyi ben yapıyordum bütün işleri ben yapıyordum ama bana kimse değer vermiyordu kaynanamda bana sürekli hakaret ediyordu kocam aslında beni seviyordu ama kaynanam sürekli beni ona kötülüyordu eşimin ailesi ile birlikte yaşadığımız için zaten bir ev düzenimiz yoktu.

BEN: bu sorumu istersen cevaplamayabilirsin dediğim gibi seni yargılamak için değil sadece yaşadıklarını anlamak için soruyorum evlendikten sonra kocanla cinsel birliktelik yaşadınızmı diye soracaktım ama gebe olduğun için bu soruyu daha farklı sorayım bu yaşlarda cinsellik yaşayanlarda sorun oluyormu sorun oluyorsa nasıl başa çıkılıyor onu merak ediyorum

K: (önceleri sessizlik utanma mahçubiyet)

'Bence çok korkunç bir durum. Bir kere ne yapacağını bilemiyorsun. Evet evlenmişim ama yine de küçük yaşta ilk kez cinsel birliktelik telaşlandırmıştı beni. Zaten öncesinde ancak beş altı defa adet olmuştum. Annem bana çok az şey öğretti cinsellikle ilgli zaten böyle şeyler ailede konuşulmazdı günahtı. Ağladım o gece boyunca. Yanıma yaklaştırmadım eşimi de. Kaçtım hep bir hafta boyunca. Anneme gitmek istedim hep. Onunla yalnız kalmak korkutuyordu beni. Ama sonrasında Amcam larla birlikte yaşıyorduk o sebeple çok fazla kocamla çok fazla birliktelik yaşamadık ama her istediğinde yapmaya çalıştık bazen canım acıyordu ama katlanıyordum kendimi sıkıyordum kocamı hep mutlu etmeye çalıştım ama hep ben mutsuz oldum ve şimdi allah bize çocuk verdi şimdi gebeyim. Gebe olduğum için anne olacağım için mutluyum.

gebe kaldığımı hastanede öğrendim zaten ama sonrasında hayat bana zindan oldu kocamı hapise aldılar benim yaşım küçük olduğu için onunla evlenemez çocuk yapamazmışız biz bunu bilmiyorduk sonrasında doktorum polis çağırdı hastaneye ve ben polislerle başka hastaneye gittim orada ifademi aldılar şikayetçi olmadığımı söyledim ama polisler sonrasında kocamı hapise attılar ben halen kaynanamla yaşıyorum zaten kaynanam amcamın eşi kocamda amcamın oğluydu ben şikayetçi değildim ama böyle oldu şimdi evde herkes bu durumdan dolayı beni suçluyor ve ben ne yapacağımı bilmiyorum.

BEN: teşekkür ederim bu özel bilgilerinizi benle paylaştığın için hastanede gebe olduğunu öğrendikten sonra ne oldu

K: Hastane polise bildirdikten sonra gebe olduğumu polis kocamı hapise attı ve ayda bir bize devletten biri gelmeye başladı bize kendim çocuğum ve kaynanam ailem hakkında sorular sormaya başladı beni sonra hastanede hemşireler tercüman aracı ile eğittiler bilgi verdiler ne yapmam gerektiğini bebeğime nasıl bakmam gerektiğini anlattılar annem babam ise bana halen kocamın hapise girmesi sebebiyle kızgın şimdilik kaynanamda kalıyorum ama sonrasında ne olur bilmiyorum inşallah kocamı bırakırlar sonrasında evimize devletten birkaç adam geldi Kocam hapise girdikten sonra evimize gelen devlet adamı bize para bağlayacağını söyledi sonrasında banka da hesap açtık ve her ay para almaya başladık ayrıca hilal ahmer yani kızılay bize her ay 200 lira civarı bir para veriyor bazen de belediğe bize yiyecek yemek veriyor o kadar kocam çalışıp bize bakıyordu şimdi bu yardımlarla geçiniyoruz. Yakında ahkemesi olacak kocamın bana yardım edermisiniz kocamın bana zarar vermediğini söylermisiniz doktor böyle bir rapor yazabilir mi çünkü ben sürekli aileme ve kaynanam a bu sebeple utanmak zorunda kalıyorum

BEN: bu kaçıncı gebeliğiniz

K: ilk gebeliğim

BEN: daha önce hiç düşük yaptınız mı veya kürtaj oldunuz mu

K: hayır kürtaj zaten büyük günah bu ilk gebeliğim daha önce allah kısmet etmedi

BEN: teşekkür ederim şimdi kendini nasıl hissediyorsun gebe kalmak nasıl bir duygu

K: öncelikle ben anne olacağım için mutluyum bebeğim inşallah erkek olur allah bana bunu verdi onu büğütecem kocamı da bırakırlarsa inşallah daha mutlu olacam bu süreç çok zor geldi bana en başta evlilik nedir bilmiyorum çocuk nedir bilmiyorum ama hepsini yavaş yavaş öğrendim şimdi kaynanam ve anne babam bana destek oluyor çocuk konusunda ama kaynanam halen ev işlerini bana yaptırıyor kendimi bazen çok üzgün buluyorum zaten suriyeden geldikten sonra da ne yaşadığımı bende bilmiyorum hayatımız bir anda değişti duyuyorduk suriyede savaş var ama bizim orada yoktu sonra bizim orayada savaş geldi komşularımızın evi yıkıldı bizde bırakıp kaçtık bazen bizim oraya düşen bombalar yüzün çok ağladığım oluyordu türkiyeye gelince de artık en ufak bir seste uyanıyorum kendimi mutlu hissetmiyorum ama allah bana bir çocuk verdi onu en iyi şekilde büğütecem benim hayatım zaten böyle geçmiş ama çocuğuma çok iyi bakacam inşallah kocam da hapisten çıkarda iki üç tane daha yaparız dediğim gibi beni kimse sevmiyor herkes beni suçluyor kocamın hapise girmesinden dolayı ama ben çocuğumu çok sevecem beni zaten devlet yurduna almak istediler ama ben ailemi sevdiğim için gitmek istemedim zaten dil bilmiyorum korktum gitmeye

BEN: doğacak bebeğini okula göndermeyi veya senin yaşında evlendirmeyi düşünüyor musun

K: Bu kararları ben vermiyorum kocam verir ama ben okula gitmesini isterim gerek türkiyede gerek suriyeye dönersek okumasını isterim ama bana sorarlarsa benim yaşımda evlenmesini istemem okumasını isterim benim yaşadığım hayatı yaşamasını istemem inşallah o daha iyi yaşayacak benim gördüğüm işkenceleri görmeyecek bebek sahibi olacağım için anne olacağım için bazen çok acı çektim ama şimdi mutluyum allah şükrediyorum şimdi perinatolojiye

gidiyorum yaşım küçk diye çocuk biraz geç gelişiyormuş inşallah sağlıklı doğuracam sürekli hastaneye gelmem gerekiyormuş ama birde doktorun verdiği ilaçları kullanmam gerekiyor.

BEN: -Türkiyedeki tıbbi hizmetlere ulaşımınızı engelleyen veya hizmet almanıza engel olan sorunlar nelerdir ?

K: hayır hiç yok allah razı olsun hem doktordan hemde erdoğandan hiç para vermiyoruz çok ta iyi bakıyorlar bize ilaçları her eczane vermiyor bize ama veren eczaneler var onlardan reçeteyle ve kimlikle bedava alıyoruz

BEN: -Türkiyedeki ekonomik destek sistemlerine (sosyal yardımlaşma vakfı, kızılay, aile ve sosyal hizmetler bakanlığı gibi) hizmetlere ulaşımınızı engelleyen veya hizmet almanıza engel olan sorunlar nelerdir ?

K: öncelikle kimliğimiz yoktu kimliği babam çıkardı hepimize zaten istanbulda ikamet hakkımız yokmuş kilisten aldık kimlikleri ben yaşım küçük diye heralde hastaneye ücretsiz muayene oluyorum kardeşlerimle annem babam hastaneye gidemiyorlar bizim suriyeli doktorların muayenehanesi var oraya gidiyorlar az para ödüyorlar ama kocamın ve ailesinin istanbul ikametli kimlikleri var onlar sorun yaşamıyor biz suriyeden geç geldiğimiz için bu sorunu yaşıyoruz normalde bizi malatyaya gönderdiler kimlik aldığımız valilikte ama annem babam ve kardeşlerim gitmedi bende burda evlendim zaten kaymamakmlık özellikle Kızılay bize çok yardımcı oldu hem kimlik konusunda hemde maddi yardım konusunda

BEN: türkiyede en çok zorlandığınız şey ne oldu

K: En çok ev bulma konusunda zorlanmıştık ama amcamlara yerleştik sonrasında şimdi en çok dil bilmemek zorluyor bizi bizim oturduğumuz yerde suriyeli esnaflar var ordan alışveriş yaparken zorlanmıyoruz ama türk birinden birşey alamıyoruz birşey anlamıyoruz ve anlatamıyoruz bu sebeple Türkçe bilmemek en zor olan şey oluyor mesela hastanede bile

ağrılarımı anlatamadım tercüman geldi öyle anlatabildim sonra ilaçlarımı nasıl kullanacağımı bilmiyordum hastaneden randevu alıp hastaneye gelemiyordum türkçe bilmediğim için kocam randevu alıyordu şimdi o da yok bir komşumuzdan yardım istiyoruz o bize randevu alıyor yani dil bilmemek en büyük sorunumuz birde pahalılık istanbul çok pahalı ve kardeşlerimiz kocam ve kardeşleri ya çalışacak yer bulamıyorlar yada çalışınca çok az para alıyorlar türkiye çok pahalı

BEN: türkiyede yaşam ile suriye deki yaşamın benzer ve farklı yanları neler sizce

K: türkiye suriyeye çok benziyor insanlar din camiler herşey suriyeye çok benziyor kilis daha çok benziyordu ama televizyondan gördüğüm kadarıyla istanbul şama daha çok benziyor burda da müslümanlar çok suriyede de çoktu aileler bizim ailelere çok benziyor bazen kaynanamla alışveriş merkezine gitmek için evden çıkıyoruz veya buraya hastaneye gelmek için evden çıkıyoruz türklerle muhatap oluyoruz kimse bize kötü davranmıyor herkes yardımcı oluyor hele şimdi gebe olduğumu görünce herkes yardımcı oluyor ev sahibimizde arada bize yiyecek getiriyor yani burdada komşularımız yardım ediyor suriyede de öyleydi türkler bize çok benziyor çok yardım ediyorlar özellikle hastane çalışanları çok yardımcı oluyorlar allah razı olsun sadece polise gittiğimiz zaman biraz korktum karakoldan sonra beni başka hastaneye aldılar or da ifademi aldılar oraya savcı polis avukat geldi orda biraz korktum çünkü polis biraz kötü davrandı bana söylediklerini anlamıyordum ama sinirliydi ama sonrasında korkmadım sonrasında kocamı hapise attılar keşke öyle olmasaydı sonra anne babam ve kaynanam ve kayınbabam da ifade verdi ama onlar hastane de değil karakolda verdi

BEN: teşekkür ederim türkiyedeki kadın hakları çocuk hakları hakkında hiç bilgin var mı

K: ben çok bir şey bilmiyordum kocam da bilmezdi babam da bilmezdi bu sebeple evlendik zaten sonra polisler bize 15 yşşı sltında evlenmenin yasak olduğunu söylediler suriyede öyle değildi bzim orada 13 14 yşında bütün kızlar evlenirdi bizde türkiyeye yeni geldiğimiz için

burdaki kuralı bilmiyorduk kocam ve ailesi de bizden önce gelmişti ama onlarda bimiyordu sadece bunu biliyorum evlenmenin yasak olduğunu bi de kaymakamlığa gidip yemek giysi para yardımı labileceğimizi biliyorum sonra hilal ahmerden yardım alabileceğimizi biliyorum fatihteki merkezine gidip başvuru yapmıştık zaten kaynanamla ama kocam hapise girdikten sonra kaymakamlıktan gelen devlet adamı bize biraz türkiydeki kanunları nelerin yasak olduğunu nerden yardım alabileceğimizi anlattı türkiyede dayak yasak olduğunu kendi isteğim dışında kocamın bile benle cinsellik yaşayamayacağını ve 15 yaşın altında kendi isteğimle bile cinsellik olursa kocamın suçlu olacağını anlattı dayak yediğim zaman karakola gidebileceğimi türkiyede kadın hakları olduğunu anlattı hastaneye ücretsiz gideceğimizi anlattı ama biz zaten biliyorduk onu okula gidebileceğimizi anlattı kardeşlerimin okula gitmediğini söylemiştim ben sanırım onları okula kayıt ettiler ama şimdi korona var diye okula gitmiyorlar sanırım benim okuma yazma öğrenebileceğim kurslar olduğunu söyledi hemşireler gebeliğim hakkında ne yapmam gerektiği hakkında bir kaç şey öğretti doktor öğretti sonra hastanenin sosyal hizmetleri her hastaneye geldiğimde benle görüşüp ihtiyaçlarımı soruyor bazıları da karşılanıyor. Bu kadarını biliyorum suriyedeki gibi olmadığını anladım burda kız çocuklarınn hakları varmış bütün kararları aileleri değil kendileri verebiliyormuş mesela evlenme kararını babamla amcam verdi bana sormadılar ama burda öyle değilmiş babamla amcam başlık parasında anlaştı bana sormadan evlendirdiler beni bu suçmuş türkiyede suriyede bunlar normal orda herkes öyle evleniyor.

BEN: Gelecek hakkında ne düşünüyorsun Suriye ye dönme veya burada yaşama ile ilgili fikirlerin neler

K: ben şimdi gebeyim gelecek için öncelikle sağlıklı bir erkek çocuğumun olmasını istiyorum kocamın hapipten çıkmasını istiyorum biz bu kuralları bilmiyorduk ama artık öğrendik kimse bize bunun yasak olduğunu anlatmadı buranın Suriye gibi olduğunu düşündük öyle evlendik. Gelecekte suriyeye gidermiyiz Allah bilir ama şimdi zaten halen savaş var kocam hapiste ama

kayınların ve ailem burada çalışıyor bir çok ta akrabamız burada oraya gitmek şimdilik aklımızda yok savaş biterse belki yaşlı olan kaynanam ve amcam belki annem babam gider ama kardeşlerimin ve kocamın gideceğini sanmıyorum bende çocuğumu burada büyütmek istiyorum burada iyi kötü karnımız doyuyor komşular yardım ediyor çalışıyoruz ve bombalar gelip bizi vurmuyor. Çocuğumu da burada okula gönderip Türkçe öğretmek istiyorum ben anlamıyorum ama o anlayıp öğrensin belki türk vatandaşı bile olur bizim gibi geri gönderilmekten kokmadan yaşar.

BEN: anlattıkların için teşekkür ederim (son)

EK 10: KATEGORİ-TEMA-ALT TEMALAR

Kategori	Alt kategori	Tema	Alt tema
Mikro sistem	Göç	Göç ve Göç Algıları	Olumsuz duygular
			Yetersizlik açlık muhtaçlık
		Göç etme zamanları	Son üç yılda göç edenler
			Son üç yıldan önce göç edenler
			Evlenmeden önce göç edenler
			Evlendikten sonra göç edenler
		Kiminle göç ettikleri	Ailesiyle göç edenler
			Kocasının ailesi ile göç edenler
		Nereye göç ettikleri	Sınır kentlerde kamplarda kalanlar
			Sınır kentlerde kalmayıp direkt İstanbul'a gelenler
			Türkiye'deki akrabalarının yanına göçenler
Mezzo sistem	Evlilik	Kendi isteği ile severek evlenenler	
		Akraba ile evlendirilenler	
		Daha önce görmediği biri ile Görücü usulü ile evlendirilenler	
		Berdel evliliği yaptırılanlar	
		Beşik kertmesi yoluyla evlendirilenler	
		Adölesan gebelerin evlenme kararlarına etki etme düzeyleri	Evlendirilirken fikri sorulanlar
			Evlendirilirken karar vericinin aile üyeleri olanlar
	Gebelik	Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki görüşleri	Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki olumlu görüşleri

			Adölesan gebelerin gebelikleri hakkındaki olumsuz görüşleri
		Adölesan gebelerin karşılaştığı adli sorunlar	
		Adölesan gebelerin karşılaştığı tıbbi sorunlar	
Ekzo sistem	İstismar	Cinsel istismara yönelik belirtiler ve bulgular	
		Fiziksel istismara yönelik belirtiler ve bulgular	
		Duygusal istismara yönelik belirti ve bulgular	Hakaret- aşağılama
			Suçlama, korkutma ve tedirgin etme
		Adölesan gebelerin birlikteliklerinde yaşanan istismar sonrası hissedilenler	kabullenme
			Ağlama, içe kapanma, intihar düşünceleri
	Günlük Yaşam	Eşler arası yaşanan sorunlar	
		Aile içi yaşanan sorunlar	
Makro sistem	Eğitim	Adölesan gebelerin okul algıları	Kendi istekleri ile okula gitmek istememeleri
			Aileleri tarafından okula gönderilmemeleri
			Savaş ve ekonomik zorluk sebebiyle okula gitmemeleri
		Adölesan gebelerin adli hizmetlere ulaşımı	
		Adölesan gebelerin tıbbi hizmetlere ulaşımı	

	Kamusal Hizmetlere Erişim	Adölesan gebelerin sosyal destek sistemlerine ulaşımı	
		Adölesan gebelerin ekonomik destek sistemlerine ulaşımı	
Krono sistem	Geleceğe Dair Beklentiler	kendi ve gebeliği odaklı beklentiler	
		Eşinin ailesi odaklı beklentiler	

EK 11. GÖRÜŞME SORULARI

1. DEMOGRAFİK FORM

- Doğum tarihiniz?

- Geçici misafir kimlik belgeniz var mı

- Bu belgede yazan doğum tarihiniz ile gerçek doğum tarihiniz arasında fark var mı

- Cevap evet ise gerçek doğum tarihiniz nedir?

- İkamet adresiniz neresi ?

- Eşinizin yaşı kaç ?

- Evlilik yaşınız kaç ?

- Eşiniz akrabanız mıydı ?

- Şuan kimlerle yaşıyorsunuz ?

- Kaç kardeşsiniz?

- Siz kaçıncısınız ?

- Eğitim Durumunuz?

a) Okur yazar değil b) arapça Okur yazar c) Türkçe okur yazar d) hem arapça hem Türkçe okur yazar e) medrese terk f) medrese mezunu g) ilkokul mezunu

- Aylık geliriniz

a) 1000 TL ve altı b) 1000-2000 TL c) 2000- 3000 TL d) 3000-4000 TL e) 4000 TL ve üstü

2. Göç öyküsüne dair sorulacaklar:

- Türkiye'ye geliş tarihiniz ne zaman?

- Türkiye'ye gelme kararını nasıl aldınız?

- Şu an nerede yaşıyorsunuz?

- Türkiye'ye girdiğinizde nerelerde kaldınız ?

- İstanbul'a nasıl geldiniz ?

- Türkiye'ye kiminle göç ettiniz?

- Türkiye'ye göç ettiğinizde evli miydiniz ?

- Sizce göç etmek nasıl bir duygu ?

- Göç eden biri olarak göç etmeyi tanımlayabilir misiniz ?

3. evlilik öyküsüne dair sorulacaklar:

-Hiç evlilik yaptınız mı ?

- (eğer evlilik yapılmışsa) bu evlilik Suriye'de mi Türkiye'de mi yapıldı ?

- (eğer evlilik yapılmışsa) bu evlilik resmi yollarla mı yapıldı ?

-(eğer evlilik yapılmışsa) bu evliliğe kim karar verdi ?

-(eğer evlilik yapılmışsa) evlendirilirken hiç fikriniz alındı mı ?

-(eğer evlilik yapılmışsa) evlendikten sonra kimlerle yaşamaya başladınız ?

4. Gebelik öyküsüne dair sorulacaklar:

- (Gebelik varsa) kaçıncı gebeliğiniz?
- Hiç düşük veya küretaj yaptırdınız mı??
- Hiç çocuk doğurdunuz mu?
- Çocuk varsa kaçıncı çocuğunuz ?
- (Gebelik varsa) Gebeliğiniz hakkında ne hissediyorsunuz ?
- (Gebelik varsa) bu gebeliğinizden dolayı hiç adli bir sorun yaşadınız mı ?
- (Gebelik varsa) Türkiye'de 18 yaş altı gebeliğin kanunen yasak olduğunu biliyor muydunuz?
- (Gebelik varsa) gebeliğiniz nedeniyle hiç tıbbi bir sorun yaşadınız mı ?

5. İstismar ile ilgili sorular

Fiziksel istismar ile ilgili sorular

- Hiç fiziksel/ bedensel anlamda zarar gördüğünüz oluyor mu/oldu mu? (Örneğin tokat atma, çimdikleme, sarsılma, dövülme)
- İstismara uğradıktan sonra ne yaptınız? (Örnek soru: Biri size şiddet uyguladıktan sonra ne yaptınız? vb.)
- İstismara uğradıktan sonra bir yere başvurdunuz mu/ başvurmayı düşündünüz mü?
- İstismara uğradıktan sonra neler hissettiniz?

Duygusal /Psikolojik istismar ile ilgili sorular

- Ailenizde ve etrafınızda size yakın olan kişilere ne kadar güvenirsiniz?
- Hiç size kötü söz söyleyen ya da hakaret eden oluyor mu/ oldu mu?
- Hayatınızla ilgili aldığınız kararlara müdahale ediliyor mu/edildi mi?
- Etrafınızdaki kişilerden size onlara yük olduğunuzu söyleyen, hissettiren biri oluyor mu/ oldu mu?

Cinsel istismar ile ilgili sorular

- Hiç istenmediğiniz bir şekilde size dokunuldu mu?
- Hiç istemediğiniz halde sizi cinsel ilişkiye zorlayan oldu mu?
- Kendi isteğiniz ile mi gebe kaldınız ?
- Yaşadığınız bütün cinsel birlikteliklerde rızanız var mıydı ?

6.Günlük yaşam ile ilgili sorular

- Hiç istemediğiniz bir şeyi yapmanız istenir mi/ istendi mi?
- Hiç istediğiniz bir şeyden mahrum bırakıldığınız oluyor mu/ oldu mu?
- Hiç size sormadan sizinle ilgili kararlar verildiği oluyor mu/ oldu mu?
- Yaşadığınız yerde size ait bir alanınız var mı?
- Eşinizle aranızda sürekli tartışmalar oluyor mu ?
- Eşinizin ailesi ile aranızda tartışmalar yaşanıyor mu ?

7. Eğitim yaşamı ile ilgili sorular

- Hiç türkiyede okula gittiniz mi ? cevap evet ise kaçıncı sınıfa kadar gittiniz cevap hayır ise neden gitmediniz ?
- Eğitim yaşantısı bittiyse okulu neden bıraktınız ?
- Okul sizce her çocuğun gitmesi gereken bir yer mi ?
- (Hiç okula gönderilmemişse) Suriyede savaş olmasaydı okula gider miydiniz ?

8.Kamusal Hizmetlere erişim ile ilgili sorular

-Türkiyede ikamet ettiğiniz yerlerdeki kamu binalarına ve hizmetlerine kolayca ulaşabiliyor musunuz ?

-Türkiyedeki kamusal hizmetlere erişiminizde herhangi bir engelle karşılaşıyor musunuz (eğer cevap evet ise) bunlar hangileridir. ?

-Türkiyedeki adli hizmetlere ulaşımınızı engelleyen veya hizmet almanıza engel olan sorunlar nelerdir ?

-Türkiyedeki tıbbi hizmetlere ulaşımınızı engelleyen veya hizmet almanıza engel olan sorunlar nelerdir ?

-Türkiyedeki sosyal destek sistemlerine (kaymakamlık, il göç idaresi, sgdd gibi vakıflar gibi) hizmetlere ulaşımınızı engelleyen veya hizmet almanıza engel olan sorunlar nelerdir ?

-Türkiyedeki ekonomik destek sistemlerine (sosyal yardımlaşma vakfı, kızılay, aile ve sosyal hizmetler bakanlığı gibi) hizmetlere ulaşımınızı engelleyen veya hizmet almanıza engel olan sorunlar nelerdir ?

9.Geleceğe dair beklentiler ile ilgili sorular

- Ruhsal olarak kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

- Hayattan ne tür beklentileriniz var?
- Kendiniz odaklı beklentileriniz nelerdir ?
- Gebeliğiniz odaklı beklentileriniz nelerdir ?
- Birlikte yaşadığınız kişilerle ilgili beklentileriniz nelerdir ?

EK 12: ETİK KURUL İZNİ

9. ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ

Adı ve Soyadı: Özgür SAĞLAM

Doğum Tarihi:

Doğum Yeri: HATAY

Akademik Unvanı: Öğretim Görevlisi

İş Telefonu:

Cep Telefonu:

İş Adresi: Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk İzlem Merkezi

E-postası:

Bildiği Yabancı Diller (Puan ve Yılı):Arapça, İngilizce: 67,5 - 2018

Aldığı Sertifikalar: UzmanSosyal Çalışmacı, Sağlık Bakanlığı Çocuk İzlem Merkezleri Resmi Adli Görüşmeci Ünvanı Sahibi, Aile Danışmanı, Aile Ve Çift Terapisti

Uzmanlık Alanı: sosyal hizmet, psikoloji, çocuk, gençlik, göç, çocukluk çağı travmaları, çocuğun cinsel istismarında rehabilitasyon

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Sosyal Hizmet	Adnan Menderes Üniversitesi	2008-2012

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

Y. Lisans	psikoloji	İstanbul Aydın Üniversitesi	2014-2017
Doktora	Adli tıp ve adli bilimler	İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa	2018-devam
Doç. / Prof.			

Yüksek Lisans Tez Başlığı (özeti ekte) ve Tez Danışman(lar)ı:

TEZ ADI: CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUĞA MESLEK ELEMANI YAKLAŞIMI: SÜLEYMANİYE KADIN DOĞUM VE ÇOCUK HASTALIKLARI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ÖRNEĞİ

Doktora Tezi/S.Yeterlik Çalışması/Tıpta Uzmanlık Tezi Başlığı (özeti ekte) ve Danışman(lar)ı:

TEZ ADI : TÜRKIYE'DEKI SURIYE UYRUKLU ADÖLESAN GEBELERIN EKOLOJIK SISTEM TEORISI TEMELINDE DEGERLENDIRILMESI : S.B.Ü. ISTANBUL EGITIM VE ARASTIRMA HASTANESI ÖRNEKLEMI

Çalıştığı Kurumlar

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Sosyal çalışmacı	Aile ve Sosyal hizmetler Bakanlığı-İstanbul Kemerburgaz. Ağaçlı 13-18 yaş kız çocukları Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi (Temmuz 2012 - Eylül 2013)	2012-2013

Sosyal Çalışmacı	Sağlık Bakanlığı Süleymaniye Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi – sosyal hizmet birimi kurucusu ve birim sorumlusu (Eylül 2013- Haziran 2018)	2013-2018
Sosyal çalışmacı	Sağlık Bakanlığı İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi sosyal hizmet birimi sorumlusu (Haziran 2018- Ocak 2021)	2018-2021
Adli görüşmeci	Sağlık Bakanlığı Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk İzlem Merkezi adli görüşmeci (Ocak 2021 – halen devam etmekte)	2021- devam etmekte
Bilirkişi	2015 yılı İstanbul adliyeleri aile ve çocuk mahkemeleri çocuk koruma kurulu ihmal istismar tespiti bilirkişi kurulu üyesi	2015-2016
Tercüman	Hatay ili adliyeleri Arapça tercümanı	2022- devam

İdari Görevler:

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği İstanbul Şubesi 2016-2018, 2018- 2020 yönetim kurulu üyesi

Süleymaniye Kadın Doğum Ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi Sosyal hizmet birimi sorumlusu 2013-2018

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler:

Ödüller:

Son iki yılda verdiği lisans ve lisansüstü düzeydeki dersler (Açılmışsa, yazdöneminde verilen dersler de tabloya ilave edilecektir)**:**

Akademik Yıl	Dönem	Dersin Adı	Haftalık Saati		Öğrenci Sayısı
			Teorik	Uygulama	
2019-2020	Güz	Yoksulluk ve sosyal hizmet	2		25
		Adli Sosyal Hizmet	2		26
		Tıbbi Sosyal Hizmet	2		66
		Psikiyatrik Sosyal Hizmet	2		70
		İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet	2		64
		Sosyal hizmet kuram ve uygulaması 1 birey ve aile ile sosyal hizmet	3		38
	Bahar	Ailelerle sosyal hizmet	2		23

		Okul sosyal hizmeti	2		32
		Gönüllülük ve sosyal sorumluluk	2		37
		Sosyal hizmet yönetimi	2		32
2020-2021	Güz	Adli sosyal hizmet	2		21
		Tıbbi sosyal hizmet	2		31
		Psikiyatrik sosyal hizmet	2		32
		Sivil toplum ve sosyal hizmet	2		45
	Bahar	Ailelerle sosyal hizmet	2		20
		Sosyal Hizmet Yönetimi	2		15

ESERLER

B. <u>Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (p*roceedings*) basılan bildiriler:</u>

Uluslararası Sosyal Hizmet Kongresi, Hacettepe Üniversitesi 15-16 Aralık 2011: 50. Yılında Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi: sorunlar, öncelikler ve hedefler kongresi sosyal hizmetin eğitime ilişkin sorunlara genel bakış tam metin bildiri yazarı

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

Uluslararası Sosyal Hizmet Kongresi, İstanbul Aydın Üniversitesi 2018: Mülteciler ve Sosyal Hizmet kongresi düzenleme kurulu üyesi.

Uluslararası Sosyal Hizmet Kongresi, İstanbul Aydın Üniversitesi 2018: Medyada Suriyeli Göçmenlere Yönelik Nefret Söyleminin İzlenmesi Derleme çalışması Tam Metin Bildiri yazarı.

C2. <u>Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:</u>

Olgularla Adli Psikiyatri ve Davranış Bilimleri kitabı Akademisyen yayınevi 2021: Ensest Mağduru Çocukla Adli Görüşme : Olgu sunumu

Hukuk, Psikoloji Ve Adli Bilimler Açısından Uzmanlar Eşliğinde Film İncelemeleri Kitabı Şeçkin Yayınları 2022: Detaınment filminin adli sosyal hizmet açısından değerlendirilmesi

Krizlerde Sosyal Hizmet Yönetimi, Pandemide Sosyal Hizmet ve Stratejik Kriz Yönetimi kitabı Nika Yayınevi 2022 : Pandemide çocuk izlem merkezleri sosyal hizmet uygulamaları ve vaka örneği

Sosyal Hizmette Vaka Yönetimi: Çocuk Alanı kitabı Yeniinsan Yayınevi 2022 : Çocuğun cinsel istismarı vakalarına yönelik sosyal hizmet müdahalesi başlıklı kitap bölümünün yazarı.

D. <u>Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:</u>

Sağlık Bakanlığı Hakemli Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi Sayı 7 cinsel istismar mağduru çocuğa sosyal hizmet yaklaşımı,

Türkiye'deki Suriye Uyruklu Adölesan Gebelerin Ekolojik Sistem Teorisi Temelinde Değerlendirilmesi

Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi 2019 Cilt 3 Sayı 2 Çocuk yetiştirme stillerine bağlı olarak gelişen çocukluk çağı travmaları ve erişkin dönem obezitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi makalesi,

Aydın Sağlık Dergisi 2020 Yılı Cilt 6 Sayı 2Çocuk Cinsel İstismarının Hukuk, Sağlık ve Eğitim Boyutlarına Sosyal Hizmet Perspektifinden Bakış: Olgu Sunumu,

Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi 2020 Cilt 4 Sayı 3 İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne Başvuran ve Cevizlibağ Atatürk Kız Öğrenci Yurdu'nda Karantinaya Alınan Şüpheli ve Kesin Covid-19 Tanısı Alan Bireylerin Uykusuzluk, Anksiyete ve Depresyon Düzeylerinin Ölçülmesi makalesi

Aydın Sağlık Dergisi 2022 Yılı Cilt 8 Sayı 2Çocuk Koruma Sistemi'nde Okul Sosyal Hizmetinin Yeri: Olgu Sunumu"

Diğer yayınlar:

(Yukarıdaki maddelerde yer alan başlıklardaki kategorilere girmeyen ve belirtilmek istenen tüm eserler bu maddenin altında belirtilecektir.)

İstanbul barosu çocuk hakları dergisi 2019 yılı sayı 1 Cinsel İstismar Mağduru Çocuklar İçin Adalet, Sağlık ve Milli Eğitim Bakanlıkları Açısından Sosyal Hizmette Bir Değerlendirme: Olgu Sunumu

İstanbul barosu çocuk hakları dergisi 2020 yılı sayı 1 İstismar Mağduru Çocukla Adli- Tıbbi, Görüşme: İstanbul İli Özelinde Çim, Ago, Çkm Örneklemi makalesi